

239 (1)

UAB

Universitat Autònoma de Barcelona
Biblioteca d'Humanitats

6-11-92
1805

JANE EYRE

Volum I

(Tr.al català: Jordi Arbonès)

Aquesta traducció ha merescut un ajut a la creació literaria, 1991,
de la Dirección General del Libro y Bibliotecas, del Ministerio de
Cultura.



J A N E E Y R E

de Charlotte Brontë

Traducció: Jordi Arbonès

© de la traducció Jordi Arbonès i Montull

Capítol 1

Aquell dia no fou possible d'anar a passeig. Al matí, havíem estat jugant durant una hora entre els arbustos desfullats, però després de l'hora de dinar (la senyora Reed, quan no hi havia invitats, dinava d'hora), el glaçat vent hivernal dugué uns núvols tan negres i una pluja tan forta, que va caldre descartar la possibilitat de tornar a sortir a fer exercici a l'aire lliure.

Jo me'n vaig alegrar; no m'havien agradat mai les passejades llargues, sobretot en aquelles tardes rúgoles. En tornàvem al capvespre, i jo arribava sempre amb els dits de les mans i dels peus enteros, amb el cor entristit pels renys de la Bessie, la mainadera, i humiliada per la consciència de la meva inferioritat física respecte a l'Eliza, en John i la Georgiana Reed.

Tots tres, l'Eliza, en John i la Georgiana, ara s'arraïmaven al voltant de la seva mare, a la sala: ella s'estava reclinada al sofà, a la vora del foc, i, rodejada dels seus fills (que en aquell moment no es barallaven ni cridaven), la meva tia semblava completament feliç. A mi em dispensà de l'obligació d'unir-me al grup, tot dient que li sabia greu de veure's obligada a mantenir-me a distància, fins que la Bessie li digués, i ella ho pogués comprovar personalment, que jo m'esforçava de debò a adquirir més bones maneres i a ser més obedient; mentre jo no fos més sociable, menys esquerpa, més franca, més natural i més simpàtica, la senyora Reed es creia obligada a excloure'm dels privilegis reservats a les criatures obedients i bones.

—I què diu que he fet, la Bessie? —vaig preguntar.

—No m'agraden les nenes descarades i preguntaires, Jane. Una nena no ha de parlar a les persones grans d'aquesta manera. Seu a qualsevol lloc i, fins que no siguis tan llenguda, queda't callada.

Em vaig esmunyir al menjador on esmorzàvem, contigu a la sala. Allà

hi havia una llibreria; de seguida vaig prendre un llibre, posant cura que tingués força làmines. Em vaig enfilem al banc de la finestra, m'hi vaig asseure amb les cames encreuades, com un turc, i, després de córrer les gruixudes cortines vermelles gairebé del tot, vaig quedar-me aïllada dins aquell santuari.

Les cortines de color escarlata limitaven el meu camp visual pel cantó dret; a l'esquerre, però, els vidres, si bé em protegien de les inclemències d'aquell dia del mes de novembre, no me'n separaven. Mentre passava els fulls del llibre, de tant en tant em quedava contemplant l'aspecte que oferia aquella tarda hivernal. Al lluny, tot es confonia en un horitzó de boires i de núvols blanquinosos; més a prop, s'albiraven les prades molles i els matossars agitats pel vent, i sobre tot el paisatge queia, sense parar, una pluja violenta i desoladora.

Vaig continuar fullejant el llibre, que era la Història dels ocells de les illes britàniques de Bewick; en general, les pàgines de text no m'interessaven gaire. Això no obstant, n'hi havia unes quantes d'introducció que, malgrat que era molt petita, no les podia passar per alt. Eren les que tractaven dels llocs on solen fer-hi niu les aus marines; ~~un~~ de "les solitàries roques i dels promontoris" on només hi viuen elles; de les costes de Noruega, sembrades d'illes, des de l'extremitat meridional, la Lindeness, o Naze, fins al cap del Nord.

On la mar del Nord, arremolinada,
banya les nues illes melangioses
de la llunyana Thule; i l'Atlàntic
assota les tempestuoses Hèbrides.

No podia escapar a la suggestió de les gelades costes de Lapònia, Sibèria, Spitzbergen, Nova Terra, Islàndia, ~~per~~ Groenlàndia i "la vasta desolació de la zona àrtica, aquella extensa i remota regió deserta, que és com un dipòsit de neu i de glaç, amb els immensos camps de gel, amb les seves

montanyes gelades al voltant del pol, on es concentren els rigors del fred més extrem".

Jo em formava una idea molt personal d'aquells ~~veritables~~ reialmes de la mort blanca, una idea borrosa, com totes les nocions compreses a mitges, que floten en el cervell de les criatures, però estranyament impressionants. Els mots d'aquella introducció es relacionaven amb les làmines següents i donaven relleu al penyal que es dreçava al bell mig d'una mar agitada i escumosa; a la barca avariada que s'estavellava contra una costa desolada; a la lluna freda i fantasmal il.luminant, entre núvols amenaçadors, un naufragi.

No assoleixo de definir el sentiment que m'inspirava una il.lustració que representava un cementiri solitari, amb les seves làpides i inscripcions; la seva portalada, els dos arbres, el baix horitzó, emmarcat per la tàpia esvorancada, i la lluna en quart creixent, que acabava de sortir, tot il.luminant la nit naixent.

En una altra, dos vaixells, que apareixien en una mar en calma, se m'afiguraven fantasmes marins.

Alguns dibuixos els passava de pressa, com el d'una figura diabòlica reclinada contra una motxilla de lladre: era una visió terrorífica.

Com també ho era una figura banyuda i sinistra, asseguda sobre una roca, que contemplava una multitud distant agombolada al voltant d'una forca.

Cada làmina contava una història; una història generalment misteriosa per a la meua intel.ligència i els meus sentiments, encara no prou desenvolupats, però sempre interessant, tan interessant com els contes que la Bessie ens explicava, alguns vespres d'hivern, quan s'esqueia que estava de bon humor; en aquestes ocasions, duia la post de planxar a la cambra on jugàvem i, després de fer-nos seure al seu entorn i mentre repassava els llaços de puntes i els estrenyacaps de la senyora Reed, alimentava la nostra ansiosa atenció amb narracions d'amor i d'aventures, tretes d'antics contes de fades i de rondalles més antigues encara, o bé (com més

endavant vaig descobrir) de les pàgines de Pamela i Henry, Earl of Moreland.

Amb el llibre de Bewick sobre els genolls, jo era feliç a la meua manera. Només temia que m'interrompessin, i això és el que va passar massa aviat. La porta del menjador s'acabava d'obrir.

—Ei! Senyora Melangiosa!—cridà la veu d'en John.

Després es va quedar callat: li semblava que^a la cambra no hi havia ningú.

—On dimonis és? —va afegir—. Lizzy! Georgy! —va cridar—. La Jane no hi és, aquí. Digueu a la mamà que deu haver sortit tot i que plou... Què bèstia és!

"Sort que he tirat les cortines", pensava jo. I desitjava amb fervor que no descobrís el meu amagatall. En John Reed no l'hauria trobat, probablement, ja que no era massa espavilat, però l'Eliza, que en aquell precís moment, treia el cap per la porta, de seguida va dir:

—Es al banc de la finestra, n'estic segura, Jack.

Vaig sortir immediatament, car tremolava de pensar que en Jack em pogués treure d'allí a rossegons.

—Què vols? —vaig preguntar-li, amb temor.

—Has de dir: "Què mana, senyoret Reed?" —va respondre—. Vull que vinguis aquí.

I, bo i asseient-se en una butaca, em va ordenar amb un gest que m'acostés i em quedés dreta al seu davant.

En John Reed era un col·legial de catorze anys, és a dir, quatre anys més gran que jo, car jo només en tenia deu; gros i ferreny per a la seva edat, de pell malsana i aspra, de cara ampla i faccions tosques, de membres ~~feixucos~~ superiors feixucs i extremitats inferiors gruixudes. Habitualment, menjava fins afartar-se, cosa que li causava trastorns hepàtics, de manera que sempre tenia els ulls embotornats i les galtes inflades. Hauria d'haver estat a l'escola, en aquells moments, però la seva mare se l'havia endut a casa per un mes o dos, "arran de la seva delicada salut". El senyor

Milles, el mestre, opinava que en John hauria estat millor si no li hagues-
sin enviat tants pastissos i ~~llibres~~ llatinadures de casa seva, però el cor
de la mare no volia escoltar aquella opinió i més aviat s'inclinava a creure
la idea més subtil que el color ~~que~~ trencat d'en John es devia a l'excés
d'estudi, i, potser, que s'enyorava.

En John no sentia massa afecte per la seva mare i les seves germanes,
i a mi no em podia veure. Em renyava i em castigava, no pas dues o tres ve-
gades a la setmana, ni un o dos cops al dia, sinó contínuament: cada vega-
da que se m'acostava, tots els nervis se'm posaven en tensió i un calfred
em recorria els ossos. Hi havia moments, que el terror que m'inspirava
em deixava esmaperduda, perquè no podia recórrer a ningú per protegir-me
de les seves amenaces o els seus càstigs; el servei no volia enemistar-se
amb el senyoret, i la senyora Reed era sorda i cega respecte a l'assumpte:
ella mai no veia com em pegava o m'insultava, malgrat que ho feia en pre-
sència seva, si bé la majoria de les vegades, però, em maltractava d'ama-
gat d'ella.

Obedient, com de costum, a les ordres d'en John, em vaig acostar a la
butaca. Durant tres minuts em va estar insultant fins que se li va cansar
la llengua; jo sabia que em pegaria d'un moment a l'altre, i sens dubte
va veure al meu rostre l'avversió que m'inspirava, perquè, tot d'una, sense
dir ni una sola paraula, em va pegar una forta bufetada. Jo vaig trontollar
i, en recobrar l'equilibri, em vaig apartar un parell de passes de la seva
butaca.

—Això és perquè aprenguis a no contestar la mamà —va dir ell—, i
a no amagar-te darrere les cortines, i a no mirar-me com m'acabes de mi-
rar, rata, més que rata!

Estava tan acostumada a la brutalitat d'en John Reed, que ni tan sols
se m'ocorria de replicar a les seves injúries, i només procurava d'aguantar
els cops que solien seguir els insults.

—Què hi feies, darrere la cortina? —va preguntar.

—Llegia.

—A veure el llibre...

Vaig tornar a la finestra i el vaig agafar.

—Tu no tens cap dret a prendre els nostres llibres. Ets inferior a nosaltres: ho diu la mamà. No tens diners; el teu pare no et va deixar res. Hauries d'anar a pidolar, en comptes de viure aquí amb fills de persones distingides com nosaltres, i menjar com nosaltres, i vestir com nosaltres, a costa de la mamà. Ja t'ensenyaré jo a potinejar els meus llibres, perquè són meus, ben meus; tota la casa em pertany, o serà meva d'aquí a pocs anys. Vés i queda't al costat de la porta, però lluny dels miralls i de les finestres.

Ho vaig fer, sense comprendre de primer les seves intencions, però quan vaig veure que prenia el llibre i es disposava a tirar-me'l, vaig saltar instintivament cap a un costat amb un crit d'alarma, si bé ja era massa tard: el llibre va anar a parar contra el meu cap, i jo vaig caure tot topant de cap contra la porta, i m'hi vaig fer un trau. La ferida va començar a sagnar, i el dolor era tan intens, que el meu terror arribà al límit i va donar lloc a d'altres sentiments.

—Malànima! —vaig cridar—. Ets pitjor que un assassí, que un negrer, que un emperador romà...

Jo havia llegit la Història de Roma de Goldsmith, i m'havia format una opinió personal de Neró, Calígula i els altres cèsars. Així mateix, havia anat establint paral·lelismes en secret, que mai no m'hauria imaginat que arribaria a proclamar-los en veu alta.

— Què? Què dius? —va exclamar en John—. A mi m'ho ha dit? Eliza, Georgiana, heu sentit el que m'ha dit? Li ho diré a la mamà, però abans...

Es va precipitar cap a mi, em va agafar pels cabells i pel muscle, i em va sacsejar com un foll. Jo verament el considerava un tirà, un criminal. Unes gotetes de sang lliscaren des del meu cap fins al coll, i vaig sentir

un dolor agudíssim: aquestes sensacions se sobreposaren a la por, i vaig repel·lir el meu agressor enèrgicament. No sé ben bé què vaig fer, però vaig sentir que en John cridava:

— Rata, més que rata!

No va trigar a rebre ajuda: l'Eliza i la Georgiana havien anat corrent a buscar la senyora Reed, que era al pis de dalt; de seguida va aparèixer en escena, seguida de la Bessie i de l'Abbot, ^{la dama de companyia.} ~~la dama de companyia.~~ Ens van separar, i vaig sentir que deien:

—I ara! Amb quina fúria pegava al senyoret John!

—Amb quina ràbia! Que no ho heu vist?

Aleshores, la senyora Reed ordenà:

—Porteu-la a la cambra vermella i tanqueu-la allí dins.

Quatre mans m'aferraren immediatament i m'arrossegaren escales amunt.

Capítol 2

Vaig oferir resistència tota l'estona. Això era una cosa insòlita, en mi, i no va fer més que augmentar considerablement la mala opinió que s'havien format de mi la Bessie i l'Abbot. El cas és que jo estava enfurismada, fora de mi, com dirien els francesos. M'adonava, de més a més, de les conseqüències que tindria aquell instant de rebel·lia, i, talment un esclau insurrecte, estava fermament decidida, en la meva desesperació, a arribar a tots els extrems.

—Agafeu-li els braços, senyoreta Abbot: esgarrapa com una gata enfel·lonida.

—Quina vergonya, quina vergonya! —exclamava la dama de companyia de la senyora—. Quina manera de comportar-se, senyoreta Eyre! Pegar al fill de la vostra benefactora! El vostre senyoret!

—El meu senyoret? Des de quan és el meu senyoret? És que sóc una criada, potser?

—No; sou menys que una criada, perquè ni tan sols no us guanyeu el pa que mengueu. Apa, seieu aquí i reflexioneu sobre el vostre mal comportament.

M'havien dut a la cambra indicada per la senyora Reed i m'havien fet seure en un escambell. El meu primer impuls va ser posar-me dreta, però les mans de les dues dones m'ho van impedir prestament.

—Si no us quedeu quieta, caldrà lligar-vos —va dir la Bessie—. Senyoreta Abbot, presteu-me les vostres lligacames. Se m'escaparà, si em trec les meves.

La senyoreta Abbot es va tombar per llevar-se la lligacama de la grui-cuixa. Aquells preparatius i la ignomínia que comportaven van apaivagar una mica la meva excitació.

—No cal que em lligueu —vaig fer—. No em mouré.

I, com a garantia que compliria la meva promesa, em vaig agafar al seient amb les mans.

—Més valdrà —va dir la Bessie.

Quan estigué segura que m'havia calmat, em va deixar anar; després, ella i la senyoreta Abbot es van quedar contemplant-me amb els braços plegats i expressió adusta, com si dubtessin que estigués en bon seny.

—No l'havia fet mai, una cosa així —va comentar la Bessie, adreçant-se a l'Abigail.

—Però en el fons és el seu tarannà —va replicar l'altra—. Sovint li dic a la senyora la meva opinió sobre aquesta nena, i ella hi està d'acord. És una criatura de mals instints. No he vist mai una cosa semblant.

La Bessie no contestà, però, tombant-se cap a mi, em va dir:

—Heu de comprendre, senyoreta, que esteu sota la dependència de la senyora Reed, que és qui us manté. Si us trèia de casa, hauríeu d'anar a raure a l'hospici.

No tenia res a dir a aquelles paraules, que no eren noves per a mi: no havia deixat de sentir-les des que tenia ús de raó. I sonaven a les meves orelles com una salmòdia, molt penosa i desagradable, però sols comprensibles a mitges. La senyoreta Abbot va afegir-hi:

—I per molt que la senyora tingui la bondat de tractar-vos com si fóssiu igual que els seus fills, us hauríeu de treure del cap la idea que sou com el senyoret i les senyoretetes. Ells tenen molts diners, i vós no teniu res. Així que teniu l'obligació de ser humil i procurar de fer-vos agradable als vostres benefactors.

—Això us ho diem per al vostre bé —va afegir la Bessie, amb més suavitat—. Si procureu de ser bona i amable, potser podreu viure sempre en aquesta llar, però si sou mal educada i violenta, la senyora us treurà de casa, n'estic segura.

—De més a més —va intervenir la senyoreta Abbot—, Déu ha castigat. Enem, Bessie, deixem-la estar. Per res del món no voldria tenir el seu cor. Digueu les vostres oracions, senyo/reta Eyre, quan estigueu sola, perquè

si no us penediu de la vostra mala acció, pot baixar el papu per la xeme-
neia i se us emportaria.

Van sortir i tancaren la porta amb clau.

La cambra vermella era una estança sobrera, on rares vegades hi dormia
ningú, per no dir mai, a no ser que hi hagués una extraordinària aflluència
d'invitats a Gateshead Hall que obligués a disposar de totes les habita-
cions de la casa. Amb tot, era una de les més grans i majestuosos de la
mansió. Hi havia un llit de caoba, de massisses columnes amb cortines de
damasc vermell, situat al bell mig de la cambra, com un tabernacle; tenia
dos finestrals amb les cortines perpètuament tancades; la catifa era ver-
mella, i la tauleta que es drecava al peu del llit estava coberta amb un
drap carmesí. Les parets estaven entapissades de seda d'un roig marronós,
amb motius de color rosa. L'armari, el tocador i les cadires eren de caoba
envernissada en un to fosc. En contrast amb aquests colors rogencs, es des-
tacava la blancor dels llençols i els coixins del llit, així ^{com} la vànova,
que era blanca com la neu. Tampoc no passava desapercebut ~~ni~~ l'ampli
sofà a tocar del capçal del llit, també blanc, amb un escambell al davant,
que a mi em semblava un tron.

La cambra era freda, perquè gairebé mai no s'encenia la llar de foc;
era silenciosa, perquè quedava lluny de la cuina i de la cambra dels nens;
era solemne, perquè ens constava que s'usava poques vegades. La minyona
sols hi entrava els dissabtes per treure la pols dels miralls i dels mobles.
De lluny en lluny, la mateixa senyora Reed visitava també l'habitació per
tal de revisat, en un compartiment secret de l'armari, diversos documents,
les joies que hi guardava juntament amb un retrat en miniatura del seu
traspassat marit, i aquí és un rau el secret de la cambra vermella: l'en-
cantament que ^{la} tornava tan imposant a despit de la seva magnificència.

Feia nou anys que el senyor Reed havia mort, precisament en aquella
estança; allí havia romàs en cos present; d'allí le n'havien tret en el
taüt els de la funerària, i, des d'aquell dia, una mena de consagració

tàcita l'havia preservada de freqüents intromissions.

El seient on la Bessie i l'amargada senyoreta Abbot m'havien deixat clavada era una otomana baixa, pròxima a l'escalfapanxes de marbre. Al meu davant es dreçava el llit; a la meva dreta hi havia l'armari, alt i fosc, amb negres reflexos apagats en els llustrosos plafons, i a l'esquerra, les finestres encortinades, entre les quals s'obria el grandíols mirall per repetir la visió de la buida majestat del llit i de l'estança. Jo no estava del tot segura si les dues serventes havien tancat la porta amb clau, i, quan vaig gosar moure'm, em vaig aixecar per comprovar-ho. Ai las, sí! Ni una presó no hauria estat més fermament tancada. En tornar al meu lloc, vaig passar per davant el mirall; involuntàriament, el meu esguard fascinat va explorar les pregoneses que revelava. Tot semblava més fred i més fosc en aquella concavitat visual que no pas ho era en la realitat, i l'estranya figureta que em contemplava amb la cara esblainada i els ulls brillants de por, que es movien quan tota la resta romania immòbil, se m'afigurava un esperit de veritat, un d'aquells diminuts éssers fantasmals, una barreja de fada i de dimoniet, que als contes de la Bessie s'apareixien, com si vinguessin dels solitaris aiguamolls i falguerars, als tardans viatgers. Vaig tornar al meu seient.

Començava a deixar-me dominar per la superstició, però no pas del tot, encara: encara em bullia la sang; encara tenia a l'ànima restes de l'energia implacable que m'havia infós la rebel·lia recent. Vaig haver de fer un ràpid repàs retrospectiu del que havia passat, abans de defallir en retornar al trist present.

En la meua ment s'agitaven totes les despòtiques violències d'en John Reed, l'orgullosa indiferència de les seves germanes, l'avversió de la seva mare i la parcialitat del servei, talment els sediments dipositats al fons d'un pou de tèrboles aigües. Per què jo havia de sofrir sempre, de ser tostemps colpejada, acusada, considerada culpable? Per què no podia caure en gràcia a ningú? Per què era inútil que mirés de guanyar-me les

simpaties de ningú? L'Eliza, que era cabuda i egoista, tothom la respectava. A la Georgiana, una criatura consentida, discolpa, capriciosa i insolent, tot li era perdonat. La seva bellesa, les seves galtes rosades i els seus rulls daurats semblaven encantar totes les persones que la veien i li donaven dret a la més absoluta immunitat per les seves faltes. En John no el renyaven mai, ni molt menys el castigaven, per bé que retorçés el coll als coloms, matés els pollets dels paons, maltractés els gossos, arranqués els raïms de la parra i esqueixés els llucs de les plantes més delicades de l'hivernacle. A la seva mare li deia "vella"; de vegades es burlava de la seva pell bruna, tan semblant a la seva; no li feia cap quan li demanava alguna cosa; més d'una vegada li havia esquinçat i fet malbé els seus vestits de seda, però, tot i això, era "el ~~meu~~ fillet del seu cor". Jo no feia mai cap mal, procurava complir amb els meus deures i, això no obstant, em tractaven de ~~capriciosa~~ dolenta i pesada, malcarada i mesquina, del matí a la tarda, i de la tarda al vespre.

El cap encara em feia mal i sagnava arran del cop que havia rebut en la caiguda; ningú no havia renyat en John per haver-me pegat, i, en canvi, la meua reacció contra aquella violència mereixia la reprovació general.

~~me~~ "És injust, és injust", em deia la meua raó, estimulada per aquella precoç, bé que transitòria energia, que s'anava esvaïnt. I al meu interior es forjava la resolució d'alliberar-me d'aquella situació d'opressió insuportable, o bé fugint de la casa, o, si això no fos possible, negant-me a menjar i a beure, fins que em morís.

Durant aquella penosa tarda, quina consternació regnava en la meua ànima! Quin caos mental en el meu cervell i quina violenta rebel·lia en el meu cor! Amb tot, en quina foscor, en quina absoluta ignorància, es lliurava aquella batalla mental! Hi havia una pregunta persistent, que no assolía de respondre: "Per què he de sofrir així?" Ara, a la distància —no diré pas de quants anys—, ho comprenc clarament.

Jo era un element discordant a Gateshead Hall; jo no era com els altres;

no tenia res en comú amb la senyora Reed, ni amb els seus fills, ni amb el seu servei escollit. M'estimaven tan poc, de fet, com jo a ells. No se sentien inclinats ^{posar} ~~se sentien inclinats~~ a ~~sentir~~ ^{en} afecte ~~per~~ una personeta que ni en temperament, ni en sentiments, ni en tarannà no se'ls assemblava gens; una personeta que no els era útil, que no servia als seus interessos ni els proporcionava cap satisfacció; una personeta perniciosa, que estimulava els gèrmens de la indignació en llur tracte, del menyspreu en llur judici. Sé que si hagués estat una criatura enjogassada, bonica, alegre, intel·ligent i simpàtica —bé que igualment marginada i sotmesa—, la senyora Reed hauria suportat la meua presència amb més complaença, els seus fills m'haurien tractat amb més cordialitat i les minyones no m'haurien agafat com a cap d'esquila.

La llum del dia va començar a dissipar-se a la cambra vermella. Eren més de les quatre, i la tarda ennuvolada es precipitava devers el negre crepuscle. Sentia repicar contínuament la pluja contra la finestra de l'escala, i el vent que udolava entre els arbres de la part posterior del casallot. De mica en mica el cos se m'anava tornant fred com una pedra, i aleshores es va esfumar tot el meu valor. La meua habitual sensació d'humiliació, els dubtes que covava respecte al que jo valia, la desolació que em deprimia, anaven apagant les brases de la meua ira agonitzant. Tots deien que jo ~~era~~ era dolenta, i potser era veritat: per ventura no acabava de concebre la idea de deixar-me morir de fam? Això era un pecat, i, d'altra banda, estava verament disposada a morir? O era que la cripta de sota el presbiteri de la Gateshead Church constituïa un refugi atractiu? M'havien dit que el senyor Reed havia estat enterrat en aquella cripta. I aquest record va fer augmentar el meu temor. Jo no el recordava pas, el senyor Reed, però sabia que era el meu oncle —germà de la meua mare—, que m'havia acollit a casa seva en quedar-me òrfena, i que, en el seu llit de mort, havia fet prometre a la seva muller que em tractaria i m'educaria com els seus propis

fills. Sens dubte la senyora Reed creia haver complert la seva promesa, i potser ho havia fet, gosaria dir, tan bé com li ho permetia el seu tarannà, però, en realitat, com havia d'interessar-se per una persona a la qual no l'unia cap parentiu, i que, mort el seu marit, era com una intrusa a casa seva? Devia ser-li d'allò més molest trobar-se lligada per una promesa imposada a una criatura ~~XXXXXX~~ estranya que no estimava, i veure-la sempre com una forastera que s'havia introduït d'una manera permanent en el seu grup familiar.

Una estranya idea es va anar congriant en la meva ment. Jo no dubtava ~~XXX~~ —no ho havia dubtat mai— que si el meu oncle hagués viscut, m'hauria tractat bé. I en aquells moments, mentre contemplava el llit i les parets ombrívols —i també, de tant en tant, el dèbilment lluminós mirall que atreïa els meus ulls fascinats—, vaig començar a rememorar les coses que havia sentit contar sobre els morts que abandonaven les seves tombes per tal de venjar l'incompliment de les seves últimes voluntats i castigar els perjurs. Vaig pensar que bé podia passar que l'esperit del meu oncle, indignat pels sofriments que infligien a la ~~XX~~ filla de la seva germana, sortís del seu sepulcre —ja fos a la cripta de l'església o bé al món desconegut dels morts— i se'm presentés en aquella cambra. Em vaig eixugar les llàgrimes i vaig sufocar els meus sanglots, tement que qualsevol senyal de dolor violent pogués desvetllar una veu sobrenatural per consolar-me, o arrencar de les tenebres la imatge fantasmal d'un rostre, que s'inclinés sobre mi amb estranya compassió. Sospitava que aquesta possibilitat, tan confortadora en teoria, devia ser terrible si es concretava en la realitat. Vaig tractar de tranquil·litzar-me, d'asserenar-me. Vaig apartar el ~~XXXX~~^{ple} de cabells que em queia sobre els ulls, vaig alzar el cap i vaig tractar d'escrutar les tenebres de l'estança. En aquell instant, una mena de claror es va reflectir a la paret. Serà, em vaig preguntar, un raig de lluna que s'ha filtrat entre les cortines de les fi-

nestres? No; la llum de la lluna no es mou, i aquella llum canviava de lloc; mentre l'observava, es va traslladar al sostre i oscil·là sobre el meu cap. Ara, al cap delx temps transcorregut, puc conjecturar que, molt probablement, aquella llum provenia d'una llanterna que algú duria mentre travessava el camp; però en aquells moments, predisposada com estava la meua ment a descobrir tota mena d'horror, amb els nervis de punta, vaig pensar que aquella claror era el preludi d'una aparició de l'altre món. El cor em batejava adeleradament, les temples em cremaven, una estranya remor arribà a les meves orelles, que vaig atribuir al batec d'unes ales invisibles, i em va semblar que alguna cosa terrible i desconeguda se m'acostava. Em vaig sentir sufocada, ~~meu~~ oprimida, com que no podia resistir més... Vaig precipitar-me cap a la porta i vaig sacsejar-la pel pom amb desesperació. Van ressonar unes passes al passadís, la clau va girar al pany i entraren a la cambra la Bessie i l'Abbot.

—No us trobeu bé, senyoreta Eyre? —va inquirir la Bessie.

—Què és aquest brogit tan espantós? Em pensava que em deixaria sorda! —va exclamar l'Abbot.

—Deixeu-me sortir d'aquí! Deixeu-me anar a la cambra dels nens! —cridava jo.

—Però, què ha passat? Us heu fet mal? Heu vist alguna cosa estranya? —preguntà la Bessie.

—He vist una llum i m'ha semblat que venia un fantasma.

M'havia agafat de la mà de la Bessie, i ella no me la va estrènyer.

—Ha cridat a posta —va opinar l'Abbot, fastiguejada—. I com! Si li hagués passat alguna cosa, se li podria disculpar, però només ho ha fet per fer-nos ~~xxx~~ venir. Conec els seus ardits.

—Què és tot aquest renou? —va demanar una altra veu amb to peremptori.

I va aparèixer la senyora Reed al passadís, amb el capell de gairell i acompanyada per la remor sorda de les amples faldilles.

—Crec haver ordenat —digué, adreçant-se a l'Abbot i la Bessie— que

la Jane s'havia de quedar tancada a la cambra vermella fins que jo vinguéss a buscar-la.

—És que la senyoreta ~~Ellen~~ Jane s'ha posat a cridar molt fort, senyora —va arguir la Bessie.

—Deixa-la anar —fou la seca rèplica—. Deixa anar la mà de la Bessie, nena. No et creguis que d'aquesta manera aconseguiràs que et traguem d'aquí. Detesto les farses, sobretot en les criatures. El meu deure és demostrar-te que aquests estratagemes no serveixen de res. Ara et quedaràs aquí tancada una altra hora, i quan surtis serà amb la condició que has de ser obedient i callada.

—Oh, per Déu, tia! Perdoneu-me! Tingueu compassió..., ja no ho puc suportar més. Castigueu-me d'una altra manera! Em moriria si...

—A callar! Aquesta rebel·lia és gairebé indignant.

I així ho devia sentir, sens dubte. Als seus ulls, jo era una excel·lent actriu; creia sincerament que em considerava com una mescla de passions violentes, de males inclinacions i de duplicitat perillosa.

La Bessie i l'Abbot es retiraren, i la senyora Reed, cansada de les meves protestes i de les meves súpliques, se'n girà bruscament d'esquena, va tancar la porta, sense cap més comentari. Vaig sentir com s'allunyava pel passadís. I de seguida que se'n va anar, suposo que jo em vaig desmaiar, perquè no recordo res més.

Vaig despertar al costat del cavaller. Ell em va mirar amb una expressió

lloç, un instant que la meua vida semblava que havia estat en un estat de

posava relatiu. Per a ella i per als seus fills em preuava el món.

—I bé, què hi ha? —em va preguntar el senyor Lloyd.

Vaig pronunciar el seu nom, tot allargant-li la mà. Ell es va ap-
ropar, curiós, i va dir:

—Bé, bé, com bé...

Després va començar la història que me va relatar durant la nit i

Capítol 3

La primera cosa que em ve a la memòria després d'aquell incident és la sensació d'haver tingut un malson, en què veia al meu davant una terrible claror roja, travessada per gruixuts barrots negres. Sentia veus apagades, com si parlessin en un buit i fossin ofegades per la remor del vent o d'aigua. L'agitació, la incertesa i, sobretot, el terror confonien les meves impressions. Després vaig notar que algú m'alçava i m'incorporava amb molta més suavitat que no ho havia fet ningú fins aleshores. Amb el cap reposant en un coixí o en un braç, em vaig sentir més serena.

Al cap de cinc minuts, les boires del malson es dissiparen, i vaig advertir perfectament que em trobava al meu llit i que el resplendor rogec era el foc de l'escalfapanxes de la cambra dels nens. Era de nit; una espelma cremava a la tauleta. La Bessie era dreta als peus del llit, amb una palangana a la mà, i un senyor seia en una cadira prop del capçal, inclinat sobre meu.

Vaig experimentar una inexpressable sensació d'alleujament, de protecció i de seguretat, en veure que hi havia un estrany a la cambra, un individu que no pertanyia a Gateshead, i no era parent de la senyora Reed. Apartant la vista de la Bessie (si bé la seva presència em resultava ^{menys} desagradable ~~menys~~ del que m'ho hauria resultat la de l'Abbot, per exemple) i vaig escrutar el rostre del cavaller. El vaig reconèixer: era el senyor Lloyd, un apotecari que la meua tia solia cridar quan algú del servei es posava malalt. Per a ella i per als seus fills sempre avisava el metge.

—I bé, ^{saben} ~~sabem~~ qui sóc? —em va preguntar el senyor Lloyd.

Vaig pronunciar el seu nom, tot allargant-li la mà. Ell me la va estènyer, somrient, i va dir:

—Bé, bé, anem bé...

Després va encarregar la Bessie que no em molestessin durant la nit i

li va impartir d'altres instruccions complementàries, i, després d'advertir que tornaria l'endemà, se'n va anar, amb gran pena per part seva. Mentre estigué assegut al meu costat, tenia la sensació de comptar amb un amic i protector, però quan va haver sortit i la porta es va tancar al seu darrere, la cambra es va enfosquir i em va tornar a caure l'ànima als peus, com si una inexplicable tristesa l'hagués abatuda.

—No teniu ganes de dormir, senyoreta? —preguntà la Bessie, amb inusitada dolcesa.

A penes vaig gosar contestar-li, car temia que les seves paraules següents fossin tan violentes i aspres com de costum.

—Ho provaré.

—Voleu menjar o beure alguna cosa?

—No, gràcies, Bessie.

—Aleshores em sembla que me n'aniré a dormir, perquè són més de les dotze, però si heu de menester alguna cosa durant la nit, crideu-me.

Aquella insòlita hamabilitat em va animar a preguntar:

—Què em passa, Bessie? Estic malalta?

—Suposo que us heu trobat malament a la cambra vermella, de tant plorar; però estig segura que de seguida us posareu bé.

I va entrar a la cambra de la minyona, que era la del costat. Vaig sentir que deia:

—Sarah, vine a dormir amb mi a la cambra dels nens. Per res del món no em quedaria aquesta nit ~~mitja~~ sola amb aquesta pobra criatura. Es podria morir. És tan estrany que hagi tingut aquest desmai! Déu sap què hi haurà vist, allà dins! La senyora ha estat massa severa, aquesta vegada.

La Sarah l'acompanyava quan va tornar. Es van gitar i durant ben bé mitja hora estigueren xiuxiuejant, abans d'adormir-se. Jo només vaig poder entendre fragments aïllats de la seva conversa, dels quals només vaig poder inferir quin era el tema principal.

—Va veure una mena d'espectre, tot vestit de blanc, que després es va esvair...

—... I el seguia un enorme gos negre...

—... Tres cops a la porta de la cambra...

—...Una llum al cementiri, sobre la seva sepultura...

I d'altres coses per l'estil. Per fi, s'adormiren; el foc i l'espelma es van apagar. Aquella nit, la vaig passar en un temorós estat de vigília: els meus ulls, les orelles i el cervell eren envaïts per una por terrible, per una por que només les criatures poden sentir.

Cap malaltia greu, però, no va seguir aquell incident de la cambra vermella. El fet em va produir únicament una commoció nerviosa, que encara avui repercuteix en el meu cervell. Sí, senyora Reed: a vós us dec alguns espantosos sofriments mentals. Però us perdono, perquè no sabíeu el que fèieu: quan em sotmetíeu a aquelles tortures, pensàveu que d'aquella manera corregíeu les meves males inclinacions.

L'endemà, al migdia, em vaig llevar, em vaig vestir i em vaig estar asseguda a la vora del foc de la nostra cambra, embolcallada amb un xal. Físicament, em sentia dèbil i desfeta, però el meu mal més gran era un immens abatiment moral, un abatiment que em feia plorar en silenci. Tan bon punt eixugava la llàgrima que em lliscava per la galta, de seguida en seguia una altra. Això no obstant, pensava que hauria hagut de sentir-me feliç, car els Reed no hi eren: tots se n'havien anat amb cotxe en companyia de la seva mamà. La senyoreta Abbot era en una altra habitació, cosint, i la Bessie, mentre dardava d'una banda a l'altra, tot guardant joguines i arranjant els armaris, m'adreçava de tant en tant una frase amable. Aquest estat de coses hauria d'haver constituït un paradís de pau per a mi, acostumada com estava a viure entre incessants reprimendes i tasques ingrates, però, en canvi, els meus nervis cansats ~~estaven~~ es trobaven en un estat que ni tan sols aquella calma no els podia apaivagar, ni cap plaer podia estimular-los agradablement.

La Bessie havia baixat a la cuina i en va tornar duent-me un pastisset en un plat de porcellana de brillants colors, en el qual hi havia pintada una au del paradís, emmarcada per una corona de fulles i ponzelles de rosa; aquell plat despertava sempre en mi la més entusiasta admiració i repetides vegades havia sol·licitat permís per poder-lo tenir a la mà i examinar-lo més atentament, però fins aleshores aquest privilegi m'havia estat sempre denegat. I heus aquí que ara aquella preciositat la tenia a la falda, alhora que se m'invitava cordialment a menjar el delicat pastisset que contenia. Aquella mercè, però, arribava, com moltes altres ardentment desitjades a la vida, massa tard. No em venia de gust el pastís, i el plogmatge de l'ocell, així com els colors de les flors, se m'apareixien aquell dia singularment esvaïts. La Bessie em va preguntar si volia ~~algun~~^{cap} llibre, i aquest mot va actuar en mi com un enèrgic estimulants. Li vaig demanar que em dugués de la llibreria Els viatges de Gulliver. Aquell llibre l'havia llegit diverses vegades amb autèntic delit. El considerava una narració de fets de la vida real i hi descobria una vena d'interès molt més profunda que no pas en els contes de fades, car després d'haver cercat en va els follets entre les fulles de la didalera i les campanetes dels camps, sota els bolets i ~~entre les herbes~~ les hores que decoraven els racons dels murs antics, feia temps que havia arribat a la trista conclusió que tots havien emigrat d'Anglaterra per anar a refugiar-se en algun país llunyà, on els boscos eren més densos i feréstecs, i la població, més escassa. I per tal com Lilliput i ~~Brobdingnag~~^B Brobdingnag eren, en la meua opinió, parts tangibles de la superfície terrestre, no dubtava que algun dia podria, fent un llarg viatge, veure amb els meus propis ulls els petits camps, les casetes i els arbrets, d'aquella gent diminuta, així com les vaques, els bous i els ocells minúsculs; i també els morescars tan alts com boscos, els gossos i gats monstruosos, els homes i les dones com torres, del país dels gegants. Tanmateix, ara tenia a les mans aquell llibre, tan apreciat per mi, i, mentre passava els fulls i contemplava ~~els~~ les

meravelloses il·lustracions, tot allò que fins aleshores m'havia encantat, ara ho trobava fantasmal i horrorós; els gegants eren espectres severs, els nans, follets malèvols, i Gulliver, un desolat rodamons perdut en aquelles espantoses i perilloses regions. Vaig tancar el llibre, que ja no m'atrevia a continuar llegint, i el vaig deixar damunt la taula, al costat del pastisset intacte.

La Bessie havia acabat d'ordenar la cambra i de treure-hi la pols, i, després d'haver-se rentat les mans, va obrir un ^{calaixet,} ~~caixonet~~, ple d'esplèndids retalls de seda i setí, i començà a fer un capçó nou per a la nina de la Georgiana. Mentrestant, cantava una cançó que foia:

"En aquells dies que vivíem com gitanos,
ara fa tant de temps!"

Sovint li havia sentit cantar aquella tonada, i sempre amb renovat delit, car la Bessie tenia una veu molt dolça, o, si més no, així m'ho semblava a mi. Però ara, per bé que la seva veu continuava essent dolça, trobava en el seu accent una tristesa indescriptible. De vegades, capmassada en la seva labor, cantava la tornada molt baixet, molt pausadament: "Ara fa tant de temps!", i la melodia sonava amb la dolorosa cadència d'un himne funerari. Després va passar a una altra balada, que era francament melangiosa:

"Tinc els peus dolorits i els membres cansats.
Què llarg és el camí i què rost el vessant!
Aviat ~~me~~ les tristes ombres d'una nit sense lluna
cobriran ~~la~~ la sendera del pobre i orfe infant.
Per què m'han enviat tan lluny i tan sol,
i entre capps i grises roques vaig caminant?
Els homes són cruels; sols els bons àngels
guien els passos del pobre i orfe infant.

I ara bufa, suau, la brisa de la nit;
al cel ja no hi ha núvols, i els estels, brillant,
perquè Déu és bo, li brinden protecció,
consol i esperança al pobre i orfe infant.

Potser cauré en travessar el pont romput
o als aiguamolls, atret pel foc follet com per imant,
em perdré, i llavors el bon Pare a les altures
acollirà l'ànima del pobre i orfe infant.

I per bé que en aquest món ningú m'estimi,
i no tingui pares, ni casa, ni germà amant,
no li haurà de faltar, al Cel, una bona llar
ni l'amor de Déu al pobre i orfe infant."

Quan acabà de cantar, la Bessie digué:

—Senyoreta Jane, no ploreu...

Igualment hauria pogut dir al foc: "No cremis!", però com podia ella
endevinar el sofriment de què era presa?

Durant el matí, va tornar a visitar-me el senyor Lloyd.

—Ja llevada, eh? —va fer, en entrar a la cambra dels nens—. I bé,
mainadera,
~~com~~ *com* està?

La Bessie contestà que ja estava bé.

—Aleshores se l'hauria de veure més contenta. Veniu, senyoreta Jane.

Us dieu Jane, oi?

—Sí, senyor: Jane Eyre.

—A veure, heu estat plorant, senyoreta Jane Eyre. Em podeu dir el mo-
tiu? Heu tingut dolors?

—No, senyor.

—Potser plora perquè la senyora no se l'ha emportat amb ella —va
suggerir la Bessie.

—No ho crec pas. És massa gran per plorar per una nimietat com aquesta.

Jo vaig protestar per aquella injusta imputació, dient de seguida:

—No he plorat mai per aquestes coses. Detesto sortir amb cotxe. Ploro perquè sóc molt desgraciada.

—Oh, i ara, senyoreta! —va exclamar la Bessie.

El bon apotecari ja semblar que es quedava perplex. Jo era dreta al seu davant, mentre em contemplava amb els seus ulls grisos, no molt brillants, però sí perspicaços i aguts, diria jo. Tenia una cara angulosa, i, això no obstant, bondadosa. Després d'observar-me detingudament, va preguntar:

—Què us va passar ahir?

—Va caure —cuità a dir la Bessie.

—Com que va caure? Qualsevol diria que és un infant que no sap caminar! No pot ser: aquesta noïeta ja deu tenir vuit o nou anys.

—És que em van tirar a terra —vaig dir, secament, atiada per un ramell d'orgull mortificador—, però no em vaig posar malalta per això —vaig afegir, mentre el senyor Lloyd ensumava un polset de rapè.

Quan es guardava la capseta a la butxaca de l'armilla, va dringar la campaneta que anunciava l'hora de dinar del servei, com bé sabia el senyor Lloyd.

—Aneu, aneu —digué a la Bessie—, us criden. Mentrestant, llegiré alguna cosa a la senyoreta Jane, fins que torneu vós.

La Bessie s'hauria estimat més quedar-se, però no va tenir més remei que anar-se'n, perquè la puntualitat a l'hora de menjar era imposada amb extraordinària rigidesa a Gateshead Hall.

—No ~~et vas~~^{us va} posar malalta per la caiguda; què ~~et~~^{us} va passar, doncs?
—va preguntar el senyor Lloyd, quan se'n va haver anat la Bessie.

—Em van tancar en una cambra on hi ha un fantasma, i m'hi van deixar fins després de fer-se fosc.

Vaig veure que el senyor Lloyd somreia i arrufava les celles alhora.

—Un fantasma? Bo, ja veig que ~~hi~~^{sou} un infant, al capdavant! Us fan por

els fantasmes?

—Em fa por el fantasma del senyor Reed, que va morir en aquella cambra. Ni la Bessie ni ningú no s'atreveix a ~~entrar~~ entrar-hi a la nit. Va ser una crueltat deixar-me allí tancada tota sola, sense cap espelma...; va ser una crueltat tan gran, que no l'oblidaré mai.

—Ximpleries! I és per això que us sentiu tan desgraciada? Teniu por ara que és de dia?

—No, però no trigarà a fer-se de nit, i de més a més, sóc desgraciada, molt desgraciada, per d'altres coses.

—Quines coses? Me les podeu dir a mi?

Les hi hauria explicades de tot cor, però com em costava contestar-li clarament! Les criatures senten, però no saben analitzar els seus sentiments, i, si assoleixen d'analitzar-los en part, no saben expressar-ho amb paraules. Temorosa, però, de perdre aquella primera i única oportunitat d'alleugir les meves penes compartint-les amb algú, després d'una pausa, vaig brindar-li una resposta tan sincera com vaig poder, per poc explícita que fos.

—En primer lloc, sóc desgraciada perquè no tinc pare ni mare ni germans ni germanes.

—Però teniu una tia bondadosa i uns cosinets...

Vaig tornar a quedar-me callada un moment, i després embarbussadament vaig fer:

—Però en John em pega, i la meva tia em tanca a la cambra vermella.

El senyor Lloyd va tornar a treure la capseta de rapè.

—No troben que Gateshead Hall és una mansió molt bonica? —va preguntar—
No ~~estau~~ contenta de viure en un lloc tan bonic?

—No és casa meva, senyor, i la senyoreta Abbot diu que tinc menys dret se viure aquí que una criada.

—Bah! No puc creure que sigueu tan beneïta de voler abandonar una mansió tan esplèndida com aquesta.

—Si tingués on anar, hi aniria ben contenta, però no podré anar-me'n de Gateshead fins que no sigui major d'edat.

—Potser sí que ^{podreu....} ~~podreu....~~ qui sap? No ^{teniu} ~~teniu~~ cap més parent a part de la senyora Reed?

—Crec que no, senyor.

—Tampoc per part del vostre pare?

—No ho sé pas. Una vegada ho vaig preguntar a la tia, i em va dir que potser hi ha alguns parents pobres de la banda dels Eyre, però que no en sabia res.

—Si els tinguéssiu, us agradaria d'anar a viure amb ells?

Vaig reflexionar. La pobresa fa mala impressió a les persones grans, i, amb més motiu, a les criatures. Ells no tenen idea del que és una vida honrada, respectable i laboriosa en la pobresa; aquesta la relacionen sempre amb els parracs, el menjar escàs, la llar sense foc, les maneres grosseres i els vicis més degradants. La pobresa aleshores era, per a mi, sinònim de degradació.

—No; no m'agradaria pas d'anar a viure amb els pobres —va ser la meva resposta.

—Ni que fossin amables amb ~~vos~~ vós?

Vaig sacsejar el cap: no veia com unes persones pobres podien ser amables. De més a més, m'hauria hagut d'acostumar a enraonar com ells, a adoptar les seves maneres, a ser mal educada, a convertir-me en una d'aquelles dones pobres que jo veia a vegades donant de mamar als seus fills o rentant roba a la porta de les cases de Gateshead. No; no em vaig sentir prou heroica per adquirir la meva llibertat a aquell preu.

—Però, tan pobres són els vostres parents? Són gent de treball?

—No ^{us ho} ~~ho~~ sabia dir. La tia diu que si en tinc, deuen ser uns pidolaires. I a mi no m'agradaria anar a pidolar.

—No us agradaria d'anar a l'escola?

Vaig tornar a reflexionar. Amb prou feines sabia què era una escola.

La Bessie de vegades en parlava com d'un lloc on les senyoretes seien plegades als bancs, duien pissarres i havien de ser molt correctes i puntuals. En John Reed detestava l'escola i renegava del seu mestre; però les inclinacions d'en John Reed no havien de servir-me de model, i si bé el que la Bessie explicava de la disciplina escolar (basant-se en el que en deien les filles de la família on havia servit abans de venir a Gateshead) era horrorós en cert sentit, d'altres dades fornides per aquelles mateixes senyoretes em semblaven considerablement atractives. La Bessie solia parlar de belles pintures de paisatges i de flors que aquelles noies aprenien de fer a l'escola, de les cançons que entonaven i de les peces que tocaven, dels llibres francesos que traduïen, de tal manera que el meu esperit s'inclinava a emular-les, mentre l'escoltava. De més a més, l'escola comportaria un canvi total; implicava fer un llarg viatge, allunyar-se de Gateshead, començar una nova vida.

—M'agradaria anar a l'escola —fou la meva resposta, que resumia les meves meditacions.

—Bé, bé. Qui sap el que pot passar? —va fer el senyor Lloyd, tot posant-se dret—. Aquesta criatura hauria de canviar d'aires i d'ambient —va afegir, com si parlés amb ell mateix—. Té els nervis alterats.

La Bessie tornà del menjador, i en aquell mateix moment vam sentir que un carruatge pujava pel camí de grava.

—És la vostra senyora? —va preguntar l'apotecari—. Voldria parlar amb ella abans d'anar-me'n.

La Bessie l'invità a passar al menjador petit i el va acompanyar. En l'entrevista que el senyor Lloyd va tenir amb la meva tia, suposo, arran dels esdeveniments ulteriors, que ell li va recomanar d'enviar-me a l'escola, i que la recomanació fou ben acollida per ella. Així ho vaig deduir d'una conversa que un vespre van mantenir l'Abbot i la Bessie, mentre totes dues cosien a la cambra dels nens, quan jo ja era al llit i, segons es pensaven, m'havia adormit.

—La senyora estarà encantada de treure's de sobre una criatura tan descarada, que sempre sembla que estigui mirant amb mals ulls tothom, i que no fa més que maquinari malifetes —deia l'Abbot, qui, aparentment, em prenia per una mena de Guy Fawkes infantil.

En aquella mateixa ocasió, vaig assabentar-me, per primera vegada, per les explicacions de la senyoreta Abbot a la Bessie, que el meu pare havia estat un humil clergue; que la meva mare s'havia casat amb ell contra la voluntat de les seves amigues, que el consideraven inferior a ella; que el meu avi Reed, enfutismat per la seva desobediència, no li va deixar ~~ni~~ ni un xiling, a la meva mare; que quan els meus pares feia un any que s'havien casat, el meu pare va agafar el tifus visitant els malalts pobres d'una ciutat fabril on estava situada la seva parròquia, ⁱ on en aquells moments n'hi havia una passa; que la meva mare se'n va contagiar, i que tots dos van morir en l'interval d'un mes.

La Bessie, en sentir aquella relació, va sospirar i digué:

—Pobreta senyoreta Jane és ben digna de compassió, oi, Abbot?

—Si fos una criatura simpàtica i bonica —va fer l'Abbot—, seria digna de llàstima, però un caguerot com ella no inspira compassió a ningú.

—No pas massa, és veritat —va convenir la Bessie—. Si fos tan bonica com la senyoreta Georgina prou que et commouria de veure-la en aquest estat.

—Ah, sí, jo l'adoro, la senyoreta Georgina! —va exclamar la vehement Abbot—. És una nineta, amb aquells ^{bucles} ~~ulls~~ tan llargs i els ulls tan blaus, i aquells colors tan dolços que té, com si els hi haguessin pintat! Bessie, em vindria de gust menjar llebre per sopar.

—A mi també..., amb un sofregit de ceba. Veniu, anem a veure què trobem.

I se'n van anar.

—aquella història de Jane...

Capítol Quart

59

De la meua conversa amb el senyor Lloyd i de l'esmentada xerrada entre la Bessie i l'Abbot, en vaig deduir que tenia motius per desitjar de posar-me bona: semblava imminent un canvi en la meua vida. El desitjava i l'esperava en silenci. Això no obstant, es feia esperar; passaven els dies i les setmanes; la meua salut s'havia restablert del tot, però no es van fer noves al·lusions al tema que m'havia fet rumiar. La senyora Reed m'esguardava amb ulls cada vegada més severos, amb prou feines m'adreçava la paraula i d'ençà de la meua malaltia procurava marcar cada vegada més la separació entre els seus fills i jo. M'havia destinat un recambró perquè hi dormís tota sola, em condemnava a menjar sola també i em feia passar tot el sant dia a la cambra dels nens, mentre els meus cosins no es movien gairebé mai del saló. Res no deia, però, d'enviar-me a l'escola; amb tot, jo pressentia que no em suportaria molt de ~~un~~ temps més sota el mateix sostre, car el seu esguard, ara més que mai, quan em mirava, revelava la insuperable i arrelada aversió que jo li inspirava.

L'Eliza i la Georgina^a, obrant sens dubte d'acord a instruccions rebudes, em parlaven tan poc com podien. En John em feia llogotets tan bon punt em veia, i una vegada va intentar de pegar-me, però jo m'hi vaig tornar de seguida, amb el mateix rampell de ràbia i de revolta desesperada que l'altra ^{vegada} havia estat causa de la meua malaventura, i a ell li va semblar millor desistir. Es va separar de mi, proferint injúries i ~~se~~ jurant que li havia esclafat el nas. En efecte, jo li havia clavat, en aquella part prominent del seu rostre, un cop tan fort com podia amb el puny, i quan vaig veure que la meua reacció o la meua expressió l'acovardia, em vaig disposar a repetir l'escomesa, però ell ja estava arrapat a les faldilles de la seva mare. Vaig sentir que començava a explicar-li la història de sempre amb to plorinyós:

—Aquella bestiola de Jane...

I va continuar dient que me li havia tirat a sobre com una gata, però la seva mare el va interrompre secament:

—No me'n parlis, d'ella, John. Ja t'he dit que no te li acostis; no es mereix que li adreceu la paraula. No vull que hi tingueu tractes ni tu ni les teves germanes.

En sentir això, sense gairebé ni pensar-ho, em vaig inclinar per sobre la barana i vaig fer cridant:

—Són ells qui no es mereixen de tenir tractes amb mi!

La senyora Reed era una dona força grassa, però, quan va sentir aquella inusitada i desvergonyida rèplica, va pujar l'escala volant, em va arrossegar com un terbolí cap a la cambra dels nens i, després d'estampir-me contra la paret del meu catau, amb veu enfàtica i imperiosa em va començar a no moure'm d'allí i a no promunciar ni una sola paraula més, durant la resta del dia.

—Què diria l'oncle Reed si visqués? —fou la meva resposta gairebé involuntària.

I dic "gairebé involuntària", perquè semblava que la meva llengua parlava sense el meu consentiment, com si me les dictés des del meu interior una força desconeguda que jo era incapaç de dominar.

— Com? —va exclamar la meva tia, sense alè.

I a la mirada, habitualment freda i serena, dels seus ulls grisos, va aparèixer una ombra de temor. Em va deixar anar el braç i em contemplà com si no acabés de decidir si jo era una nena o un dimoni. Jo em vaig envalentir.

—El meu oncle Reed és al cel i sap tot el que feu i penseu, i també ho saben el papa i la mama. Ells saben que em teniu tot el dia tancada i les ganes que teniu que ^{em} mori.

La meva tia de seguida va recobrar la seva presència d'esperit: em va sacsejar més violentament, em va donar dues bufetades i se'n va anar sense dir ni una paraula més. La Bessie va omplir aquest buit amb un sermó que durà més d'una hora, amb el qual va demostrar sense que quedés cap dubte

que jo era la criatura més dolenta i desemparada sota la capa del cel. Jo gairebé m'ho creia, car aquell dia tan sols sorgien sentiments rancorosos dins el meu pit.

Transcorregueren els mesos de novembre i desembre, i la meitat de gener. Les festes de Nadal i Cap d'Any s'havien celebrat a Gateshead amb l'alegria de costum. Es bescanviaren molts de regals i es van organitzar dinars i reunions. De tot allò jo en vaig ser, naturalment, exclosa: tota la meua diversió consistia a presenciar com ~~les dones~~ s'empolainaven cada dia l'Eliza i la Georgina ^a per baixar a la sala abillades amb vestits de finíssima mussolina ⁱ ~~amb~~ faixes ~~de~~ de seda escarlata, i els cabells primerament pentinats, i després, a escoltar el so del piano o de l'arpa que tocaven a baix; a presenciar les anades i vingudes del majordom i del lacai, i a sentir la dringadiassa de les copes i les tasses, així com el ^{interromput} murmureig de les converses quan obrien o tancaven les portes del saló. Quan em cansava d'aquest entreteniment, abandonava el replà de l'escala per recloure'm a la solitària i silenciosa cambra dels nens: allí, bé que trista, no em sentia desgraciada. Si he de dir la veritat, no tenia ni el més petit desig d'estar entre la gent, car aleshores amb prou feines si ningú es fixava ~~en~~ en mi; si la Bessie hagués estat més afectuosa i hagués accedit a fer-me companyia, jo m'hauria estimat més passar les vetllades ^{sola} amb ella que no pas estar-me, sota la terrible mirada de la meua tia, en un saló ple de senyores i de cavallers. Però la Bessie, tan bon punt acabava de vestir les seves senyoretas, solia recloure's a les animades regions de la cuina i la cambra de la majordoma, tot enduent-se'n, generalment, l'espelma. Aleshores, jo em quedava a la vora del foc, amb la nina a la falda, fins que les flames s'esllanguien, ^{bo i} mirant de tant en tant al meu ~~entorn~~ entorn per comprovar que a l'estança penumbrosa no hi havia cap altre ésser més terrible que jo; i quan les brases adquirien una roentor apagada, em despullava apressadament, tot desfent els musos de les vetes a estrabades, i cercava refugi del fred i de la foscor en el meu catau. Sempre

m'hi enduia la nina: l'ésser humà ha de posar afecte en una cosa o altra, i, per tal com jo no tenia cap altre objecte digne de la meua estimació, em consolava estiment i acariciant aquella deslluïda figura, espellifada com un espantall en miniatura. Encara recordo amb perplexitat el sincer afecte que posava en aquella pobre joguina, al punt d'imaginar que tenia vida i era capaç d'experimentar sensacions. No podia agafar el son a no ser que la tingués embolcallada amb la meua camisa de dormir, i quan la sentia al meu costat, ben calenteta i estèlvia, jo era relativament feliç, creient que la meua nina ho era també.

Llargues em semblaven les hores que passaven mentre esperava que partissin els invitats, escoltant atentament per sentir els passos de la Bessie a l'escala. A vegades pujava a buscar el didal o les tisores, o potser a portar-me alguna cosa per sopar (un pastisset o un bocí de coca de formatge), i llavors s'asseia a l'espona del llit mentre m'ho menjava; quan acabava, m'acotxava i en dues ocasions em va fer un petó, bo i dient:

—Bona nit, senyoreta Jane.

Quan es mostrava tan amable, la Bessie em semblava la persona més bona, més encantadora i més afectuosa del món, i desitjava amb tota l'ànima que fos sempre tan gentil i afable, i que mai més no tornés a renyar-me, a maltractar-me o a menystenir-me, com tan sovint feia. La Bessie Lee devia ser, jo crec, una noia intel·ligent, car era molt manyosa en tot el que empenia i posseïa grans dots de narradora, o, si més no, aquesta és la impressió que em va fer arran dels contes que ens explicava. Així mateix, era bonica, si el record que conservo de la seva cara i de la seva persona és correcte. L'evoco com una noia ~~prima~~ esvelta, de cabells negres, ulls foscos, belles faccions i bona figura. Però tenia un caràcter variable i capriciós, i era indiferent als principis de justícia i de moral. Amb tot, fos com fos, ella era la persona que jo preferia de totes les que vivien a Gateshead Hall. Era, doncs, quinze de gener, cap allà a les nou del matí. La Bessie havia baixat a esmorzar; els meus cosins encara no s'havien congregat al redós

de la seva ~~mare~~ ^{mare} mamà. L'Eliza s'estava posant el capell i un abric gruixut per anar a donar de menjar a l'aviram, ocupació que li agradava tant com vendre els ous al majordom i acumular els diners que n'havia. Tenia marcada inclinació a l'estalvi, així com esperit de comerciant, que es manifestava no sols en la venda d'ous i pollastres, sinó també en els tractes abusius que ~~ella~~ feia al jardiner, qui, per ordre de la senyora Reed, havia de comprar a la seva filla tots els productes del seu parterre que li volgués vendre: llavors, esqueixos i planters de flors. I l'Eliza hauria estat capaç de vendre's la pròpia cabellera, si hagués cregut que de la transacció n'havia un bon benefici. Quant als estalvis, els guardava als llocs més insòlits, embolicats en un parrac o en un tros de paper vell; però, després, en veure que la minyona havia descobert aquests amagatalls, l'Eliza, tement que un dia podria perdre el seu valuós tresor, va optar per prestar els diners a la seva mare, a un interès usurari (del cinquanta o seixanta per cent), i cada trimestre cobrava amb rigorosa exactitud la seva renda, tot portant els comptes en una llibreta on ho apuntava tot amb extrema cura.

La Georgina^a, asseguda en un tamboret alt, es pentinava davant el mirall, amb els seus rulls bo i entreteixint/flors artificials i plomes destenyides, ~~substituïent-les~~ de les quals n'havia descobert una bona provisió en un bagul de les golfes. Jo em feia el llit, car havia rebut ordres estrictes de la Bessie que el tingués arreglat abans no tornés ella (perquè la Bessie solia utilitzar-me com si fos una mena de segona minyona i, a vegades, em feia endreçar la cambra, treure la pols de les cadires i coses d'aquestes). Després de posar la vànova i de plegar la meva camisa de dormir, vaig anar al banc de la finestra per tal d'ordenar uns llibres il·lustrats i diversos mobles de la casa de nines que estaven esbarriats per allà sobre. Però havent-me ordenat secament la Georgina^a que no toqués les seves joguines (car d'ella eren les cadires i els mirallets, els plats i les tasses de fira), vaig interrompre aquella ocupació i, en no tenir res més a fer, em vaig dedicar a fondre amb l'alè les flors de gebre que cobrien els vidres de la finestra, per tal

de poder guaitar a través del vidre desentelat cap a fora, on tot apareixia immòbil i petrificat sota la glaçada hivernal.

Des de la finestra es veien la casa del ^{porter} ~~gavall~~ i el camí d'entrada, i precisament quan vaig haver fos bona part de la floració de gebre ~~argentera~~ argentada que velava els vidres, vaig veure que s'obrien les portes de la reixa i entrava un carruatge. El vaig observar com pujava pel camí amb indiferència: de carruatges en venien sovint a Gateshead, però cap no duia visitants que desvetllessin el meu interès. El vehicle s'aturà davant la casa, va dringar la campaneta amb estridència i el nou vingut fou introduït al vestíbul. De tot això no en vaig fer cap cas, car tota la meva atenció es va concentrar de seguida en un pit-roig famolenc, que picotejava les branques sense fulles d'un cirerer que creixia a frec del mur i davant ~~de~~ el finestral. Les restes del pa i de la llet del meu esmorzar reposaven sobre la taula; quan havia esmicolat un crostó i estirava la balda per tal d'obrir la finestra, amb la intenció de col·locar les engrunes a l'ampit, la Bessie va entrar a la cambra com una exhalació.

—Senyoreta Jane, traïen-vos el davantal. Què hi feu aquí? Us heu rentat la cara i les mans aquest matí?

63 Abans de contestar, vaig ^{clavar} ~~clavar~~ una altra estirada, car volia donar el pa a l'ocellet; el finestró va cedir, vaig escampar les molles per sobre l'ampit de pedra i algunes caigueren entre les branques del cirerer; tot seguit, vaig tancar la finestra i vaig respondre:

—Encara no, Bessie. Tot just acabo de treure la pols.

—Quina criatura tan descurosa! I ara què fèieu? Teniu la cara vermella, com si haguéssiu fet una entremaliadura. Per què heu obert la finestra?

No va caldre que em prengués la molèstia de contestar, ja que la Bessie tenia massa pressa per prestar atenció a les meves explicacions. D'una estrebada em va dur fins al rentamans, em va donar una enèrgica, bé que afortunadament breu refregada a la cara i les mans amb aigua, sabó i una toval·lola, em va pentinar amb un aspre raspall, em va llevar el davantal i, tot

seguit, em va dur corre-cuita al replà de l'escala, tot dient-me que baixés de seguida, perquè em demanaven al menjador petit.

Hauria volgut preguntar-li el motiu i saber si hi era la meva tia o no, però la Bessie ja se n'havia anat i tancat la porta de la cambra dels nens ~~al meu~~ al meu darrere. Vaig baixar l'escala a poc a poc. Feia gairebé tres mesos que no em cridaven a la presència de la meva tia. Confinada durant tant de temps a la cambra dels nens, el menjador petit, el gran i el saló s'havien convertit per a mi en regions sacroses, a les quals em feia basarda de penetrar-hi.

Em vaig quedar aturada al vestíbul desert. Al meu davant tenia la porta del menjador petit, i em vaig quedar allà plantada, tremolosa i morta de por. En aquella època de la meva vida, els càstigs injustos havien engendrat el temor en mi i m'havien convertit en una covarda infeliç. Tenia por de tornar a la cambra dels nens i no m'atrevia a entrar a la saleta on m'esperaven. Em vaig passar deu minuts titubejant amb el cor agitat. El so impacient de la campaneta del menjador em va obligar a decidir-me: no tenia més remei que entrar.

"Què voldran ara? —em demanava, mentre amb totes dues mans intentava fer girar el pom que, durant un parell de segons, es va resistir als meus esforços—. Qui hi haurà a més a més de la tia? Una dona o un home?"

Per fi el pom va cedir, la porta es va obrir, vaig entrar i vaig fer una lleugera reverència. En alçar la vista, vaig veure al meu davant una columna negra, si més no, això és el que em va semblar, a primera vista, aquella forma recta, estreta, fosca, que es dreçava erecta sobre la catifa; el rostre sever del capdamunt era com una caràtula esculpida, col·locada sobre la columna a manera de capitell.

La meva tia ocupava el seu lloc de costum al costat del foc. Em va fer un senyal perquè m'acostés; així ho vaig fer, i ella em va presentar al desconegut amb aquests mots:

—Aquí teniu la nena de qui us he parlat.

Ell —car era un home— va tombar lentament el cap devers el lloc on era jo i, després d'examinar-me amb els seus inquisitius ulls grisos, que guspirejaven sota les espesses celles, va fer amb veu greu i solemne:

—És molt menuda. Quants anys té?

—Déu.

—Tants? —va remarcar, dubitatiu, i continuà examinant-me durant uns minuts més. Per fi, em va preguntar—: Com te dius, petita?

—Jane Eyre, senyor.

I llavors el vaig mirar. Em va semblar que era molt alt, però cal tenir en compte que jo era molt baixeta. Tenia unes faccions molt marcades, i tant el seu rostre com el seu cos denotaven una rigidesa i una afectació excessives.

—I bé, Jane Eyre, ets bona minyona?

Era impossible de contestar afirmativament, ja que el petit món que em rodejava mantenia l'opinió contrària. Vaig restar callada. La meva tia va contestar per mi amb un expressiu moviment de cap, tot afegint de seguida:

—Potser més valdrà que no en parlem, d'això, senyor Brocklehurst.

—Sí que em sap greu! Ella i jo haurem d'enracnar una estona.

I, abandonant la posició vertical, es va instal·lar en una butaca al davant de la meva tia.

—Vine aquí.

Vaig travessar la catifa, i ell em va fer estar ben dreta al seu davant. Quina cara que tenia, ara que estava gairebé al mateix nivell que la meua! Quin nas més gros, i quina boca, i quines dents tan sortides i enormes!

—No hi ha res que faci més pena que ^{un infant dolent} ~~un infant dolent~~ —va començar—, sobretot una nena dolenta. Saps on van a parar els malvats després de morir?

—A l'infern —va ser la meva prompta i ortodoxa resposta.

—I què és l'infern? M'ho pots dir?

—Un pou ple de foc.

—I t'agradaria de caure en aquest pou i abusar-t'hi eternament?

—No, senyor.

— Què has de fer per evitar-ho, doncs?

Vaig meditar un instant, i la resposta que vaig donar era, sens dubte, discutible: vaig ser un angel espai a la terra i abans de la dona d'una

— Procurar de no posar-me malalta per no morir-me.

— I com t'ho has de fer per no posar-te malalta? Cada dia moren criatures més petites que tu. Fa un parell de dies tan sols que vaig acompanyar al cementiri un nen de cinc anys. Però era un bon minyó, i ara la seva ànima ja és al cel. Cal témer que no podríem dir això mateix de tu, si Déu et oridava.

No estant en condicions de treure'l de dubtes, em vaig limitar a clavar els ulls en els dos enormes peus plantats sobre la catifa, i vaig sospirar, tot desitjant de poder marxar ben lluny d'allí.

— Espero que aquest sospir et sortirà del cor i que et penediràs d'haver causat tan de neguit a la teva bondadosa benefactora.

"Benefactora! Benefactora! —em vaig dir—. Tothom diu que la meua tia és la meua benefactora. Si ho és, una benefactora resulta una cosa ben desagradable."

— Dius sempre les teves oracions al matí i al vespre? —va continuar el meu interrogador.

—Sí, senyor.

— Llegeixes la Bíblia?

— A vegades.

— De bon grat? I què te'n sembla?

— M'agraden les Profecies, i el llibre de Daniel, i el de Samuel, i el Gènesi, i una part de l'Exode, i algunes dels Reis i les Cròniques, i el llibre de Job i el de Jonàs.

— I els Salms? Suposo que t'agraden?

—No, senyor.

— No? Què estrany! Jo tinc un nen més petit que tu que ja se sap sis salms de cor, i que quan li pregunten si s'estima més un pa de figues o aprendre's un salm, respon: " Oh, aprendre'm un salm! Els àngels canten salms, i jo vull ser un àngel aquí a la terra". I aleshores li donen dues figues per recompensar la seva devoció infantil.

— Els salms no són interessants —vaig remarcar.

— Això demostra que ~~tu~~ tens un cor malvat, i has de pregar a Déu que te'l canviï: que te'n doni un de nou i pur, que et substitueixi el de pedra que tens per un d'humà.

Jo estava a punt de preguntar-li de quina manera s'havia de realitzar l'operació per canviar-me el cor, quan la senyora Reed va intervenir, matant-me que m'assegués, i aleshores va portar la conversa ella.

— Senyor Brocklehurst, crec ~~que~~ haver-vos indicat a la carta que us vaig escriure ara farà tres setmanes, que aquesta nena no té el caràcter ni la disposició que jo voldria que tingués. Si l'accepteu a l'escola de Lowood, m'agradaria que la directora i les mestresses la vigilin atentament i, sobretot, que procurin de corregir-la del seu defecte més greu: la tendència a mentir. Ho dic davant teu, Jane, per tal que no intentis d'enganyar el senyor Brocklehurst.

Com no havia d'estar acoquinada, com no havia de tenir antipatia a la senyora Reed, si no es podia estar de ferir-me cruelment: mai no podia tenir un moment de felicitat en presència seva. Per molt que m'esforcés per ser obedient o per complaure-la, frases com aquelles, freqüentment repetides, m'impedien de fer-ho. En aquell moment, pronunciades davant un estrany, les acusacions em partiren el cor: m'adonava vagament que pretenia de matar tota esperança d'una vida millor en aquella nova fase de la meua existència. Sentia, per bé que no l'hauria pogut expressar amb paraules, aquell sentiment, que la meua tia ja s'ocupava de sembrar el meu futur camí d'avversió i d'antipatia. Em veia transformada, als ulls del senyor Brocklehurst, en una criatura astuta i mentidera. Com podria remeiar-me

aquella calúnia?

"De cap manera", pensava jo, mentre tractava de contenir un sanglot i cuitava a eixugar-me unes llàgrimes, les proves evidents de la meva angustia i impotència.

—Mentir és, sens dubte, una falta greu en una nena —va dir el senyor Brocklehurst—, emparentada amb la falsia, i tots els mentiders tindran un lloc dins el llac de foc i de sofre. Però, no ^{us amoïneu} ~~sempre~~, senyora Reed, la vigilaran. Ja parlaré amb la senyoreta Temple i amb les mestres.

—Vull que sigui educada de manera adient a les seves possibilitats: és a dir, perquè el dia de demà sigui una dona útil i humil —va continuar la meva tia—. I durant les vacances, si vós ho permeteu, no es mourà de Lowood.

—Les vostres decisions són molt assenyades, senyora —va fer el senyor Brocklehurst—. La humilitat és una virtut cristiana, i especialment ~~característica~~ característica de totes les alumnes de Lowood; per tant, jo tindrè bona cura que la nena es distingeixi entre elles per la seva humilitat. He estudiat la millor manera de doblegar l'orgull humà i, l'altre dia mateix, vaig tenir una prova evident del meu èxit. La meva filla segona, l'Augusta, va anar a visitar l'escola amb la seva mare, i en tornar-ne va exclamar: "Oh, papà, què callades i lletges són totes les nenes de Lowood! Amb el cabell recollit rere les orelles, els llargs davantals amb aquelles butxaquetes, gairebé semblen nenes pobres! Miraven el meu vestit i el de la ^{mare} ~~mamà~~, com si mai no haguessin vist roba de seda".

—Això és el que jo vull —va remarcar la meva tia—. Ni que hagués buscat per tot Anglaterra, difícilment hauria trobat un col·legi on el règim fos més adequat per a una nena com la Jane Eyre. ^{Fermesa,} ~~firmesa~~ senyor Brocklehurst..., fermesa és el que demano en totes les coses de la vida.

—La fermesa, senyora, és el primer dels deures cristians, i a Lowood tot està organitzat d'una manera estricta: menjar senzill, roba senzilla, cambres senzilles, costums actius i disciplinats. Aquest és el règim que

67
imperava a l'establiment.

—Molt bé, senyor. Aleshores quedem que la nena serà admesa com alumna a Lowood i que serà educada conforme a la seva posició i a les seves possibilitats a la vida.

—Sí, senyora; serà ben rebuda en aquell hivernacle de plantes escollides, i confio que acabarà agraïnt-vos l'inestimable privilegi de què gaudirà amb la vostra elecció.

—Aleshores, us l'enviaré tan aviat com sigui possible, senyor Brocklehurst, perquè us asseguro que desitjo alliberar-me d'una responsabilitat que comença a ser massa feixuga per a mi.

—No ho dubto, senyora, no ho dubto. I ara us desitjo bon dia. Penso tornar a Brocklehurst Hall d'aquí a una o dues setmanes, ja que el meu bon amic, l'ardiaca, no em deixarà marxar abans. Escriuré a la senyoreta Temple perquè sàpiga que arribarà una nena nova, així no posarà inconvenients a la seva admissió. Adéu-siau.

—Adéu-siau, senyor Brocklehurst. Records a la vostra senyora, a la senyoreta Brocklehurst, a l'Augusta i la Theodore, i al senyoret Broughton Brocklehurst.

—De part vostra, senyora... Petita, aquí tens aquest llibre, que és el Manual de l'infant; llegeix-lo amb atenció, sobretot la part que tracta de l'espantosa mort sobtada de la Martha C____, una nena molt dolenta, acostumada a mentir sempre.

Dit això, el senyor Brocklehurst em va posar a les mans un opuscle rel·ligat, no massa gruixut, i, quan avisaren que el seu cotxe estava a punt, se'n va anar.

La meva tia i jo ens vam quedar soles. Van passar uns minuts sense que cap de les dues digués res: ella cosia, i jo la mirava. En aquella època, la senyora Reed era una dona d'uns trenta-sis o trenta-set anys, robusta, d'espatlles quadrades i membres vigorosos, no massa alta i, per bé que era corpulenta, no arribava a ser ~~grosse~~ obesa; tenia una cara més aviat gros-

aa, de ~~mentonament~~ mandíbula inferior molt desenrotllada i forta, el front sortit, el mentó ample i la boca i el nas bastant ben formats; sota les celles rosses brillaven uns ulls mancats de tendresa; el seu to de pell era fosc i opac, els cabells, molt rossos, i tenia una constitució sòlida com una campana: no estava mai malalta. Menava la casa gairebé d'una manera despòtica, i sols els seus fills s'atrevien, a vegades, a desafiar la seva autoritat i a riure-se'n. Vestia bé, i adoptava un posat i un aire calculadament tendents a fer ressaltar la bellesa dels vestits.

Jo, asseguda en un banquet baix, a ~~uns~~ poques passes de la seva butaca, contemplava amb atenció la seva figura, resseguia els trets del seu rostre. Tenia a la mà el llibre que parlava de la mort sobtada de la nena mentidera, relació que m'havien indicat de llegir amb atenció, perquè em servís d'adequada advertència. El que acabava de passar; les coses que la meva tia havia dit de mi al senyor Brooklehurst; el tenor de la conversa, tot allò pesava amargament en el meu esperit; cada mot que havia sentit se m'havia clavat com una espina, tot engendrant un punyent ressentiment.

La meva tia va aixecar la vista de la labor; em mirà de fit a fit, alhora que els seus dits suspnien els àgils moviments.

—Vés-te'n d'aquí; torna a la cambra dels nens —em va ordenar.

No sé si va ser la meva mirada o alguna altra cosa el que ella va trobar ofensiva, però el cas és que a la seva veu hi havia un to de reprimida irritació. Em vaig aixecar i vaig anar fins a la porta; després vaig tornar enrere, em vaig encaminar cap a la finestra a través de la sala i em vaig tornar a acostar a la meva tia.

Sentia la necessitat de parlar: havia sofert injustament un afront, i em calia tornar-li l'ofensa. Però, com? De quina manera podia ferir la meva antagonista? Vaig reunir totes les meves energies i li vaig etzibar aquestes brusques i sentencioses frases:

—No sóc cap mentidera. Si ho fos, us diria que us estimo molt, però, en canvi, us dic francament que no us estimo. Trobo que sou la persona més

dolenta del món, després del vostre fill John. I aquest llibre sobre la nena mentidera, el podeu donar a la vostra filla Georgina^a, perquè ella sí que en diu, de mentides, i no pas jo.

La mà de la menyora Reed continuava immòbil sobre la labor. Els seus ulls de glaç encara romanien clavats fredament en els meus.

— Tens alguna cosa més a dir? — va preguntar en un to de veu més semblant al que una persona empra per tractar amb un adult, que no pas el que sol utilitzar en adreçar-se a una orfeta.

L'expressió dels seus ulls i l'accent de la seva veu avivaren encara més la meva aversió envers ella. Tremolant de cap a peus, dominada per una ira incontenible, vaig prosseguir:

— M'alegro que no sigueu parenta directa meva. No tornaré a dir-vos tia en tota la meva vida. Quan sigui gran, no vindré mai a visitar-vos, i si algú em pregunta si no us estimo, li contestaré que només de pensar en vós m'agafa basca, i que sempre em vau tractar amb una crueltat despietada.

— Com t'atreveixes a dir això, Jane Eyre?

— Que com m'hi atreveixo, senyora Reed? Que com m'hi atreveixo? Perquè és veritat! Us penseu que no tinc sentiments i que puc viure sense ni una mica d'amor i de tendresa, però no és així. Recordaré fins al dia de la meva mort com em vau empenyar..., amb quina rudesa i amb quina violència em vau fer entrar a la cambra vermella, i m'hi vau tancar amb clau, malgrat que jo em sentia morir i us implorava, plorant de dolor: "Perdoneu-me, tia, tingueu compassió!" I em vau imposar aquell càstig, perquè el vostre fill malvat m'havia pegat..., m'havia tirat a terra, sense cap motiu. A tothom qui em preguntí, li explicaré les coses tal com van ser. La gent es pensa que sou una bona dona, però no és veritat: sou dolenta, teniu el cor dur com una pedra. Vós sí que sou mentidera!

En acabar de pronunciar aquestes frases, la meva ànima va començar a expandir-se, exultant, experimentant una estranya sensació de llibertat, de triomf. Era com si uns lligams invisibles s'haguessin romput i jo hagués

recuperat una inesperada llibertat. I aquella impressió tenia la seva causa: la meua tia estava esverada, la labor se li havia escapat de les mans, que reposaven inertes a la seva falda, mentre ella es gronxava endavant i endarrere, i el rostre se li contreïa com si estigués a punt de plorar.

—Estàs equivocada, Jane... Però, què et passa? Per què tremoles tan violentament? Vols una mica d'aigua?

—No, senyora Reed.

— Vols alguna altra cosa, Jane? T'asseguro que no et vull cap mal.

—No és veritat. Heu dit al senyor Brocklehurst que jo tenia mal caràcter, que era mentidera. Però, a Lowood, diré a tothom com sou vós i tot el que m'heu fet.

—És que tu no ho entens, Jane. A les criatures cal corregir-los els defectes.

— Jo no tinc pas el defecte de mentir! —vaig replicar esquerpament.

—Però et domina la passió, Jane, això no ho pots negar. Apa, vés-te'n a la teua cambra i reposa una mica, petita meua.

—Jo no sóc la vostra petita, i no vull reposar. Envieu-me aviat a l'escola, senyora Reed, perquè detesto de viure aquí.

—T'hi enviaré aviat, no pateixis —va fer en veu baixa la meua tia.

I, tot recollint la labor de terra, va abandonar precipitadament la sala.

Em vaig quedar sola: senyora i majora del camp. Aquella era la batalla més àrdua que havia lliurat i la primera victòria que obtenia. Vaig romandre una estona dreta sobre la catifa, al mateix lloc on havia estat el senyor Brocklehurst, gaudint de la solitud del conqueridor. De primer, somreia per sota el nas i em sentia desbordant d'alegria, però aquell intens plaer es va anar apaïvagant de la mateixa manera que minvaven els batecs accelerats del ^{meu} pòls. Una criatura no es pot disputar amb una persona gran com jo ho havia fet, ni pot donar regna solta a la seva fúria, com jo també havia fet, sense experimentar després una reacció depressiva i un agut remordiment. Un bruguera encès al cim d'un turó, amb les flames abranda-

des devorant-ho tot, hauria estat una bona imatge emblemàtica del meu estat d'ànim quan acusava i amenaçava la senyora Reed; el mateix bruguera, carbonitzat i ennegrit un cop apagades les flames, representaria ben adientment també el meu estat d'ànim quan, després de mitja hora de silenci i de reflexió, vaig comprendre que havia actuat follament i que la meua situació en aquella casa, on odiava tothom i de tothom era odiada, es tornaria d'allò més penosa.

Havia assaborit per primera vegada el nèctar de la venjança, que, en empassar-me'l, l'havia trobat dolç i vivificador com un vi aromàtic; després, però, deixava un regust metàl·lic i corrosiu, causant-me la sensació d'haver estat emmetzinada. De bona gana hauria anat a demanar perdó a la meua tia; però sabia, en part per experiència i en part instintivament, que ella em rebutjaria amb més desdeny que abans, i això hauria tornat a produir una turbulenta exaltació dels meus sentiments.

El que havia de fer era ocupar-me d'alguna cosa millor que no pas de parlar iradament, substituir els meus sentiments de fosca indignació per d'altres menys exaltats. Vaig agafar un llibre: era un llibre de contes àrabs; vaig seure, d'esperada a llegir. Però no em podia concentrar en el que llegia: els meus propis pensaments semblaven interposar-se entre els meus ulls i la pàgina que d'altres vegades trobava fascinant. Vaig obrir la porta vidrada del menjador petit. Els arbustos semblaven petrificats; el gebre negrós, no alterat ni pel sol ni pel vent, regnava sobre els camps. Em vaig cobrir el cap i els braços amb la faldilla del vestit, i vaig sortir a passejar per un racó allunyat del jardí. Però no hi vaig trobar cap encant en aquell lloc, amb els arbres silenciosos, les pinyes caigudes, les congelades relíquies de la tardor: les fulles seques, arrencades pel vent, que ara apareixien amuntegades i encarcerades. El dia era molt gris; un cel d'allò més opac, "carregat de neu", ho cobria tot; de tant en tant, queien volves, que es dipositaven sobre la dura sendera i el prat secular sense fondre's. Em vaig estar allà dreta una llarga estona, pensant que no

era més que una pobra criatura desgraciada i preguntant-me incessantment:

" Què faré, què faré?"

De sobte vaig sentir una veu que em cridava:

— Senyoreta Jane, on sou? Veniu a esmorzar!

Era la Bessie, ho sabia prou bé, però no em vaig moure. Vaig sentir els seus passos lleugers avançant pel camí.

— Quina criatura més entremaliada! —va exclamar—. Per què no veniu quan us criden?

La presència de la Bessie, per contrast amb els meus tristos pensaments, em va causar alegria, per bé que, com de costum, estava rondinaire. El cas és que, després de la confrontació amb la senyora Reed i posterior victòria, no estava disposada a prendre'm massa a pit l'enuig transitori de la mainadera, i en canvi pretenia cercar escalf en el seu cor tendre i jove. Així que la vaig encerclar amb els braços per la cintura i li vaig dir:

— Va, Bessie, no siguis rondinaire!

Aquell impuls havia estat més espontani i afectuós que no pas els que eran habituals en mi i, en certa manera, li va agradar.

—Sou una nena molt rara, senyoreta Jane —va fer, mirant-me atentament—, una criatura de mena esquerpa i solitària. I tinc entès que us portaran a l'escola.

Vaig assentir amb el cap.

— I no us fa pena separar-vos de la pobra Bessie?

— Per ventura m'estima la Bessie? Si es passa la vida renyant-me...

—Perquè sou una nena estranya, poruga i molt tímida. Hauríeu de ser més decidida.

— Per què? Per rebre més cops?

— No ^{digueu} ~~meu~~ ximpleries! Però és veritat que us tenen mania. La meua mare, quan va venir a veure'm la setmana passada, em va dir que per res del món no voldria que una filla seva estigués al vostre lloc. Apa, veniu, que

us donaré una agradable sorpresa.

—No m'ho crec, Bessie.

—Com que no, criatura! Per què em mireu amb aquests ulls tan tristos? Mireu: la senyora, ^{aniran} les senyoretes i el senyoret John ~~aniran~~ a prendre el te a fora, aquesta tarda, i vós el prendreu amb mi. Demanaré a la cuinera que us faci un pastís, i després m'ajudareu a revisar els vostres calaixos, perquè aviat hauré de preparar el vostre equipatge. La senyora té intenció d'enviar-vos a l'escola d'aquí a un parell de dies, i haureu de triar les coses que us voleu endur.

—Bessie, m'has de prometre que no em renyaràs més fins que me'n vagi.

—Està bé, ho prometo, però procureu ser una bona minyona, i no em tingueu por. No us sobresalteu si per casualitat us parlo amb severitat: és una cosa que m'ataca els nervis.

—No crec que torni a tenir-te por, Bessie, perquè ara ja m'he acostumat a les teves rauxes. De més a més, aviat hauré de tenir por d'altres persones.

—Si demostreu temor, us agafaran antipatia.

—Com tu, Bessie?

—Jo no us tinc antipatia, senyoreta. Crec que us estimo més que a tots els altres.

—Doncs no ho demostres.

—No sigueu llenguallarga! Quina nova manera de parlar és aquesta? Com és que sou tan atrevida i descarada?

—Perquè aviat me n'aniré d'aquí, i perquè...

Vaig estar a punt de dir-li el que havia passat entre la meua tia i jo; però, pensant-ho bé, vaig creure que més valia que guardés silenci sobre aquell incident.

—I perquè us alegreu de deixar-me?

—No, Bessie. Precisament ara em sap força greu de separar-me de tu.

—Precisament ara, eh? Mireu amb quina desimboltura ho diu la meua se-

nyoretal! Segur que si ara us demanava que em fèssiu un petó, no me'l voldríeu fer: diríeu que, precisament ara, us sap força greu...

—Sí que vull fer-te un petó i amb totes les ganes. Abaixa el cap...

La Bessie es va acotar. Ens vam abraçar ben fort, i la vaig seguir fins a la casa, més animada.

La tarda va transcórrer en pau i harmonia. Al vespre, la Bessie em va explicar un dels seus contes més encantadors i em va cantar una de les seves cançons més dolces. Fins i tot per a una nena com jo, la vida em tenia reservat algun raig de sol.

CAPÍTOL CINQUE

Amb prou feines si havien tocat les cinc de la matinada del dia 19 de gener, quan la Bessie va entrar a la meua cambra amb una espelma a la mà, i em va trobar llevada i gairebé vestida del tot. M'havia aixecat mitja hora abans de venir ella i m'havia ~~rentat~~ rentat la cara i vestit a la llum de la lluna, que entrava per les estretes finestres del meu enfony. Partiria aquell dia de Gateshead amb la diligència que passava per la porta a les sis del matí. A la casa no s'havia llevat ningú tret de la Bessie; havia encès la llar de foc de la cambra dels nens, on ara va procedir a preparar-me l'esmorzar. Poques criatures tenen gana quan estan ^{excitades} pensant que han d'emprendre un viatge, i jo tampoc no en tenia. La Bessie, després d'insistir inútilment perquè em prenguéss unes cullerades de llet amb pa, va embolicar unes galetes amb un paper i les va ficar a la meua bossa de viatge. Després em va posar l'abric i el ~~meu~~ capell, ella es va embolcallar amb un mantó i totes dues van abandonar l'estança. En passar davant el dormitori de la meua tia, la Bessie va dir: ~~Com ho és per de després de tot~~ — No voleu entrar a acomiadar-vos de la senyora?

—No, Bessie. Ella va venir a la meua cambra anit, quan tu estaves sopant, i em va dir que no calia que la despertés al matí, ni els meus cosins tampoc. Després va dir-me que recordés sempre que ella havia estat la meua millor amiga, que així havia de dir-ho a tothom i estar-li'n agraïda com correspon.

— I vós que vau contestar, senyoreta?

—No res. Em vaig tapar la cara amb el llençol i em vaig tombar ~~cap a la paret~~ cap a la paret.

—Això va estar molt mal fet, senyoreta Jane.

—Va estar molt ben fet, Bessie: la senyora Reed no és la meua amiga, sinó la meua enemiga.

— Oh, no ho digueu, això, senyoreta Jane!

— Adéu, Gateshead! —vaig exclamar quan travessàvem el vestibul cap a la porta d'entrada.

S'havia amagat la lluna i era molt fosc. La Bessie duia la llanterna, i el seu resplendor es reflectia en els graons humits i el glaç que cobria la grava del camí. Era un cru i glacial matí d'hivern: mentre avançava sendera avall, em petaven les dents. Hi havia llum a la caseta de la porteria; quan hi arribàrem, la dona del porter estava avivant el foc. El meu bagul, que l'havien baixat el vespre anterior, era ben lligat amb cordes vora la porta. Devien faltar uns minuts per les sis, i poc després de ser l'hora, el soroll distant d'unes rodes anunciaren l'arribada de la diligència. Vaig treure el nas per la porta i vaig veure la llum dels fanals que avançava ràpidament entre les tenebres.

— Se'n va sola? —va preguntar la dona del porter.

—Sí.

— I és molt lluny?

—A cinquanta milles.

— Què lluny! No sé pas com la senyora Reed no té por de deixar-li fer tota sola un viatge tan llarg!

La diligència, tirada per quatre cavalls i plena de viatgers, que s'arraigaven fins i tot a la baca, s'aturà davant les portes reixades. El cotxer i l'ajudant em van dir a crits que m'afanyés; el bagul fou hissat fins a la baca, i a mi, em van separar del coll de la Bessie, a la qual m'havia abraçat i la cobria de petons.

— Tingueu bona cura de la nena! —va dir la Bessie a l'ajudant, quan aquest m'ajxecava fins a l'interior.

— Sí, sí! —va contestar l'home.

La portella es va tancar de cop, una veu va exclamar: "Llestos!", i el carruatge va arrencar.

Així em vaig separar de la Bessie i de Gateshead; així em van arrencar d'una revolada devers el desconegut, cap a regions, segons que em semblava

a mi, remotes i misterioses.

En recordo poques coses d'aquell viatge. Només sé que el dia em va semblar d'una duració extraordinària i vaig tenir la impressió d'haver recorregut centenars de milles de carretera. Vam travessar diverses poblacions, i en una d'elles, molt gran, la diligència va parar i desenganxaren els cavalls; els viatgers van baixar per dinar. L'ajudant del cotxe em va dur a l'interior de l'hostal, i volia que mengés alguna cosa, però com que jo no tenia gana, em va deixar en una sala immensa, amb un escalfapanxes a cada cap, un llanterner que penjava del sostre i una mena de galeria vermella a la part alta d'una de les parets, plena d'instruments musicals. Vaig voltar per aquella estanca una llarga estona, experimentant una estranya sensació i l'angoixós temor que vingués algú i em segrestés, car jo creia fermament en l'existència dels segrestadors de criatures, ja que aquests personatges apareixien sovint en els contes de la Bessie. Per fi, em va venir a buscar l'ajudant i de nou em va ajudar a pujar al carruatge; ell es va enfilar al pescant, va tocar la trompa, i el cotxe va començar a rutllar pel carrer empedrat de L_____.

La tarda era humida i boirosa; mentre arribava el crepuscle, vaig començar a tenir la sensació que érem molt lluny de Gateshead; vam deixar de travessar poblets, el panorama anava canviant, uns altíssims turons grisos tancaven l'horitzó. A hora foscant, vam davallar cap a una vall, poblada de foscos boscos i, al cap de força estona d'haver-se fet de nit, vaig sentir remorejar el vent entre els arbres.

Assossegada per aquella fressa, em vaig quedar profundament adormida. Em vaig despertar en cessar de sobte el moviment del vehicle. Vaig veure una porta cotxera oberta, amb una persona que semblava una serventa dreta al llindar: la llum dels fanals li il·luminava la cara i el vestit.

— No hi ve una nena que es diu Jane Eyre aquí dins? —va preguntar.

—Sí —vaig respondre jo.

Després, em van ajudar a ~~salir~~ saltar a terra, baixaren el meu bagul, i

inmediatament va tornar a arrencar el cotxe.

Estava encarcerada de tan seure i una mica atabalada pel soroll i el moviment de la diligència. Mentre em refeia, vaig mirar al meu entorn. Tot era pluja, vent i fosc; això no obstant, vaig poder entreveure un mur al meu davant i una porta oberta, per la qual hi vaig entrar acompanyada de la meua nova guia; ella va tancar la porta amb pany i clau al meu darrere. Ara es va fer visible un edifici o uns edificis, amb infinitat de finestres, algunes de les quals estaven il·luminades. Van enfilear un camí ample de grava, ple de tolls, i penetràrem per una porta; després la criada em va menar per un passadís fins a una estança amb una llar de foc encesa, on em va deixar sola.

Em vaig escalfar els dits balbs acostant les mans al foc i tot seguit vaig donar una ullada al meu voltant. No hi havia cap ^{espelma} ~~llum~~ encesa, però a la claror vacil·lant de la llar, podia destriar, a intervals, les parets empapenades, les catifes, les cortines i els llustrosos mobles de caoba. Era un saló, no pas tan espaiós i esplèndid com el de Gateshead, però sí força confortable. Mentre intentava d'esbrinar què representava un quadre penjat a la paret, s'obrí la porta i va entrar una persona, que duia una espelma, seguida de prop per una altra.

~~La primera era una senyora alta de cabells negres, ulls foscos i un front ample i pàl·lid; la seva figura quedava en part embolcallada pel mantó, tenia una expressió greu i un aire altiu.~~

La primera era una senyora alta de cabells negres, ulls foscos i un front ample i pàl·lid; la seva figura quedava en part embolcallada pel mantó, tenia una expressió greu i un aire altiu.

—És molt petita per haver-la enviat tota sola —va remarcar, tot col·locant el cancelobre sobre una taula. Em va observar atentament uns minuts i, després, va afegir:— Valdrà més que se'n vagi a dormir de seguida; se la veu fatigada. Estàs cansada? —em va preguntar, posant-me la mà a l'espatlla.

—Una mica, senyora.

—I segurament també deus tenir gana. Feu que sopi una mica abans d'anar a dormir, senyoreta Miller. És la primera vegada que et separeu dels teus pares per anar a l'escola, petita?

Li vaig contestar que no en tenia, de pares. Em va preguntar quant de temps feia que eren morts; després va voler saber quants anys tenia, com em deia, si sabia llegir i escriure, i cosir una mica. Llavors em va acompanyar la galta afectuosament i ens va acomiadar, la senyoreta Miller i a mi, tot dient:

—Espero que siguis una bona nena.

Aquella senyora representava uns vint-i-nou anys. La que m'acompanyava semblava uns anys més jove. La primera m'havia impressionat per la seva veu, el seu aire i el seu aspecte. La senyoreta Miller, en canvi, era més vulgar, rubicunda, i feia cara d'amoïnada; apressada en la manera de caminar i en tot el que feia, com si tingués entre mans múltiples coses. Semblava ser el que posteriorment vaig saber que realment era: una mestra auxiliar. Guia-da per ella, vaig recórrer passadissos i estances d'un edifici enorme i irregular, fins que, sortint per fi de l'absolut silenci, gairebé imponent, que regnava a la resta de la casa, vaig sentir el botzineig de moltes veus, i de seguida vam entrar a una gran sala rectangular, on hi havia llargues taules, dues a cada cap, amb un parell de candeles enceses en cadascuna; als bancs col·locats al voltant de les taules eren ocupats per una munió de noies de totes les edats, des dels nou o deu anys fins als vint. A la llum tènue de les espelmes, em va semblar que n'hi havia una quantitat innombrable, per bé que en realitat no passaven de vuitanta. Totes duïen idèntics vestits de roba basta i de color marró, així com llargs davantals. Era l'hora d'estudi, i totes estaven concentrades en les lliçons de l'endemà, i el murmurí que havia sentit era el resultat de la suma de les veus de totes, repetint les lliçons alhora.

La senyoreta Miller em va indicar que m'assegués en un banc a prop de la porta, i tot seguit, situant-se al capdavant de la llarga estança, va

oridar:

--- Monitores: recolliu els llibres i gardeu-los!

Quatre noies d'elevada estatura es posaren dempeus i cadascuna va fer el tomb al voltant de cada taula, recollint els llibres. La senyoreta Miller va tornar a donar la veu de comandament:

--- Monitores: aneu a bucar les safates del sopar!

Les quatre noies altes van sortir i retornaren al cap d'uns moments, duent una safata cada una. A cada safata hi havia unes porcions d'alguna cosa que, en aquell moment, no sabia què era, i, demés, una gerra d'aigua i un got. Repartiren les porcions; les noies que volien beure aigua ho feien amb el got que era per a totes. Quan m'arribà el torn, vaig beure, perquè tenia sed, però no vaig poder tocar el menjar, car les emocions i la fatiga m'havien tret la gana; vaig poder veure, però, que es tractava d'una prima coca de civada, partida a bocins.

Acabada la col·lació, la senyoreta Miller va llegir les oracions, i les escolars pujaren l'escala, formades de dues en dues. A hores d'ara, jo estava tan morta de cansament, que amb prou feines em vaig fixar com era el dormitori, tret que, talment com l'aula, em va semblar molt gran. Aquella nit havia de dormir amb la senyoreta Miller, que em va ajudar a despullar-me. Quan em vaig haver gitat, vaig donar una ullada a la llarga filera de llits, cadascun dels quals va ser ocupat de seguida per dues noies. Al cap de deu minuts, l'únic llum del dormitori s'apagava, i jo, enmig del silenci i de la foscor més absoluta, em vaig adormir.

La nit va passar ràpidament. De tant cansada com estava ni vaig somiar. Només una vegada em va semblar sentir bramar el vent amb fúria, i la pluja que queia ~~/~~ torrencialment, alhora que advertia que la senyoreta Miller s'havia gitat al meu costat. Quan vaig tornar a obrir els ulls, sonava ~~una~~ fortament una campana; les noies s'estaven vestint; encara no era de dia, i un parell de candeles cremaven al dormitori. Em vaig llevar a contracor, car feia un fred penetrant, i de tant com tremolava ni em podia vestir. Vaig ha-

ver d'esperar que quedés un rentamans lliure, cosa que no s'esdevingué de seguida, car només hi havia una palangana per cada sis noies, col·locada al seu respectiu peu de fusta al bell mig de la sala. Va tornar a sonar la campana. Van formar, de dues en dues, per tal de baixar l'escala fins a la fredda i pobrement il·luminada aula. La senyoreta Miller va llegir les pregàries del matí; després, va ordenar:

— A formar ^{les} ~~les~~ classes!

A continuació es va produir un aldarull que durà uns quants minuts, i tota l'estona la senyoreta Miller no parava de cridar:

— Silenci! Ordre!

Quan va cessar el tumult, vaig veure que les noies s'havien distribuït en quatre semicercles, al davant de quatre cadires, col·locades a cadascuna de les taules. Totes les alumnes tenien un llibre a la mà, i a cada taula, davant la cadira buida, hi havia un llibre gros, com una Bíblia. Després d'un silenci de pocs segons, va començar a muntar el botzineig vague i sord que es produeix sempre que hi ha molta gent reunida. La senyoreta Miller anava d'un grup a l'altre per silenciar aquell murmurí indefinit.

Es va sentir el tritlleig d'una campana distant, i immediatament entraren tres dones a l'aula, que van ocupar les tres cadires buides. La senyoreta Miller es va asseure a la quarta, situada prop de la porta i al voltant de la qual s'aplegaven les nenes més petites. A mi em van assignar a aquella classe i em van col·locar al darrere de totes.

Es repetí la pregària ~~de~~ de cada dia i es llegiren diversos ~~textos~~ textos de les Escriptures i tot seguit uns capítols de la Bíblia: tot plegat va durar una hora. Quan va acabar aquell exercici, ja era de dia. La infatigable campana va sonar per quarta vegada. Ens van fer formar i van marxar ordenadament cap a una altra estança per esmorzar. Jo estava contenta davant la perspectiva de menjar alguna cosa. Estava desmaiada, ja que el dia abans no havia menjat gairebé res.

El refectori era una sala gran, baixa de sostre i ombrívola. Al damunt

de dues llargues taules hi fumejaven uns perols d'alguna cosa calenta, que, amb gran disgust, vaig sentir que distava molt de fer bona olor. En arribar els vapors que sortien dels recipients als narius ^{de les} ~~destinatàries~~ de la minestra, es va produir una manifestació general de descontent. Les noies més grans, les de la primera classe, mussitaren:

— Quin fàstic! Una altra vegada les farinetes cremades!

— Silenci! — bramà una veu.

No era la de la senyoreta Miller, sinó la d'una de les mestres superiors, una persona morena, de curta estatura, elegantment vestida, però d'expressió malhumorada, que seia al cap d'una de les taules, mentre que una dona més rodanxona que ella presidia l'altra taula. Vaig buscar en va la senyora que m'havia rebut la nit passada: no hi era. La senyoreta Miller va ocupar el cap de la taula on seia jo, i una dona ~~aparentment~~ estrangera — després vaig saber que era la mestra de francès — es va instal·lar al seient corresponent de l'altra. ~~Vam~~ Vam dir una llarga oració de gràcies, vam entonar un himne; tot seguit, una criada va dur te per a les mestres, i vam començar a esmorzar.

Famolencia, i feble com em sentia, vaig devorar el primer parell de cullerades de la meva ~~porció~~ porció, sense parar esment en el gust, però un cop aplacada aquella ànsia de menjar, em vaig adonar que aquella ^{gasca} ~~gasca~~ era nauseabunda: les farinetes cremades tenen gairebé tan mal gust com les patates podrides. Ni la fam més aguda pot ^{mitigar-ne} ~~mitigar-ne~~ el fàstic. Les culleres es movien lentament; totes les noies tastaven el menjar i el deixaven, després de fer inútils esforços per empassar-se'l. Vam acabar d'esmorzar sense que ningú hagués esmorzat i, després de resar l'oració de gràcies per un menjar que no havíem menjat, així com d'entonar un segon himne, vam evacuar el refectori per passar a l'aula. Jo vaig ser una de les últimes de sortir i vaig veure com una de les mestres prenia un perol i tastava les farinetes; es va mirar les altres; totes feien cara de fàstic, i una d'elles, la més grassa, va exclamar en veu baixa:

— Quina porqueria! És vergonyós!

Va passar un quart d'hora abans no recomençaren les lliçons, i mentre tant va regnar a l'aula una extraordinària agitació; durant aquella estona, semblava que era permès d'enraonar en veu més alta i amb més llibertat, i totes les noies aprofitaven aquell privilegi. Tota la conversa girava a l'entorn de l'esmorzar, que mereixia unànimes censures. Pobres criatures! Era l'únic consol que tenien. La senyoreta Miller era l'única mestra que s'estava a l'aula, i un grup de les alumnes més grans s'arraïmaven al seu voltant i enraonaven amb posat seriós i gestos eixuts. Vaig sentir el nom del senyor Brocklehurst pronunciat per alguns llavis, i la senyoreta Miller va moure el cap reprovadorament, però no feia grans esforços per contenir la ràbia general. Sens dubte la compartia.

Un rellotge de l'aula va tocar les nou. La senyoreta Miller se separà del grup i, situant-se al mig de la sala, va exclamar:

— Silenci! A seure tothom!

La disciplina s'imposà: al cap de cinc minuts, la bullícia es convertí en ordre, i un relatiu silenci va ^{dominar} ~~imposar~~ l'anterior confusió, quasi babeliana. Puntualment, les mestres superiors tornaren a ocupar llurs llocs, si bé, tothom semblava esperar alguna cosa. Afilerades als bancs col·locats als costats de la sala, les vuintanta noies seien immòbils i amb el cos ben dret: formaven un quadre pintoresc, totes amb els cabells estirats i recol·lits, sense que s'escapés ni un rull, amb els vestits marrons, tancats fins al coll i amb una butxaca al davant (en forma de portamonedes com els que usaven els muntanyesos d'Escòcia), destinada a servir de bossa de costura; totes duïen, també, mitges de llana i sabates rústiques, cordades amb sivel·les de llautó. Una vintena de les alumnes ja eren noies grans o, més ben dit, dones joves, i ~~aquella~~ aquella roba no les afavoria gens, sinó que els atorgava un aspecte ingrat, fins i tot a les més boniques.

Jo les observava totes i també de tant en tant examinava les mestres. No en trobava cap que m'agrades: la grassa era una mica ordinària, la mo-

rena, una mica agressiva, i l'estrangera, adusta i grotesca; quant a la senyoreta Miller, pobreta!, era tan rubicunda, estava tan colrada i se la veia tan cansada... De sobte, mentre els meus ulls vagaven d'una cara a l'altra, totes les noies es van posar dretes simultàniament, com si haguessin estat impulsades per una molla.

Què passava? No havia sentit cap ordre; jo estava perplexa. Abans que tingués temps de reaccionar, tothom va tornar a seure, però, per tal com totes les mirades es concentraven en un punt, els meus ulls van seguir-les i vaig veure entrar la persona que m'havia rebut la nit passada. S'havia aturat a l'altre cap de la llarga sala, vora el foc, car hi havia un escalafanxes a cada cap, i contemplava, greu i silenciosa, les dues fileres de noies. La senyoreta Miller se li va acostar, li formulà una pregunta i, després de rebre'n la resposta, va tornar al seu lloc i ordenà:

— Monitora de la primera classe, vés a buscar les esferes terrestres!

Mentre l'ordre era executada, la senyora que acabava d'entrar avançava lentament per la sala. Suposo que posseeix una considerable capacitat de veneració, car encara recordo l'admiració amb què els meus ulls seguien els seus passos. Vista a la llum del dia, es destacava per la seva altura, la seva bellesa i la seva arrogància. Els seus ulls castanys, de serena mirada, perfilats per llargues i fines pestanyes, realçaven la blancor de l'ample front. Els seus cabells, ~~blancs~~ de color castany molt fosc, formaven tot de rulls sobre les temples, segons la moda d'aleshores, quan encara no estaven en voga els tirabuixons ni els cabells llisos; el vestit, també a la moda de l'època, era de roba porprada, amb una mena d'orla de vellut negre, a l'estil espanyol; un rellotge d'or (en aquells temps els rellotges no eren tan corrents com ara) brillava sobre la seva cintura. Si el lector afegeix a aquest retrat unes fines faccions i un cutis pàl·lid i suau, així com un aire majestuós, tindrà, (si més no, en la mesura que ho permeten les paraules), una idea clara de l'aspecte exterior de la senyoreta Temple, car es deia Maria Temple, com vaig saber després en veure el seu nom es-

crit en un llibre d'oracions que em confiaren per dur-lo a l'església.

La supervisora de Lowood (car aquest era el càrrec que ocupava) es va assegurar davant les esferes terrestres que havien col·locat sobre una de les taules, convocà les alumnes de la primera classe al seu voltant i començà a donar una lliçó de geografia. Les altres mestres cridaren les alumnes dels graus inferiors i, durant una hora, no feren més que repetir lliçons d'història, gramàtica, etc. Després, van seguir les d'escriptura i aritmètica, i, finalment, la senyoreta Temple va ensenyar música a algunes de les noies més grans. El rellotge marcava la duració de les lliçons. Quan va tocar les dotze, la supervisora es va aixecar.

—He de dir dues paraules a les alumnes —anuncià.

El renou que es produïa en acabar les lliçons ja estava a punt de començar, però en sonar la seva veu, es va interrompre.

—Aquest matí —va prosseguir—, us han donat un esmorçar que no us l'heu pogut menjar. Deveu estar mortes de gana. He ordenat que ^{ara} ~~se~~ serveixi pa amb formatge a tothom.

Les mestres la van mirar amb sorpresa.

—Això es fa sota la meua responsabilitat —va afegir, a manera d'explicació, i tot seguit abandonà la sala.

El pa i el formatge foren distribuïts immediatament, amb gran satisfacció i alegria de tota l'escola. Després donaren l'ordre de: "Al jardí!". Cada una es va posar un capell de palla tosc, amb cintes de cotó acolorides, i una capa de frisat gris. A mi em van equipar amb peces idèntiques i, seguint el corrent, vaig sortir a l'aire lliure.

El jardí era un vast tancat, rodejat de murs tan alts que impedièn de guaitar a l'exterior; una galeria coberta corria al llarg d'un dels murs; entre dues amples senderes hi havia un espai dividit en petits parterres, cadascun dels quals estava a càrrec d'una alumna, per tal que hi cultivés flors. Quan estava tot ple de flors devia ser sens dubte molt bonic, però aleshores érem a finals de gener, i tot estava agostat pel fred i tenia un

trist color terrós. Mentre donava una ullada al meu voltant, em vaig estre-
mir: feia un dia inclement per jugar a l'aire lliure. No plovia, però una
fosca boira grogosa i pixanera ho embolcallava tot, i els peus s'enfonsa-
ven als tolls formats pels aiguats del dia anterior. Les noies més fortes
corrien i es lliuraven a jocs actius, però les que no eren tan vigoroses
cercaven aixopluc i escalf a la galeria, i d'entremig d'aquestes, a mida
que una densa boira freda les penetrava fins als ossos, en sorgia de tant
en tant l'esclafit d'una tos cavernosa.

Fins aleshores, no havia enraonat amb ningú, ni ningú semblava haver-se
fixat en mi; em sentia sola, però ja hi estava acostumada, a la sensació
d'aïllament, de manera que no em disgustava gaire. Em vaig estintolar con-
tra una columna de la galeria, em vaig embolcallar amb la capa grisa i, tot
procurant d'oblidar el fred que em mossegava per fora i la gana que em rose-
gava les entranyes, em vaig lliurar a les meves reflexions i a observar el
que passava al meu voltant. Les meves reflexions eren massa indefinides i
fragmentàries perquè mereixin de ser recordades. Amb prou feines si tenia
noció d'on em trobava. Gateshead i la meua vida passada em semblava que flota-
ven a una infinita distància. El present era vague i estrany, i no podia
formar cap conjectura respecte a l'esdevenidor. Vaig contemplar el jardí
conventual i després vaig alçar els ulls devers la casa: era un enorme edi-
fici, la meitat del qual es veia grisenc i vell, i l'altra meitat, comple-
tament ^{nou.} ~~nov.~~ En aquesta part de la construcció, hi havia l'aula i el dormi-
tori, que rebien la llum a través de finestres reixats i amb columnes, ~~per~~
els quals atorgaven a l'edifici un aspecte monàstic. En una làpida col·lo-
cada ~~en~~ sobre la llinda de la porta hi figurava aquesta inscripció:

"Institució Lowood. Part reconstruïda l'any ____ d.n.e., per Naomi
Brocklehurst, de Brocklehurst Hall, situat en aquest comtat." "Il·lumineu-
nos, Senyor, per tal que puguem conèixer les ^{vostres bones} ~~seues~~ obres i glorificar el
vostre
~~seu~~ Pare, que és al Cel." (St. Mat. v. 16.)

Vaig llegir i rellegir aquells mots. Pressentia que hi devia haver una

relació entre una frase i l'altra, però era incapaç de penetrar-ne el sentit. Estava intentant d'esbrinar ^{el significat} ~~el significat~~ del mot "Institució" i de trobar una relació entre les primeres paraules i el versicle de les Escrip-
tures, quan vaig sentir que algú tossia darrere meu i vaig tornar el cap. Era una nena que s'estava asseguda en un banc de pedra d'allà a la vora. ~~xxx~~
S'inclinava sobre un llibre, que semblava llegir amb atenció. Des del lloc on jo era, podia veure'n el títol, que era Rasselas, un nom que vaig trobar estrany i, per tant, atractiu. En girar un full, va aixecar la vista casualment, i aleshores li vaig preguntar sense cap preàmbul:

— És interessant aquest llibre?

Interiorment ja havia pres la decisió de demanar-li que me'l prestés algun dia.

— A mi m'agrada —va respondre, després de contemplar-me durant uns segons.

— De què tracta? —li vaig preguntar.

No sé pas d'on vaig treure el valor d'encetar d'aquella manera la conversa amb una desconeguda. Donar un pas com aquell era contrari al meu tarannà i als meus costums, però ~~xx~~ veure-la lliurada a aquella ocupació va fer vibrar, per alguna raó, les cordes de la meua simpatia, car a mi també m'agradava de llegir, si bé tan sols coses frívoles i infantils. Les lectures més serioses i profundes no les podia assimilar ni comprendre.

— Mira'l, si vols —contestà ella, tot oferint-me el llibre.

Ho vaig fer. Un breu examen em va convèncer que el text era menys interessant que el títol. Per al meu gust poc exigent, Rasselas semblava un llibre avorrit. No vaig veure que parlés de fades ni de gnoms, ni d'altres coses fantàstiques, en aquelles pàgines de lletra atapeïda. Li'l vaig tornar. Ella el va prendre i, sense dir res, semblava disposada a reprendre la lectura amb el seu posat seriós. Vaig tornar a atrevir-me a interrompre-la.

— Que saps què vol dir això que està escrit a la pedra de sobre la porta? Què és la Institució Lowood?

—Aquesta casa on has vingut a viure-hi.

— I per què en diuen institució? Que és diferent de les altres escoles?

—És una escola semibenèfica. Tu i jo, i totes les altres som nenes pobres. Suposo que tu ets òrfena. De pare o de mare?

—Tots dos van morir abans que pogués conèixer-los.

—Doncs bé, aquí totes les nenes són òrfenes de pare o de mare, o de tots dos, i per això se'n diu institució benèfica per a nenes òrfenes.

— És que no paguem res? Ens mantenen gratis?

—No. Els nostres parents paguen quinze lliures l'any.

—Aleshores, per què diuen que vivim de beneficència?

—Perquè amb quinze lliures no n'hi ha prou per cobrir les despeses de la manutenció i l'ensenyament, i la diferència la cobreixen els qui ~~subscriuen~~ criuen unes aportacions fixes.

— I qui les subscriuen?

—Diverses senyores i cavallers generosos d'aquesta contrada i de Londres.

— Qui era la Naomi Brocklehurst?

—La senyora que va fer construir la part nova de l'edifici, com ho recorda aquella làpida, i ara és el seu fill qui ho manega tot aquí.

— Per què?

~~Perquè~~ —Perquè ell és el tresorer i el director de l'establiment.

— Aleshores l'escola no pertany a aquella senyora alta que porta un rellotge i que ~~ha~~ ^{ha} manar que ens donessin pa amb formatge?

— La senyoreta Temple? Oh, no! Tant de bo! Però no, ella ha de rendir comptes al senyor Blocklehurst de tot el que fa. És ell qui s'ocupa de comprar el menjar i la roba per a nosaltres.

— I viu aquí?

—No; a dues milles de distància, en una gran mansió.

— És bona persona?

—És ~~un~~ clergue, i diuen que fa molt de bé.

— Deies que la senyora alta es diu senyoreta Temple?

— Sí.

— I com es diuen les altres mestres?

— La de les galtes enrojolades és la senyora Smith, i està encarregada de les labors. Ella talla els nostres vestits..., perquè nosaltres ens fem tota la roba que portem. La baixeta de cabell negre és la senyoreta Scatchard: ensenya història i gramàtica, i controla la segona classe quan repeteixen la lliçó. La del xal i el mocador lligat a la cintura amb una cinta groga és madame Pierrot; va venir de Lisle, França, i ensenya francès.

— Com són les mestres?

— Bastant bones.

— T'agrada la baixeta i morena, i la madame...? Jo no sé pronunciar el seu nom com tu.

— La senyoreta Scatchard és geniu..., has de procurar de no fer-la enfadar. Madame Pierrot no és una mala persona.

— Però la senyoreta Temple és la millor, oi?

— La senyoreta Temple és molt bona i molt intel·ligent. És superior a les altres, perquè sap més que no pas elles.

— Fa molt de temps que ets aquí?

— Dos anys.

— Ets òrfena?

— La meva mare va morir.

— Ets feliç aquí?

— Fas un grapat de preguntes! Per ara, ja t'he donat força respostes. Deixa'm llegir.

Però en aquell moment van tocar la campana per dinar. Totes van entrar a la casa. La flaire que ara arribava del refectori no era gaire més apetitosa que la que ens havia adreïtat l'olfacte a l'hora d'esmorzar. El menjar era servit en dos grossos perols d'alumini, que exhalaven una forta sentor de ~~llard~~ ranci. Vaig veure que aquell estofat consistia en patates

insulses i unes estranyes llenques de carn passada, tot barrejat i cuit alhora. A cada alumna li fou servida una ració relativament abundosa, d'aquella preparació. Jo vaig menjar-ne tot el que vaig poder, i em vaig demanar si cada dia el dinar seria com aquell.

En haver dinat, vam tornar immediatament a l'aula, i les lliçons van començar i continuaren fins a les cinc de la tarda.

L'únic incident digne d'esment d'aquella tarda va ser que la noia amb qui havia conversat a la galeria fou castigada per la senyoreta Scatcherd, mentre donava la classe d'història, a quedar-se dreta al bell mig de la vasta sala. El càstig em va semblar d'allò més ignominiós, sobretot aplicat a una noia tan gran, car aparentava tenir tretze anys o més. Esperava que mostraria disgust i vergonya, però, per a sorpresa meva, ni va plorar ni es va ruboritzar. Serena, però amb expressió greu, es va quedar plantada al mig de la sala, essent el centre de totes les mirades.

" Com pot estar tan tranquil·la..., tan impassible? —pensava jo—. Si em trobés al seu lloc, em sembla que desitjaria que s'obris la terra i se m'empassés. En canvi ella fa la impressió d'estar pensant en una altra cosa i no en el càstig, ni en la situació en què es troba; com si ni tan sols pensés en res del que té al voltant. No serà que somia desperta? He sentit a dir que hi ha persones que ho fan. Té els ulls clavats a terra, però estic segura que no el veu. Sembla que ~~miri~~ miri dintre seu, com si recordés coses ~~que li passen~~ d'abans i no pas ~~el~~ el que ^{li} passa ara... Quina noia tan rara! No sabia dir si és bona o dolenta."

Poc després de les cinc, ens van servir un altre repàs, consistent en una tasseta de cafè i mitja llesca de pa negre. Vaig devorar el pa i em vaig prendre el cafè amb delit, però de bona gana hauria repetit: encara estava famolenca. Després vam tenir mitja hora més d'esbarjo, i seguidament, a estudiar. Més tard, ens van donar el got d'aigua i el bocí de coca de civada. Vam dir les oracions, i a dormir. Així va transcórrer el primer dia de la meva estada a Lowood.

CAPÍTOL SISE

85

El dia següent va començar com l'anterior, llevant-nos i vestint-nos a trenc d'alba, però amb la diferència que vam haver de prescindir de rentar-nos: l'aigua de les palanganes estava glaçada. El temps havia canviat durant la nit, i un fred vent del nord-est, que es filtrava xiulant per les escaletxes de les finestres del dormitori, i que ens havia fet tremolar dins el llit, havia convertit en gel l'aigua dels rentamans.

Durant l'hora i mitja consagrada a dir les oracions i a la lectura de la Bíblia, em pensava que em moriria de fred. Per fi arribà l'hora d'esmorzar, i aquell matí les farinetes no estaven cremades; la qualitat era passable, però la quantitat escassa. Què petita semblava la meua porció! Me n'hauria menjat el doble.

En el curs del dia, vaig ser incorporada formalment a la quarta classe i em van ser assignades tasques i ocupacions com a les altres; fins aleshores, havia estat sols espectadora del règim ~~que~~ de vida a Lowood; ara començava a ser-ne membre actiu. De primer, com que no estava acostumada a aprendre'm les lliçons de cor, les trobava llargues i difícils, i passar amb tanta freqüència d'un tema a un altre m'atordia, així que em vaig posar contenta quan, a les tres de la tarda, la senyoreta Smith em va donar una franja de mussolina de dues vares de llargària, una agulla, un didal i fils, i m'envià a un racó de l'aula, amb indicacions de com havia de passar embastes. A aquella hora, la majoria de les noies cosien també, però n'hi havia que encara romanien dretes al voltant de la senyoreta Scatcherd, estudiant, i per tal com hi havia silenci, se sentien les seves explicacions sobre la lliçó, així com les seves repreensions, de les quals se'n deduïa que moltes eren objecte de la seva animadversió. Donaven història d'Anglaterra i entre les alumnes, hi vaig veure la noia amb qui havia parlat a la galeria; al començament de la lliçó, estava primera a la classe, però per algun error de pronunciació o per alguna distracció, tot d'una la va enviar a la cua.

Tot i això, la senyoreta Scatterd continuava amonestant-la constantment; no parava de dir-li coses com ara:

—Burns —aquell devia ser el seu cognom, car allà les noies se les anomenava pel cognom, com als nois a d'altres escoles—, no posis els peus torçats. Burns, no facis ganyotes. Burns, t'ho torno a dir, aixeca el cap. Burns, no et vull tornar a veure en aquesta postura...

Després d'haver llegit dues vegades ^{el capítol,} ~~l'apartat~~ tancaren els llibres, i la mestra els va prendre la lliçó. ^{Aquesta} ~~Aquesta~~ comprenia part del regnat de Charles I i versava essencialment sobre portatges, duanes i impostos marítims, temes sobre els quals la majoria de les noies no sabien contestar. En canvi, la Burns sabia resoldre instantàniament totes les dificultats: havia retengut a la memòria allò que era fonamental de la lectura, i contestava amb facilitat cada punt. Jo esperava algunes paraules encomiàstiques de part de la mestra, però, en comptes d'això, de sobte la senyoreta Scatterd va cridar:

— Quina criatura tan porca! Aquest matí no t'has netejat les ungles!

La Burns no contestà. A mi em sorprenia el seu silenci.

" Com és —pensava jo— que no li explica que aquest matí no s'ha pogut netejar les ungles ni rentar la cara, perquè l'aigua estava glaçada?"

En aquell moment, em va cridar la senyoreta Smith, perquè volia que li sostingués una troca de llana. Mentre la cabdellava, em va fer algunes preguntes: que si havia anat a l'escola abans; que si sabia brodar, sargir, fer mitja, etc. Fins que no em va deixar anar, no vaig poder continuar observant els moviments de la senyoreta Scatterd. Quan vaig tornar al meu lloc, vaig veure que acabava de donar una ordre, que no vaig entendre, però la Burns va deixar immediatament la classe, va entrar al recambró on guardaven els llibres i en va tornar al cap d'un moment, duent a la mà un feix de vînets lligats per un cap. Va lliurar aquell estri sinistre a la senyoreta Scatterd, amb una respectuosa reverència; tot seguit, en silenci i sense que ningú li hagués dit res, va deslligar les vetes del davantal,

acalà el cap, i la mestra, a l'instant i amb força, va descarregar sota la nuca de la noia una dotzena de cops amb el feix de vímets. Dels ulls de la Burns no en va caure ni una llàgrima, i, mentre jo deixava la costura, perquè em tremolaven els dits davant aquell espectacle, amb un sentiment d'impotència i d'angoixa, ni un sol múscul alterà l'expressió serena de la seva cara.

— Quina criatura tan empedreïda! —va exclamar la senyoreta Scatcherd—. Ets incorregible! Porta això al seu lloc!

La Burns va obeir. La vaig mirar atentament quan sortia del recambró dels llibres: en aquell moment, es guardava el mocador a la butxaca, i el rastre de les llàgrimes lluita en les seves magres ~~gualtes~~ galtes.

87 L'hora d'esbarjo de la tarda em semblava el millor moment del dia. El bocí de pa i la mica de cafè ens revitalitzava, si bé no ens satisfia la gana. La penosa contenció del dia s'afluixava; l'aula semblava més calenta que al matí, car procuraven que el ~~meu~~ foc de les dues llars cremés amb més vigor per tal de suplir, en certa mesura, la manca d'espelmes, que encara no eren enceses. El rogen ^{resplendor,} ~~resplendor~~ el brogit autoritzat i la confusió d'infininitat de veus inspiraven una agradable sensació de llibertat.

La tarda del dia que vaig veure com la senyoreta Scatcherd flagel·lava ~~l'alumna~~ l'alumna Burns, jo vagava com de costum entre les noies, les taules i els grups riallers, sense cap companya, si bé no em sentia sola. En passar per davant les finestres, de tant en tant obria el finestró i guaitava a l'exterior: nevava intensament i ja s'anava amuntegant ^{la neu} a les lleixes; si acostava l'orella al vidre, podia destriar del brogit alegre de l'interior, el gemec desconsolat del vent a fora.

Si hagués estat una nena que hagués arribat allà procedent d'una llar feliç, probablement aquell hauria estat el moment en què més hauria lamentat la separació. La remor del vent hauria entristit el meu cor; aquella foscor m'hauria desassossegat; en canvi ara, tot allò em causava una estra-

nya excitació, i, eixelebradament i febrosa, desitjava que el vent udolés més furiosament, que la foscor fos més lúgubre i que la bullícia de les veus fos més clamorosa encara.

Esmunyint-me entre les noies i passant per sota les taules, em vaig acostar a una de les llars de foc, i allà, agenollada davant l'alt guarda-foc, hi vaig trobar la Burns, absorta, callada, aïllada del món mercès a la companyia del llibre, que llegia a la claror esmoreïda de les brases.

— Encara llegeixes Rasselas? —li vaig preguntar, situant-me al seu darrere.

—Sí —va respondre—, i precisament l'estic acabant.

I al cap de cinc minuts, tancava el llibre. Jo me'n vaig alegrar.

— Com te dius de nom?

~~—Helen.~~ —Helen.

— Vives molt lluny d'aquí?

—Sóc d'un poble del nord, de prop la frontera amb Escòcia.

— Penses tornar-hi algun dia?

—Així ho espero, però no se sap mai què pot passar en el futur.

—Deus tenir ganes de deixar Lowood, oi?

—No. Per què? Em van enviar aquí per instruir-me, i no en treuria res d'anar-me'n abans d'aconseguir-ho.

—Però aquesta mestra, la senyoreta Scatcherd, és molt cruel amb tu.

— Cruel? I ara! És severa i no em perdona cap falta.

—Si jo fos al teu lloc, la detestaria, li plantaria cara i, si em pegués amb aquelles vares, les hi arrencaria de les mans i les rompria davant el seu nas.

—Segurament no faries res de tot això, però, si ho feies, el senyor Brocklehurst t'expulsaria de l'escola, i això causaria una gran pena a la teva família. Val més aguantar amb paciència un estomac que només et fa mal a tu, que no pas cometre una imprudència que podria tenir conseqüències fu-

nestes per als teus familiars i tot. De més a més, la Bíblia ens ensenya a tornar bé per mal.

—Però trobo que és humiliant que et peguin i et castiguin a quedar-te dreta al mig de la sala per avergonyir-te davant de totes. I tu ^{ja} ets una noia gran. Jo sóc molt més petita que tu, però no ho podria suportar.

—Amb tot, no tindries més remei que suportar-ho, si no podies fer res més. És una mostra de debilitat i una beneiteria dir que no suportaries això i allò, quan no pots escapar-te'n perquè t'ho imposa el destí.

Jo l'escoltava perplexa. No podia capir aquella doctrina que imposava la resignació, i encara podia comprendre menys la indulgència que manifestava envers la seva turmentadora. Tenia la impressió que la Helen Burns considerava les coses sota una llum invisible als meus ulls. Sospitava que podia ser que ella tingués raó i jo no, però, per tal com no ~~puc~~ estava en condicions d'aprofundir la qüestió, vaig decidir deixar-ho per a una millor ocasió.

—Dius que comets faltes, Helen: quines són? A mi em sembla que ets molt bona.

—Aleshores, aprèn de mi: no jutgis per les aparences. La senyoreta Scatcherd té raó, quan diu que sóc desendregada: no poso mai ni guardo les coses en ordre; sóc descurosa; oblide les regles; em poso a llegir quan hauria d'aprendre les lliçons; no sóc metòdica, i, a vegades, dic, com tu, que no puc suportar d'estar subjecte a disposicions sistemàtiques. Tot això li altera els nervis, a la senyoreta Scatcherd, que és de mena ordenada, puntual i metòdica.

—I mal genituda i cruel —vaig afegir.

La Helen, però, no va voler reconèixer que jo tenia raó: va guardar silenci.

—La senyoreta Temple és tan severa amb tu com la senyoreta Scatcherd? En sentir el nom de la supervisora, un dolç somriure amorós la greu expressió de la Helen.

—La senyoreta Temple és molt bondadosa, i li dol de ser severa amb ningú, ni que siguin les nenes més dolentes de l'escola. M'indica amablement els errors que cometo, però, si faig alguna cosa digna d'elogi, no escatima les paraules laudatòries. La prova evident que tinc males inclinacions és que, a pesar de la seva bondat i de la manera enraonada que em diu les coses, no m'esmeno, i ni tan sols els seus elogis, que tan importants són per a mi, no assoleixen d'estimular-me a posar atenció i a tenir més cura de les coses.

— Que és curiós, això! —vaig fer—. Tan fàcil que és posar atenció!

—Per a tu no dubto que ho és. T'he observat a la classe aquest matí, i he vist ~~que~~ l'atenció que posaves: en cap moment no semblaves estar distreta quan la senyoreta Miller explicava la lliçó i te la preguntava. En canvi a mi no em passa això: quan hauria d'estar escoltant la senyoreta Scatcherd, i memoritzant tot el que diu, sovint deixo de sentir el so de la seva veu i caic en una mena de sonieig. De vegades, tinc la impressió que sóc a Northumberland i que el brogit que sento al meu entorn és la remor d'un rierol que corre per Deepden, prop de casa nostra. Aleshores, quan em toca de contestar a mi, m'han de despertar, i, com que no he sentit res del que llegien, per haver estat escoltant el rierol imaginari, no sé contestar.

—Però aquesta tarda has contestat bé a tot.

—Per pura casualitat. M'interessava el tema de la lliçó que llegíem. Aquesta tarda, en comptes de somiar en ~~Deepden~~ Deepden, trobava sorprenent que un home tan recte com el rei Charles I obrés tan imprudentment i injustament en certes ocasions, i pensava que era una llàstima que, una persona tan íntegra i assenyada com ell, no pogués veure més enllà de les prerrogatives de la Corona. Si hagués sabut mirar més lluny, hauria comprès les exigències d'això que se'n diu l'esperit dels temps. Ja ho veus: jo l'admiro molt, el rei Charles..., el respecte... i el compadeixo, el pobre! Com el van assassinar! Sí, els seus enemics eren de mala mena: no tenien dret a vessar la seva sang. I es van atrevir a matar-lo!

La Helen, en aquells moments, parlava per a ella mateixa: havia oblidat que jo no la podia entendre, ja que ignorava, o gairebé, tot el que es referia a aquell tema. La vaig tornar a menar cap a la qüestió que m'interessava a mi.

— També et distreus, quan ^{ensenya} ~~enseny~~ la lliçó la senyoreta Temple?

—No, és veritat, gairebé mai, perquè la senyoreta Temple diu coses que són més interessants que no pas les que jo imagino. Empra un llenguatge que a mi m'encanta, i les coses que explica són precisament les que voldria recordar sempre.

—O sigui que, amb la senyoreta Temple, fas bondat.

—Sí, d'una manera passiva, sense fer cap esforç: em deixo portar. Ser bona d'aquesta manera no té cap mèrit.

—Sí, que en té, i molt. Ets bona amb aquelles persones que ho són amb tu. És el que sempre he desitjat ser. Si tots fóssim amables i obedients amb ^{les} ~~aquelles~~ persones que són cruels i injustes, aquestes persones dolentes farien la seva. Com que mai no tindrien por de res, no ^{canviarien} ~~canviarien~~ mai, sinó que cada vegada serien més dolentes. Quan ens peguen sense raó, ens hi hauríem de tornar, i ben fort..., n'estic convençuda, d'això..., i tan fort, que li serviria de lliçó, a la persona que ho fa, per no repetir-ho mai més.

—Ja canviaràs d'opinió, espero, quan siguis més gran. Ara ets massa petita per comprendre-ho.

—Però jo ho sento així, Helen: he d'avorrir aquells qui, faci el que faci per complaure'ls, continuen tractant-me malament, i he de defensar-me dels qui em castiguen ~~malament~~ injustament. Això és tan natural com estimar les persones que em demostren afecte, o acceptar el càstig quan sé que me'l mereixo.

—Els pagans i els salvatges professen aquesta doctrina, però les persones civilitzades i cristianes, no.

—Com que no? No ho comprenc.

—La violència no és el millor mitjà per vèncer l'odi, i la venjança

no elimina pas l'ofensa.

— Aleshores què cal fer?

— Llegeix el Nou Testament i fixa't en el que diu Jesucrist, i en com obrava. Que la seva paraula et serveixi de guia, i la seva conducta, d'exemple.

— I què diu Jesucrist?

— Que hem d'estimar els nostres enemics, beneir els qui ens maleeixen i desitjar el bé als qui ens odien i ens maltracten.

— Aleshores jo hauria d'estimar la senyora Reed, cosa que no puc fer, i hauria de beneir el seu fill John, cosa que és impossible.

La Helen Burns, al seu torn, em va demanar que m'expliqués, i vaig procedir a abocar-ho tot, a la meua manera, és a dir, tots els meus sofriments i ressentiments. Com que quan m'excitava em tornava àcida i truculent, expressava tot el que sentia, sense reserves ni pal·liatius.

La Helen m'escoltà pacientment fins al final. Jo esperava que llavors em donaria la seva opinió, però no va dir res.

— I bé —vaig fer, amb impaciència—, no trobes que la senyora Reed és una malànima i que té un cor com una pedra?

— Et tractava malament, no hi ha dubte, però això deu ser perquè ~~me~~ li desagrada el teu caràcter, com li passa a la senyoreta Scatcherd amb el meu... Amb quins detalls recordes tot el que t'han fet i t'han dit! Quina profunda impressió han causat les injustícies en el teu cor! Cap maltractament no ha deixat una marca tan fonda en els meus sentiments. No series més feliç si intentessis d'oblidar la severitat de la teua tia, així com les vives emocions que et provocava? A mi em sembla que la vida és massa curta per passar-la covant odis o recordant ~~negatives~~ greuges. Estem destinats a suportar moltes coses en aquest món, però arribarà el dia, n'estic segura, que tot això s'acabarà juntament amb el nostre cos corruptible, quan l'enviliment i el pecat desapareixeran amb la feixuga carn, i només restarà la flama de l'esperit: l'intangible principi de la vida i de la in-

tel.ligència, tan pur com quan va deixar que el Creador inspirés la criatura humana; retornarà a l'origen, potser per ~~inserir-se~~ ^{inserir-se} de nou ~~en~~ ^{en} algun ésser superior a l'home; potser per arribar gradualment a la glòria, per ~~transformar-se~~ ^{transformar-se} d'una esblaimada ànima humana en ~~la~~ ^{la} esplendorosa ànima d'un ésser celestial! En canvi, no seria trist que una ànima humana es convertís en l'ànima d'un dimoni? No; això no ho puc creure. Jo tinc un altre credo, que ningú no m'ha ensenyat, i que rares vegades esmento, però en el qual m'hi adelito, i al qual m'aferro, car amplia l'abast de l'esperança: converteix l'eternitat en un regne de pau i no pas en un abisme de terror. De més a més, mitjançant aquest credo, puc diferenciar clarament el pecat del pecador; avorreixo el pecat i perdono sincerament el pecador. Amb aquest credo, mai no entra al meu cor l'esperit de venjança; l'enviliment no m'afecta mai profundament; les injustícies no m'aclaparen mai massa, i així visc tranquil·la i esperant la fi.

La Helen, que sempre acalava el cap, el va acotar una mica més, mentre acabava la frase. Vaig comprendre, per la seva expressió, que no tenia ganes de parlar més, sinó que volia abstreure's en els seus propis pensaments. Tanmateix, no li va quedar massa temps per meditar. Una monitora, una xicota corpulenta i rústica, se li va acostar i li va dir amb un marcat accent de Cumberland:

—Helen Burns, si no endreces ara mateix la labor i les coses del teu calaix, li ho diré a la senyoreta Scatcherd.

La Helen, ^{arrencada} ~~arrencada~~ del seu sonieig, va fer un sospir i, alçant-se, se'n va anar, sense dilació, a complir les ordres de la monitora.

CAPÍTOL SETÈ

92

El primer trimestre de la meua estada a Lowood, el vaig trobar tan llarg com una de les edats del món, i no precisament l'edat d'or. Vaig haver de fer grans ~~esforços~~ esforços per vèncer les dificultats que trobava en adaptar-me a les noves regles i en aplicar-me a tasques que no havia fet mai. El temor de fracassar en aquesta comesa em turmentava més que no pas les tortures físiques, i això que aquestes no eren poques.

Durant gener, febrer i part de març, la neu espessa i, després de fondre's, els camins intransitables, ens tingueren confinades entre els murs del jardí, que no trespassàvem més que per anar a l'església, però dins d'aquells límits havíem de passar cada dia una hora a l'aire lliure. La roba que dúiem era insuficient per protegir-nos del fred rigorós; no teníem botes, així que la neu se'ns ficava a les sabates i s'hi fonia; com que no portàvem guants, les mans se'ns quedaven balbes i se'ns omplien de penellons, talment com els peus. Recordo bé l'horrorosa picor que em produïen cada vespre, quan se m'inflamaven els peus, i la tortura d'introduir-los, tots encetats i amb els dits enravenats, a les sabates en llevar-me al matí. De més a més, el menjar era insuficient: per la gana que teníem, de noies en ple creixement, les racions semblaven haver estat pensades per mantenir amb vida un invàlid desganat. A conseqüència d'aquesta alimentació deficient, es produïen abusos en perjudici de les més petites: cada vegada que les més grans tenien oportunitat, els arrencaven amb amenaces les seves porcions. Més d'un cop, havia hagut de compartir amb dues ganàpies el preciós bocí de pa negre que ens donaven a l'hora del te, i després de cedir a una tercera la meitat de la tassa de cafè, em prenia la resta tot acompanyant-lo amb les llàgrimes silencioses, que la gana i la impotència em feien venir als ulls.

Durant l'hivern, els dies més tristos eren els diumenges. Havíem de recórrer dues milles fins a l'església de Brocklebridge, on oficiava el nostre director. Sortíem de l'escola gelades i arribàvem a l'església més gelades

encara; mentre durava l'ofici religiós, romaníem paralitzades de fred. Com que l'escola quedava massa lluny per anar a dinar i tornar, ens servien, entre el servei del matí i el de la tarda, una ració de carn freda amb pa, en quantitat tan magra com a les menjades de cada dia.

Després del l'ofici de la tarda, tornàvem a l'escola per un rost camí exposat als glaçats vents de les nevades muntanyes del nord, que gairebé ens pelava la cara.

Recordo la senyoreta Temple caminant aixosament i ràpida al llarg de les nostres abatudes rengleres, embolcallada amb la seva capa a quadres, que el vent gelat feia onejar, animant-nos, de paraula i amb l'exemple, i atiant-nos a continuar endavant "com estrenus soldats", com deia ella. Les altres mestres, pobres, prou feina tenien amb la seva ànima i no els quedaven energies per animar les alumnes.

Com anhelàvem arribar per escalfar-nos al costat d'un foc ben abrandat! Però això, si més no a les petites, ens estava vedat; cada escalfapanxes de l'escola era immediatament ^{rodejat} ~~rodejat~~ per una doble filera de noies grans, i les menudes havien d'agrupar-se i intentar escalfar-se les mans balbes ficant-les sota els davantals.

A l'hora del te ens reconfortàvem una mica amb una doble ració de pa —una llesca sencera en compte de la meitat— untada amb una fina capa de deliciosa mantega; era un plaer setmanal que totes esperàvem d'un diumenge a l'altre. Generalment aconseguíem de reservar-me la meitat d'aquell deliciós repàs, però la resta, invariablement, no tenia més remei que repartir-la entre les grans.

El vespre ~~del diumenge~~ del diumenge el passàvem repetint de cor el Catecisme i els capítols cinquè, sisè i setè de St. Mateu. De més a més, havíem d'escoltar un llarg sermó que llegia la senyoreta Miller, els repetits badalls de la qual no feien més que posar en evidència el seu avorriment. Com a interludi, sovint mitja dotzena de nenes petites representaven la part d'Entiques, perquè la major part es quedaven adormides. El remei consistia a fer-les es-

tar dretes al bell mig de la sala fins que acabava la lectura. De vegades, les cames els feien figa i queien totes amuntegades; aleshores, les estintolaven amb els tamborets alts de les monitores.

Encara no m'he referit a les visites del senyor Brocklehurst, perquè aquest cavaller va romandre absent durant la major part del primer mes següent a la meua arribada, ~~perquè~~ probablement perquè va perllongar l'estada a casa del seu amic l'arxiduc. La seva absència fou un alleujament per a mi. No cal dir que jo tenia motius per témer la seva arribada; per fi, però, es va produir.

Una tarda (feia aleshores tres setmanes que jo era a Lowood), mentre estava absorta intentant de resoldre una llarga suma amb divisió, els meus ulls, aixecats distretament cap a la finestra, van descobrir una figura que passava pel jardí en aquell moment. Quasi instintivament, vaig reconèixer l'esprimatxada silueta i quan, al cap d'uns minuts, les mestres i les alumnes es posaren dretes en massa, no em va caldre alçar la vista per saber qui saludaven d'aquella manera. Qui entrava a grans gambades a l'aula i es plantava al costat de la senyoreta Temple, que també s'havia posat dempeus, era la mateixa persona que a Gateshead m'havia semblat una columna negra i m'havia causat una tremenda impressió. Ara vaig esguardar de reüll aquella peça arquitectònica. Sí, jo tenia raó: era el senyor Brocklehurst, vestit amb un abric cordat fins al coll, i el vaig trobar més alt, més prim i més rígid que mai.

Jo tenia, com deia, els meus motius per témer la seva presència: massa bé recordava les perfidioses insinuacions de la senyora Reed, sobre el meu tarannà, així com la promesa que li havia fet el senyor Brocklehurst de fer saber a la senyoreta Temple i a les mestres com n'eren, de perverses, les meves inclinacions. Tot aquell temps no havia fet més que témer l'arribada del moment que compliria aquella promesa: esperava diàriament "l'home del sac", com si fos, que duria informació sobre la meua vida passada i em deixaria marcada per sempre com una nena dolenta: ara, aquell home, era allà.

Era dret al costat de la senyoreta Temple i li parlava en veu baixa a cau d'orella. No tenia cap dubte que l'estava posant en antecedents de la meua maldat, i vigilava els ulls de la supervisora amb dolorosa ansietat, esperant que em clavés una fosca mirada prenyada de repugnància i de menyspreu. També parava l'orella i, com que seia a la part alta de l'aula, vaig sentir gairebé tot el que deia: de moment, es van dissipar els meus temors.

—Suposo, senyoreta Temple, que el fil que vaig comprar a Lowton servirà. Em va fer l'efecte que és de la qualitat adient per a les camises de cotó, i vaig triar també les agulles amb l'ull adequat. Podeu dir a la senyoreta Smith que m'he oblidat de fer el memoràndum de les agulles de sargir, però la setmana entrant el rebrà amb d'altres papers, i que tingui en compte, que, per cap motiu, no ha de donar més d'una sola agulla a cada alumna. Si els en donéssim més, no tindrien tanta cura i les perdrien. Ah, senyoreta, també cal repassar més sovint les mitges de llana! L'última vegada que vaig venir, vaig revisar la roba estesa, i en vaig trobar moltes en molt mal estat: pel tamany dels forats, vaig deduir que no les sargien periòdicament.

Va fer una pausa.

—Les vostres indicacions seran ateses, senyor —va fer la senyoreta Temple.

—I, de més a més, senyoreta —va continuar—, la bugadera m'ha informat que algunes de les ~~noies~~ noies es canvien la camisola dues vegades a la setmana. És massa. Les regles limiten les mudes a una per setmana.

—Crec que puc donar-vos-en una explicació, senyor. Dijous passat, l'Agnes i la Catherine Johnstone van ser invitades a prendre el te amb uns amics a Lowton i, per aquesta circumstància, vaig autoritzar que es posessin camisoles netes.

El senyor Brocklehurst va assentir amb el cap.

—Bé, per una vegada, pot passar, però procureu que el cas no es repeteixi massa sovint. I hi ha una altra cosa que m'ha sorprès: en passar comptes amb

la majordoma, he vist que s'havia servit una ració addicional de pa amb formatge durant la quinzena passada. Com és això? He repassat les disposicions i no he vist que s'hi digui res sobre repassos addicionals. Qui ha introduït aquesta innovació? I amb quina autoritat?

—Jo en sóc la responsable, senyor —va respondre la senyoreta Temple—. Aquell dia, l'esmorzar estava tan mal preparat, que les alumnes no se'l van poder menjar, i jo no podia consentir que estiguessin en dejú fins a l'hora de dinar.

—Senyoreta, escolteu-me un instant. Sabeu prou bé que el meu pla educatiu respecte a aquestes nenes consisteix a no ~~acostumar-les a~~ acostumar-les a una vida plena de luxes i d'indulgència, sinó, al contrari, ^afer-les sofrir, abnegades i pacients. Si s'escau que es produeix algun petit incident a la cuina, de manera que es malmet el menjar, no s'ha de neutralitzar substituint aquell plat per una menja més delicada, que evidentment malacostumaria el cos i fins i tot es relaxarien els principis d'aquesta institució, sinó que el fet ha de servir per a edificació espiritual de les alumnes, bo i encoratjant-les a demostrar fortitud davant una penúria ~~temporària~~ temporària. En ocasions semblants, no hi serà de més una adequada exhortació per part de les mestres tot fent referència als sofriments dels primitius cristians, als turments dels màrtirs, a les paraules de Nostre Senyor quan va demanar als seus deixebles que prenguessin la creu lluit i el seguissin, i quan ~~va~~ va advertir que no sols de pa viu l'home, sinó de cada mot procedent de la boca de Déu, i tot citant també alguna de les ~~seves~~ seves divines paraules de confortació: "Benaventurats els qui pateixin gana o sed per amor a Mi". Ai, senyoreta, quan vau posar pa i formatge a la boca d'aquestes criatures, en comptes de les farinetes cremades, no hi ha dubte que procuràveu el benestar dels seus cossos vils, però poc vau pensar com contribuïeu a la perdició de les seves ànimes!

El senyor Brocklehurst va callar, com si estigués aclaparat per l'emo-
ció que li produïen les seves paraules. La senyoreta Temple havia acalat

els ulls, quan ell començà a parlar, però ara tenia la vista clavada al davant, i el seu rostre, de natural pàl·lid com el marbre, semblava que anava adquirint-ne també la duresa i la fredor, d'aquest material, sobretot la boca, que mantenia serrada com si calgués tirar mà del cisell d'un escultor per obrir-la; així mateix, el seu front assolí gradualment una pètria severitat.

Mentrestant, el senyor Brocklehurst, dret davant la llar de foc, amb les mans al darrere, observava l'aula amb mirada majestuosa. De sobte, va parpellejar, com si hagués vist alguna cosa que li hagués ferit les pupil·les. Tombant-se cap a la supervisora, va exclamar amb un to menys serè que de costum:

—Senyoreta Temple, senyoreta Temple, qui és... qui és aquella nena dels cabells arrissats? La de pèl roig, senyoreta..., que els té tots ~~arrissats~~ arrissats!

I va assenyalar, ^{allargant el braç,} ~~amb~~ l'objecte de la seva ira, ^{amb} mà tremolosa.

—És la Julia Severn —respongué, amb calma, la senyoreta Temple.

— La Julia Severn, eh? I per què ella, o qualsevol altra, ha de portar els cabells arrissats? Com s'atreveix a faltar als preceptes i principis d'aquesta casa, seguint tan descaradament els costums mundanals..., aquí, en una institució evangèlica i benèfica..., arrissant-se els cabells d'aquesta manera?

—La Julia té els cabells arrissats naturalment —va contestar la senyoreta Temple, amb més calma encara.

— Naturalment! Sí, però nosaltres no tenim per què adaptar-nos als dictats de la natura. Vull que aquestes nenes siguin criatures de Déu. Per què, doncs, tanta vanitat? He repetit una i mil vegades que vull que portin els cabells llisos, recollits i senzillament pentinats. Senyoreta Temple, a aquesta nena cal tallar-li els cabells ben ~~curts~~ curts: demà mateix enviaré el barber. Veig que n'hi ha d'altres que també tenen el cabell massa llarg. Aquella noia alta..., digueu-li que es tombi. Ordeneu a totes les de la pri-

mera classe que es posin dretes de cara a la paret.

La senyoreta Temple es va posar el mocador sobre els llavis, com si volgués esborrar l'involuntari somriure que s'hi insinuava. Va donar l'ordre, però, i quan les integrants de la primera classe van entendre què havien de fer, van obeir. Tirant-me una mica enrere, podia veure les ganyotes i les mirades amb què les noies comentaven aquella maniobra. Va ser una llàstima que el senyor Brocklehurst no les pogués veure també. Potser aleshores s'hauria adonat que, per molt que digués, era com picar ferro fred.

Després d'examinar durant cinc minuts el revers d'aquelles medalles vivents, el senyor Brocklehurst va dictar la seva sentència:

—Cal tallar totes aquestes cues.

La senyoreta Temple va fer com si volgués protestar.

—Senyoreta —va prosseguir ell—, jo serveixo un Senyor que el seu regne no és d'aquest món: la meua missió consisteix a mortificar aquestes noies perquè aprenguin a dominar la luxúria de la carn; a ensenyar-los a vestir-se amb pudicícia i sobrietat, i no pas amb robes costoses i pentinats vistosos. Cadascuna de les jovenetes que tenim al davant, porta una trossa que talment ~~podria~~ podria haver trenat la vanitat mateixa. Aquestes trenes, ho repeteixo, s'han de tallar. Pensem en el temps que perden...

L'entrada d'unes altres visitants, tres dones, va interrompre el senyor Brocklehurst. Llàstima que no havien arribat una mica abans per poder sentir el seu discurs sobre ^{la vestimenta,} ~~la vestimenta,~~ perquè anaven esplèndidament abillades amb vellut, seda i pells. Les dues més joves (boniques noietes de setze i disset anys) duïen capells de castor gris, molt de moda aleshores, ornats amb plomes d'estruc, i dels costats en sortien tot de tirabuixons rossos, curiosament rullats. La senyora de més edat duïa un costós xal de vellut amb la vora d'ermini, i portava un postís de rulls sobre el front, a la francesa.

La senyoreta Temple va acollir amb tota deferència les visitants, car eren la senyora i les senyoretes Brocklehurst, i les conduí al lloc d'ho-

nor, a l'altre cap de l'aula. Devien haver vingut amb cotxe amb el seu reverend espòs i pare, i, aparentment, havien procedit a revisar minuciosament les cambres de dalt, mentre ell es dedicava a repassar els comptes amb la majordoma, a interrogar la bugadera i a donar ~~un bon~~ una bona lliçó a la supervisora. Ara elles adreçaren diverses observacions i retrets a la senyoreta Smith, que era l'encarregada de la roba blanca i de la inspecció dels dormitoris, però jo no tenia temps d'escoltar el que deien, car d'altres qüestions reclamaven ~~la meua atenció~~ i absorbien la meua atenció.

Mentre procurava copsar el discurs del senyor Brocklehurst a la senyoreta Temple, jo no havia pas deixat de prendre precaucions respecte a la meua seguretat personal, que considerava serien efectives si podia evitar que es fixessin en mi. Amb aquest propòsit, havia procurat de seure a l'última fila de la classe i, fent veure que estava absorta fent comptes, col·locava la pissarra de tal manera que m'ocultés la cara. Possiblement hauria sortit amb la meua, si la traïdora pissarra no se m'hagués esllavissat de les mans, no sé pas com, i no hagués caigut a terra amb un soroll espantós. Totes les mirades es concentraren en mi. Vaig comprendre que tot s'havia acabat, i, mentre m'ajupia per collir els dos fragments en què s'havia romput la pissarra, vaig reunir totes les meves forces i em vaig preparar per a un pitjor.

— Quina criatura tan sapastre! —va exclamar el senyor Brocklehurst, i tot seguit va afegir:— Ja veig que és l'alumna nova. —I abans que jo tingués temps de respirar, deia:— No em vull oblidar de dir un parell de paraules sobre ella. —I ben fort (què fort em va semblar a mi!), va ordenar: — Que vingui aquí la nena que ha trencat la pissarra!

Jo estava tan paralitzada, que per mi mateixa no m'hauria pogut moure, però les dues nenes més grans que seien al meu costat, em van obligar a aixecar-me per comparèixer davant el terrible jutge, i aleshores la senyoreta Temple em va conduir gentilment fins als seus peus, tot dient-me en veu baixa:

—No tinguis por, Jane, ja he vist que ha estat un accident. No et cas-

tigaran.

Aquelles afectuoses paraules em traspassaren el cor com una daga.

"D'aquí a un minut, em considerarà una hipòcrita menyspreable", vaig pensar.

I un esclat d'ira contra ~~Reed~~ Reed, ~~Brocklehurst~~ Brocklehurst i companyia em feia bategar la sang als polsos. Jo no era la Helen Burns.

—Porta aquest tamboret —demanà el senyor Brocklehurst, tot assenyalant-ne un de molt alt del qual s'acabava d'alçar una monitora.

L'ordre fou obel·da.

—Poseu-hi la nena a sobre.

I algú m'hi va col·locar, no sé pas qui: no estava en condicions de fixar-me en detalls. Només vaig advertir que m'havien situat a l'alcària del nas del senyor Brocklehurst, que el tenia a una passa de distància i que al seu darrere s'hi agombolava un revoltí de sedes de color taronja i porpra, de pells i de plomes argentades.

El senyor Brocklehurst estossejà.

—Veieu —va fer, tombant-se cap a la seva família—, veieu senyoreta Temple, mestres i alumnes, veieu totes aquesta nena?

Era evident que sí, car jo sentia totes les mirades concentrades, com a través d'una lupa, en la meua pell ardent.

—Ja veieu que encara és molt petita i també que té l'aparença d'una nena qualsevol. Déu, en la seva bondat, li ha donat l'aspecte de tots nosaltres, sense que cap defecte exterior delati el seu vertader caràcter. Qui pensaria que el Malvat ha trobat en ella un servidor zelós? Amb tot, em sap greu de dir-ho, és així.

Va fer una pausa, durant la qual vaig començar a sentir que no tenia els nervis tan tesos; vaig comprendre que el Rubicon ja havia estat passat i que havia de mantenir-me ferma davant aquella prova.

—Benvolgudes criatures —va prosseguir el clergue de marbre negre amb to greu—, aquesta és una ocasió trista, penosa, perquè tinc el deure d'ad-

vertir-vos que aquesta nena, que podria ser un dels nostres anyells de Déu, és una petita rèproba, no pas un membre de la nostra congregació, sinó evidentment una intrusa i una estrangera. Heu d'estar en guàrdia contra ella, i no heu de seguir pas el seu exemple..., i, si cal, eviteu la seva companyia, exclouïu-la dels vostres jocs i no li doneu conversa. Les mestres, heu de vigilar-la: observeu els seus moviments, sospeseu bé les seves paraules, estigueu amatents als seus actes, castiguen el seu cos per salvar la seva ànima..., si tal salvació és possible, perquè (la llengua se'm paralitza en declarar-ho) aquesta nena, aquesta criatura, nascuda en terra cristiana, és pitjor que aquells infants de terres paganes que pregunten a Brahma i s'agenol·len davant la imatge de Krixna, perquè aquesta nena és... una mentidera!

Va seguir una pausa de deu minuts, durant la qual jo —que ja estava en plena possessió de les meves facultats— vaig observar com totes les Brocklehurst femenines treien els mocadors i se'ls acostaven als ulls, mentre la senyora es gronxava endavant i endarrere, i les dues filles mussitaven:

— Quin horror!

El senyor Brocklehurst va acabar dient:

— Això ho he sabut per la seva benefactora, per la compassiva i caritativa ⁿsenyora que la va recollir quan va quedar òrfena, ho i educant-la com si fos una filla; però aquesta desgraciada va pagar amb tanta ingratitud tota la seva bondat i tota la seva generositat, que finalment la virtuosa senyora no va tenir més remei que separar-la dels seus fills, per temor que la seva perversitat contaminés la puresa d'aquelles innocents criatures. L'han enviada aquí a purificar-se, talment com els antics jueus enviaven els malalts a la turbulenta llacuna de Bethesda. Senyoreta supervisora, senyorettes mestres, us prego que no deixeu que les aigües ~~est~~ corrompin al voltant d'aquesta criatura.

Després d'aquesta sublim conclusió, el senyor Brocklehurst es va cordar el botó de dalt de tot de l'abric, va dir alguna cosa en veu baixa a la seva família, que es va posar dreta, saludà amb una reverència la senyoreta

Temple, i després totes les persones grans abandonaren l'estança. En arribar a la porta, el meu jutge va decretar:

—Que es quedi mitja hora més dreta sobre el tamboret, i que ningú no li parli durant la resta del dia.

Allà em vaig quedar, doncs, plantada sobre el tamboret. Jo, que havia assegurat que no suportaria la vergonya de romandre dempeus al mig de l'aula, ara m'havia de quedar exposada a la irrisió general en un pedestal d'ignomínia. No hi ha paraules per definir els meus sentiments; però, mentre sentia que em faltava l'alè i se'm feia un nus a la gola, una nena, en passar pel meu costat, va alçar la vista cap a mi. Quina llum extraordinària hi havia als seus ulls! Quina sensació tan estranya em va causar! Quin canvi tan profund va inspirar en els meus sentiments! Va ser com si un màrtir, un heroi, donés ànims a un esclau o una víctima innocent en la seva hora suprema. Vaig dominar els nervis, vaig alzar el cap i vaig adoptar una ferma actitud sobre el tamboret. La Helen Burns va fer una pregunta sense importància relacionada amb la seva labor a la senyoreta Smith, que la va renyar per haver preguntat una cosa tan fútil, i, quan tornava al seu lloc, em va somriure. Oh, quin somriure! En recordar-lo avui, comprenc que era la mostra d'una intel·ligència delicada, d'un valor autèntic, que il·luminà les seves faccions, la seva magra cara, els profunds ulls grisos, talment com el reflex d'un àngel lluminós. Això no obstant, en aquell moment la Helen Burns duia al braç el distintiu de la descurança; encara no feia una hora que jo havia sentit com la senyoreta Scatcherd la condemnava a pa i aigua tot el dia, perquè li havia caigut una ^{gota} ~~gota~~ de tinta en copiar un exercici. Així és d'imperfecta la ~~condició~~ naturalesa humana! El planeta més brillant ~~de~~ presenta taques fosques, i els ulls com els de la senyoreta Scatcherd només poden veure ~~havent~~ aquests defectes insignificants i, en canvi, són orbs a la lluminositat de l'Univers.

CAPÍTOL VUIT

100

La fi de la mitja hora va coincidir amb les cinc de la tarda. Va acabar la classe, i totes se'n van anar al refectori a berenar. Llavors em vaig aventurar a baixar del tamboret; s'havia fet fosc; me'n vaig anar a un racó i em vaig asseure a terra. L'encantament que m'havia donat ànims fins aleshores va començar a dissipar-se: es va produir la reacció i, al cap d'un instant, era tan aclaparadora la pena que em dominava, que vaig quedar prostrada amb la cara a frec de terra. Em vaig posar a plorar. La Helen Burns no era al meu costat i res no em confortava. Sola i abandonada, les llàgrimes amaren les posts del trespol. Havia intentat ser bona i portar-me bé a Lowood: ~~fer~~ ^{fer} moltes amigues, guanyar-me el respecte i l'afecte de tothom. Ja havia fet considerables progressos: aquell matí mateix havia ocupat el primer lloc a la classe; la senyoreta Miller m'havia felicitat calorosament; la senyoreta Temple m'havia somrigut amb aprovació i m'havia promès que, si continuava progressant de manera similar durant un parell de mesos més, m'ensenyaria dibuix i francès. També les condeixebles m'apreciaven: les de la meua edat em tractaven com a una igual, i cap no m'ofenia. I heus aquí que, ara, m'humiliaven i ~~m'~~ em trepitjaven. Com podria aixecar-me mai més? ~~"Mai més"~~ "Mai més", pensava, i desitjava ardentment ~~continuar~~ la mort.

Mentre sanglotava tot formulant aquest desig, vaig sentir que s'acostava algú i em vaig sobresaltar... De nou, era la Helen Burns qui acudia a mi. A la claror de les brases, la vaig veure avançar per l'aula deserta. Em duia cafè i pa.

--Apa, menja una mica --va dir.

Però jo ho vaig apartar, car tenia la sensació que, en el meu estat, si prenia una gota de cafè o em menjava una engruna de pa m'ennuegaria. La Helen m'esguardava, segurament amb sorpresa. Per bé que ho intentava amb totes les forces, no podia dominar la meua agitació i continuava plorant a llàgrima viva. Ella es va asseure a terra, al meu costat, va rodejar amb

els braços les cames i deixà reposar el cap sobre els genolls; en aquesta posició va romandre silenciosa com un indi. Jo vaig ser la primera a parlar.

—Helen, per què t'estàs amb una nena que tothom considera que és una mentidera?

— Tothom, Jane? Mira, aquí no hi ha més que vuitanta persones que han sentit com et deia mentidera, però al món n'hi ha centenars de milions.

—Sí, però què m'importen a mi aquests milions? El que m'importa són aquestes vuitanta que em menyspreen.

—T'equivoques, Jane. ^{Probablement} ~~ningú~~ cap persona de l'escola no et menysprea ni et té antipatia, i estic segura que moltes et compadeixen.

— Com vols que em compadeixin després del que ha dit el senyor Brocklehurst?

—El senyor Brocklehurst no és cap déu i ni tan sols és un gran home que despertí admiració. Aquí no compta amb gaires simpaties; mai no ha fet res per guanyar-se-les. Si t'hagués tractat demostrant una especial deferència per tu, t'hauries creat enemigues, declarades o encobertes; tal com ha anat la cosa, si gosessin, la majoria et manifestarien la seva simpatia. Les mestres i les alumnes potser et miraran amb certa fredor durant un parell de dies, però totes amaguen un sentiment d'amistat al fons del seu cor, i si continues portant-te bé, aquests sentiments acabaran manifestant-se amb molta més ardència després de tant de temps de romandre ofegats. De més a més, Jane...

Va emmudir.

— Què, Helen? —vaig fer, ficant la mà entre les seves.

Ella em va fregar suaument els dits per escalfar-me'ls i va continuar:

—Encara que tot el món t'odiés, i et cregués dolenta, mentre la teva consciència estigués tranquil·la i et sentissis lliure de culpa, no te'n faltarien mai, d'amigues.

—No, si ja ho sé, que hauria d'estar tranquil·la, però no en tinc prou amb això. Si els altres no m'estimen, ~~me~~ prefereixo morir que continuar

vivint... No puc viure sola i odiada, Helen. Mira, per guanyar-me el teu afecte sincer, o el de la senyoreta Temple, o de qualsevol altra persona per la qual senti autèntica estimació, de bona gana deixaria que em rompessin un os del braç, o que m'escometés un brau, o que un cavall em clavés una guitza ^{al} mig del pit...

— Calla, Jane! Dónes massa importància a l'amor dels éssers humans. Ets massa impulsiva, massa vehement. Pensa que la règia Mà que va crear el teu cos, i que el va dotar de vida, et va proporcionar d'altres dons a més de la teva fràgil personalitat o de les altres criatures tan fràgils com tu. A part d'aquesta terra i a part de la raça humana, existeix un món invisible i un regne dels esperits, i aquest món ens envolta pertot arreu, i els esperits ens vigilen, car tenen la missió de custodiar-nos. I si ens moríssim de pena i de vergonya, si la burla ens ferís des de totes bandes i l'odi ens destruís, els àngels presenciarien el nostre turment, reconeixerien la nostra innocència (si ho fóssim, innocents, com jo sé que ho ets d'aquesta acusació que el senyor Brocklehurst ha repetit tan pomposament i amb tan poca convicció, ja que parlava per boca de la senyora Reed, perquè descobrixo un caràcter sincer en els teus ulls ardents i en el teu front diàfan), i Déu, quan la nostra ànima se separi de la carn, veurà arribat el moment de donar-nos la merescuda recompensa. Per què, doncs, ens hem de deixar aclaparar pel dolor, quan la vida passa tan aviat, i la mort és l'entrada segura a la felicitat..., a la glòria?

Em vaig quedar callada. La Helen m'havia tranquil·litzat, però en la calma que m'infonia s'hi barrejava una ombra d'inexpressable tristesa. Sense saber per què, mentre ella enraonava, jo experimentava una vaga ^{angoixa} i quan, en emmudir, se li va agitar lleument la respiració i es va posar a tossir amb tos seca, momentàniament em vaig oblidar de les meves pròpies penes, una mica amoïnada per la meva amiga.

Vaig reposar el cap a l'espatlla de la Helen, i la vaig abraçar per la cintura. Em va atreure cap a ella, i totes dues vam romandre silencioses.

No feia gaire estona que ens estàvem així, quan vam sentir entrar una altra persona. S'havia aixecat un vent que va esconstrar uns núvols feixucs del cel, i ara brillava la lluna; a la claror, que entrava per la finestra i que ens il·luminava de ple a nosaltres dues així com la figura que s'acostava, vam reconèixer la senyoreta Temple.

—Venia expressament a buscar-te, Jane Eyre —va fer—. Acompanya'm a la meua cambra, i, per tal com la Helen Burns està amb tu, que vingui també.

Vam seguir, doncs, la supervisora tot al llarg dels laberíntics passadissos de l'edifici, pujàrem una escala i vam arribar a la seva habitació.

Hi havia un bon foc, i l'estança semblava alegre. La senyoreta Temple va indicar la Helen que s'assegués en una butaca baixa, ^{a la vora} ~~al costat~~ de la llar, ella en va ocupar una altra i em va fer anar al seu costat.

—Ja ha passat? —em va demanar, tot mirant-me a la cara—. Se t'ha passat el disgust plorant?

—Jo crec que no se'm passarà mai.

—Per què?

—Perquè m'han acusat injustament i ~~perquè~~ perquè ara, vós, senyoreta, i tothom pensaran que sóc dolenta.

—Nosaltres pensarem que ets allò que demostris ser, filleta. Continua essent una bona nena, i ens donarem per satisfetes.

—De debò, senyoreta Temple?

—És clar que sí —va contestar, bo i abraçant-me—. I ara, digues-me qui és la senyora aquesta que el senyor Brocklehurst afirma que és la teua benefactora.

—La senyora Reed, la muller del meu oncle. El meu oncle es va morir i em va deixar a càrrec d'ella.

—Així que no et va acollir per pròpia voluntat?

—No, senyoreta. Ho va fer a contracor, però el meu oncle, com sovint ho he sentit explicar a les criades, li va fer prometre, abans de morir, que em tindria sempre al seu costat.

—Bé, Jane, ja saps, i si no ho saps, t'ho diré jo, que quan s'acusa un criminal, sempre se'l deixa parlar en defensa pròpia. Per tal com se t'ha acusat injustament, defensa't tan bé com puguis. Digues-me, doncs, tota la veritat, però sense ^{afegir-hi} ~~exagerar~~ ni exagerar res.

Des del fons del meu cor vaig decidir mostrar-me moderada i ser fidel a la veritat i, després de concentrar-me uns instants per ordenar de forma coherent el que havia ~~havien~~ d'explicar, li vaig contar tota la història de la meua trista infància. Exhausta per l'emoció, em vaig expressar d'una manera més continguda que no pas ho feia generalment quan tocava aquell penós tema, i seguint els consells de la Helen, en el sentit que no em deixés portar pel ressentiment, vaig assolir de no infondre a la relació tanta amargura i tanta bilis com tenia per costum. Així, sense tant d'apassionament i més simplificada, la narració resultava més creïble. Mentre enraonava, tenia la impressió que la senyoreta Temple em creia absolutament. ~~Després~~ En el curs de la relació vaig referir-me al senyor Lloyd, en el sentit que m'havia vingut a veure després de sofrir l'atac de nervis, perquè no em vaig pas oblidar de contar-li l'espantós episodi (si més no, per a mi) de la cambra vermella. Mentre entrava en detalls, estic segura que, en certa mesura, em vaig deixar dominar per la passió, car res no podia mitigar ~~el~~ el dolor ~~del~~ que sentia en recordar l'agonia que em paralizzava el cor quan la senyora Reed no va voler escoltar la meua angoixada súplica de perdó, i en va tancar per segona vegada en aquella fosca i fantasmal estança.

En acabar^{jo} la relació, la senyoreta Temple se'm va quedar mirant uns minuts en silenci; després va fer: ~~un dia que m'ha posat la quantitat de cos~~

—Tinc referències del senyor Lloyd. Li escriuré i, si el que em contes-ti concorda amb el que m'has contat, es farà saber públicament que has estat víctima d'una infàmia. Per a mi, Jane, ets innocent des d'ara.

Em va besar i em va retenir al seu costat (on jo m'hi trobava bé, car em lliurava al plaer infantil de contemplar el seu rostre, el seu vestit,

el fermall que duia, el seu front tan blanc, els cabells arrissats i els radiants ulls negres), i aleshores s'adreçà a la Helen Burns:

— Com et trobes aquest vespre, Helen? Has tossit molt avui?

—No pas molt, em sembla, senyoreta.

— I encara et fa mal el pit?

—No tant.

La senyoreta Temple es va aixecar i, tot agafant la mà de la Helen, li prengué el pols. Després, va tornar al seu seient, i jo vaig sentir que feia un apagat sospir. Es va quedar pensativa uns instants, fins que, reaccionant, va dir alegrement:

—Però aquest vespre sou les meves invitades, i us he de tractar com a tals.

Va tocar la campaneta.

—Barbara —digué a la criada que va acudir—, encara no he pres el te. Porta la safata i posa tasses per a aquestes senyoretes també.

I de seguida va tornar amb el servei. Què boniques em semblaren les tasses de porcellana i la brillant tetera, quan col·locà la safata sobre una tauleta al costat del foc! Quina fragància que tenia el te fumejant, i quina olor que feien les torrades! Em va doldre observar, però, que n'hi havia poques (car començava a tenir gana). La senyoreta Temple també se'n va adonar.

—Barbara —va fer—, no pots portar més pa amb mantega? És poc per a tres...

La Barbara se'n va anar i va tornar de seguida.

—Senyoreta, la senyora Harden diu que n'ha posat la quantitat de costum.

Cal dir que la senyora Harden era la majordoma, una dona amb un cor que, com el del senyor Brocklehurst, era compost, per parts iguals, de marbre i de ferro.

— Molt bé, Barbara, què hi farem! —va replicar la senyoreta Temple i,

quan la minyona va haver sortit, ella va afegir, somrient:— Afortunadament, tinc recursos propis per suplir les insuficiències d'aquesta mena.

Després d'haver-nos invitat, a la Helen i a mi, a acotar-nos a la taula, i quan ja ens va haver servit una tassa de te i una llesca deliciosa, bé que molt prima, de pa torrat amb mantega, es va aixecar, va obrir l'armari i en va treure un paquet que, un cop desembolicat, vam veure que contenia un pastís enorme.

—Havia pensat donar-vos-en un bocí a cada una perquè us el mengéssiu després —va explicar—, però com que hi ha tan poques torrades, us el menjareu ara.

I va començar a tallar el pastís amb mà generosa.

Nosaltres tot allò ho vam assaborir com si fos nèctar i ambrosia, i no era pas menys agradable el somriure de satisfacció amb què ens contemplava la nostra amfitriona, mentre nosaltres associàvem la gana amb les delicades menges que ens servia generosament. Quan vam acabar de prendre el te, i es van haver endut la safata, la senyoreta Temple ens va fer acostar al foc de nou. Vam seure una a cada costat, i ara la conversa va continuar entre ella i la Helen, una conversa que vaig considerar un privilegi poder-la escoltar.

La senyoreta Temple tenia sempre un aire de serenitat, una expressió greu al semblant, enraonava amb ^{una} refinada propietat, que posseïa la virtut d'apaivagar els ànims quan estaven alterats, i causava una impressió agradable i de simpatia en aquells que la veïen i l'escoltaven, així com una muda admiració, i aquesta era la sensació que jo experimentava ara. Qui em va deixar més meravellada, però, va ser la Helen Burns.

El suculent berenar, el foc alegre, la serenitat i l'amabilitat de la seva adorada professora, o, potser més que tot això, alguna cosa del seu esperit singular, havia desvetllat totes les seves facultats. De primer, es van manifestar en el color rosat de les seves galtes, que fins aleshores jo sempre les hi havia vistes pàl·lides i exsangües; després, en la líquida brillantor dels seus ulls, que de sobte havien adquirit una bellesa més remar-

cable que no pas la dels ulls de la senyoreta Temple: una bellesa que no rafa en el color, ni ^{en} a les llargues pestanyes, ni ^{en} al dibuix perfecte de les celles, sinó en la seva vivor, en la seva animació, en la seva llum ~~radiant~~. Després, l'ànima se li va instal·lar als llavis, i els mots començaren a fluir com provinents d'una deu l'origen de la qual jo desconeixia. Com una noieta de catorze anys podia tenir un cor capaç de contenir un torrent semblant de pura i fèrvida eloquència? En aquella, per a mi, memorable vetllada, em va semblar que l'esperit de la Helen vivia amb la intensitat de qui s'estima més de concentrar les seves sensacions en un lapse breu en comptes ~~d'estendre-les~~ d'estendre-les tot al llarg d'una existència anodina.

Enraonaven de coses que jo no havia sentit mai, de nacions i de temps passats, de llunyanes regions, de secrets de la natura descoberts o endevinats; parlaven de llibres: quants que n'havien llegit! Quin gavadal de coneixements posseïen! Semblaven estar d'allò més familiaritzades amb els noms francesos i els autors francesos. La meva admiració va arribar al súmmum, però, quan la senyoreta Temple va preguntar a la Helen si, de tant en tant, cercava un moment per recordar el llatí que el seu pare li havia ensenyat i, prenent un llibre del prestatge, li va demanar que llegís i traduís una pàgina de Virgili. Quan la Helen ho va fer, la meva veneració no tenia límits. Amb prou feines havia ~~acabat~~ acabat, quan la campana va anunciar l'hora de gitar-se. No hi cabia dilació possible: la senyoreta Temple ens va abraçar, ~~bo i dient~~, mentre ens estrenyia contra el seu pit:

— Que Déu us beneeixi, filletes meves!

La Helen la va tenir abraçada més estona que a mi; se'n va separar amb més recança. Va ser la Helen que els seus ulls seguiren fins a la porta; va ser per ella que va sospirar amb tristesa per segona vegada, i va ser per ella que es va eixugar una llàgrima que li lliscava per la galta.

En arribar al dormitori, vam sentir la veu de la senyoreta Scatcherd: estava inspeccionant els calaixos, acabava d'obrir el de la Helen i, quan vam entrar, va saludar la meva amiga amb una aspra allisada, tot anunciant-li

que l'endemà ~~hauria~~ hauria d'anar tot el dia amb unes quantes peces de roba mal endreçades penjades a l'espatlla.

—És veritat que tenia totes les coses en un desordre vergonyós —em va dir la Helen en veu baixa—. Tenia intenció d'endreçar-les, però me n'he oblidat.

L'endemà al matí, la senyoreta Scatcherd^e va escriure en lletres gruixudes sobre en tros de cartró el mot: "Xarxó", i l'hi va lligar, com un filacteri, sobre el front ample, intel·ligent i serè, a la meua amiga. Ella el va dur fins al vespre, pacientment, amb resignació, considerant-ho un càstig just i merescut. Tan bon punt la senyoreta Scatcherd es retirà, després de la classe de la tarda, em vaig acostar a la Helen corrent, l'hi vaig arrencar i el vaig tirar al foc. La fúria que la meua amiga era incapaç de sentir m'havia abrusat l'ànima durant tot el dia, i unes llàgrimes, grosses i ardents, m'havien cremat constantment les galtes, car l'espectacle de la seva trista submissió em produïa un dolor intolerable al cor.

Al cap d'una setmana d'aquests incidents, la senyoreta Temple, que havia escrit al senyor Lloyd, va rebre resposta a la seva carta: aparentment, el que l'home deia corroborava tot el que jo havia explicat. La senyoreta Temple, després de convocar tota l'escola, va manifestar que, havent indagat respecte a la veritat de les imputacions que s'havien fet contra la Jane Eyre, tenia la satisfacció d'anunciar que els càrrecs no responien a la realitat i, per consegüent, jo quedava lliure de tota tatxa. Tot seguit, les mestres em van estrènyer la mà i em van besar, i un murmur de satisfacció va recórrer les files de les meves companyes.

Alleugida d'aquell pes opressiu, a partir d'aquell moment vaig posar-me a treballar amb renovat ardor, disposada a obrir-me camí a través de totes les dificultats. Els resultats foren proporcionals als meus esforços: la meua memòria, no pas naturalment brillant, va millorar amb la pràctica, i l'exercici^e va aguditzar les meves facultats. Al cap de poques setmanes vaig ser promoguda a una classe superior, i abans de dos mesos ja començava a es-

tudiar francès i dibuix. Vaig aprendre la conjugació dels primers dos temps del verb Etre el mateix dia que vaig dibuixar la primera caseta (les parets de la qual, per cert, superaven en inclinació ^{les} de la torre de Pisa). Aquell vespre, en ficar-me al llit, em vaig oblidar d'imaginar el sopar fabulós, amb patates a la brasa ben calentes o amb pa blanc i llet fresca, que em servia per distreure la gana i les meves ànsies interiors. En comptes d'això, m'entretenia contemplant una sèrie de dibuixos ideals, que veia en la foscor, tots obra de les meves pròpies mans: cases i arbres pintats al meu gust, roques i ruïnes pintoresques, ramats de vaques a l'estil dels Cuyp, papallones cropejant sobre ~~flors~~ ponceles de roses, ocellets picant cireres madures, nius de frarets plens d'ous com perles, encerclats per corones d'heura. De més a més, també examinava mentalment la possibilitat d'arribar a traduir un llibret de contes francesos que madame Pierrot m'havia ensenyat aquell dia, però abans de resoldre aquell problema satisfactòriament, em vaig quedar dolçament adormida.

Prou bé ho havia dit el rei Salomó: "Més val menjar herbes en companyia de qui t'estima, que no pas carn de bou amb qui t'odia".

En aquells moments, no hauria canviat pas Lowood, amb totes les seves privacions, per Gateshead, amb totes les seves magnificències.

altes i d'una pedregada farruca. CAPÍTOL NOVE
Les noves ribes, semblaven fileres d'esquelats.

107

D'altra banda, les privacions, o, més ben dit, els infortunis de Lowood anaven disminuint. S'acostava la primavera (de fet, era com si ja hagués arribat): les glaçades de l'hivern havien cessat, les neus s'havien fos i els vents gelats es temperaven. Els meus peus martiritzats, espellats i inflamats, fins al punt de fer-me caminar coixejant, per l'afuat cerc del mes de gener, començaven a guarir-se i a desinflar-se sota el suau alè d'abril. Les nits i els matins ja no eren ~~marcats~~ ^{marcats} per aquelles temperatures polars que ens gelaven fins i tot la sang a les venes. Ara ja podíem resistir de jugar al jardí a l'hora d'esbarjo. De vegades, si feia sol, fins i tot resultava agradable i reconfortant, i un borriçol de verdor cobria els parterres amarronats, tot suggerint la idea que l'Esperança els travessava cada nit, de manera que cada matí hi podíem veure el rastre dels seus passos. Començaven a treure el nas les flors entre les fulles: violes de llop, safràs, aurícules morades i pensaments d'ou d'aurat. Els dijous a la tarda (que fèiem mitja festa) sortíem a passeig i així vèiem flors encara més boniques, que es badaven a la vora dels camins, al peu de les tanques de baladres.

També vaig descobrir que, a l'altra banda dels murs alts i plens de punxes del nostre jardí, m'hi esperava un gran plaer, una joia que sols l'horitzó la feia limitada: aquest plaer el proporcionava una fondalada, que s'obria enmig de majestuosos cimadals, tota revestida de verdor i d'ombres, per on corria un centellejant rierol, ple de roques fosques i de ribatges lluent. Què distint m'havia semblat aquell paisatge quan el vaig veure sota el cel acerat de l'hivern, encarcerat pel glaç, embolcallat per una capa de neu! Quan les ~~braves~~ ^{braves} fredes com la mort, vagaven sota l'impuls del vent de l'est per aquells cims porprats i rodolaven pels vessants coberts d'alzinars fins que es mesolaven amb la glaçada boira del rierol! Aquell rierol era aleshores un torrent, d'aigües tèrboles i impetuosos, que arrossegaven troncs i ~~per~~ omplien l'aire d'un brogit eixordador, sovint augmentat per l'estrepit d'un

xàfec o d'una pedregada furiosa; quant als boscos que s'estenien a partir de les seves ribes, semblaven fileres d'esquelets.

El mes d'abril va donar pas al maig: un maig lluminós, serè. Els dies eren de sol amorosidor i cel blau, i bufaven suaus brises de ponent o de migjorn. I ara la vegetació creixia esponerosa: els esquelets dels oms, dels freixes i dels roures tornaven a la vida majestuosament. Lowood semblava haver-se soltat la cabellera: tot esdevenia verd, tot era ple de flors; les mates del sotabosc creixien luxuriant als seus recés; una innombrable varietat de moltes omplien les sotalades, i les primules silvestres encatifaven les prades d'estrany esclats de sol: jo he vist el seu pàl·lid resplendor daurat en indrets obagosos que semblaven il·luminats per la llum més dolça. Tot això ho gaudia sovint i plenament, lliurement, sense que m'observés ningú, i gairebé sola. Aquesta inusitada llibertat i aquest gaudi tenien una causa, que ara em correspon ~~descriure~~ d'explicar.

Quan parlo de les muntanyes i els boscos esponerosos, que muntaven des de la riba d'un rierol, oi que descriu un paisatge agradable? Ben cert que sí: l'indret era encantador. Ara: si era saludable o no, això és una altra qüestió.

El bosc de la petita vall on estava situat Lowood era com un bressol de la boira i d'aigües estancades, pestilents. En arribar la primavera, la pesta es va anar arrossegant fins a l'asil d'òrfens^e i, amb el seu alè, va escampar el tifus per l'aula i el ~~el~~ dormitori on ens apinyàvem; i, al mes de maig, l'escola s'havia transformat en un hospital.

La semidepauperació i els refredats mal guarits havien predisposat la majoria de les alumnes a la infecció: quaranta-cinc de les vuitanta noies van emmalaltir alhora. Se suspengueren les classes, la disciplina es va relaxar. Les poques que ^{no} ens van ~~posar~~ posar malalties gaudíem d'una llibertat quasi il·limitada, perquè els metges havien indicat exercicis freqüents per conservar la salut, i, ~~però~~ d'haver estat altrament, tampoc ningú no hauria tingut temps per vigilar-nos o reprimir-nos. Les malalties absorbien tota

l'atenció de la senyoreta Temple, que es passava el dia al dormitori de les ~~infectades~~ i només l'abandonava a la nit per reposar unes hores. Les mestres estaven enfeinades fent maletes i d'altres preparatius per a la partida de les noies que eren prou afortunades perquè tenien amics i parents que podien treure-les d'allà per evitar el contagi. Moltes, ja empestades, sortiren de l'escola per anar a morir a casa seva; d'altres van morir a Lowood i foren enterrades prestament i sense gaire aparat. La naturalesa de la malaltia no consentia dilacions.

Mentre la malaltia havia esdevingut hoste permaⁿent de Lowood, i la mort era un freqüent visitant; mentre entre els seus murs tot era tenebrositat i temor; mentre les cambres i els passadissos feien olor d'hospital, i les drogues i les medecines lluitaven en va contra l'onada de mortalitat, la primavera brillava amb tot el seu esplendor sobre els imposants turons i els magnífics boscos que ens voltaven. També el jardí resplendia de flors: les malves creixien altes com arbres; s'obrien els lilàs; les roses i les tulipes encara eren poncelles; les margarites dobles alegraven els marges dels parterres amb els seus colors rosats i carmesins; les englantines exhalaven, al matí i al vespre, una flaire com d'espècies i de pomes. Però tota aquella riquesa de colors i de fragàncies no servia pas per millorar l'estat de la majoria de les pupil·les de Lowood, com no fos per ~~proveir~~ ^{proveir} de tant en tant, un manat d'herbes i de flors per guarnir les tapes dels taüts.

109

No obstant això, jo i les altres que continuàvem tenint bona salut, gaudíem a pleret de les bel·leses del paisatge i de l'estació. Ens deixàvem córrer pel bosc com gitanetes del matí al vespre; fèiem el que volíem i anàvem on ens plaia, o sigui que vivíem més bé. El senyor Brocklehurst i la seva família ara no s'acostaven mai a Lowood; ningú no supervisava els comptes ni les feines, car la malgeniüda majordoma se n'havia anat per por a la infecció, i la seva successora, antiga infermera directora del dispensari de Lowton, desconeixedora de les regles de l'escola, era relativament més tolerant. D'altra banda, érem més poques a menjar, car les malaltes no podien

menjar gaire, de manera que a l'hora d'esmorzar els nostres plats sempre estaven més plens que abans. Quan no hi havia temps de preparar un dinar com cal, la qual cosa passava sovint aleshores, ens donaven un bon bocí de pastís de carn fred, o bé una gruixuda llesca de pa amb formatge, i ens ho anàvem a menjar al bosc, on cadascuna triava el lloc que més li agradava, i dinàvem com reines.

El meu lloc favorit era una pedra ampla i llisa, que es dreçava blanca i eixuta al bell mig del rierol, i sols s'hi podia arribar passant a gual el braçal d'aigua, operació que jo realitzava després de descalçar-me. La pedra era prou àmplia per permetre que ens hi acomodéssim, confortablement, una altra noia i jo, que en aquells moments era la que havia elegit com a camarada: ~~la~~ la Mary Ann Wilson, una nena perspicaç i observadora, que m'encantava tenir-la com a companya, en part perquè era intel·ligent i original, i en part perquè tenia un tarannà que m'encantava. Uns anys més gran que jo, coneixia més de la vida i, per tant, m'explicava coses que m'agradava d'escoltar. La meua curiositat, al seu costat, quedava ben satisfeta. Sabia perdonar els meus defectes i no tractava d'imposar el seu criteri sobre les meves opinions. Ella tenia un do per narrar, i jo per a l'anàlisi; a ella li plaia explicar coses, i a mi, preguntar-li'n. Així que solíem ~~no ens podíem~~ entendre'ns la mar de bé i ens divertíem molt, sense fer grans coses, en la nostra relació.

I, mentrestant, què se n'havia fet, de la Helen Burns? Per què no compartia amb ella aquells dies de dolça llibertat? La tenia oblidada o era jo tan indigna que m'havia cansat de la seva companyia? La Mary Ann ~~de~~ Wilson era, sens dubte, molt inferior a la meua primera amiga: tan sols sabia contar alguna història divertidaⁱ correspondre amb alguna xafarderia picant i càustica quan jo em delectava explicant-li'n alguna, mentre que la Helen, si sóc fidel a la veritat, era capaç d'elevat l'esperit d'aquells qui tenien el privilegi d'escoltar la seva conversa.

Això és, car lector, el que jo sabia i sentia, i per bé que sóc un ésser imperfecte, amb molts de defectes i poques virtuts, no em vaig cansar mai de

la Helen Burns, ni vaig deixar mai de covar per ella un sentiment tan devot, profund i tendre, com mai l'hagi experimentat el meu cor. Com podria ser altrament, si la Helen, en tot temps i sota qualsevol circumstància, demostrava per mi una amistat lleial i serena, mai no agrejada per mals humors ni alterada per enuigs? El cas és que la Helen estava malalta llavors, i jo feia unes quantes setmanes que no la veia, perquè l'havien traslladada a una de les cambres del pis de dalt. No es trobava, segons que em van dir, a la zona de l'edifici destinada a les ^{altres} pacients, perquè ella no estava malalta del tifus, sinó de la tuberculosi, mal que jo, en la meva ignorància, considerava ~~una cosa greu~~ que no era greu, que podia guarir-se amb ~~moltes~~ atencions i temps.

Em confirmava aquesta idea el fet que, un parell de vegades, quan feia una tarda assolellada i calorosa, ~~havia vist que la senyora Temple la treia al~~ jardí. En aquestes ocasions, però, no em deixaven acostar-m'hi ni parlar-li; només podia veure-la ~~des~~ de la finestra de l'aula estant, i no massa clarament, car ella anava d'allò més abrigada i es trobava a molta distància, a la terrassa.

Una tarda, a començaments de juny, havia estat al bosc, amb la Mary Ann, fins molt tard. Com de costum, ens havíem separat de les altres i, tant ens vam allunyar, que ens vam perdre. Per orientar-nos, vam haver de preguntar en una cabana solitària, on vivia un matrimoni que criava porcs semisalvatges amb aglans del bosc. Quan vam tornar, ja havia sortit la lluna: a la porta del jardí hi havia un cavall, que vam reconèixer com el del metge. La Mary Ann va remarcar que alguna devia estar molt malament, quan havien cridat el senyor Bates a aquella hora del vespre. Ella va entrar a la casa, i jo em vaig entretenir uns minuts plantant a la meva parcel·la un grapat d'arrels que havia recollit al bosc i que temia s'assecarien si les deixava per l'endemà. En acabar, m'hi vaig quedar una estona més: la flaire de les flors es tornava més dolça a mida que queia la rosada. Feia una nit serena, càlida i deliciosa; el cel encara radiant a ponent prometia un altre dia esplèndid per l'endemà; la lluna s'elevava majestuosa pel llevat crepuscular. Jo con-

templava aquell espectacle gaudint-lo tant com pot gaudir-lo una criatura, quan, de sobte, em va venir a la ment un pensament nou per a mi fins aleshores: l'habitació de la meua amiga Helen — va recordar la infermera.

" Què trist és estar malalt, corrent perill de morir! El món és tan preciós! Deu ser terrible que t'obliguin a abandonar-lo per anar a parar qui sap a on!"

I llavors el meu cervell va fer el primer esforç seriós per comprendre els conceptes que ^{li havien anat infonent} ~~havia anat infonent~~ respecte al cel i l'infern. I per primera vegada em vaig sentir contorbada i horroritzada. I per primera vegada, també, tot mirant al meu entorn, em vaig sentir rodejada per un abisme insondable. Només sentia un punt sòlid sota els peus: el present; ~~mentre~~ tota la resta eren núvols informes i profunditats buides. Em vaig estremir davant el pensament que algun dia jo podria precipitar-me en aquell caos. Mentre rumiava aquestes idees, vaig sentir que s'obria la porta de la casa. En va sortir el senyor Bates, acompanyat d'una infermera. Després que el metge va haver muntat i partit, la dona es disposava a tancar la porta, però jo me li vaig acostar corrent.

— Com està la Helen Burns?

— Molt malament — fou la resposta.

— És a ella que ha vingut a veure el senyor Bates?

— Sí.

— I què ha dit?

— Diu que no serà aquí per molt de temps.

Si hagués sentit aquella frase el dia abans, n'hauria deduït senzillament que la meua amiga seria traslladada a Northumberland, a casa seva. No hauria pas sospitat que allò significava que es moriria. Però en aquell moment ho vaig comprendre immediatament: era evident que els dies que li quedaven a la Helen en aquest món eren comptats, i que passaria a la regió dels esperits, si tal regió existia. Em vaig sentir horroritzada; després vaig experimentar

una profunda pena i, tot seguit, la imperiosa necessitat de veure-la. Vaig preguntar, doncs, a quina cambra es trobava.

—A l'habitació de la senyoreta Temple —va respondre la infermera.

— Puc pujar a veure-la?

— I ara! No, no, criatura! No és possible. I, apa, entra que ja és hora. Agafaràs la febre si et quedes a fora quan cau la rosada.

La infermera va tancar la porta, i jo me'n vaig anar cap a l'entrada lateral que duia a l'aula. Vaig arribar just a temps: eren les nou, i la senyoreta Miller oridava les alumnes per anar a dormir.

Devien haver passat un parell d'hores, serien prop de les onze, quan (no havia pogut agafar el son i vaig deduir, per l'absolut silenci que regnava al dormitori, que les meves companyes dormien profundament) em vaig llevar silenciosament, em vaig posar el vestit sobre la camisa de dormir i, descalça, vaig sortir del ~~dormitori~~ dormitori, en cerca de la cambra de la senyoreta Temple. Era situada a l'altre cap de la casa, però jo en coneixia el camí, i, a la llum d'una esplèndida lluna d'estiu que entrava, aquí i allà, per les finestres dels passadissos, el vaig seguir sense dificultat. Una forta olor de càmfora i de vinagre cremat m'avisà que m'acostava al dormitori de les malaltes, i vaig passar-hi per davant ràpidament, per temor que ~~em~~ em sentís la infermera que hi passava la nit. Tenia por que em descobrís i em fes tornar ~~al dormitori~~ al dormitori, car jo necessitava veure la Helen, volia abraçar-la abans no es morís, donar-li el darrer petó, bescanviar amb ella l'últim mot.

Després de baixar per una escala, vaig travessar part de la planta baixa i vaig reeixir a obrir i tancar dues portes sense fer soroll, i així vaig arribar a un altre ram d'escala, que vaig pujar, i em vaig trobar davant la ~~porta~~ cambra de la senyoreta Temple. Una llum suau es filtrava pel forat del pany, i també per sota la porta; tot estava sumit en un profund silenci. En acostar-m'hi, vaig veure que la porta era entreoberta, probablement perquè entrés

aire fresc al regne clos de la malaltia. Impacient i angoixada (l'ànima i els sentits s'estremien dolorosament), vaig empènyer la fulla i vaig guaitar. Els meus ulls cercaren, ansiosos, la Helen, car temia trobar-la morta.

A la vora del llit de la senyoreta Temple, i mig tapat per unes cortines blanques, hi havia un llitet. Sota la roba, vaig veure-hi una figura humana, però la cara quedava oculta per la cortina. La infermera amb la qual havia enraonat al jardí dormia, en una butaca; una espelma sense esmocar cremava sobre la taula. La senyoreta Temple no hi era: després vaig saber que l'havien cridat per atendre una malalta que delirava. Vaig avançar; em vaig aturar al costat del llitet. La meva mà va tocar la cortina, però em vaig estimar més parlar, abans d'apartar-la: M'esverava la possibilitat de trobar-hi un cadàver.

—Helen —vaig fer en veu baixa—, estàs desperta?

Ella es va moure i separà les cortines. Vaig veure el seu rostre, pàl·lid i consumit, però amb la serena expressió de sempre. La vaig trobar tan poc canviada, que el meu temor es va dissipar instantàniament.

— És possible que siguis tu, Jane? —va preguntar, amb la seva dolça veu de costum.

"No —vaig pensar—, no pot ser que s'hagi de morir. S'equivoquen. No miraria ni enraonaria amb aquesta serenitat."

Em vaig inclinar sobre el llitet i li vaig fer un petó: tenia el front fred. Les galtes, les mans i els canells també els tenia glaçats i semblaven transparents. Però el seu somriure era el de sempre.

— Per què has vingut, Jane? Són més de les onze: les he sentides tocar fa uns minuts.

—He vingut a veure't, Helen. M'han dit que estaves molt ~~malalta~~ malament, i no podia adormir-me sense parlar amb tu primer.

—Has arribat a temps de dir-me adéu, doncs.

— És que te'n vas, Helen? Et porten a casa teva?

—Sí, a casa meva: a l'última residència.

— No, no, Helen!

I vaig enmudir, acorada. I, mentre jo maldava per ofegar ^{les} ~~les~~ llàgrimes, un accés de tos va sacsejar el cos de la meva amiga. La infermera, però, no es va despertar. Quan va haver passat, la Helen va quedar esgotada; al cap d'uns instants, va ~~xxx~~ mussitar:

113

—Jane, vas descalça. Vine, estira't i tapa't amb el cobrellit.

Així ho vaig fer; ella em va abraçar, i em vaig arraulir entre els seus braços. Després d'un llarg silenci, va prosseguir, encara en veu molt baixa:

—Sóc molt feliç, Jane. I quan et diguin que m'he mort, has de ser forta i no has d'afligir-te: no hi ha cap motiu per afligir-se. Tots hem de morir un dia o altre, i aquesta malaltia que em consumeix no és pas dolorosa: no fa patir gaire ni pertorba els sentits. No deixo ningú que se'n dolgui massa, de la meva mort: només tinc pare, però darrerement s'ha tornat a casar i no em trobarà a faltar. I morint tan jove, m'estalviaré molts sofriments. Jo no tinc qualitats ni talent per obrir-me camí a la vida, i, si visqués, no faria més que cometre errors.

—Però, on aniràs, Helen? Que potser ho saps? Ho pressents?

—Ho sé, perquè tinc fe: aniré a reunir-me amb Déu.

— On és Déu? Què és Déu?

—El meu Creador i el teu, el qui no destrueix mai allò que crea. Em refio del seu poder, implícitament, i confio absolutament en la seva bondat. Compto les hores que falten pel venturós moment en què retornaré al seu si, en què ^{es} ~~xxx~~ revelarà a la meva ànima.

—Aleshores, estàs segura, Helen, que existeix el cel? I que les nostres ànimes hi aniran a parar quan ens morim?

—Estic segura que hi ha una altra vida. Crec que Déu és bo, que puc confiar-li la meva part immortal, sense cap temor. Déu és el meu pare, el meu amic. Jo l'estimo, i crec que Ell m'estima a mi.

— I et tornaré a veure, Helen, quan em mori?

—Sí, vindràs al mateix regne de felicitat, i seràs rebuda pel mateix Pa-

re tot/poderós, no ho dubtis, estimada Jane.

Hauria volgut preguntar-li on era aquella regió i si existia, però vaig callar. Vaig abraçar fortament la Helen: em semblava que l'estimava més que mai i que no podria deixar-la marxar. Vaig enfonsar la cara al clot del seu coll. Després, vaig sentir que deia amb un to dolcíssim:

— Què bé estic! L'últim cop de tos m'ha deixat una mica fatigada i em sembla que m'adormiré, però no te'n vagis, Jane. M'agrada tenir-te al meu costat.

— Em quedaré amb tu, estimada Helen: ningú no em treurà d'aquí.

— Estàs calenteta?

— Sí.

— Bona nit, Jane.

— Bona nit, Helen.

Em va fer un petó, i jo a ella, i ambdues ens vam adormir de seguida.

Quan em vaig despertar, ja era de dia. Vaig notar un moviment insòlit. Algú em duia a coll. Era la infermera que em portava al llarg dels passadissos al dormitori. No em van renyar per haver abandonat el meu llit. Tothom estava massa enfeinat en d'altres coses. No em van donar cap explicació en resposta a les meves múltiples preguntes. Però al cap d'un parell de dies, vaig saber que la senyoreta Temple, en tornar a la seva habitació a trenc d'alba, em va trobar gitada al llit, amb el cap sobre l'espatlla de la Helen i els braços al voltant del seu coll. Jo estava adormida, i la Helen... era morta.

La seva tomba és al cementiri de Brocklebridge. Durant quinze anys després de la seva mort, tan sols la va cobrir un túmul ~~herbós~~ on hi creixia l'herba. Ara, però, una làpida de marbre gris, amb el seu nom i el mot "Resurgam" inscrips en ella, marca el lloc on reposa per sempre la meva amiga.

CAPÍTOL DESE

115

Fins aquí he consignat detalladament els incidents de la meua insignificant existència: als primers deu anys de la meua vida hi he dedicat gairebé el mateix nombre de capítols. Aquest llibre, però, no és pas una autobiografia en el sentit estricte del mot. Em limito senzillament a invocar aquells records que, ~~a~~ a criteri meu, posseeixen un cert grau d'interès. Per tant, bé puc passar en silenci, o quasi, un lapse de vuit anys, tot consagrant-li tan sols unes breus ~~uns~~ ratlles, per tal de no rompre el fil de la narració.

Quan la febre tifoide va haver acomplert la seva missió devastadora a Lowood, va anar desapareixent d'una manera gradual, però no pas abans que la seva virulència i el nombre de víctimes que es cobrà no hagués cridat l'atenció pública. En dur a terme una investigació sobre les causes de l'epidèmia, van sortir a la llum diversos fets que provocaren la indignació general. L'indret malsà on era situada l'escola; la quantitat i la qualitat dels aliments que servien a les alumnes; l'aigua infectada que s'utilitzava en la preparació; el vestuari insuficient, la manca d'higiene i de comoditats..., totes aquestes coses passaren a ser de coneixement públic, i el descobriment va produir un resultat molt mortificant per al senyor Brocklehurst, però d'allò més beneficiós per a la institució.

Diverses persones acabalades i bondadoses del comtat van subscriure generoses aportacions per a la construcció d'un edifici més còmode en un millor indret; s'establiren noves regles; es va millorar la dieta i la vestimenta, i els cabals de l'escola foren confiats a una comissió administradora. El senyor Brocklehurst (qui, arran de la seva fortuna i de la influència familiar, no podia ser destituït) va conservar el càrrec de tresorer, però d'altres persones, més compassives i de criteri més ampli, van assumir part dels deures que exercia ell abans. També el càrrec d'inspector fou compartit per cavallers que sabien combinar la raó amb el rigor, la comoditat amb l'eco-

nomia, la compassió amb la rectitud. L'escola, molt millorada, esdevingué aleshores una vertadera institució d'utilitat pública. Jo hi vaig viure vuit anys, des de la reorganització: sis com a alumna i dos com a mestra, i puc donar testimoni, en un caràcter i en l'altre, dels seus mèrits i de la seva importància.

Durant aquells vuit anys la meua vida fou monòtona, però no pas desgraciada, perquè mai no estava ociosa. Tenia a l'abast els mitjans per adquirir una excel·lent instrucció; era aplicada i desitjava de sobresortir en tot, així com guanyar-me les simpaties de les mestres, sobretot la d'aquelles que jo estimava. Vaig dedicar-me plenament a treure profit de totes aquestes avantatges. Amb el temps vaig arribar a ser la primera alumna de la primera classe. Més endavant em van fer mestra, càrrec que vaig exercir amb zel durant dos anys, però a la fi d'aquest període la meua vida va canviar.

La senyoreta Temple, a través de tots els canvis, havia conservat el càrrec de supervisora. A ella dec la millor part de la meua instrucció. El seu tracte i la seva amistat constituïen el meu consol: havia estat per a mi una mare, una institutriu i, finalment, una companya. Llavors, es va casar i va partir amb el seu marit (un clergue, un home excel·lent, que era mereixedor d'una dona com ella) ~~seu~~ cap a un comtat distant i, per tant, vaig perdre aquella bona amiga.

A partir del dia que se'n va anar, ja no vaig ser la mateixa: em va semblar que, amb ella, se n'anaven també tots els sentiments, totes les vivències que m'havien fet considerar, en certa manera, Lowood com la meua pròpia llar. Jo havia assimilat moltes de les qualitats i costums de la senyoreta Temple; tenia pensaments més harmoniosos, sentiments que em semblaven més assossegats; donava importància al compliment del deure i a l'ordre; era més serena; crec que vivia satisfeta. Als ulls dels altres, i en general als meus també, apareixia com una persona disciplinada i de caràcter afable.

El Destí, però, personificat pel reverend Nasmyth, es va interposar entre la senyoreta Temple i jo. La vaig veure pujar, abillada amb roba de

viatge, al cotxe de posta, moments després de la cerimònia de la boda. Em vaig quedar contemplant el cotxe mentre muntava pel turó i desapareixia rere el cim. Després em vaig recloure a la meua cambra i vaig passar en solitud bona part de la resta d'aquell dia que, en honor a l'ocasió, fou considerat semifestiu.

Vaig estar tota l'estona passejant per la meua habitació. De primer, m'imaginava que sols estava trista per la pèrdua de l'amiga, ~~però~~ i pensava com ho faria per posar-hi remei; però, en acabar les meves reflexions, quan vaig adonar-me que havia mort la tarda, i era avançat el vespre, vaig fer un altre descobriment: que en aquell interval havia sofert un procés de transformació; que s'havia esfumat tot allò que havia manllevat a la senyoreta Temple—o, més ben dit, que ~~amb~~ amb ella havia desaparegut l'atmosfera de serenitat que l'embolcallava—, i ara em trobava de nou en el meu element natural, i començava a experimentar el reviscolament de les antigues emocions. La sensació no era pas la d'haver perdut un ~~suport~~ suport, sinó més aviat la d'haver comprovat la desaparició d'un mòbil: no era la capacitat d'estar tranquil·la el que em mancava, ans la raó per la qual havia d'estar-ho. Durant anys el meu món s'havia circumscrit a Lowood, i la meua experiència es constrenyia a les seves regles i sistemes, però ara recordava que el món era molt vast i que en ell s'hi obria un ampli camp d'esperances i temors, de sensacions i emocions, per a tots aquells qui tenien el valor d'endinsar-s'hi, amb l'afany de cercar el coneixement de la vida enmig dels seus perills.

117 Vaig obrir la finestra i vaig guaitar a fora. Allà tenia les dues ales de l'edifici, el jardí, els encontorns de Lowood, els turons que el limitaven. Els meus ulls lliscaren fins als punts més remots, els cims blavosos. Aquell era l'horitzó que volia traspassar. Tot allò que restava clos per aquelles barreres de roca i de brucs se m'apareixia com l'àrea de la presó, els límits de l'exili. Imaginava la blanca ~~carretera~~ carretera que, contornejant la falda de la muntanya, es perdia en una gorja entre dues cingleres. Com anhelava seguir aquell camí més i més enllà! Evocava el moment que

havia recorregut aquella carretera amb cotxe; recordava la davallada des d'aquell turó al capvespre. Em semblava que havia transcorregut una eternitat des del dia que vaig arribar a Lowood, per no tornar-ne a sortir mai més. Les vacances les havia passades sempre a l'escola. La senyora Reed no m'havia enviat a buscar per dur-me a Gateshead; ni ella ni ningú de la seva família ^{va venir a} no em ~~venia~~ visitar mai. No havia tingut cap comunicació epistolar ni de cap altra mena amb el món exterior. Regles escolars, deures escolars, costums escolars, veus, rostres, vestits, expressions, preferències i antipaties dins l'escola: això era el que coneixia del ~~món exterior~~ món. I ara m'adonava que no em bastava, tot allò; que, en una tarda, m'havia cansat de la rutina de vuit anys. Desitjava llibertat, ansiava llibertat, i vaig dir una pregaria demanant llibertat, ^{pregària que} ~~desitjava~~ semblava ~~que se l'enduria~~ aquell vent que aleshores bufava suaument. Ho vaig deixar córrer i vaig mussitar una súplica, amb tota la humilitat de què vaig ser capaç, demanant un canvi, un al·licient. També aquella petició em va fer l'efecte que es perdia en l'espai.

— Aleshores —vaig cridar, mig desesperada—, ^{concediu-me} ~~concediu-me~~ ni que sigui una servitud distinta!

En aquell moment, la campana anuncià l'hora de sopar, i vaig baixar l'escala.

Fins a l'hora d'anar a dormir, no vaig poder reprendre el fil de les meves reflexions. I, encara aleshores, la mestra que compartia la meua cambra me'n va distreure, amb una prolongada efusió de loquacitat. Quines ganes tenia jo que la son imposés silenci a la meua companya! M'afigurava que, si podia retrotreure'm a les meditacions de moments abans, mentre m'estava davant la finestra, potser se m'acudiria alguna idea prou imaginativa per facilitar la consecució dels meus desigs.

Per fi, la senyoreta Gryce va començar a roncar. Era una robusta gal·lesa i, fins aleshores, els seus acostumats trompeteigs nasals no havien fet més que molestar-me. Aquell vespre, en canvi, vaig acollir els primers rínxols estrepitosos amb satisfacció. Ja no m'importunaria més. I, així, la meua

ment, que estava ja mig ensopida, va tornar a entrar en activitat instantàniament.

"Una nova servitud! Aquesta és una idea interessant —em vaig dir (mentalment, és clar; no pas en veu alta)—. Ho sé, perquè no ~~resulta~~ resulta excessivament ambiciosa. No és un mot tan dolç com Llibertat, Emoció, Alegria. Però aquests, bé que deliciosos, no són més que mots per a mi, i tan buits i efímers, que és una simple pèrdua de temps escoltar-los. En canvi, Servitud..., això és una cosa factible! Qualsevol pot servir. Jo he servit aquí durant vuit anys. Ara, l'única cosa que desitjo és de servir en un altre lloc. Per què no he de poder-ho fer? Oi que és possible? Sí, sí..., no és pas tan difícil! Només cal que la meva imaginació descobreixi els mitjans d'aconseguir-ho."

Em vaig asseure al llit, per tal d'estimular la imaginació. La nit era freda. Em vaig cobrir les espatlles amb un xal i em vaig posar a cavil·lar amb totes les meves forces.

"Què és el que vull? Una feina nova, en un lloc nou, entre cares noves i en noves condicions. Vull això, perquè no puc aspirar a res millor. Com s'ho fan les persones que volen aconseguir una feina diferent de la que tenen? Suposo que deuen recórrer als seus amics. Però jo no en tinc, d'amics. Ara bé, hi ha molta gent que no té amics i s'han d'espavilar tots sols, sense ajuda de ningú. Com se les apanyen?"

Jo no ho sabia pas: no tenia la resposta. Llavors vaig ordenar al meu cervell que la trobés, la resposta, i de seguida. De tant pensar, sentia el batec del pols a les temples. Durant gairebé una hora em vaig debatre en un caos mental, però l'esforç no va donar cap resultat. Excitada i febril, per aquella labor estèril, em vaig llevar i vaig fer una volta per l'estanga, vaig obrir les cortines i vaig veure brillar alguns estels. Vaig tenir una esgarripança de fred i em vaig tornar a ficar al llit.

Sens dubte, durant la meva absència, una fada bondadosa havia deixat l'anelhada suggerència damunt el coixí, ja que, tan bon punt em vaig gitar,

de seguida em va venir al pensament :

"Els qui cerquen feina, posen anuncis. Per consegüent, has de posar un anunci al diari del comtat."

"I com es fa això? No en tinc ni la més petita idea."

La resposta també va ser immediata:

"Has de ficar el text de l'anunci i l'import en un sobre adreçat al director del diari. El diposites, a la primera oportunitat que tinguis, a l'estafeta de correus de ~~Lowton~~ ^{Lowton}. Cal consignar que les respostes han d'anar adreçades a J.E., a l'estafeta esmentada. Al cap d'una setmana, pots passar a preguntar si n'ha arribat cap i obrar en conseqüència."

Vaig repassar els passos a fer un parell de vegades i, un cop ho vaig tenir arrodonit, em vaig donar per satisfeta i em vaig adormir.

Quan despuntava el dia, em vaig llevar. Vaig redactar l'anunci, el vaig ensobrar i vaig escriure-hi l'adreça abans que hagués tocat la campana anunciant l'hora de llevar-se. L'anunci feia:

"Senyoreta jove, amb experiència docent (per ventura no havia exercit de mestra durant dos anys?), desitja col·locar-se en una casa particular per educar nens menors de catorze anys (pensava que, per tal com jo amb prou feines en tenia divuit, els alumnes no em respectarien si tenien una edat aproximada a la meua). Posseeix coneixements essencials per impartir una bona instrucció, així com de francès, de dibuix i de música (en aquells temps, lector, aquesta llista de coneixements, que ara pot semblar magra, era considerada força àmplia). Adreceu-vos a: J.E., Estafeta Postal, Lowton, comtat de _____"

Aquell important document va romandre tot el dia tancat al meu armari. Després de l'hora del te, vaig demanar permís a la nova supervisora per anar a Lowton, a fer unes petites diligències per a mi i per a una o dues de les meves companyes mestres. Atorgat el permís, em vaig posar en camí. Havia de fer una caminada de dues milles, i la tarda era humida, però els dies encara eren llargs. Vaig visitar un parell de botigues, vaig despatxar la carta i

vaig fer el camí de tornada sota una pluja torrencial, amb la roba xopa,⁷ però amb el cor alegre.

La setmana següent se'm va fer llarguíssima. Per fi, però, va haver passat, com totes les coses d'aquest món, i de nou, al cap al tard d'un agradable dia de tardor, em vaig trobar recorrent a peu ^{la ruta} ~~el camí~~ de Lowton. El camí, per cert, era d'allò més pintoresc, car corria tot al llarg del rierol i resseguia les dolces ^{giragonses} ~~ondules~~ de la vall; però aquell dia, jo pensava més en les cartes que trobaria, o potser no, a la vila cap a on anava, que no pas en l'encant dels prats i del riu.

En aquesta ocasió, el pretext de la sortida era anar a prendre'm les mides per fer-me unes sabates. Primer, doncs, vaig encaminar-me cap a cal sabater i, després, vaig recórrer el net i tranquil carreró que conduïa a ~~la~~ l'estafeta de correus, que estava a càrrec d'una anciana senyora que usava ulleres de carei i mitenes negres.

— Hi ha cartes a nom de J.E.? —li vaig preguntar.

Em va fitar per sobre les ulleres, va obrir un calaix i va ^{posar-se} ~~mirar-se~~ a regirar les coses que hi havia durant tanta estona, que les meves esperances van començar a decaure. Per fi, després de mantenir un sobre a curta distància de les ulleres durant ben bé cinc minuts, me'l va allargar a través del taulell, tot clavant-me una altra inquisitiva i desconfiada mirada. La carta anava adreçada a J.E.

— Només n'hi ha una? —vaig demanar.

— Cap més —va respondre ella.

Me la vaig ficar a la butxaca i vaig enfilar el camí de tornada. No tenia temps d'obrir-la: la disciplina de la institució m'obligava a tornar abans de les vuit del vespre, i ja eren gairebé dos quarts.

En arribar, havia de complir diverses obligacions encara: acompanyar les noies durant l'hora d'estudi; després em tocava llegir les oracions, procurar que les alumnes es fiquessin al llit i, més tard, sopar amb les altres mestres. Encara, a l'hora d'anar a dormir, m'acompanyà la inevitable senyo-

reta Gryce. Al canelobre només hi restava un curt cap d'espelma, i vaig témer que la xerrameca de la meva companya duraria més que aquell cap, però, afortunadament, el copiós sopar que s'havia cruspit li va causar un efecte soporífer. Abans d'acabar de despullar-me, ella ja roncava. Encara quedaven un parell de dits de candela, així que llavors vaig treure la carta. Al segell hi havia una F; el vaig rompre i vaig llegir el contingut, que era molt breu:

"Si J.E. posseeix els coneixements indicats al seu anunci del diari de dijous passat, i si està en condicions de donar bones referències de la seva competència i conducta, se li pot oferir una col·locació per atendre una sola alumna, una nena de deu anys, amb un sou de trenta lliures l'any. J.E. pot enviar les referències, nom complet, adreça i d'altres detalls a: Senyora Fairfax, Thornfield, a la vora de Millcote, comtat de ____."

Vaig examinar detingudament el paper: la lletra era una mica antiquada i tremolosa, com si fos de la mà d'una anciana. Aquesta circumstància la vaig trobar satisfactòria. En el fons temia que, en actuar d'aquella manera, sense el guiatge de ningú, no corrés el risc de ficar-me en algun embolic, i sobretot desitjava que aquella empresa fos una cosa seriosa, convenient, en regla. I pressentia que una senyora anciana era un bon element en un afer com el que tenia entre mans. La senyora Fairfax! Me la vaig imaginar amb un vestit negre i un capell de vídua, freda, potser, però no pas grollera: un model de respectabilitat anglesa de l'antiga usança. Thornfield era, sense dubte, el nom de la seva mansió, segurament un lloc pulcre i ordenat, si bé no vaig assolir d'imaginar-me adequadament la configuració de ~~l'indret~~ l'indret. Millcote, comtat de ____: vaig evocar mentalment el mapa d'Anglaterra..., sí, ja ho veia: el comtat i la ciutat. El comtat estava situat unes setanta milles més a prop de Londres que el lloc on ara residia, cosa que me'l feia recomanable. Anhelava anar a un lloc on hi hagués vida i moviment. Millcote era una ciutat fabril situada a la riba de l'A____, un indret molt animat, sens dubte, però millor que fos així: el canvi seria complet, si més no.

La idea de viure entre xemeneies immenses i núvols de fum no m'abellia pas gaire, "però ---vaig pensar--- probablement Thornfield deu estar situat a una bona distància de la ciutat".

En aquell moment el ble de l'espelma va caure i s'apagà.

L'endemà caldria fer nous passos, car els meus plans no podien continuar essent secrets: havia de comunicar-los als altres, per tal que arribessin a un bon fi. Havent sol·licitat i obtingut una audiència ^{amb} la supervisora, durant l'estona d'esbarjo del migdia, li vaig explicar que tenia la possibilitat d'aconseguir una col·locació amb el doble de sou que aleshores cobrava (car a Lowood només em pagaven quinze lliures l'any) i li vaig demanar que em fes la mercè de parlar amb el senyor Brocklehurst, o algun altre membre del patronat, perquè m'autoritessin a esmentar l'escola com a referència. Ella va consentir amablement a actuar com a mitjancera.

L'endemà mateix, la supervisora ho va comunicar al senyor Blocklehurst, i aquest va dir que, abans de tot, havia d'escriure a la senyora Reed, ja que era la meva tutora per dret propi. En conseqüència, una nota fou enviada a la meva tia, que de seguida va contestar dient que jo podia fer el que volgués, ja que ella havia renunciat, des de feia temps, a intervenir en els meus assumptes. La carta va passar per les mans de tots els membres del patronat, i finalment, després d'un tràmit que em va semblar enutjosament llarg, em concediren el permís perquè mirés de millorar la meva situació, si podia, tot donant-me, de més a més, la seguretat que m'estendrien un certificat que acreditaria la meva capacitat i bon comportament, com a alumna i com a mestra, durant la meva estada a Lowood, signat pels directors de la institució.

Quan, al cap d'un mes, em lliuraren aquest certificat, en vaig enviar una còpia a la senyora Fairfax, que va contestar dient que estava satisfeta i que en un termini de quinze dies ~~podia~~ podia anar a prendre possessió del meu càrrec d'institutriu a casa seva.

Vaig iniciar els preparatius; la quinzena ^{havia passat} ~~va passar~~ ràpidament. Jo no tenia molta roba, sinó sols la imprescindible: així, l'últim dia, vaig te-

nir temps de sobres per ficar-la al bagul, el mateix que havia dut vuit anys enrere de Gateshead.

El bagul va quedar encordat, amb l'etiqueta clavada. Al cap de ~~mitja~~ mitja hora, passaria l'ordinari a buscar-lo per transportar-lo a Lowton, on jo havia de fer-hi cap l'endemà al matí, a primera hora, per agafar la diligència. Havia raspallat el meu vestit negre de viatge, havia preparat el capell, els guants i el manegot, i havia revisat tots els meus calaixos per assegurar-me que no em deixava res. Després, quan ja no tenia res més a fer, em vaig asseure amb intenció de descansar. Però, malgrat que havia estat tot el dia dreta, no podia ^{quedar-me} ~~seguir-me~~ quieta ni un instant, de tant neguitosa com estava. Aquell vespre es clouria una etapa de la meua vida, i se n'obriria una de nova l'endemà al matí: era impossible dormir en l'interval. Al contrari, havia d'estar febrosament desperta mentre es produïa el canvi.

—Senyoreta —em va dir la criada que em va venir a trobar al passadís per on em passejava com una ànima en pena—, a baix hi ha una persona que us vol veure.

~~Jo~~ "Deu ser l'ordinari", vaig pensar, corrent escales avall sense fer cap pregunta.

En passar per davant la saleta on ens reuníem les mestres, en direcció a la cuina, una persona va sortir al meu encontre per la porta entreoberta.

— És ella! N'estic segura! L'hauria reconeguda a qualsevol lloc! —va exclamar la dona que no em deixava avançar, agafant-me la mà.

Vaig mirar i vaig veure que era una matrona, jove encara, amb aspecte de minyona ben vestida. Tenia el cabell i els ulls negres, era bonica de cara i molt vivaça.

— I bé, qui sóc? —va preguntar, amb un to de veu i un somriure que em resultaren familiars—. No us haureu pas oblidat de mi, oi, senyoreta Jane?

A l'instant l'abraçava i la besava fervorosament.

— Bessie, Bessie, Bessie! —era l'única cosa que em sortia de dir-li.

Ella plorava i reia alhora. Després, van entrar totes dues a la saleta. A la vora del foc hi havia un nen d'uns tres anys amb un vestit de quadres escocesos.

—Aquest és el meu fillet —va fer la Bessie, sense més preàmbuls.

— Vol dir que ets casada, Bessie?

—Sí, ja fa gairebé cinc anys. Amb en Robert Leaven, el cotxer, i, a més d'en Bobby, tinc una nena i l'he batejada amb el nom de Jane.

— I no vius a Gateshead?

—Visc a la porteria. El porter vell se'n va anar.

—Bé, i què fan tots per allà? Explica-m'ho tot, Bessie. Però, primer, seu. I tu, Bobby, vols seure a la meua falda?

En Bobby, però, va preferir enfilarse a la de la seva mare.

—No heu crescut gaire, senyoreta Jane, ni us heu engreixat massa —va prosseguir la Bessie—. M'afiguro que no us han tractat massa bé a l'escola. La senyoreta Reed us passa ben bé un cap, i la senyoreta ^{Georgiana} ~~Georgiana~~ en fa dues com vós, de grassa.

—M'imagino que deu ser molt maca, la Georgiana, oi, Bessie?

—Molt. L'hivern passat va anar a Londres amb la seva mamà, i tots l'admiraven, i un lord jove se'n va enamorar, però els pares del noi van trobar que no era un bon partit per a ell, i, sabeu què va passar?, doncs que van fugir plegats. Però els van trobar a temps i els van detenir. Va ser la senyoreta Reed qui els va trobar. Jo crec que tenia enveja de la germana, i ara totes dues estan com el gat i el gos, sempre ~~seuen~~ s'estan barallant.

— I en John Reed què fa?

—Oh, no és pas el que la seva mamà hauria volgut. El van suspendre als exàmens. I després els seus oncles volien que fos advocat, però és un dissolut i no crec que faci mai res de bo.

— I com és?

—És molt alt. Algunes persones diuen que és parengós, però té uns llavis massa gruixuts.

— I la senyora Reed?

— La senyora té bon aspecte i fa prou bona cara, però em sembla que la processó li va per dins. La conducta del senyoret John la disgusta d'allò més... No sabeu els diners que gasta aquell noi!

— T'ha enviat la meva tia, Bessie?

— No, i ara! Fa molt que tenia ganes de veure-us, i, quan vaig saber que havien rebut una carta dient que us n'anàveu a una altra banda, vaig pensar *que* faria bé de venir-vos a veure abans no marxéssiu més lluny.

— Em sembla que t'has quedat una mica defraudada, ara que m'has vist, oi, Bessie? — li vaig dir, rient, en advertir que la seva mirada, si bé expressava un afecte sincer, no denotava admiració.

— No, senyoreta Jane, no és ben bé això. Sou molt airosa, sembleu una senyora, i això és més del que jo m'imaginava: de petita, no éreu pas una preciositat.

La franquesa de la Bessie em va fer somriure. Comprenia que tenia raó, però confesso que no em sentia massa afalagada. Als divuit anys, gairebé tothom vol agradar, i la convicció de no tenir un aspecte massa atractiu dista molt de ser gratificant.

— En canvi, deveu ser molt intel·ligent — va afegir la Bessie, a manera de consol—. Quines coses sabeu? Sabeu tocar el piano?

— Una mica.

A la saleta n'hi havia un. La Bessie el va obrir i em va demanar que li toqués alguna cosa. Vaig interpretar un parell de valsos, i va quedar-se encantada.

— Les senyoretetes no toquen pas tan bé! — va exclamar, amb entusiasme—. Jo sempre deia que les superaria, en els estudis. I de dibuixar, en sabeu?

— Aquell quadre de sobre la lleixa de la xemeneia és un dels que he pintat.

Era un paisatge a l'aiguada que havia regalat a la supervisora, com a

penyora del meu agraïment per la seva mediació prop el patronat en favor meu, i que ella havia fet emmarcar.

— Què bonic, senyoreta Jane! És un quadre tan bonic com els que pinta el mestre de dibuix de la senyoreta Reed, però que cap de les senyoretas no sabria igualar. També sabeu francès?

—Sí, Bessie: el llegeixo i el parlo.

— I sabeu brodar?

—Sí.

— Oh, sou tota una dama, senyoreta Jane! Sabia que ho seríeu. Arribareu lluny, tant si els vostres parents reconeixen els vostres mèrits com si no. Us volia preguntar una cosa. No heu tingut mai notícies dels vostres parents per part del pare, els Eyre?

—Mai a la vida.

—Bé, ja sabeu que la senyora sempre deia que eren pobres i miserables. Potser ho són, de pobres, però jo crec que són tan respectables com els Reed, perquè un dia, deu fer cosa d'uns set anys, va arribar a Gateshead un tal senyor Eyre que us volia veure. La senyora li va dir que éreu en un col·legi a cinquanta milles de distància, i ell es va ^{mostrar} molt afligit, perquè no es podia quedar. Havia d'embarcar cap a un país llunyà, i el vaixell salpava de Londres al cap d'un parell de dies. Aparentava ser tot un cavaller, i jo crec que era el germà del vostre pare.

— A quin país anava, Bessie?

—A una illa a milers de milles d'aquí, on s'hi fa vi..., el majordom em va dir...

— Madeira? —vaig suggerir.

—Sí, així es deia: Madeira.

— I se'n va anar, doncs?

—Sí; només es va quedar uns minuts a la casa. La senyora el va rebre amb molta altivesa i, quan se'n va haver anat, va dir que era "un vil mercader". El meu Robert creu que era un comerciant de vins.

—Probablement —vaig respondre—, o potser empleat o agent d'un comerciant de vins.

Durant més d'una hora, la Bessie i jo vam estar conversant sobre els vells temps. Després, em va haver de deixar. L'endemà al matí, la vaig tornar a vaure un instant a Lowton, mentre jo esperava la diligència. Ens vam separar, per fi, a la porta del Brocklehurst Arms, per emprendre cadascuna el seu camí: ella cap al cim de Lowood Fell per esperar el cotxe que la duria de retorn a Gateshead, i jo vaig muntar al carruatge que em portaria a una nova vida i unes noves responsabilitats en els desconeguts encontorns de Millcote.

De tot poble, però, que el meu esperit trobava reflectat en la nit del meu país. Amb la diligència va partir, em deixava que hi trobava algunes esperances. Vaig mirar, d'una, amb emoció, el meu entorn, sentint-me l'ave de guerra de l'armada de l'home col·locada a l'estada per a la nova batalla, tot esperant que algú prengués el meu nom, així com descobria algunes indicis del carruatge que m'havia de dur a Thornfield. Però no en vaig veure cap, i, en deixar a la meua de l'hotel al cap d'uns pocs minuts per la carretera d'York, la carretera del nord. No vaig tenir el coratge per deixar una carta, i aquí en vaig, estant jo, veure tota una de nit i veure tenore pertorbat els meus pensaments.

Per a una jove sense experiència, remota dels estranys la consciència que li calia trobar-se completament sola al món, calia veure totes les funcions

CAPÍTOL XX ONZE

125 Cada nou capítol d'una novel·la és com una nova escena en una obra teatral. Així, doncs, lector, quan alci el teló, has d'imaginar-te que veus una estança del ~~del~~ George Inn de Millcote, amb les parets empaperades amb motius de tamany enorme, com solen tenir-les tots els hostals, amb l'acostumada catifa, els mateixos mobles i els habituals ornaments a la lleixa de la xemeineia, així com gravats similars, incloent-hi, no cal dir-ho, un retrat de George III i un altre del Príncep de Gal·les, juntament amb una representació del traspàs de Wolfe. Tot això se't fa visible, lector, mercès a la claror d'un llum d'oli que penja del sostre i el resplendor d'un magnífic foc, al costat del qual m'estic asseguda, embolcallada amb la meva capa i cofada amb el meu capell. El manegot i el paraigua ~~manegot~~ reposen damunt la taula, i jo procuro de retornar l'escalfor als meus membres enravenats i balbs, després d'un viatge de setze hores en un dia d'octubre d'allò més cru, car havia partit de Lowton a les quatre de la matinada i, en aquell moment, el rellotge de l'ajuntament de Millcote tocava les vuit del vespre.

No et pensis pas, lector, que el meu aspecte tranquil reflecteix la serenitat del meu ànim. Quan la diligència va parar, em pensava que hi trobaria algú esperant-me. Vaig mirar, doncs, ansiosament al meu entorn, mentre davalava els graons de l'escala de fusta col·locada a l'efecte per a la meva comoditat, tot esperant que algú pronunciés el meu nom, així com descobrir algun indici del carruatge que m'hauria de dur a Thornfield. Però no en vaig veure cap, i, en demanar a un mosso de l'hostal si algú havia preguntat per la senyoreta Eyre, la resposta fou negativa. No vaig tenir més remei que demanar una cambra, i aquí em tens, estimat lector, mentre tota mena de dubtes i de temors pertorben els meus pensaments.

Per a una jove sense experiència, resulta molt estranya la sensació que li causa trobar-se completament sola al món, tallades totes les connexions

amb la seva vida anterior, sense albirar cap port on poder-me refugiar, i privada de retornar, per múltiples raons, al de partida. L'encant de l'aventura endolceix aquesta sensació; el fulgor de l'altivesa li dóna escalf, però ~~minutament~~ els batecs del temor ^{la} ~~se~~ traspalsen. I el temor era el que predominava quan, al cap de mitja hora, encara continuava tota sola. Se'm va acudir de tocar la campaneta.

— Hi ha un indret en aquesta contrada que es digui ~~Thorn~~ Thornfield? — vaig preguntar al cambrer que va acudir al meu requeriment.

— Thornfield? No ho sé pas, senyoreta. Ho preguntaré al bar.

Va desaparèixer, però va reaparèixer de seguida.

— Us dieu Eyre, senyoreta?

— Sí.

— Hi ha una persona que us està esperant.

Em vaig alçar d'un bot, vaig prendre el manigot i el paraigua, i vaig sortir al passadís. Un home era dret al pas de la porta oberta i, a la llum d'un fanal del carrer, vaig destriar la silueta d'un cotxe d'un sol cavall.

— Aquest deu ser el vostre equipatge, oi? — va fer aquell home d'una manera més aviat brusca, quan em va veure, tot assenyalant el bagul arrambat a la paret del passadís.

— Sí.

El va carregar al vehicle, que era una mena de carretel·la, i tot seguit hi vaig pujar jo. Abans que ell no tanqués la porta, li vaig preguntar quina distància hi havia fins a Thornfield.

— Unes sis milles.

— Quant trigarem a arribar-hi?

— Cosa d'una hora i mitja.

Va fermar la portella i es va enfilear al pescant. El vehicle va arrencar. Anàvem tan a poc a poc, que em sobrava temps per pensar. Estava contenta d'arribar a la fi del viatge, i, ben arrepatada en el còmode per bé que gens elegant carruatge, meditava tranquil·lament.

"A jutjar per l'aspecte del criat ~~pensava~~ i del cotxe —pensava—, la senyora Fairfax no és una dona de massa pretensions. Més val així. L'única vegada que vaig viure entre gent d'upa, vaig ser molt desgraciada. Qui sap si la senyora no viu sola amb la nena. Si és així, i si la senyora és una mica amable, estic segura que ens entendrem bé. Per la meua part, faré tot el que pugui, si bé, de vegades, no n'hi ha prou, amb això. A Lowood, vaig prendre aquesta resolució i vaig reeixir a guanyar-me les simpaties de tots. En canvi, recordo que la meua tia sempre responia amb menyspreu a les meves bones intencions. Déu vulgui que la senyora Fairfax no resulti ser com la senyora Reed, però, si ho és, no seré pas jo qui es quedarà molt de temps amb ella. Si les coses van a mal borràs, sempre em queda l'oportunitat de posar un altre anunci. Deu faltar molt encara?"

Vaig abaixar el vidre i vaig treure el cap per la finestreta. Milcote ja era força lluny. A jutjar pels llums, feia l'efecte de ser una localitat de considerable magnitud, molt més gran que no pas Lowton. Per tot el que ~~en~~ podia veure'n, ara érem en una mena d'empriu, però hi havia moltes cases escampades pertot el districte. Em feia l'efecte que era una regió distinta de Lowood, més populosa, menys pintoresca, més colpidora i menys romàntica.

Els camins eren pèssims; la nit, boirosa. El meu conductor feia anar el cavall al pas tota l'estona, i l'hora i mitja s'allargava, n'estava convençuda, a dues hores. Per fi, el cotxe es va tornar cap a mi i va anunciar:

—Ja no som gaire lluny de Thornfield.

Vaig tornar a guaitar per la finestreta. Passàvem per davant d'una església, i vaig veure el seu campanar, baix i ample, retallat contra el cel. La campana tocava un quart d'hora. Vaig albirar una estreta ~~galaxia~~ galaxia de llums, sobre el vessant d'un turó, i vaig suposar que era un poble o un llogarret.

Al cap d'uns deu minuts, el conductor va saltar del pescant i va obrir unes portes reixades, que, després d'entrar el carruatge, va tancar de nou

amb gran estrèpit. Vam enfilem lentament una rosta sendera i així vam arribar al davant ~~de~~^{d'una} casa de llarga façana; la llum d'unes bugies es filtrava entre les cortines d'una tribuna; la resta de les finestres estaven a les fosques. El vehicle s'aturà davant la porta, que va obrir una minyona. Vaig baixar i vaig entrar.

—Per aquí, senyoreta, si's plau —va fer la noia.

I jo la vaig seguir a través d'un vestíbul quadrat, amb altes portes tot al voltant, i em va conduir a una estança tan intensament il·luminada pel foc i les espelmes, que durant un instant vaig quedar enlluernada, per contrast amb la foscor en què els meus ulls havien estat sumits durant un parell d'hores. Quan vaig poder-hi veure, però, em vaig trobar davant una alegre i agradable escena.

La sala era petita, confortable. Davant l'escalfapanxes hi havia una taula rodona i, al costat, una butaca de respatller alt i forma antiquada, on hi seia una anciana i menuda dama, amb toca de vídua, vestida de seda negra i davantal de mussolina blanca com la neu. La senyora Fairfax era tal com jo me l'havia imaginada, sols que menys altiva i molt més afable. Feia mitja i un gat enorme dormia als seus peus. En un mot: n'hi faltava cap detall per causar la impressió d'una llar tranquil·la i confortable. Díficilment s'hauria pogut concebre un ambient millor que aquell per a la presentació d'una institutriu nova: res de magnificències aclaparadores ni de majestuositats torbadores. I aleshores, quan vaig entrar, la vella dama es va aixecar i de seguida va venir, somrient, al meu encontre.

— Com esteu, filleta? Em temo que haureu tingut un viatge d'allò més tediós, oi? En John condueix tan a poc a poc! Deveu estar gelada. Acosteu-vos al foc.

— Sou la senyora Fairfax, suposo? —vaig fer.

—Sí, en efecte. Seieu.

Em va portar fins a la seva ~~butaca~~ pròpia butaca i, tot seguit, va començar a treure'm el xal i a deslligar-me les cintes del capell. Li vaig

pregar, agraïda, que no es prengués tantes molèsties.

—I ara! No és cap molèstia. Deveu tenir les mans entumides de fred. Leah, prepara un grog ben calent i un parell de sanvitxos. Té les claus del rebost.

Va treure de la butxaca un gros manat de claus i les allargà a la criada.

—Acosteu-vos més al foc, filleta —va afegir—. Heu portat l'equipatge, oi, filleta?

—Sí, senyora.

~~—El faré portar~~

~~—El faré portar~~ a la vostra habitació —va dir, i abandonà la sala.

"Em tracta com a una visita —vaig pensar—. No m'esperava pas tan bona rebuda. M'imaginava que m'acolliria amb fredor i indiferència. No és així com he sentit a dir que tracten les institutrius. Però no t'entusiasma massa aviat."

La senyora va tornar. Ella mateixa va treure la labor i un parell de llibres de la taula, per fer lloc per a la safata que duia la Leah, i després també va ser ella qui em va oferir aquella lleugera refecció. Estava desconcertada davant aquella amabilitat tan insòlita per a mi, i encara més quan qui me la demostrava era la persona que m'havia contractat i que pertanyia a una classe superior; però veient que la senyora Fairfax procedia com si allò fos la cosa més natural del món, vaig considerar que més valia acceptar les seves atencions amb naturalitat.

—Tindrè el gust de veure la senyoreta Fairfax aquest vespre? —vaig preguntar, un cop ^{acabada} ~~acabada~~ la mossada que m'havia brindat.

—Què dieu, filleta? Séc una mica sorda —va fer la bona senyora, acostant-me l'orella a la boca.

Li vaig repetir la pregunta més clarament.

—La senyoreta Fairfax? Ah, voleu dir la senyoreta Varens! La vostra futura deixeble es diu Varens de cognom.

—Oh! Aleshores no és filla vostra?

—No. Jo no tinc família.

Hauria volgut preguntar-li quina relació existia entre la senyoreta Varena i ella, però vaig recordar que no era de bona educació fer massa preguntes. De més a més, estava segura que ho sabria al moment oportú.

—Estic contenta—va prosseguir, mentre s'asseia al meu davant i es posava el gat a la falda— que hàgiu vingut. Ara, tenint companyia, serà més agradable viure aquí. És clar que ho és sempre, ja que Thornfield és una magnífica mansió antiga, per bé que els últims anys ha estat una mica desatesa, potser, però malgrat tot és una residència com cal. Això no obstant, ja sabeu que, a l'hivern, una es troba molt sola, fins i tot vivint al millor dels palaus. Dic sola..., és clar que hi ha la Leah, que és una bona noia, i en John i la seva muller, que són persones excel·lents, però, ben mirat, són criats només, i no es pot parlar amb ells d'igual a igual; cal guardar les distàncies, per no perdre autoritat. L'hivern passat (que va ser molt fred, com recordareu, i quan no nevava, plovia i feia vent), a aquesta casa no es va acostar ni una ànima, tret del carnicer i del carter, des del mes de novembre fins al febrer, i jo em posava d'allò més malenconiosa, havent de passar una nit rere l'altra tota sola. De vegades, demanava la Leah que em llegís una estona, però no crec que li agradés gaire: la pobra noia s'avorria. A la primavera i a l'estiu és tota una altra cosa, fa sol i els dies són més llargs, i es fa més tolerable. Precisament, la menuda Adela Varena i la seva mainadera van arribar a començament de la tardor: una criatura sempre de seguida anima ~~mentre~~ una casa, i ara que vós sou aquí, estaré d'allò més contenta.

Al meu cor naixia un càlid afecte per la digna senyora, mentre la sentia parlar. Vaig acostar una mica la butaca a la seva i li vaig ~~manifestar~~ manifestar que desitjava sincerament que la meua companyia li resultés tan plaent com ella esperava.

—Però no us entretindré fins molt tard, aquest vespre —em va dir—. Ja són prop de les dotze, i heu estat viatjant durant tot el dia: deveu estar molt cansada. Si ~~us~~ se us han escalfat els peus, us acompanyaré a la vostra

habitació. He manat que us preparassin la cambra contigua a la meva. Per bé que és una estança petita, ~~supra~~ he pensat que la preferiríeu a una de les peces grans del davant. Cert és que estan més ben moblades, però són ombrívols i solitàries. Jo no hi dormo mai.

Li vaig agrair la deferència i, com que efectivament em sentia cansada del llarg viatge, li vaig manifestar el desig de retirar-me. Va prendre la bugia, i jo la vaig seguir. Primer, va anar a comprovar si la porta del vestíbul era ben tancada; després de treure la clau del pany, va enfil·lar l'escala que duia a la planta alta. Els graons i la barana eren de roure; la finestra de l'escala era alta i enreixada, i tot, incloent-hi la llarga ~~llarga~~ galeria on donaven les portes dels dormitoris, tenia més l'aparença de pertànyer a una església que no pas a una casa. A l'escala i a la galeria hi feia un aïret fred, ~~com~~ com de cripta, i tot plegat causava una impressió de vastos espais i ^{de} solitud. Em vaig alegrar en veure que la meva cambra era de ~~petita~~ reduïdes dimensions i que era moblada a l'estil modern.

Després que la senyora Fairfax em va haver desitjat ^{amablement} que passés una bona nit, i jo vaig haver tancat la porta amb clau, vaig mirar atentament al meu voltant, i l'agradable aspecte de la meva cambra va dissipar en part la impressió que m'havia produït el vast vestíbul, la fosca i espaiosa escala, i la llarga i freda galeria. Després d'un dia de fatiga corporal i d'inquietud espiritual, tenia la sensació d'haver arribat, per fi, a un port segur. Un esclat de gratitud va inflamar el meu cor: em vaig agenollar a l'espona del llit, vaig donar gràcies al cel, sense oblidar, abans d'alçar-me, d'implorar ajuda per seguir el meu camí i que em fos permès de correspondre a la bondat amb què era acollida des del principi en aquella casa. Aquella nit, el meu llit no tenia espines, ni l'estança solitària m'inspirava temor. Cansada i contenta, de seguida em vaig adormir profundament. Quan em vaig despertar, era dia clar.

La cambra encara em semblava un lloc acollent, amb el sol que entrava alegrement a través les cortinetes blaves d'indiana de la finestra. En

comptes de les posts nues i dels freds murs arrebossats de Lowood, la meva cambra tenia el trespòl encatifat i empaperades les parets, i això m'airejava els esperits. L'aspecte extern de les coses influeix molt en les persones joves. Vaig tenir la impressió que començava per a mi una nova època de la meva vida, una època en què no tot serien penes i treballs, sinó que també hi hauria flors i violes. Amb el canvi d'escenari, em sentia esperançada. No podia precisar amb exactitud què esperava, però era, sens dubte, una cosa molt agradable, que no s'esdevindria potser al cap d'un dia ni d'un mes, sinó en un període indeterminat, en el futur.

Em vaig llevar i em vaig vestir amb tota cura. No tenia més remei que ser senzilla en l'abillament —car no tenia res que no fos d'extrema senzillesa—, però era polida de mena. No era habitual en mi de ser descurosa en la meva aparença ni de causar mala impressió; al contrari, sempre procurava tenir tan bon aspecte com podia i com m'ho permetia la meva manca de bellesa. De vegades lamentava no ser més bonica: m'hauria agradat tenir les galtes rosades, el nas recte i la boca petita i vermella. També hauria volgut ser alta, majestuosa i ben plantada, i em sentia desgraciada de ser tan baixeta, tan pàl·lida i de faccions tan irregulars i tan pronunciades. I, per què cobava aquestes aspiracions i aquestes recances? Resultaria difícil de dir, ja que ni jo mateixa^{no}/ho tenia prou clar, però suposo que eren lògiques i naturals. Fos com fos, quan em vaig haver pentinat curosament i posat el vestit negre —que, si bé era d'una senzillesa quasi quàquera, tenia el mèrit que m'esqueia d'allò més bé—, i ajustat el coll blanc, em va semblar que estava prou presentable per comparèixer davant la senyora Fairfax i perquè la meva nova deixebila no m'agafés antipatia. Després d'obrir la finestra de la meva cambra, i de cerciorar-me que deixava totes les meves coses endreçades sobre el tocador, vaig sortir.

Vaig travessar la llarga i solemne galeria, vaig davallar els esmolats graons de roure i vaig arribar al vestíbul. Em vaig aturar un instant a

contemplar les pintures dels murs (en recordo una que representava un fer cavaller amb cuirassa, en companyia d'una dama amb el cabell empolvorat i un collar de perles), l'aranya de bronze ~~de~~ que penjava del sostre, un rellotge enorme la caixa del qual era de roure curiosament tallada i amb aplicacions de banús negre. Tot em semblava grandios i imponent, però potser era a causa que no estava acostumada a la magnificència. La porta vidrada del vestíbul era oberta. Em vaig aturar al llindar. Era un esplèndid matí de tardor; el sol il·luminava serenament els boscos marronosos i els ~~campos~~ camps encara verds. Vaig avançar fins a la gespa i vaig examinar la façana de la mansió. Era una edificació de tres pisos, no pas de vastes proporcions, ~~si~~ bé força considerables: una casa senyorial, però no pas el castell d'un noble. Els merlets que coronaven la part superior li atorgaven un aspecte pintoresc, car la seva cara grisa contrastava amb el niu de gralles del fons, que en aquells moments volaven en ~~numeroses~~ bandades. Planaven sobre els camps i aterraven en una àmplia prada, de la qual en quedaven separats per una tanca esbalandrada, i on creixien tot d'arbustos espinosos, forts, nusos i durs com roures, que explicaven l'etimologia del nom de l'indret. * Més enllà de la prada, es dreçaven els turons, no pas tan alts com els que circumdaven Lowood, ni tan ^{escarpats} ~~escarpats~~ i sense aquell aspecte de barrera que separava del món habitat, però sí prou silenciosos i ~~numerosos~~ deserts per fer la impressió que Thornfield restava reclòs en un lloc tan aïllat com jo no m'esperava de trobar tan a prop d'una vila tan populosa com Millcote. En un dels turons s'hi albiraven, mig ocults entre els arbres, els teulats d'un llogarret. L'església del districte estava situada més a la vèra de Thornfield i el seu vell campanar es dreçava sobre un pujol, entre la casa i les portes reixades d'entrada.

Mentre gaudia de la calma del paisatge i de l'aire pur, escoltava el cucleig de les gralles i pensava, tot contemplant la mansió, com n'era,

* Thornfield significa, literalment, en anglès: camp d'arços (N. del T.)

de gran, per a una velleta sola com la senyora Fairfax, ella mateixa va aparèixer a la porta.

— I ara! Ja us heu llevat? —va exclamar—. Ja veig que sou matinadoral

Me li vaig acostar, i ella em va rebre amb una afable besada i ~~una~~ ^{una} estreta de mans.

— Us agrada Thornfield? —em va preguntar.

Li vaig contestar que m'agradava molt.

—Sí —va fer ella—, és un indret molt bonic, però em temo que anirà a mal borràs, si el senyor Rochester no es decideix a venir a viure aquí o, si més no, a passar-hi ~~un~~ una temporada més sovint. Les cases grans i les bones terres requereixen la presència del propietari.

— Qui és el senyor Rochester? —vaig inquirir.

—L'amo de Thornfield —va respondre amb tota naturalitat—. No sabíeu que es deia Rochester?

Jo ho ignorava, és clar: no n'havia sentit a parlar mai, d'aquell cavaller, però l'anciana dama semblava donar per descomptat que el senyor Rochester devia ser universalment conegut, i que la seva existència havia de ser endevinada, en tot cas, per inspiració divina.

—Jo em pensava —vaig dir— que Thornfield era propietat vostra.

—Meva? Valga'm Déu, criatura, quina ideal! Meva? Jo no sóc més que la majordoma, l'administradora. Sóc, cert és, parenta llunyana dels Rochester, per part de la mare... o, almenys, el meu marit ho era. Ell era pastor, beneficiat de Hay..., d'aquell poblet del pujol..., i rector d'aquesta església que veieu allà. La mare del senyor Rochester era una Fairfax, cosina segona del meu marit, però jo mai no ho he fet valer..., ~~doncs~~ en realitat, sempre m'he considerat com una simple majordoma. L'amo es porta molt bé amb mi, i jo no n'espero res més.

— I la nena..., la meva deixebla?

—Està a càrrec del senyor Rochester. Ell em va demanar que li busqués

una institutriu. Segons crec, pretén que es criï al comtat de _____. Aquí la tenim amb la seva "bonne", com li diu a la mainadera.

L'enigma va quedar explicat. L'afable i bondadosa vídua no era una gran dama, sinó una subalterna com jo. No per això la trobava menys digna d'estima; al contrari. La igualtat entre ella i jo era autèntica, i no pas la conseqüència d'una simple actitud condescendent de part seva. Molt millor que fos així: jo em sentia més lliure.

Mentre ho rumiava, tot això, la nena, seguida per la seva mainadera, s'acostava corrent per l'esplanada de gespa. De primer, no semblava haver-se fixat en mi. Era ben bé una nena —no devia tenir més de set o vuit anys—, de fràgil contextura, cara menuda i molt pàl·lida, i una abundosa cabellera arrissada que li arribava fins a la cintura.

—Bon dia, senyoreta Adela —va fer la senyora Fairfax—. Veniu a saludar la senyoreta, que s'encarregarà de la vostra educació, perquè pugueu arribar a ser una dona instruïda.

La menuda s'acostà.

—C'est-là ma gouvernante? —va preguntar a la mainadera, tot assenyalant-me a mi.

—Mais oui, certainement —contestà la mainadera.

—Són estrangeres? —vaig demanar, estranyada de sentir-les enraonar en francès.

—La mainadera, sí, i l'Adela va néixer al Continent, i, segons tinc entès, hi ha viscut sempre fins fa sis mesos. Quan va arribar aquí, no sabia un borrall d'anglès, però ara ja el parla una mica. Jo no l'entenc pas, perquè en fa una barreja amb el francès, però confio que vós l'entendreu bé.

Afortunadament, jo tenia l'avantatge d'haver estudiat francès amb una professora nadiua, i ~~mentre~~ m'havia basquejat a conversar amb madame Pierrot sempre que podia; durant aquells set anys, vaig procurar d'aprendre'n tant com vaig poder i em vaig esforçar a imitar l'accent i la pronunciació

de la meva professora, de manera que havia assolit un cert domini de l'idioma francès i, doncs, no em resultaria difícil d'entendre'm amb mademoiselle Adela. Un cop va haver confirmat que jo era la seva institutriu, s'apropà i em va allargar la mà. Mentre la portava a esmorzar, li vaig adreçar unes frases en la seva pròpia llengua. Al principi em contestà lacònicament, però, quan ja feia una estona que sèiem a taula, i després d'examinar-me durant ben bé deu minuts amb els seus grossos ulls castanys, tot de sobte va començar a enraonar pels descosits.

— Ah, parreu la meua llengua tan bé com el senyor Rochester! —va exclamar en francès—. Així podré enraonar amb vós com enraono amb ell i amb la Sophie. Què contenta estarà la Sophie! Aquí ningú no l'entén: la senyora Fairfax només sap anglès. La Sophie és la meua mainadera: va venir amb mi pel mar amb un vaixell molt gran, que tenia una xemeneia per on sortia molt de fum..., quina fumera que feia! I jo em vaig marejar, i la Sophie també, i fins i tot el senyor Rochester. El senyor Rochester es va estirar en un sofà, en una cambra molt bonica que en deien el saló, i la Sophie i jo teníem dos llitets en un altre lloc. Jo per poc que no vaig caure del meu: era clavat a la paret, com un prestatge. I després, mademoiselle..., com us diueu?

—Eyre..., Jane Eyre.

— Aire? Bah! No ho sé dir. Bé, doncs, el nostre vaixell es va aturar al matí, abans de fer-se completament de dia, en una ciutat molt gran..., una ciutat enorme, amb cases molt negres i molt de fum, ben diferent de la ciutat tan neta d'on veníem, i el senyor Rochester em va pujar a coll i em va dur a terra per la palanca, i la Sophie venia al darrere, i vam pujar tots en un cotxe que ens va portar a una casa més gran i més bonica que aquesta, i deien que era un hotel. Ens hi vam estar gairebé una setmana, i la Sophie i jo anàvem a passejar cada dia en un lloc verd ple d'arbres, que en deien el parc. Allà hi havia molts nens i un estany ple d'ocells preciosos, i jo els tirava molles de pa.

— L'enteneu quan enraona tan de pressa? —em va preguntar la senyora Fairfax.

Jo l'entenia molt bé, perquè estava acostumada a l'eloqüència de Madame Pierrot.

—Voldria que li preguntéssiu pels seus pares —va afegir la bondadosa senyora—. Qui sap si els recorda.

—Adèle —li vaig dir—, amb qui vivies quan t'estaves en aquella ciutat tan bonica de què parlaves?

—Vaig viure molt temps amb la mamà, però se'n va anar al cel. La meva mamà m'ensenyava a cantar i a ballar, i a dir versos. Venien molts senyors i senyores a veure la mamà, i jo ballava davant de tots o m'asseia a la falda d'alguns i els cantava una cançó. Era molt divertit. Em voleu sentir cantar?

Havia acabat d'esmorzar, de manera que li vaig donar permís per fer una demostració de les seves habilitats. Va saltar de la cadira, s'enfilà a la meva falda, es va tirar enrere els cabells arrissats i, tot unint les mans al seu davant amb coqueteria i alçant els ulls cap al sostre, va començar a cantar una ària d'òpera. Es tractava d'una dona abandonada, que, després de plorar la perfídia del seu amant, apel·la al seu amor propi: es vesteix amb les robes més fines i les joies més precioses, decidida a concórrer al ball aquell vespre, al qual assistirà també el deslleial adorador, per tal de demostrar-li, amb l'alegria del seu aspecte, què poc l'ha afectada el seu abandonament.

El tema em va semblar ben mal escollit per cantar-lo una criatura. Malgrat reconèixer que la gràcia consistia precisament que fossin uns llavis infantils els que proferissin aquelles amargues queixes d'amor i de gelosia, no per això deixava de pensar que era una cosa de molt mal gust.

L'Adèle va cantar entonant bastant bé i amb tota la naïveté de la seva edat. En acabar, va saltar de la meva falda i anuncià:

—Ara, mademoiselle, us recitaré una poesia.

I adoptant una posa adequada, va començar dient:

—"La Ligue des Rats", fable de La Fontaine.

I va declamar la faula amb un èmfasi, una cura en la puntuació i una modulació de veu, ~~wwwwww~~ així com amb uns gestos tan escaients, que demostraven palesament les moltes vegades que li havien fet assajar aquell recitat.

— Te la va ensenyar la teva mamà aquesta faula? —li vaig preguntar.

—Sí. I ella solia dir-ho d'aquesta manera: "Qu'avez-vous donc? lui dit un de ces rats; parlez!". Llavors em feia aixecar la mà..., així, perquè recordés que havia d'aixecar la veu en fer la pregunta. Voleu veure com ballò, ara?

—No, ara no. Després que la teva mamà se'n va anar al cel, com tu dius, amb qui vas anar a viure?

—Amb madame Frédéric i el seu marit. Ella es va fer càrrec de mi, però no és parenta meva. Em sembla que deu ser pobra, perquè la seva casa no és tan bonica com la de la mamà. Però m'hi vaig estar poc temps amb ells. El senyor Rochester em va preguntar si m'agradaria d'anar a viure amb ell a Anglaterra, i jo li vaig contestar que sí, perquè ja coneixia el senyor Rochester abans de conèixer madame Frédéric, i sempre havia estat molt amable amb mi, i em regalava vestits i joguines. Però ja veieu que no ha complert el que em va prometre, perquè m'ha portat a Anglaterra i ell se n'ha anat, i ara no el veig mai.

En acabar d'esmorzar, l'Adèle i jo vam passar a la biblioteca, la qual, per ordre expressa del senyor Rochester, segons que semblava, havia de servir d'aula. La majoria dels llibres eren tancats amb pany i clau en pres tatges protegits per vidres, però havia deixat un armari obert que contenia tots els textos necessaris per adquirir les nocions elementals de la primera ensenyança, i diversos volums de literatura amena: poesia, biografies, viatges, unes quantes novel·les, etc. Vaig suposar que el senyor Rochester considerava que aquells llibres bastarien per omplir les necessi-

135 tats de lectura de la institutriu, i, en efecte, de moment em van satisfer força. Comparats amb l'escàs assortit de lectures que, de tant en tant, podia gaudir a Lowood, aquells llibres em semblaren un abundós arsenal d'instrucció i d'entreteniment. A la mateixa sala hi havia un piano vertical, ben nou i afinat, així com un cavallet i dos globus terraquis.

Vaig poder constatar que la meva deixeblla era prou dòcil, però més aviat poc aplicada. No estava acostumada a concentrar-se en cap mena d'ocupació d'una manera regular. Vaig considerar que seria imprudent d'exigir-li massa d'entrada, de manera que, després de parlar-li molt i de veure que havia après una mica del que li havia ensenyat, i per tal com ja era gairebé migdia, la vaig deixar tornar al costat de la seva mainadera. Llavors em vaig dedicar, fins a l'hora de dinar, a fer alguns dibuixos que poguessin ser d'utilitat per a la nena.

Quan pujava a buscar la meva carpeta i els llapis, em va cridar la senyora Fairfax.

—Suposo que ja s'hauran acabat les hores de classe, oi? —va fer.

Em parlava des d'una sala que tenia les portes obertes. Vaig entrar-hi. L'estança era àmplia i ~~luminosa~~ luxosa, amb cadires i cortinatges vermells, una catifa turca, les parets revestides de noguera, un gran finestral amb vitralls i un sostre molt alt, decorat amb magnífiques motlures. La senyora Fairfax treia la pols d'uns gerros de porcellana fina, que hi havia sobre el trinxant.

—Quina sala més bonica! —vaig exclamar, mirant al meu voltant, car mai abans no n'havia vista cap de tant imponent.

—Sí, és el menjador. He ~~minut~~ vingut a obrir la finestra perquè es ventili una mica i hi entri el sol. Les cambres quan ~~est~~ estan tancades fan olor de resclosit. Aquell salonet sembla una cripta.

Assenyalava una arcada situada davant per davant de la finestra i coberta per una gruixuda cortina púrpura, que ara estava recollida. Vaig pujar els dos graons i vaig donar-hi una ullada. Vaig tenir la sensació

d'estar contemplant un indret encantat, de tant preciós com era tot el que veien els seus ulls poc avesats a tanta meravella. En realitat, no era més que una sala seguida d'un recambró, ambdós recoberts de sumptuoses catifes blanques, ornades amb garlandes de flors. Els enteixinats eren blancs també i representaven gotins de raïm i pàmpols; ~~mentre~~ en contrast amb aquella blancor, les otomanes i els divans eren de color carmesí ben viu. Pitàxers de centellejant cristall de Bohèmia, vermells com robins, ornaven la lleixa de la xemeneia, de pàl·lid marbre de Paros, i uns enormes miralls col·locats entre les finestres multiplicaven aquella mescla de neu i de foc.

— Què ben ordenades manteniu aquestes estances, senyora Fairfax! —vaig dir—. Ni una mica de pols, ni cobertors per als mobles... Si no fos per la fredor que hi fa, diries que són habitades permanentment.

— És que, senyoreta Eyre, per bé que el senyor Rochester ve poques vegades, quan arriba ho fa sempre d'improvís. I com que he observat que li displau d'allò més trobar les coses desendregades, i que tot vagi en doina per posar ordre quan ell arriba, procuro ~~mantenir~~ mantenir les cambres a punt.

— Voleu dir que el senyor Rochester és un home exigent, tocat i posat?

— No pas excessivament. Però és una persona de gustos i costums refinats, i vol que tot respongui al seu tarannà.

— Vós li teniu afecte? És una persona apreciada per la gent?

— Oh, sí, la seva família ha estat sempre molt respectada aquí. Gairebé totes les terres de la rodalia, fins allà on arriba la vista, ^{pertanyen} ~~pertanyen~~ als Rochester des de temps immemorials.

— Bé, però, deixant a part les propietats, sentiu estimació per ell? És apreciat per les seves qualitats?

— No tinc cap motiu per no apreciar-lo. I crec que els arrendataris el consideren un amo just i generós, per bé que mai no ha viscut massa entre ells.

— Però no té cap tret peculiar? Com és, en un mot, el seu caràcter?

— Oh, el seu caràcter és irreprotxable, segons crec. Potser és una mi-

l'entapissat dels quals encara conservava vestigis de vells brodats, obra d'uns dits que ja feia dues generacions s'havien convertit en pols a la sepultura. Totes aquelles relíquies atorgaven al tercer pis de Thornfield Hall l'aspecte d'una llar del passat, un altar de la memòria. A mi m'agradava el silenci, la placidesa, la foscor d'aquells llocs apartats, durant el dia; però per res del món no m'hauria quedat a dormir una nit en ^{cap} ~~un~~ d'aquells llits amples i feixucs, tancats alguns, com armaris, amb portes de roure, o protegits, d'altres, per antigues cortines a l'anglesa, amb estranys brodats que representaven exòtiques flors, ocells més exòtics encara i estrafetes figures humanes, ja que ~~un~~ devien adquirir un aspecte espantós a la nit, quan els il·luminés la pàl·lida i somorta llum de la lluna.

— Hi dormen els criats, en aquestes cambres? —vaig preguntar.

—No. Aquí no hi dorm mai ningú. Els criats ocupen d'altres habitacions més petites a la part del darrere. Segur que, si a Thornfield Hall hi hagués un fantasma, aquest seria el seu amagatall.

—Segur que sí. Així que no n'hi ha, de fantasmes, aquí?

—No n'he sentit a parlar mai —respongué la senyora Fairfax, somrient.

— Tampoc no en registra cap la tradició? Ni s'expliquen llegendes o històries de fantasmes?

—Crec que no. I això que diuen que, als seus temps, els Rochester eren una llei de gent més aviat violenta que no pas pacífica. Però, potser és arran d'això que ara reposen tranquil·lament a les seves tombes.

—Sí..., "després de la febrosa turbulència de la vida, dormen tranquils" —vaig mussitar—. I on em porteu ara, senyora Fairfax? —li vaig preguntar, en veure que s'allunyava.

—A dalt de tot. No voleu veure el panorama que es domina des de dalt?

La vaig seguir, per una escala molt estreta, fins a les golfes, i des d'allà, per una escala de mà i a través d'una trapa, vam arribar al ^{terrat} ~~terrat~~ de la casa. Ara podia veure l'interior dels nius de la colònia de gralles. Per sobre els merlets podia contemplar els camps que s'estenien davant nos-

ca estrany. Ha viatjat d'allò més, ha vist moltes coses d'aquest món, diria jo. Gosaria afirmar que és intel·ligent, però, en realitat, no he conversat massa amb ell.

— Què ho fa que sigui un home estrany?

—No ho ~~he~~ sabria dir..., no és fàcil d'explicar-ho... No és res que xoqui, però es nota quan us parla. No se sap mai si enraona en broma o seriosament, si està enfadat o content... En fi, no se l'acaba de comprendre mai del tot..., o, almenys, jo no el comprenc. Però això no té cap importància, ja que és un amo molt bo.

Això va ser tot el que vaig poder-li treure, a la senyora Fairfax, respecte al nostre amo. Hi ha persones que tenen la facultat de no saber descriure els trets característics d'altres persones o coses, i aquella bona senyora pertanyia, sens dubte, a aquesta mena de gent. Les meves preguntes la sorprenien, però no assolien d'estimular la seva imaginació. Als seus ulls, el senyor Rochester no era més que el senyor Rochester, és a dir: un cavaller i un terratinent, res més. Per a ella no calia indagar ni voler saber res més, i, evidentment, el meu desig d'haver una noció més definida de la seva personalitat la deixava perplexa.

Quan vam sortir del menjador, em va proposar de mostrar-me la resta de la casa. La vaig seguir pujant i baixant escales, admirant-ho tot, ja que tot era molt bonic i estava ben arranjat. Les cambres de la part del davant, les vaig trobar especialment espaioses, i algunes del tercer pis, fosques i baixes de sostre, eren interessants pel seu aire d'antiguitat. Era palès que, a mida que les modes anaven evolucionant, els mobles dels pisos principals havien estat transportats allà dalt. L'escassa llum que penetrava per les estretes finestres deixava entreveure capçaleres de llits que tenien més de cent anys; calaixeres de roure o de noguera que, amb els caps de querubins i els complicats dibuixos en forma de palmera cisellats a les cantoneres, semblaven models de l'Arca del Testament; fileres de cadires venerables, estretes i d'alts respallers; ~~escambells~~ encara més antics,

tre com un mapa: la vellutada i llustrosa esplanada de gespa que naixia a la base grisa de la mansió; la prada, vasta com un parc, puntejada pels arbres anyencs; el bosc, sec i daurat, dividit per una sendera visiblement envaïda per la vegetació, més verda que no pas el fullatge dels arbres; l'església a tocar de les portes reixades, la carretera, els suaus turons..., tot resposant a l'escalf del sol autumnal, i limitat per un horitzó atzur, jaspiat de blanc perlat. No hi havia res d'extraordinari en aquell paisatge, però tot era plaent de veure.

Quan vam retornar a través de la trapa, amb prou feines podia veure on posava els peus a l'escala: les golfes em semblaven fosques com una masmorra, en comparació amb l'esplèndida volta diàfana que havia estat contemplant i sota la qual s'estenia l'esplendent perspectiva de la prada, el bosc, els verds turons de què Thornfield Hall n'era el centre, i que amb tant de delit havia admirat.

La senyora Fairfax es va entretenir un instant per fermar la trapa. Mentrestant, una mica a les palpenes, vaig trobar l'entrada de les golfes i vaig baixar l'estreta escala que conduïa al llarg passadís que separava les cambres del davant i del darrere del tercer pis. Era un corredor estret, baix de sostre i fosc, amb una sola finestreta a l'altre cap i amb dues fileres de portes petites i negres, totes tancades, com si fos un passadís del castell d'en Barba Blava.

De sobte, mentre avançava silenciosament pel corredor, vaig sentir el so que menys podia imaginar-me d'oïr en un lloc com aquell: una riallada. Era una ~~riallada~~ rialla estranya, aguda, penetrant, trista. Em vaig aturar. La rialla s'estroncà, sols per un instant. De seguida es va repetir, més forta, car la primera vegada, bé que molt clara, no era intensa, i es va convertir en una estrepitosa riallada, que va ressonar en totes les solitàries estances, tot i que només provenia d'una d'elles, i jo hauria pogut indicar sense equivocar-me quina era.

— Senyora Fairfax! — vaig cridar, car vaig sentir que baixava l'esca-

la—. Heu sentit quina rialla? Qui és?

—Alguna de les criades, probablement —va respondre—. Potser la Grace Poole.

~~—Però~~ —Però, l'heu sentida bé?

—Sí, clarament. Sovint la sento. La Grace cus en una d'aquestes cambres. De vegades la Leah li fa companyia i, quan estan plegades, solen fer una tabola...

La rialla es va repetir, aquest cop apagada, sorda, i va culminar en un curiós murmurí.

— Grace! —va cridar la senyora Fairfax.

Confesso que no esperava pas que respongués cap Grace, ja que la rialla tenia un accent tan tràgic, tan sobrenatural, com no l'havia sentit mai. I, per bé que era ple dia, circumstància poc propícia per a manifestacions fantasmagòriques, jo no podia evitar ~~meu~~ d'experimentar un temor supersticiós. Això no obstant, de seguida em vaig convèncer que era una ximple-ria fins i tot el fet d'haver-me sobresaltat.

Es va obrir la porta més propera, i en va sortir una minyona: una dona que tindria entre trenta i quaranta anys, de robusta complexió, pèl roig i cara poc atractiva. Difícilment es podria concebre una aparició menys fantasmal i menys novel·lesca.

—Massa escàndol, Grace —li va dir la senyora Fairfax—. Recorda les meves ordres!

La Grace va fer una muda reverència i es va tornar a tancar a la seva habitació.

—La tenia per cosir i perquè ajudi la Leah en les feines domèstiques —va explicar la vídua—. En certs aspectes, no va a l'hora, però, en general, no hi ha res a dir. Per cert, com s'ha portat la vostra nova deixeb-la aquest matí?

La conversa, així derivada devers l'Adèle, va prosseguir fins que arribàrem a les alegres i lluminoses regions inferiors. L'Adèle va venir cor-

rent a reunir-se amb nosaltres al vestíbul, ho i exclamant:

--Mesdames, vous êtes servies! --i afegia-- J'ai bien faim, moi!

En efecte, vam trobar el dinar a punt, a la sala de la senyora Fairfax.

CAPÍTOL DOTZE

La promesa d'una vida sense alts ni baixos, que les meves primeres impressions a Thornfield Hall semblaven pronosticar, va començar a dissipar-se a mida que anava adquirint més coneixement de l'indret i dels seus habitants. La senyora Fairfax era, com aparentava, una dona bondadosa i de plàcid caràcter, amb una bona educació i una intel·ligència mitjana. La meua deixeblla era una criatura vivaç que, per haver estat massa aviciada i consentida, de vegades era capriciosa; però com que estava enterament confiada al meu càrrec, sense intromissions d'altres persones, de seguida va esmenar aquells petits defe/c^{tes} i esdevingué obedient i aplicada. No posseïa un gran talent, ni marcat trets de caràcter, ni tampoc un especial desenvolupament de sentiments o d'inclinacions, que l'elevessin per sobre el nivell habitual de les criatures de la seva edat, però, així mateix, ^{tampoc} no tenia vicis ni defectes que la situessin per sota d'aquell nivell. Va fer progressos raonables en els seus estudis i ben aviat va experimentar envers mi un viu per bé que potser no molt profund afecte. I com que ella era senzilla, alegre i amiga de complaure, em va inspirar, al seu torn, la suficient simpatia perquè totes dues ens sentíssim contentes l'una de l'altra.

Entre parèntesis, aquest llenguatge pot semblar-te a aquells qui sustenten solemnes doctrines sobre la naturalesa angelical de les criatures i sobre el deure que tenen els encarregats de la seva educació de professar-los un afecte idolàtric. Però jo no escric pas per adular egoismes paterns ni per repetir tòpics o dir ximpleries: jo no faig més que dir la veritat. Jo sentia un sol·lícit interès per ~~la~~ la instrucció i el benestar de l'Adèle, així com una certa estimació, talment com experimentava un sincer agraïment envers l'amabilitat de la senyora Fairfax, a qui apreciava de la mateixa forma reposada i tranquil·la que ella m'apreciava a mi.

Potser algú em censurarà quan digui que, en certes ocasions, quan sortia a passejar tota sola pel camp; quan baixava fins a les portes reixades

141 i contemplava la carretera, o quan, mentre l'Adèle jugava amb la seva mainadera, i la senyora Fairfax feia confitura a la cuina, jo pujava les tres escales, aixecava la trapa de les golfes, grimpava per l'escala de mà fins al terrat i, des d'allà dalt, la vista se'm perdia, per sobre els camps i els turons, en la tènua ratlla de l'horitzó, aleshores, ~~en~~ dic, hauria volgut tenir una vista que pogués superar aquell límit, que pogués arribar fins al món actiu, a les ciutats i les regions plenes de vida, que coneixia per referències però que no havia vist mai. En aquells moments, anhelava posseir més experiència de la vida que no tenia; tenir tractes amb persones com jo; conèixer-ne d'altres de caràcter molt distint del d'aquelles que ara em voltaven. Apreciava el que hi havia de bo en la senyora Fairfax i en l'Adèle, però creia en l'existència d'una altra mena de bondat més apassionada, que desitjava conèixer.

Qui em pot censurar? Molts, sens dubte, que em titllaran de persona eternament descontenta. Però jo no podia pas evitar-ho: la inquietud era consubstancial amb la meva naturalesa, i de vegades em trasbalsava fins al punt de resultar dolorosa. Aleshores, el meu únic consol consistia a pujar al tercer pis, passejar amunt i avall pel passadís, segura en el silenci i la solitud del lloc, i deixar que la meva imaginació es rabegés amb les esplendents visions que se li oferien... i, certament, que eren múltiples i meravelloses; deixar que el cor bategués exultant, car, si bé el trasbalsava l'ànsia, també s'expandia de vitalitat, i, sobretot, parar l'orella interior a un conte de l'enfadós, un conte que el creava la meva imaginació i el narrava contínuament, amanit amb tots els incidents, la vida, el foc i les sensacions que jo desitjava i que no trobava en l'existència que duia.

És inútil aconsellar calma als éssers humans quan experimenten aquesta inquietud: els cal acció i, si no la troben, ells mateixos la inventaran. Hi ha milions d'éssers condemnats a un destí més assossegat que no pas el meu d'aquella època, i n'hi ha milions que viuen en silenciosa revolta contra el seu destí. Ningú no sap quantes rebel·lions, a part de les políti-

ques, fermenten en els ànims de la gent. Se suposa, generalment, que les dones són més tranquil·les; però la realitat és que les dones senten talment com els homes, que els cal exercitar les seves facultats i desenrotllar els seus esforços com els seus germans masculins; que sofreixen una rígida repressió, una restricció absoluta, exactament com les que sofreixen els homes, malgrat que els més estrets de mires dels seus congèneres privilegiats considerin que elles s'haurien de dedicar tan sols a preparar púdings i a sargir mitjons, a tocar el piano i a brodar mocadors. És insensat condemnar-les, o riure-se'n, d'elles, si aspiren a realitzar o a aprendre més del que el costum ha dictat com a necessari per al seu sexe.

Quan em passejava tota sola, amb freqüència sentia les rialles de la Grace Poole: la mateixa riallada sorda, lenta, que, en sentir-la la primera vegada, m'havia posat la pell de gallina. També sentia els seus peculiars murmuris, més estranys que les rialles. Hi havia dies que la Grace estava silenciosa del tot, però en d'altres no hauria pogut destriar els sorolls que feia. De vegades, la veia sortir de la seva habitació amb una palangana, o amb un plat, o bé amb una safata a la mà; baixava a la cuina i, al cap de poca estona, en retornava, generalment (oh, romàntic lector, perdona'm per dir la veritat nua!), portant una gerra de cervesa. El seu aspecte sempre dissipava immediatament la curiositat que les seves excentricitats orals despertaven: sorruda i lletja com era, no posseïa cap tret capaç de desvetllar interès. Alguna vegada vaig intentar d'establir conversa amb ella, però semblava ser persona de poques paraules. Solia contestar-me amb monosíl·labs, que em treien les ganes de continuar la conversa.

Els altres habitants de la casa: en John i la seva muller, la Leah, la minyona, i la Sophie, la mainadera francesa, eren persones com cal, però gens remarcables en cap aspecte. Amb la Sophie solia parlar en francès i, de vegades, li preguntava coses sobre el seu país; però ella no tenia dots de narradora i, en general, les seves respostes eren tan sense solta i tan enrevessades, que semblaven dites a posta per descoratjar-me a prosseguir

fent preguntes.

Passaren els mesos d'octubre, novembre i desembre. Una ^{tarda} ~~vespa~~ de gener, la senyora Fairfax em va demanar que deixés fer festa a l'Adèle, perquè estava refredada. La menuda va secundar la petició amb un ardor que em va recordar com n'eren, de preciosos, per a mi els dies de festa ocasionals en la meva infantesa; vaig accedir, tot considerant que feia bé de mostrar-me flexible en aquest aspecte. El dia, bé que molt fred, era esplèndid^t, sense vent. Cansada d'estar-me quieta tot el matí a la biblioteca, vaig aprofitar la circumstància que la senyora Fairfax havia escrit una carta que calia despatxar, per oferir-me a dur-la a Hay. Em vaig posar el capell i l'abric, disposada a recórrer les dues milles de distància com ^{una} ~~una~~ agradable ~~passejada~~ passejada hivernal. L'Adèle es va quedar ~~seu~~ confortablement asseguda a la seva cadireta, al costat del foc, a la saleta de la senyora Fairfax. Li vaig donar la seva millor nina de cera (que solia guardar embolicada amb paper de plata en un ~~caixa~~ ^{caixa} calaix), perquè jugués, així com un llibre de contes, per si es cansava de jugar amb la nina. Després, vaig correspondre amb un petó al seu: "Revenez bientôt, ma bonne amie, ma chère mademoiselle Jeannette", i vaig emprendre la marxa.

El terreny era dur, hi havia calma i el camí estava solitari. De primer, vaig caminar de pressa per entrar en calor, i després vaig començar a caminar més lentament, per gaudir millor del plaer del passeig i del moment. Eren les tres: tocaven justament quan passava per sota el campanar de l'església. L'encant d'aquella hora residia en la suau i pàl·lida llum del sol que il·luminava el paisatge. A una milla de Thronfield, la sendera, que a l'estiu l'engalanaven les roses silvestres, i a la tardor, les avellanes i les móres, ara encara apareixia guarnida per les gavarreres i els arços de baies coral·lines, si bé les característiques que més m'adelitaven a l'hivern eren el seu silenci i la seva solitud. Si bufava un alè d'aire, allí no feia gens de remor, ja que no hi havia arbres de fulla perenne, i els esbarzers i avellaners romanien tan silenciosos com les gastades i blanques

pedres del camí. A banda i banda, només hi havia camps, sense bestiar pasturant-hi, i els ocellets que, ocasionalment, saltironaven als bardissars, feien l'efecte ~~de~~ d'esparses fulles seques que fins aquell moment s'havien oblidat de caure.

Aquella sendera s'enfilava costa amunt fins a Hay. En arribar a mig camí, em vaig asseure al pedrís del portell d'una tanca. Embolcallada amb la manteleta i amb les mans ~~en~~ dins el manegot, no sentia fred, malgrat que estava gelant, com ho demostrava la capa de glaç que ^{cobria el} ~~estava formant~~ rierol, ara congelat, que s'havia format després d'un ràpid desglaç d'uns quants dies abans, ^{mentre} ~~mentre~~ havia fet bo. Des del meu seient, es dominava Thornfield: el gris casalot emmerletat era el punt destacat de la vall que s'estenia als meus peus; cap al cantó de ponent, es dreçaven els arbres del bosc, contra els quals es retallaven els ^{foscos} ~~foscos~~ nus de garses. ~~mentre~~ M'hi vaig estar fins que el sol, carmesí i ben perfilat, es va pondre, tot enfonsant-se rere el bosc. Llavors em vaig tombar cap a llevant.

Sobre el cim del turó que es dreçava al meu davant, començava a elevar-se la lluna, pàl·lida encara com un núvol lleuger, si bé s'anava tornant més brillant per moments. De les escasses xemeneies de Hay, mig ocult entre els arbres, en sortia un fum blavós. Encara quedava a una milla de distància, però en aquella absoluta quietud, podia percebre clarament el dèbil batec de la vida que l'animava. Sentia, així mateix, el remoreig dels rierols; no hauria pogut dir en quines fondàries ni en quins barrancs, però a l'entorn de Hay hi havia moltíssims turons, i sens dubte infinitat de torrents solcaven els seus congosts. Tan gran era la calma, que igual podia sentir la cantarella argentina dels més propers, com el murmurí dels més remots.

Un soroll sobtat va rompre l'encantament d'aquelles dolces remors: un colpejament sonor, un martelleig metàl·lic alterà la serenor del capvespre, talment com, en una pintura, la sòlida massa d'un penyal o el tronc nuós d'un roure enorme, esbossat amb pinzellades enèrgiques i colors fos-

cos en primer terme altera l'harmonia de les blaves muntanyes llunyanes, de l'assolellat hortizó i els núvols eteris.

Era evident que un cavall galopava pel camí; les giragonses de la senda encara no me'l deixaven veure, però s'anava acostant. Vaig estar a punt d'abandonar el pedrís, però, com que el caminó era estret, m'hi vaig quedar per deixar-li pas. En aquella època jo era jove, i tota mena de fantasies, ara rutilants, adés lúgubres, poblaven la meua ment: els records dels contes que m'explicaven de petita es barrejaven amb d'altres remembrances, a les quals la joventut els atorgava una vigoria i una intensitat que la infància era incapaç d'aportar. Mentre el cavall s'atansava, i jo ~~esperava~~ esperava veure'l aparèixer entre la fosca, evocava certes rondalles de la Bessie, en les quals hi figurava un esperit dels comtats del nord d'Anglaterra, anomenat "Gytrash", que, en forma de cavall,^{de} mula o de gos gegantí, recorria els camins solitaris i, de vegades, sobtava els viatgers tardans, com aquell corcer^{que} ara es precipitava cap a mi.

El sentia molt a prop, ~~mentre~~^{si bé} encara no el veia, quan, a més^{del} scroll dels cascs, vaig notar moviment sota la tanca de baladres i, entre les branques d'uns avellaners, hi vaig veure un gos enorme, amb taques blanques i negres que es destacaven clarament contra els arbres. Era la rèplica exacta del "Gytrash" de la Bessie: una bèstia lleonina de pèl llarguíssim i un cap formidable. Va passar pel meu davant, però, en total silenci; ni tan sols es va aturar a mirar-me, amb els seus estranys ulls preternatural, directament a la cara, com jo mig esperava que ho ~~far~~ faria. El cavall va aparèixer al seu darrere: un magnífic corcer, muntat per un genet. L'home, l'ésser humà, va rompre l'encantament de seguida. Ningú no muntava mai el "Gytrash": aquest anava sempre sol. I, segons les referències que^{en} tenia, si bé els follets podien emparar-se del cos d'un animal, rares vegades adoptaven la forma humana. No es tractava, doncs, d'un "Gytrash", sinó sols d'un viatger que anava per la dreuera cap a Millcote. Va passar pel meu davant i va continuar fent via. Jo ja me n'havia desentés, quan, de cop, un renec i el

soroll d'una caiguda em van fer tombar. L'home i el cavall eren a terra; l'animal havia relliscat sobre la capa de gel que cobria el camí. El gos va acudir-hi corrent, i, en veure el seu amo en un destret i sentir els renills del cavall, es va posar a bordar amb tanta força, que els lladrucs ressonaren per tota la contrada. Va començar a donar voltes a l'entorn dels dos caiguts, i després va venir corrent cap a mi; era l'única cosa que podia fer: no podia recórrer a ningú més en cerca d'ajuda. El vaig seguir, acostant-me al viatger, que en aquells moments bregava per alliberar-se de l'estrep. Els seus esforços eren tan vigorosos, que vaig suposar que no s'havia fet gaire mal, però, amb tot, li vaig preguntar:

— Esteu ferit, senyor?

Em va semblar que proferia renecs, però no n'estic segura. De totes maneres, és indubtable que remugava alguna cosa que li impedia de contestar-me directament.

— Puc ajudar-vos d'alguna manera? —vaig insistir.

— Apartant-vos d'aquí —va respondre, mentre s'aixecava, primer posant-se de genolls i després dempeus.

Jo el vaig obeir. A partir d'aquell moment, tot van ser patteixs, potades, esforços, acompanyats de lladrucs i clapits, que em van obligar a allunyar-me a unes quantes passes de distància; però no vaig voler marxar fins a veure com acabava aquell incident. Tot va anar bé: el cavall es va aixecar de terra, i un enèrgic: "Calla, Pilot!", va fer emmudir el gos. El viatger aleshores, bo i acotant-se, es va palpar els peus i les cames, com si volgués cerciorar-se que no s'havia romput cap os. Aparentment, alguna cosa li devia fer mal, perquè s'acostà al pedris on jo m'havia assegut, i s'hi va asseure ell.

Pensant que podria ser-li útil, o, si més no, sol.lícita, vaig tornar a atansar-me-li.

— Si us heu fet mal i necessiteu ajuda, senyor, puc anar a buscar algú a Thronfield Hall o a Hay.

—Gràcies. Hi aniré jo mateix. No hi ha cap os ~~wound~~ fracturat: només m'he torçat el turmell.

I de nou es va posar dret, però no va poder reprimir un involuntari: "Ai!".

A l'última claror del dia i a la brillant resplendor de la lluna, vaig poder observar detingudament aquell home. Sota el gec de muntar que duia, amb coll de pell i botons metàl·lics, no es podia apreciar amb detall la seva complexió, però vaig comprovar que era d'estatura mitjana i tenia un pit vigorós. Era bru de cara, amb trets enèrgics i un front ample; els ulls i les espesses celles denotaven ira i frustració, en aquells moments; havia passat la joventut, però encara no havia arribat a la mitjana edat: devia tenir uns trenta-cinc anys. No m'inspirava temor, però experimentava una certa timidesa davant d'ell. Si hagués estat un jove arrogant i ben plantat, no m'hauria atrevit a interrogar-lo contra la seva voluntat, ni li hauria ofert els meus serveis, sense haver-me'ls demanat ell. Rares vegades havia vist joves parengosos, i mai no havia enraonat amb cap. Sentia una admiració teòrica per la bellesa, l'elegància, l'heroisme i la fascinació, però si mai hagués conegut una persona del sexe masculí que reunís aquestes qualitats, hauria sabut instintivament que no podia sentir mai cap mena de simpatia envers una noia com jo, i hauria fugit del seu costat com se sol evitar el foc, els llamps o qualsevol altra cosa resplendent però perillosa.

Si, doncs, aquell estrany m'hagués somrigut i contestat amablement, quan me li vaig adreçar, o si hagués rebutjat el meu oferiment d'ajuda alegrement i agraïda, segurament jo hauria prosseguit el meu camí sense ganes d'insistir fent-li preguntes. Però la seva rudesa, l'expressió sorruda del seu rostre, em feien sentir segura i per això, en comptes d'anar-me'n quan ell m'avià, vaig fer:

—No us deixaré sol, senyor, a aquestes hores, i en aquest camí solitari, fins que no us vegi muntat al cavall.

Quan vaig dir això, ell em va mirar: fins aleshores amb prou feines s'havia dignat clavar-me una llambregada.

—I jo crec que, a aquestes hores, sou vós qui hauria d'estar-se a casa seva —va replicar—, si viviu en aquesta contrada. D'on veniu?

—D'allà baix. No em fa por de sortir ni que sigui tard, quan hi ha lluna. Si voleu, aniré a Hay a buscar ajuda, amb molt de gust. Precisament, hi anava a tirar una carta.

—Viviu allà baix..., voleu dir en aquella casa emmerletada? —va inquirir, assenyalant Thornfield Hall, que ara es destacava clarament amarat per la llum de la lluna, en contrast amb el cel de ponent i els boscos, que en aquells moments no eren més que una massa d'ombres.

—Sí, senyor.

— De qui és aquella casa?

—Del senyor Rochester.

— El coneixeu, el senyor Rochester?

—No; no l'he vist mai.

— No viu a la casa, doncs?

—No.

— I no sabeu on és?

—No.

—No sou pas una criada, és clar. Sou...

Va emmudir, alhora que observava la meva vestimenta, que, com sempre, era molt senzilla: un abric negre de llana i un capell negre de castor, no prou elegants per a una jove dama. Com que semblava desconcertat, el vaig ajudar:

—Sóc la institutriu.

— Ah, la institutriu! —va exclamar—. Que em pengin si no me n'havia oblidat! La institutriu!

I va tornar a examinar-me amb la mirada. Al cap d'un instant, es va aixecar del pedrés. Quan va intentar de caminar, va fer una ganyota de

dolor.

—No us puc demanar que aneu a buscar ajuda —va dir—, però podeu ajudar-me una mica vós mateixa, si sou tan amable.

—Sí, senyor.

—No dueu pas paraigua, que podria servir-me de bastó?

—No.

—Mireu d'agafar la brida del cavall i porteu-lo fins aquí. No teniu pas por, oi?

Tota sola, no m'hauria pas atrevit a tocar un cavall, però, en demanar-m'ho una altra persona, vaig accedir. Vaig deixar el manegot al pedrís i em vaig acostar al magnífic corcer, que era un animal esperitat i, quan jo maldava per agafar la brida, alzinava el cap. Vaig fer repetits esforços, però foren en va, i ~~ja~~ cada vegada estava més morta de por de no rebre una guitza. El viatger em va observar una estona i, per fi, es va posar a riure.

—Ja veig que —va dir—, com que la muntanya no vindrà mai a Mahoma, no tindreu més remei que ajudar Mahoma a anar a la muntanya. He de pregar-vos que us apropieu.

Me li vaig apropar.

—Perdoneu-me —continuà—, si em veig obligat a utilitzar els vostres serveis.

Va col·locar la feixuga mà sobre la meva espatlla i, tot recolzant-se en mi, amb un cert esforç i tanquejant, va arribar fins al seu cavall. Un cop agafà la brida, el va dominar i s'enfilà a la sella d'un salt, fent una ganyota, car li devia fer molt de mal el peu dislocat.

—Ara —va dir, deixant de mossegar-se el llavi de baix—, doneu-me el fuet, si us plau. Ha anat a parar sota la tanca.

El vaig cercar i el vaig trobar.

—Gràcies. Ara aneu a Hay a despatxar la carta i torneu tan de pressa com pogueu.

Un cop d'esperó va fer que el cavall se sobresaltés i reculés, de pri-

mer, i després va començar a trotar. El gos s'afanyà a seguir-li els passos, i tots tres s'esvairen

"com^{la} la bruguera que, a l'ermàs,
el vent arremolinat s'emporta"

Vaig prendre el manegot i vaig continuar fent via. L'incident era ja una cosa del passat per a mi. Si bé fou un incident sense importància, gens novel·lesc i mancat d'interès, en cert sentit, havia constituït un canvi, durant un breu instant, en la meva monòtona vida. La meva ajuda havia estat sol·licitada i útil, i em sentia complaguda d'haver-la poguda prestar. Per trivial i transitori que el fet semblés, havia comportat activitat a la meva passiva existència. El nou rostre, de més a més, era com una pintura ~~na~~ flamant introduïda a la galeria de la meva memòria, i un quadre distint de tots els altres, en primer lloc, perquè el ~~personatge~~ model era un individu del sexe masculí, i, en segon lloc, perquè era bru, fort i fereny. Encara em semblava veure'l quan vaig arribar a Hay i vaig despatxar la carta al correu, i continuava veient-lo mentre retornava, camí avall, cap a casa. En arribar al pedrís del portell, em vaig aturar un instant, tot mirant al meu voltant i escoltant, com si esperés sentir de nou el ressò dels cascs del cavall, així com veure aparèixer un altre cop el genet i el gos de Terranova, semblant al Gytrash dels contes de la Bessie. Però al meu davant tan sols hi destriava la tanca i un salze podat, que es dreçava ben enlaire com buscant la llum de la lluna, i no sentia més que la remor molt lleu del vent entre els arbres dels voltants de Thornfield, a una milla de distància. I quan vaig mirar cap avall, en direcció al murmurí de la brisa, vaig veure que hi havia llum en una finestra de la mansió i, comprenent que era tard, vaig ^{apressar} ~~apressar~~ el pas.

Vaig tornar a entrar a Thornfield de mal grat. Travessar el llindar significava retornar a la inac/tividat; creuar el vestíbul silenciós, pujar la fosca escala, cercar la meva cambra solitària i, després, trobar-me amb la serena senyora Fairfax i passar la llarga vesprada hivernal amb ella, i

148 sense ningú més que àlla, significava sufocar totalment ~~l'interior~~ la lleugera excitació provocada per la passejada, tornar a col·locar sobre les meves facultats els grillons invisibles d'una existència planera i massa tranquil·la, d'una existència la seguretat i el benestar de la qual constituïen uns privilegis que ja no apreciava del tot. En aquella època, com m'hauria agradat ser arrossegada per la turbolència atzarosa d'una vida de lluites, i rebre la lliçó d'amargues i dures experiències, tot anhelant la serena calma en què ara vivia! Sí, talment com aquell qui, cansat d'estar-se molta estona assegut en una "butaca massa còmoda", desitja aixecar-se i estirar les cames, i tan natural era el desig de moviment que experimentava jo, sota les meves circumstàncies, com ho ~~seria~~ seria el seu, ateses les seves.

Vaig romancejar davant les portes reixades; vaig romancejar a l'esplanada de gespa; vaig caminar amunt i avall per la vorera: les portes vidrades tenien els porticons tancats, de manera que no podia sotjar l'interior. La meva ànima i els meus ulls semblaven allunyar-se d'aquella casa llòbrega —de la grisa buidor plena de cel·les sense llum, com se m'apareixia a mi— devers el cel que s'estenia sobre meu, com una immensa mar blava immaculada. La lluna ascendia majestuosament, de cara al firmament, mentre anava deixant cada vegada més enrere els cims dels turons, del darrere dels quals havia sortit, com si aspirés d'abastar el zenit, pou negre insondable i incommensurable, i la contemplació dels tremolosos estels que seguien el seu curs em feia bategar el cor i accelerava el ritme de la ~~psang~~ sang a les meves venes. Però sempre hi ha un petit detall que ens fa tornar a tocar de peus a terra: vaig sentir el rellotge del vestíbul i ja en vaig tenir prou per, oblidant-me de la lluna i dels estels, obrir la porta lateral i entrar a la casa.

El vestíbul era fosc, car encara no havien encès l'única aranya de bronze que penjava de l'alt sostre. Un càlid resplendor banyava el trespol i els ~~grans~~ graons del peu de l'escala de roure. Aquella claror rogenca provenia de l'ampli menjador, les portes del qual eren obertes i deixaven veure el foc encès, que es reflectia en el marbre de la llar i els ~~grans~~ graons.

atiadors de bronze, així com feia ressaltar càlidament els cortinatges porprats i els mobles envernissats. També il·luminava el grup de persones aplegades davant l'escalfapanxes. Però amb prou feines havia tingut temps de prestar atenció a l'alegre barreja de veus, entre les quals em va semblar ~~distintar~~ distingir la de l'Adèle, quan ~~les~~ ^{anar} les portes es van tancar.

Vaig ~~pujar~~ ^{anar} corrent a la cambra de la senyora Fairfax. El foc estava encès també, però no pas les bugies. La senyora Fairfax no hi era. En canvi, vaig veure, assegut a la catifa i contemplant amb posat greu les flames, un enorme gos ~~púnt~~ de pèl llarg, blanc i negre, talment com el Cytrash del camí. Era tan igual, que vaig acostar-m'hi bo i dient: "Pilot", i l'animal s'alçà i se'm va acostar a ensumar-me. El vaig acariciar, i ell va moure la llarga cua. Amb tot, em feia una mica de basarda d'estar-me allà sola amb aquell ésser misteriós, que no sabia d'on havia sortit. Vaig tocar la campaneta, ja que volia demanar una espelma, i també volia saber què hi feia allí aquell visitant. Va acudir la Leah.

— Què hi fa aquí aquest gos?

— Ha vingut amb l'amo.

— Amb qui?

— Amb l'amo..., el senyor Rochester, que acaba d'arribar.

— Ah! I la senyora Fairfax està amb ell?

— Sí, i també la senyoreta Adela. Són al menjador, i en John ha anat a buscar el metge, perquè l'amo ha sofert un accident. El cavall ha caigut, i ell s'ha dislocat el turmell.

— El cavall ha caigut al camí de Hay?

— Sí, a la baixada: ha relliscat al gel.

— Ah! Porta'm una espelma, vols, Leah.

La Leah me la va portar. Va entrar, seguida per la senyora Fairfax, que ~~havia~~ repetir la notícia, bo i afegint que el senyor Carter, el metge, ja havia arribat i ara estava amb el senyor Rochester. Tot seguit, va sortir corre-cuita a ordenar que prepararessin el te. Jo vaig pujar a la meua habitació a treure'm l'abric.

CAPÍTOL TRETZE

150 Aquell vespre, aparentment per indicació del metge, el senyor Rochester es va gitar d'hora, i l'endemà al matí, es va llevar tard. Quan va baixar, ho va fer per atendre el seu administrador i alguns dels seus arrendataris, que l'estaven esperant.

L'Adèle i jo vam haver d'evacuar la biblioteca, que aquell dia havia de servir de sala de recepció per als visitants. Van encendre un bon foc en una cambra del primer pis, i allà hi vaig dur els ~~llibres~~ llibres, i la vaig arranjar per convertir-la en la futura sala d'estudi. En el curs del matí, em vaig adonar que Thornfield Hall havia canviat. Ja no regnava l'habitual silenci d'església: a cada moment, ressonaven els cops a la porta o el so d'una campaneta, o bé els passos dels qui travessaven el vestíbul, així com les veus ~~de~~ de persones desconegudes que enraonaven en ~~una~~ diferents tons apagats. Un corrent vital del món exterior corria per tota la casa. Era per causa de l'amo; per la meua banda, m'ho estimava més, que fos així.

L'Adèle, aquell dia, no estava en disposició d'estudiar. No parava d'anar corrent fins a la porta i guaitar per sobre la barana, per tal de poder veure, ni que fos de bursada, el senyor Rochester. Després, sempre trobava un ^{pretext} ~~pretext~~ per baixar, com jo m'ho maliciava, amb el propòsit de presentar-se a la biblioteca, on jo sabia que la seva presència no era desitjada. Quan m'enfadava una mica, i aconseguia que es quedés quieta, ella ~~me~~ continuava enraonant incessantment del seu "ami Monsieur Edouard Fairfax de Rochester", com li deia (jo ignorava fins aleshores el nom de fonts de l'amo de la casa), i començava a fer conjectures sobre els presents que li devia haver portat, ja que, aparentment, la nit abans havia insinuat que, quan arribés el seu equipatge de Millcote, hi hauria una capseta el contingut de la qual seria d'interès per a la menuda.

—Et cela doit signifier —deia—, qu'il y aura là-dedans un cadeau pour

moi, et peut-être pour vous aussi, mademoiselle. Monsieur a parlé de vous: il m'a demandé le nom de ma gouvernante, et si elle n'était pas une petite personne, assez mince et un ~~peu~~ peu pâle. J'ai dit qu'oui: car c'est vrai, n'est-ce pas, mademoiselle?

La meva deixebila i jo vam dinar, com de costum, a la saleta de la senyora Fairfax. Feia una tarda rúfola i nevosa, i ens vam instal·lar a la sala d'estudi. Al capvespre, vaig deixar que l'Adèle abandonés els llibres i se n'anés a baix, ja que, pel relatiu silenci que hi regnava, i pel fet d'haver cessat de trucar gent a la porta, vaig conjecturar que el senyor Rochester ja es trobava lliure. Un cop sola, em vaig acostar a la finestra, però no es veia res. La llum del crepuscle i els flocs de neu formaven una opaca cortina que ocultava fins i tot els arbustos de l'esplanada. Vaig deixar caure la cortina i me'n vaig tornar al costat del foc.

Havia començat a traçar, en les cendres escampades, la silueta del castell de ~~Wittenberg~~ Heidelberg, sobre el Rin, que recordava haver vist en algun lloc, quan va entrar la senyora Fairfax, tot desbaratant així el mosaic que havia estat formant, juntament amb alguns penosos pensaments inoportuns que havia començat a congriar en la meua solitud.

—Al senyor Rochester li plauria que vós i la vostra alumna baixéssiu a prendre el te amb ell al ~~menjador~~ saló, aquest vespre —va dir—. Ha estat tan enfeinat tot el dia, que no ha pogut ocupar-se de vós fins ara.

— A quina hora pren el te? —vaig demanar.

—A les sis. Quan és al camp, sol anar-se'n a dormir d'hora. Més valdrà que us canvieu de vestit. Jo us acompanyaré i us ajudaré... Preneu l'espelma.

— És necessari que em canviï de vestit?

—Sí, més val. Quan el senyor Rochester és aquí, jo sempre em vesteixo al vespre amb roba adient.

Aquella formalitat la vaig trobar massa solemne, però, això no obstant, vaig anar a la meua cambra i, amb l'ajuda de la senyora Fairfax, em vaig canviar el vestit negre de roba ordinària per un altre de seda negra, el

millor i únic vestit addicional que tenia, tret d'un altre de color gris clar, que, d'acord als conceptes adquirits a Lowood sobre qüestions d'etiqueta, em semblava massa elegant per dur-lo en ocasions que no fossin molt senyalades.

--Aquí us falta un fermall --va remarcar la senyora Fairfax.

Jo tenia una petita agulla de perles, que m'havia regalat la senyoreta Temple com a record, així que ^{me la} ~~me la~~ vaig posar, i vam baixar. Poc acostumada com estava a tractar amb persones desconegudes, la formal invitació del senyor Rochester era més una dura prova que cap altra cosa per a mi. Precedida per la senyora Fairfax, vaig entrar al ~~menjador~~ ^{tot} menjador, procurant de mantenir-me a la seva ombra, mentre ~~me~~ travessàvem aquella estança; després vam passar per sota l'arcada, que tapava la cortina tirada, i vam penetrar a l'elegant salonet.

Sobre la taula cremaven dues bugies de cera, i dues més, a la lleixa de la xemeneia. El Pilot estava estirat fruïnt de l'escalfor d'un foc formidable, amb l'Adèle agenollada al seu costat. El senyor Rochester, reclinat en un divan, i amb el peu reposant sobre un coixí, contemplava l'Adèle i el gos. El resplendor del foc li il.luminava la cara de ple. Vaig reconèixer el meu viatger, amb les seves espesses celles i el front quadrat, que encara ho semblava més per la forma en què duia tallats els ~~negres~~ negres cabells. Vaig reconèixer el seu nas enèrgic, bé que no bell, i els amples badius, que, a la meua manera de veure, denotaven un temperament colèric; la boca, tan lletja com el mentó i la mandíbula..., sí, eren desagradables, sense cap dubte. El seu tors, ara que no duia el gec, em va semblar que harmonitzava amb els trets angulosos del seu cap. Crec, amb tot, que tenia una bona figura, en el sentit atlètic del mot; posseïa amples espatlles i era estret de malucs, però no era ni alt ni gallard.

El senyor Rochester devia advertir la nostra presència, però aparentment no tenia ganes de demostrar-ho, car ni tan sols va alçar el cap, quan ens vam apropar.

—Heus aquí la senyoreta Eyre, senyor —anuncià la senyora Fairfax, amb la seva ~~seua~~ habitual^y placidesa.

Ell va inclinar el cap, però sense apartar els ulls del grup que formaven la nena i el gos.

—Que s'assegui —va dir, però hi havia alguna cosa en la forçada inclinació del cap, i en el to impacient de la veu, que semblava voler expressar algun sentiment ocult—. Què dimonis m'importa que la senyoreta Eyre sigui aquí o no? En aquest moment no estic en disposició de parlar amb ella.

Vaig seure amb absoluta desimboltura. Una acollida cortesa probablement m'hauria torbat, perquè jo no hauria sabut correspondre-hi amb l'adequada gentilesa. En canvi, aquella aspra rebuda no m'obligava a res, ans al contrari, el fet d'obeir tranquil·lament, sota la capa de les bones maneres, em deixava en situació avatⁿatjosa. De més a més, aquell capteniment excèntric em resultava interessant, car sentia curiositat per veure com es comportaria a partir d'aquell moment.

Es va comportar com ho hauria fet una estàtua, és a dir, no va parlar ni es va moure. La senyora Fairfax, pensant, sens dubte, que ~~hauria de~~ algú havia de mostrar-se ~~hauria de~~ atent, va començar a parlar. Amb la seva amabilitat habitual —i tan banal com de costum—, es va condoldre del seu senyor, que tan enfeinat havia estat tot el dia, per les molèsties que devia causar-li la dislocació, i va acabar recomanant-li que s'ho prengués amb calma i paciència.

—Senyora, voldria prendre el te —va fer ell, per tota resposta.

La senyora Fairfax va cuitar a tocar la campaneta i, tan bon punt dugueren el servei, va procedir a distribuir les tasses, els plats, les culleretes i tots els altres elements, amb extraordinària celeritat. L'Adèle i jo ens vam acostar a la taula, però l'amo no es va pas moure del seu lloc.

—Voleu passar la tassa al senyor Rochester? —em va demanar la senyora Fairfax—. A l'Adèle se li podria vessar.

Vaig fer el que em deia. Quan ell va prendre la tassa, l'Adèle, pensant

segurament que era el moment oportú per intervenir en favor meu, va exclamar:

— N'est-ce pas, monsieur, qu'il y a un cadeau pour Mademoiselle Eyre dans votre petite coffre?

— Qui parla de regals? —va remugar ell—. Esperàveu un present, senyoreta Eyre? Us agraden els presents?

I m'escrutà el rostre amb els seus ulls foscos, irats i penetrants.

—No ho sé, senyor. No tinc gaire costum de rebre'n. L'opinió general és que resulta grat.

153

— L'opinió general? Però, vós què en penseu?

—Hauria de prendre'm un cert temps, senyor, per poder donar-vos una resposta/~~que meresqués~~ ^{que meresqués} la vostra acceptació. Un present ~~no m'agrada~~ ^{es pot mirar de moltes maneres,} oi? ~~considerar-ne tots els aspectes,~~ i un hauria de ~~considerar-ne tots els aspectes,~~ abans de donar una opinió sobre la seva naturalesa.

—Senyoreta Eyre, veig que ~~mencem~~ ^{mereixements} sou més complicada que l'Adèle. Ella, ni bé em veu, em demana un "cadeau" a crits, mentre que vós, en canvi, filosofeu sobre la qüestió.

—Perquè jo tinc menys confiança en els meus ~~meus~~ ^{mereixements} que no pas l'Adèle: ella potser està acostumada a rebre'n, ja que diu que sempre li porteu joguines; en canvi jo em quedaria sorpresa, si em fèieu un present, perquè sóc una desconeguda per a vós, i no he fet res per merèixer-me'l.

— Oh, ~~no~~ res de falsa modèstia! He examinat l'Adèle i he comprovat que li heu estat molt a sobre. La menuda no té un gran talent, però, això no obstant, en poc temps ha progressat molt.

—Ja m'heu fet un present, senyor. Us n'estic agraïda. Per a una mestra no hi ha res de més afalagador que sentir elogiar els progressos del seu deixeble.

— Hum! —va fer el senyor Rochester.

I es va prendre el te en silenci.

—Acosteu-vos al foc —va ordenar després, quan ja havien retirat el

servei, i la senyora Fairfax s'havia instal·lat en un racó a fer mitja.

Mentrestant, l'Adèle m'havia agafat de la mà i em duia d'una banda a l'altra de la sala, bo i mostrant-me els preciosos llibres i els bells ornaments que hi havia a les consoles i chiffonnières. El vam obeir, com uns soldadets. L'Adèle va voler seure a la meva falda, però hom li ordenà que anés a jugar amb el Pilot.

— Ja fa tres mesos que viviu a casa meva?

— Sí, senyor.

— I veniu de...?

— De l'escola de Lowood, al comtat de ____.

— Ah, sí! Una institució benèfica. Quant de temps us hi vau estar?

— Vuit anys.

— Vuit anys! Deveu ser una persona que s'aferra tenaçment a la vida. Jo creia que n'hi havia prou amb la meitat de temps per acabar fins i tot amb algú que tingués una salut de ferro! No m'estranya que tingueu l'aspecte d'un ésser de l'altre món. Em demanava com és que fèieu aquesta cara. Quan us vaig topar anit al camí de Hay, no vaig poder evitar de pensar que havíeu sortit d'un conte de fades, i vaig arribar a témer que no m'haguéssiu embruixat el cavall. Encara no n'estic segur, que no ho féssiu. Qui són els vostres pares?

— No en tinc.

— Ni n'heu tingut mai, suposo. Us en recordeu, d'ells?

— No.

— Ja m'ho imaginava. I allà asseguda a la vora del camí, esperàveu la vostra gentata, oi?

— A qui, senyor?

— Vull dir si esperàveu els follets del bosc: feia una nit de lluna ideal per a ells. M'afiguro que, com a càstig per haver romput un dels vostres cercles màgics, vau estendre aquella maleïda capa de gel al mig del camí, oi?

Vaig sacsejar el cap.

—Els follets del bosc —vaig respondre, parlant amb tanta seriositat com ell— van abandonar Anglaterra fa més de cent anys. I ni tan sols al camí de Hay, ni als camps dels encontorns, en trobaríeu cap rastre. Mai més no tornaran a dansar durant les nits d'estiu ni sota la freda lluna d'hivern.

La senyora Fairfax havia deixat de fer mitja i, amb les celles arquejades, semblava demanar-se quina mena de conversa era aquella.

—Bé, doncs —va fer el senyor Rochester—, si no teniu pares, deveu tenir parents: oncles i ties?

—No; no n'he conegut mai cap.

— I la vostra casa?

—No en tinc, de casa.

— I on viuen els vostres germans?

—No tinc ni germans ni germanes.

— Qui us va recomanar quan vau venir aquí?

—Vaig posar un anunci, i la senyora Fairfax va respondre al meu oferiment.

—Sí —va intervenir la bona senyora, que ara ja sabia quin terreny trepitjava—, i cada dia dono gràcies a la Providència per haver-me il·luminat. La senyoreta Eyre ha estat una companyia invaluable per a mi, i una mestra bondadosa i eficient per a l'Adèle.

—No cal que lloeu les seves virtuts —li etzibà el senyor Rochester—. Els elogis no em convencen. Jutjaré per mi mateix. Per començar, aquesta senyoreta va provocar la caiguda del meu cavall.

— Què dieu, senyor? —va exclamar la senyora Fairfax.

—A ella li he d'agrar aquesta dislocació.

La vídua estava desconcertada.

—Senyoreta Eyre, no heu viscut mai en una ciutat?

—No, senyor.

— Heu tingut tractes amb molta gent?

— Només amb les alumnes i les mestres de Lowood, i ara amb les persones que viuen a Thornfield.

— Heu llegit molt?

— Tan sols els llibres que he tingut al meu abast, que no han estat molt nombrosos ni d'alta erudició.

— Veig que heu viscut com una monja. Sens dubte deveu estar ben imbuïda dels preceptes religiosos. Tinc entès que el director de Lowood, en Brocklehurst és clergue, oi?

— Sí, senyor.

— I probablement totes les nòies l'adoràveu, com totes les religioses d'un convent adoren el seu pastor.

— Oh, no!

— I ho dieu tan fresc! Com que no? Una novícia que no sent devoció pel seu sacerdot! Això gairebé és una afirmació blasfema.

— Detestava el senyor Brocklehurst, i no era l'única que experimentava aquest sentiment. És un home cruel, arrogant i, alhora, ^{mesquí.} ~~mesquí.~~ Ens feia tallar els cabells i, per economia, comprava agulles i fil de mala qualitat, que gairebé ni servien per cosir.

— Quina manera tan equivocada d'entendre l'economia! —va remarcar la senyora Fairfax, que ara seguia el fil del diàleg, sense cap dificultat.

— I aquestes són les mostres de la seva maldat? —va preguntar el senyor Rochester.

— Quan era l'únic que s'encarregava d'establir el nostre règim alimentari, abans de la formació d'un patronat, ens matava de gana. Una vegada a la setmana ens feia morir d'avorriment amb els seus llargs sermons, i cada vespre ens llegia llibres que parlaven de morts sobtades i del Judici Final, que ens feien agafar por fins i tot d'anar a dormir.

— Quina edat teníeu quan vau ingressar a Lowood?

— Deu anys.

— I us hi vau estar vuit anys? Aleshores, ara en teniu divuit, oi?

Vaig assentir amb el cap.

—L'aritmètica, sabeu?, és útil; sense la seva ajuda, difícilment hauria pogut endevinar la vostra edat. És una cosa difícil de precisar quan les faccions i la complexió d'una persona estan tan en desacord, com en el vostre cas. I què hi vau aprendre a Lowood? Sabeu música?

—Una mica.

—És clar: aquesta és la resposta de rigor. Aneu a la biblioteca... Bé, vull dir que feu el favor d'anar a la biblioteca. Dispenseu el meu to autoritari. Estic acostumat a dir que es faci això o allò altre, i a ser obeït, i no puc pas violentar els meus costums per vós. Aneu, doncs, a la biblioteca, emporteu-vos una espelma, deixeu la porta oberta, seieu al piano i toqueu alguna cosa.

Vaig obeir les seves indicacions.

— Ja n'hi ha prou! —va cridar ell al cap d'uns minuts—. Toqueu una mica, ja ho veig, com qualsevol col·legiala d'una escola anglesa, i fins i tot millor que algunes, potser, però no pas bé.

Vaig tancar la tapa del piano i vaig tornar a la sala. El senyor Rochester va prosseguir:

—Aquest matí, l'Adèle m'ha ensenyat uns dibuixos que, segons diu, els heu fet vós. Jo diria que no els heu fet tota sola, que, probablement, us va ajudar un professor.

— No, i ara! —vaig exclamar.

— Ah! Veig que teniu orgull. Bé, porteu-me la vostra carpeta de dibuixos, si és que em podeu garantir que són autènticament vostres; però, si no, més val que no obriu la boca. Sé reconèixer quan un dibuix ha estat retocat.

—Aleshores, no diré res, i jutjareu per vós mateix, senyor.

Vaig anar a buscar la carpeta a la biblioteca.

—Acosteu la taula —ordenà ell, i jo la vaig fer rodar fins al divan.

L'Adèle i la senyora Fairfax s'acostaren per veure els dibuixos.

—No us agomboleu —va fer el senyor Rochester—. Quan jo acabi, us els aniré passant, però no us tireu a sobre meu.

Va examinar minuciosament els dibuixos i les pintures. En va separar tres; els altres treballs, un cop els va haver vist, els va apartar tot dient:

—Endueu-vos-els a l'altra taula, senyora Faiffax, i mireu-los amb l'Adèle. I vós —va afegir, tombant-se cap a mi—, seieu i contesteu les meves preguntes. Veig que aquests dibuixos van ser fets per una sola mà. Aquesta mà, era la vostra?

—Sí.

— I quan vau tenir temps de fer-los? Devíeu trigar molt i us devien exigir molta dedicació.

—Els vaig fer durant les dues últimes vacances que vaig passar a Lowood, en què no tenia cap altra ocupació.

— D'on els vau copiar?

—Els vaig treure del meu cap.

— D'aquest cap que veig sobre les vostres espatlles?

—Sí, senyor.

—I, voleu dir que encara hi resten d'altres coses semblants?

—Jo crec que sí, i confio que... millors.

Ell va escampar les pintures al seu davant i, de nou, les va anar contemplant alternativament.

Mentre el senyor Rochester està ocupat, t'explicaré, estimat lector, com eren les pintures. En primer lloc, he de dir que no eren cap meravella. Els temes, en efecte, eren fruit de la meva imaginació. Mentre els veia amb l'ull espiritual, abans d'intentar ~~plum~~ plasmar-los sobre el paper, eren imposants; però la meva mà no va ser capaç de secundar la meva fantasia, i en cada cas el resultat fou una pàl·lida imatge de l'esplendorosa obra que jo havia concebut.

Aquelles pintures eren a l'aiguada. La primera representava uns núvols baixos i lívids, desplaçant-se sobre una mar embravida: tot, a la distància, quedava eclipsat pels núvols, així com bona part del primer terme, o, més ben dit, les primeres onades, car no ^{hi} apareixia cap tros de terra. Un raig de llum posava en relleu el pal d'una nau mig submergida, sobre el qual hi reposava un cormorà, negre i enorme, amb les ales esquitxades d'escuma; al bec hi sostenia un braçalet d'or, amb gemmes encastades, que jo havia pintat amb els colors més brillants que em podia proporcionar la meva paleta, i amb tota la resplendent definició que el meu llapis era capaç d'assolir. Tot enfonsant-se sota l'au i el pal, el cadàver d'una persona ofegada semblava fitar amb els ulls oberts a través de l'aigua verda. Un braç delicat era l'únic membre clarament visible, el braç d'on ~~marin~~ s'havia esllavisat, o d'on havia estat arrencat, el braçalet.

La segona pintura oferia al primer pla solament el cim indistint d'una muntanya, amb una mar d'herba mig ajaçada per la brisa. Més enllà i sobre l'horitzó, el firmament, d'un color blau fosc, com si fos al capvespre, i, dreçant-se contra el cel, el bust d'una dona, pintada amb colors tan suaus i foscos com vaig poder obtenir. El front era coronat amb un estel; les línies inferiors eren vistes com a través d'un vapor difús; els ulls tenien una lluïssor fosca i irada; els cabells flamejaven ombrosos, talment un núvol esfilagarsat pel vent o per una descàrrega elèctrica. Al cell s'hi des-~~marcava~~ tacava un pal·lid reflex, com de llum de lluna; la mateixa claror lleu tenyia l'enfilall de núvols d'on sorgia aquella visió de l'Estrella Vespertina.

La tercera mostrava la punta d'un iceberg que perforava un cel polar: Un feix de raigs de llum boreal s'alçava en tènues llances, estretament unides, tot al llarg de l'horitzó. Projectant tot això a la distància, apareixia, a primer terme, un cap: era un cap colossal, inclinat ~~marcava~~ devers l'iceberg, fins a reposar-hi. Dues mans molt primes, unides sota el front, estenien, tot aguantant-lo, davant les faccions inferiors un vel

negre; s'hi feia visible, el front, blanc com un os, i un ull de mirada buida, fixa, inexpressiva, a no ser per la lluentor vidriosa de la desesperació. Sobre les temples, enmig els plecs arrugats d'un turban de drap negre, amb la tènue consistència d'un núvol, hi resplendia un anell de blanca flama, ornat amb espurnes d'un to rogenc. Aquella pàl·lida mitja lluna que formava era "talment una corona reial", i allò que cenyia com una diadema era "la forma que forma no tenia".

— Ereu feliç quan pintàveu això? —va demanar el senyor Rochester, al cap d'una estona.

—M'hi concentrava, senyor, i, sí, era feliç. En un mot, pintar va ser per a mi gaudir un dels plaers més grans de la meva vida.

—Això no és dir gran cosa. Els vostres plaers, segons que heu dit, han estat escassos. Però gosaria afirmar que, mentre donàveu a les vostres pintures aquests estranys matisos, vivíeu en una mena de món de somnis propi dels artistes. Hi dedicàveu moltes hores per dia?

—Com que no tenia res més a fer, perquè estava de vacances, hi treballava del matí fins al migdia, i de la tarda fins al vespre. Com que els dies a l'estiu són llargs, aprofitava força el temps.

— I esteu satisfeta del resultat dels vostres febreros esforços?

—Lluny d'això. Em turmenta la diferència que existeix entre allò que imagino i l'obra acabada. En tots els casos, imaginava coses que són incapaç de realitzar.

—No pas del tot. Heu plasmat l'ombra del vostre somni, però, probablement, res més. No teniu el talent ni domineu la tècnica de l'artista en plena maduresa. Amb tot, els vostres treballs són molt singulars, per haver-los fet una col·legiala. Quant a les idees, són de naturalesa fantàstica. Aquests ulls de l'Estrella Vespertina els deveu haver vistos en un somni. Com, si no, hauríeu pogut fer-los tan clars i, això no obstant, gens brillants? Quina intenció s'oculta en les seves insondables pregoneses? I qui us va ensenyar a pintar el vent? Hi ha borrasca en aquest cel, i una

brisa suau al cim d'aquest turó. On vau veure Latmos? Perquè això és Latmos...
Teniu, guardeu això!

Amb prou feines havia acabat de lligar les cintes de la carpeta, quan el senyor Rochester, tot consultant el seu rellotge, va dir bruscament:

—Són les nou tocadés. Què preteneu, senyoreta Eyre, consentint que l'Adèle estigui llevada fins tan tard? Porteu-la al llit.

L'Adèle va fer-li un petó abans de sortir de la sala. Ell va acceptar la carícia, però a penes va demostrar més tendresa que ~~en~~ no hauria demostrat el Pilot, o sigui, no pas massa.

—Apa, bona nit —va fer, tot assenyalant la porta amb un gest, com si, ja cansat de la nostra companyia, ens acomiadés.

La senyora Fairfax va recollir la seva labor, i jo, la meva ~~meua~~ carpeta. Vam fer una lleugera reverència al senyor Rochester, que ens va correspondre fredament amb un cop de cap, i ens vam retirar.

—M'havíeu dit que el senyor Rochester no era una persona especialment rara, ~~senyora Fairfax~~ senyora Fairfax —li vaig comentar, quan vaig reunir-me amb ella a la seva cambra, després de ficar l'Adèle al llit.

—Bé, i ho és?

—A mi m'ho sembla. És molt voluble i molt brusc.

—És veritat. No hi ha dubte que pot semblar una mica estrany, però jo estic tan acostumada al seu tarannà, que mai no m'hi fixo. I de més a més, si té un temperament fort, cal ser tolerant amb ell.

— Per què?

—En part, perquè és el seu natural..., i ningú no pot evitar de ser com és, i en part, perquè el turmenten les preocupacions, i això altera el seu esperit, sens dubte.

— Què és el que el preocupa?

—Per començar, problemes familiars.

—Però si no té família...

—Ara no, però n'havia tinguda... o, si més no, tenia parents. Fa uns

anys va morir el seu germà gran.

— El seu germà gran?

—Sí. L'actual senyor Rochester no fa pas molt que està en possessió d'aquesta propietat, deu fer sols uns nou anys.

—Nou anys és força temps. Tant se l'estimava, el seu germà, per no haver-se consolat encara de la seva pèrdua.

—Bé, no..., potser no. Jo crec que hi havia certes desavinences entre els dos germans. El senyor Rowland Rochester no va ser del tot just amb el senyor Edward, i qui sap si no va predisposar el seu pare contra ell. El pare li agradaven molt els diners i volia que els béns de la família romanguessin indivisos, i, això no obstant, desitjava ansiosament que el senyor Edward tingués fortuna, també, per tal de fer honor al nom, i, tan bon punt va ser major d'edat, van fer certes maniobres no massa clares, que van causar molt de mal. El vell senyor Rochester i el senyor Rowland es van posar d'acord per deixar el senyor Edward en una penosa situació, per tal que es veiés obligat a ^{fer-se una} ~~seua~~/fortuna. No he sabut mai ben bé quin era el caràcter precis d'aquesta situació, però el seu esperit no va poder suportar el sofriment que va comportar. Com que no és home que perdoni fàcilment, va partir peres amb la família, i durant molts anys va dur una vida errant. Des que, en morir el seu germà sense fer testament, va entrar en possessió de l'herència, no crec que hagi passat a Thornfield quinze dies seguits. En el fons, no m'estranya que fugi d'aquesta casa.

— Per què?

—Potser li porta records massa tristos.

La resposta era evasiva. Jo hauria volgut que fos més concreta, però la senyora Fairfax no volia o no podia donar-me detalls més explícits sobre l'origen i el caràcter de les preocupacions del senyor Rochester. ~~Havia~~ Ha-
via donat a entendre que eren un misteri per a ella mateixa i que allò que sabia ho havia deduït fonamentalment a base de conjectures. Segui com sigui, era evident que volia canviar de tema, i per la meua part així ho vaig fer.

CAPÍTOL CATORZE

160 Durant els dies següents el vaig veure poques vegades, el senyor Rochester. Als matins estava molt ocupat en els seus assumptes i, a la tarda, el visitaven persones de Millcote o de la rodalia, les quals, de vegades, es quedaven a sopar amb ell. Quan va tenir el turmell prou bé per tornar a muntar a cavall, sortia sovint, segurament per retornar les visites, ja que, en general, no tornava fins a altes hores de la nit.

En aquell període, ni l'Adèle solia veure'l amb freqüència, i totes les meves relacions amb ell es reduïren a encontres casuals al vestíbul, a l'escala o a la galeria; en aquestes ocasions, ell, a voltes, passava pel meu costat amb posat arrogant i distant, tot saludant-me amb una distreta inclinació de cap o una freda mirada; i, de vegades, em feia una reverència i somreia amb cavallerosa afabilitat. Els seus canvis d'humor no em molestaven, perquè comprenia que jo no hi tenia res a veure: els alts i baixos que presentava el seu caràcter depenien de causes que no tenien cap relació amb mi.

Un dia, que havia tingut uns quants invitats a sopar, em va demanar la carpeta, sens dubte per mostrar-los el seu contingut. Aquells cavallers van marxar d'hora, per tal d'assistir a una reunió a Millcote, segons que em va informar la senyora Fairfax; però, com que la nit era humida i inclement, el senyor Rochester no els va acompanyar. Poc després d'haver-se anat els invitats, va tocar la campaneta i ordenà que baixéssim l'Adèle i jo. Vaig pentinar la nena i la vaig arreglar una mica. Després de comprovar que no havia de retocar res de la meva vestimenta senzilla com la d'una quàquera —tot era massa cenyit i llis, fins i tot els cabells recollits en unes trenes, perquè es pogués desarreglar—, vam baixar. L'Adèle es preguntava si, finalment, hauria arribat el seu petit coffre, car, a causa d'un error, s'havia endarrerit uns quants dies. Tan bon punt vam entrar al menjador, va veure una capseta de cartró sobre la taula i va manifestar una gran alegria, com si hagués sabut per instint de què es tractava.

— Ma boîte! Ma boîte! —va exclamar, corrent cap a la taula.

—Sí, aquí tens la teva boîte, per fi. Es veu que ets una autèntica parisenc! Emporta-te-la a un racó i entretén-te treient-li les entranyes —va fer la greu i sarcàstica veu del senyor Rochester, muntant des de les profunditats d'una immensa ~~immensa~~ butaca on estava enfonsat, al costat del foc—. Però no m'empipis —va afegir— donant-me detalls de l'operació anatómica ni notícia de l'estat de les entranyes. Fes-ho en silenci; tiens-toi tranquille, enfant, comprends-tu?

161 L'Adèle, però, no semblava tenir necessitat que li diguessin què havia de fer: ja s'havia retirat a un sofà amb el seu tresor, i feina tenia a deslligar la corda que fermava la tapa. Havent eliminat l'impediment, i després de treure uns fulls de paper de seda, es va limitar a exclamar:

— Oh, ciel! Que c'est beau!

I va restar absorta en extàtica contemplació.

— La senyoreta Eyre és aquí? —va demanar l'amo, mig incorporant-se a la butaca per mirar cap a la porta, on m'estava jo encara—. Ah, bé, veniu i seieu aquí. —Va acostar una butaca a la seva—. No suporto la xerrameca de les criatures —va continuar—, ja que, vell conco com sóc, no conservo cap record agradable relacionat amb la xerrera infantil. Em resultaria intolerable passar tot un vespre tête-à-tête amb un marrec. No enretireu més la butaca, senyoreta Eyre. Seieu exactament on jo l'he col·locada..., si us plau, vull dir. Al diable tots aquests compliments! Sempre me n'oblido. Tampoc no sento una especial afecció a enraonar amb velles ximplotes. Per cert, m'oblidava de la de casa, i això no està bé: ella és una Fairfax, o es va casar amb un d'ells, i diuen que la sang és més espessa que l'aigua.

Va tocar la campaneta i va fer comunicar a la senyora Fairfax que la invitava a baixar al menjador, i la bona dona no va trigar a presentar-se, amb el covenet de la labor a la mà.

—Bona nit, senyora. Us he enviat a buscar per a una missió benèfica.

He prohibit a l'Adèle que em digui res a propòsit dels seus presents, i està a punt d'esclatar d'alegria. Tingueu la bondat d'ocupar-vos d'escoltar-la i de conversar amb ella sobre el tema. Serà ~~un moment de la vostra vida~~ una de les obres de caritat més grans de la vostra vida.

En efecte, l'Adèle, tan bon punt va veure la senyora Fairfax, la va portar cap al sofà i de seguida li va omplenar la falda amb els objectes de porcellana, de vori i de cera que contenia la seva boîte, bo i donant explicacions tan vehements com li ho permetia el seu escàs domini de l'anglès.

—Ja he fet el paper d'un bon amfitrió —va prosseguir el senyor Rochester—, brindant als meus hostes l'ocasió d'entretenir-se i, per tant, quedo en llibertat de divertir-me jo. Senyoreta Eyre, tireu la vostra butaca una mica més endavant..., encara esteu massa enrere. Des d'aquí no us puc veure bé sense abandonar la còmoda posició en aquesta butaca, cosa que no penso pas fer.

Vaig obeir, si bé a mi m'hauria ~~agradat~~ agradat de romandre més a l'ombra, però el senyor Rochester tenia una manera de donar ordres tan imperativa, que t'obligava a obeir-lo sense discutir.

Érem, com he dit, al menjador. L'aranya, que havien encès per sopar, continuava inundant l'estança de llum festiva; el foc cremava vivament, i les cortines porprades penjaven, àmplies i sumptuoses, davant l'alt finestral i al pas de l'elevada arcada. Tot estava en silenci i només se sentia el xiuxiueig de l'Adèle, que no s'atrevia a aixecar la veu, i el repic de la pluja hivernal contra els vidres.

El senyor Rochester, que seia a la seva butaca adomassada, oferia un aspecte ~~distint del~~ d'altres vegades: el seu rostre no era tan sever... i la seva expressió ~~menys~~ ^{era} trista. Tenia un somriure als llavis i li brillaven els ulls, si bé no podia afirmar que fos a causa del vi, però ho considero molt probable. Es trobava, en un mot, en l'estat beatífic de la digestió; i es mostrava més expansiu i més indulgent que no pas al matí, quan adoptava una actitud

rígida i glacial. Amb tot, no havia desaparegut la seva sorruderia, mentre mantenia el cap reclinat contra el tou respatller de la butaca, i el resplendor del foc li il·luminava de ple les dures faccions i els grossos ulls negres; perquè tenia uns grossos ulls negres, i molt bells, per cert, a les pregoneses dels quals s'hi endevinava, ara i adés, un cert amorosiment, que, si no era tendresa, podia considerar-se com una manifestació semblant a aquest sentiment.

Feia una estona que contemplava el foc, mentre jo observava el seu rostre, quan, tombant-se de cop, em va sorprendre examinant la seva ~~fantàstica~~ fisonomia.

—M'estàveu mirant, senyoreta Eyre —va fer—. Em trobeu atractiu?

Si hagués tingut temps de meditar la resposta, hauria donat una contestació convencional, vaga i cortesa; però se'm va escapar de la llengua sense ni adonar-me'n:

—No, senyor.

— Com hi ha Déu que sou una persona curiosa! —va exclamar—. Teniu l'aire d'una nonnette: tímida, callada, ~~grau~~ seriosa i candorosa, i seieu amb les mans a la falda, i els ulls generalment clavats a la catifa (tret de quan, com ara, per ^exemple, m'escruteu el rostre); en canvi, si us fan una pregunta o un ~~q~~ comentari que no teniu més remei que contestar, engegueu una resposta, si no categòrica, ~~sin~~ almenys brusca. Què vol dir això?

—Perdoneu-me, senyor, si he estat massa franca. Reconec que hauria d'haver contestat que no és fàcil respondre una pregunta sobre l'aparença; que és una qüestió de gustos i que la bellesa té poca importància, o una cosa així.

—No havíeu de contestar res d'això. Així que la bellesa té poca importància! Ara, amb el pretetx de pal·liar l'insult d'abans, de calmar-me, m'introduïu, pèrfidament, un estilet a l'orella! Endavant: quins defectes em trobeu, digueu, us ho prego? És que no tinc tots els membres i totes les faccions com tots els homes?

—Senyor Rochester, permeteu-me que rectifiqui la meva primera resposta: ho he dit sense pensar. Ha estat un disbarat.

—Això és el que jo crec, i ara n'haureu de pagar les conseqüències. Apa, critiqueu-me: no us agrada el meu front?

Es va tirar enrere els negres cabells ondulats que li queien sobre les celles i va descobrir la sòlida protecció dels òrgans intel·lectuals, en la qual, però, hi mancaven les protuberàncies característiques de la bondat.

— I què, senyoreta, tinc aspecte d'imbècil?

—Al contrari, senyor. Pensareu que és una descortesia, potser, si us pregunto, al meu torn, si sou un filàntrop?

— Ja hi tornem a ser! Una altra ganivetada, quan pretenia consolar-me! I tot perquè he dit que no m'agrada tractar amb criatures i velles (sigui dit en veu baixa!). No, ^{bona minyona,} ~~perquè~~ en general no sóc filàntrop, però tinc consciència.

I Assenyalà les prominències que, segons diuen, indiquen aquesta qualitat, i que, afortunadament per a ell, eren força notables.

—De més a més —va afegir—, en una època posseïa una mena de ruda blanesa de cor. Quan tenia la vostra edat, era un xicot força sentimental i m'emocionava fàcilment davant els infortunats i els desvalguts. Però després la fortuna m'ha colpejat de tal manera, m'ha baquetejat tant, que ara em vanto de ser dur i resistent com una pilota de goma massissa. Això no obstant, ^{encara} sóc vulnerable per un parell de fenedures, encara tinc algun punt flac. Sí. Creieu que això em deixa alguna esperança?

— Esperança de què, senyor?

~~—~~ "Decididament ha pres massa vi", vaig pensar, i no sabia pas com respondre una pregunta tan peculiar: com podia ~~dir~~ dir jo si tenia possibilitat de sofrir de nou una transformació?

—Sembleu molt desconcertada, senyoreta Eyre, i si bé vós teniu tant de bonica com jo d'atractiu, aquesta expressió de perplexitat us afavoreix.

D'altra banda, és convenient, perquè així no manteniu clavada la vostra escrutadora mirada en la meua fisonòmia, sinó que ~~que~~ es dedica a estudiar les flors de la catifa. Així que ja podeu continuar desconcertada. Bona minyona, aquest vespre em sento comunicatiu i sociable.

164 I, després d'aquesta digressió, es va aixecar de la butaca i es va quedar dret, recolzat a la lleixa de marbre de la xemeneia. En aquella posició, se li veia el cos tan bé com la cara. L'amplària del seu pit era quasi desproporcionada en relació a la llargària dels seus membres. Estic segura que molta gent hauria dit que era un home lleig; però, amb tot, hi havia un ~~min~~ tal aire d'espontània altivesa en el seu posat, tanta naturalitat en les seves maneres, ^{una indiferència tan absoluta} ~~una indiferència tan absoluta~~ per la seva aparença exterior, una creença tan ferma en la importància d'altres facultats seves, intrínseques o no, però com a compensació per la mera manca d'atractiu personal, que, en observar-lo, hom compartia inevitablement la indiferència, i, potser d'una manera cega i inconscient, se sentia inclinat a confiar en ell.

—Aquest vespre em sento comunicatiu i sociable —va repetir—, i per això us he enviat a buscar, ja que el foc i els canelobres no em feien prou companyia; ni tampoc el Pilot, ja que, com tots els seus congèneres, no parla. L'Adèle ocupa un nivell més elevat, però no pas prou, i la senyora Fairfax, ídem. En canvi, estic persuadit que vós us podeu posar a la meua altura, si us ho proposeu. La primera vegada que us vaig invitar a venir aquí, em vau deixar perplex. Després em vaig oblidar de vós gairebé del tot; tenia d'altres coses al cap. Però aquest vespre he decidit estar tranquil, evitant allò que importuna i cercant allò que em complau. I ara m'agradaria saber més coses de vós..., parreu, doncs.

En comptes de parlar, vaig somriure, i no pas d'una manera complaent ni submissa.

—Va, parreu —va insistir.

— De què, senyor?

—Del que volgueu. Deixo l'elecció del tema i la manera de tractar-lo enterament a la vostra voluntat.

D'acord amb això, em vaig quedar callada. "Si ~~NEWTON~~ espera que parli pel gust de parlar i de lluir-me, s'adonarà que s'ha equivocat de persona", vaig pensar,

—Us heu quedat muda, senyoreta Eyre.

Vaig continuar callada. Ell va decantar el sap devers mi i em va escrutar els ulls.

—Obstinada? —va fer—. I enutjada. Ah, teniu raó! Us ho he demanat d'una manera absurda i gairebé insolent. Senyoreta Eyre, disculpeu-me. Que consti, d'una vegada per sempre, que no us vull tractar com a una persona inferior, és a dir —va rectificar de seguida—, únicament amb la superioritat que comporten vint anys de diferència d'edat i més d'un segle d'experiència. Això és legítim, ~~me~~ et j'y tiens, com diria l'Adèle. És en virtut d'aquesta superioritat, únicament, que us demano tingueu la bondat de parlar-me una mica, per distreure'm d'altres pensaments, dolorosos com una plaga gangrenosa provocada per un clau rovellat.

S'havia dignat a donar-me una explicació, quasi una disculpa, i jo no podia mostrar-me insensible a la seva condescendència.

—M'agradaria distreure-us, si pogués, senyor..., amb molt de gust, però no sé de què parlar, perquè, com puc saber quines coses us interessin? Pregunteu-me el que vulgueu, i us contestaré tan bé com sàpiga.

—Aleshores, i en primer lloc, estareu d'acord amb mi que tinc el dret de parlar-vos amb certa autoritat, d'una manera brusca, potser severa, de vegades, tenint en compte que, com he dit abans, per l'edat podria ser el vostre pare, i que, a més a més, posseeixo una vasta experiència, adquirida viatjant per mig món i tractant moltes i diverses persones, mentre que vós heu viscut sempre amb la mateixa gent en una mateixa casa.

—Feu com vós vulgueu, senyor.

—Això no és una resposta, o, més ben dit: és una resposta molt irri-

tativa, perquè resulta evasiva. Contesteu clarament.

—Doncs bé, senyor, jo crec que no teniu cap dret a manar-me, simplement perquè sou més vell/que jo o perquè hàgiu vist més món. Aquesta superioritat que us atribuiu dependrà de l'ús que hàgiu fet del vostre temps i de la vostra experiència.

— Hum! Aviat és dit. Però jo no ho puc admetre, ja que això mai no s'adirà al meu cas, per tal com n'he fet un ús indiferent, per no dir mal ús, de totes dues avantatges. Bé, deixem de banda aquesta superioritat i posem-nos d'acord que, d'ara endavant, rebreu les meves ordres sense ofendre-us ni enfadar-vos pel to autoritari, us sembla bé?

Vaig somriure en pensar com era curiós que el senyor Rochester semblava oblidar-se que em pagava trenta lliures l'any per rebre les seves ordres.

—Està molt bé que somrigueu —va fer ell, advertint instantàniament la fúga expressió—, però parreu també.

—Estava pensant, senyor, que ben poques persones es preocuparien de preguntar als seus assalariats si s'ofendran o s'enfadaran quan els donin ordres.

— Assalariats? Com? Vós sou assalariada meva? Ah, sí: m'havia oblidat del sou! Bé, doncs, posats en aquest terreny mercenari, esteu d'acord a deixar-me adoptar una mica l'aire d'home superior?

—No, senyor, no pas en aquest terreny. Però, atès que ho havíeu oblidat i que ~~me~~ us preuqueu per saber si la vostra empleada se sent còmoda com a subordinada, hi estic d'acord.

— I consentireu a dispensar-me que ~~prescindiré~~^{prescindeixi} de les formes i de les frases convencionals, sense suposar que l'omissió implica insolència?

—Estic segura, senyor, que no confondré mai la manca de bones maneres amb la insolència. Allò ho podria tolerar, però cap ésser humà nascut lliure no s'ha de sotmetre a això, ni tan sols per un sou.

— Ximpleries! La majoria de les persones nascudes lliures se sotmeten a qualsevol cosa per un sou. Per tant, parreu per vós mateixa i no us aven-

tureu a formular generalitzacions ~~me~~ sobre coses que ignoreu en absolut. Això no obstant, en el fons, us felicito per la vostra resposta, a pesar de la seva inexactitud, tant per la manera que ho heu dit, com per la idea implícita. La manera ha estat franca i sincera, cosa poc corrent. Al contrari, en aquests casos, un sol trobar afectació, fredor, estupidesa, la incomprensió més absoluta, en resposta a la franquesa. Ni tres entre tres mil institutius inexpertes haurien contestat com ho heu fet vós. Però no us en vanaglorieu: si sou diferent de la majoria, no és pas mèrit vostre, sinó de la natura que us ha fet així. I, comptat i debatut, encara vaig massa lluny en les meves conclusions, perquè potser no sou millor que les altres i teniu intolerables defectes que compensen les vostres bones qualitats.

"I això mateix us pot passar a vós", vaig pensar. Devia llegir aquest pensament en els meus ulls, quan es van creuar amb els seus, perquè em contestà com si me l'hagués sentit expressar verbalment.

—Sí, sí, teniu raó —va dir—. Jo estic carregat de defectes, ja ho sé, i no pretenc pas de pal·liar-los, us ho asseguro. Déu sap que no puc ser massa sever amb els altres, perquè la meua pròpia vida és plena d'experiències i de fets, que amb justícia podrien merèixer el menyspreu i les censures del profisme. Quan tenia vint-i-un anys, vaig enfilar, o, més ben dit, em van portar (ja que, com a tots els equivocats, m'agrada atribuir la meitat de la mala sort a les circumstàncies adverses) per un camí tortuós, i després ja no vaig poder seguir el recte. Però jo podria haver estat molt diferent; podria haver estat tan bo com vós..., gairebé tan pur... i, per descomptat, més assenyat. Jo envejo la vostra pau d'esperit, la vostra consciència neta, la vostra memòria lliure de records ominosos. Una consciència així, bona minyona, deu ser un tresor exquisit, una deu inesgotable de confortació..., oi?

— I com era la vostra consciència als divuit anys, senyor?

—Com cal: neta i clara, sense que ni una gota d'aigua bruta l'hagués convertida en un fètid pantà. Jo era com vós, als divuit anys..., talment

com vós. La natura volia que jo fos, en general, un home bo, senyoreta Eyre, un home de més bona llei, i ja veïeu que no ho sóc. Podríeu dir que no ho veïeu..., si més no, em faig la il·lusió de llegir-ho als vostres ulls (per cert, vigileu el que expresseu amb ~~l'esguard~~ l'esguard, perquè jo interpreto de seguida el seu llenguatge). Us dono la meua paraula que dic la veritat: jo no sóc un canalla, no ho cregíeu pas..., no m'atribuíssiu pas malvades inclinacions. Jo estic convençut que, més en virtut de les circumstàncies, que no pas per natural inclinació, sóc un pecador com n'hi ha molts, enlletat en totes les miserables dissipacions ~~amb què~~ amb què els rics i els inútils procuren d'envilir la vida. Us sorprèn que us ho confessi, això? No us estranyi, perquè en el curs de la vostra vida trobareu molta gent que us confiarà, involuntàriament, els seus secrets, perquè la gent sabrà, d'una manera instintiva, com m'ha passat a mi, que us estimeu més escoltar els altres parlant d'ells mateixos, que no pas parlar de vós mateixa; descobriran, també, que escolteu sense menyspreu per la seva indiscreció, sinó amb una mena de natural simpatia, molt més consoladora i estimulante perquè no és indiscreta en les seves manifestacions.

— Com ho sabeu..., com ho podeu endevinar, tot això, senyor?

— Ho sé molt bé. Per això us parlo tan sincerament com si escrivís els meus pensaments en un diari íntim. Podríeu dir que hauria d'haver procurat de superar les circumstàncies, i ~~hauria~~ tindríeu raó..., ~~hauria~~ tindríeu raó; però ja veïeu que no ho vaig fer. En comptes de rebre amb impassibilitat els cops del destí, em vaig desesperar i, després, vaig caure en la depravació. I heus aquí que ara, quan qualsevol ximple degenerat em fa fàstic arran ~~de~~ d'alguna ~~mena~~ obscenitat insignificant, no puc considerar-me pas millor que ell: no tinc més remei que confessar que ell i jo ens trobem al mateix nivell. Tant de bo m'hagués mantingut ferm..., Déu sap que ho dic sincerament! Quan un cau en la temptació de pecar, després ha de sofrir la punyida del remordiment, senyoreta Eyre: el remordiment és el verí de la vida.

— Però el penediment diuen que és l'antídot d'aquest verí, senyor.

—No ho és. La reformació ho podria ser, i jo podria reformar-me..., encara tinc força de voluntat per fer-ho..., si... Però, a què treu cap pensar-ho, si jo estic maleït? De més a més, per tal com la felicitat m'és negada irrevocablement, tinc dret a gaudir els plaers de la vida, i així ho faré, costi el que costi.

—Aleshores us degradareu encara més, senyor.

—Possiblement. O potser no, perquè, i si puc haver un renovat i ~~un~~ dolç plaer? Un plaer tan confortant i dolç com la mel silvestre que l'abella xucla al bruguerar.

—Serà amarg com la fel, senyor.

— Com ho sabeu? No l'heu tastat mai. Per molt seriosa que us poseu i per molt solemnement que em mireu, sou tan ignorant sobre aquesta qüestió com aquest camafeu —i en va prendre un de la lleixa de la xemeneia—. No teniu cap dret a fer-me un sermó, perquè sou una neòfita, que encara no ha passat sota el pòrtic de la vida i desconeix absolutament els seus misteris.

—Em limito a recordar-vos les vostres pròpies paraules, senyor: heu dit que el pecat comportava remordiment, i que el remordiment és el verí de l'existència.

— I qui parla del pecat, ara? No sabria dir si la idea que m'ha passat pel cap era un pecat. Jo crec que més aviat era una inspiració que no pas una temptació: era una idea genial, assossegadora..., això sí que ho sé. Sento que torna a temptar-me! I us asseguro que no és gens diabòlica, o, si ho és, se'm presenta engalanada com un àngel de llum. Jo crec que he d'acollir un visitant tan lluminós quan truca a la porta del meu cor.

—No us en fieu, senyor. No és un àngel vertader.

—Insisteixo: com ho sabeu? En virtut de quin instint preteneu de distingir un àngel de l'abisme d'un emissari celestial..., entre un ~~un~~ guia i un seductor?

—Ho jutjo per l'expressió del vostre rostre, senyor, que s'ha tras-

mudat quan heu dit que us tornava la inspiració. Estic segura que sereu més desgraciat si feu cas d'aquesta suggestió.

—En absolut. Em porta el missatge més emocionant del món. Quant a la resta, vós no sou pas la meva directora espiritual, de manera que no us amoïneu. Vine als meus braços, seràfica aparició!

Aquesta frase la va dir com si s'adrecés a una visió, invisible a d'altres ulls que no fossin els seus. Tot seguit, després d'estendre els braços oberts, els va tancar sobre el pit com si abraqués aquell ésser invisible.

—Ara —va prosseguir, tombant el cap devers mi—, ja he rebut el bell peregrí..., una deïtat disfressada, com ho és sens dubte. M'ha causat un efecte benèfic: el meu cor que era una mena d'ossera, ara es convertirà en un sagrari.

—En honor a la veritat, senyor, no us entenc gens; no puc seguir la vostra conversa, perquè escapa a la meva capacitat de comprensió. Només em sembla entendre una cosa: dieu que no sou tan bo com us agradaria de ser-ho i que lamenteu la vostra imperfecció. Abans em parlàveu de la vostra memòria plena de mals records i dèieu que això era un turment perpetu. Doncs bé, a mi em sembla que, si us ho proposàveu de debò, arribaríeu a ser allò que voleu ser, i que si, a partir d'avui, comencéssiu a rectificar resolutament els vostres pensaments i els vostres actes, al cap d'uns anys acumularíeu un grapat de novelles i immaculades remembrances, que podríeu invocar amb plaer.

—Ben pensat i més ben dit, senyoreta Eyre, i en aquest mateix moment ja estic empedrant l'infern amb energia.

— Com dieu, senyor?

—Estic empedrant-lo de bones intencions, que espero seran duradores com el sílex. En efecte: des d'ara els meus pensaments i els meus desigs seran molt distints dels d'abans.

— I millors?

—I millors..., tant com l'or pur és molt millor que l'oripell. Sembla

que dubteu de mi, però jo no dubto gens. Conec el meu objectiu i quins són els meus motius, i en aquest moment decreto ^{per} una llei, tan inflexible com les dels medes i els perses, que ambdós són justos.

—No ^{podran} ~~podran~~ ser, senyor, si cal un nou estatut per legalitzar-los.

—Seran, senyoreta Eyre, encara que calgui un nou estatut: una inusitada combinació de circumstàncies ~~requereix~~ requereix una reglamentació inusitada.

—Aquesta màxima resulta perillosa, senyor, ja que és evident que es presta a interpretacions abusives.

— Què sentenciosa esteu avui! Però, juro pels meus déus domèstics que no en faré abús.

—Sou un ésser humà i, per tant, fal·lible.

—Ho sóc, i vós també. I què?

—Que qui és humà i fal·lible no es pot arrogar el poder que només pot ser confiat a la suprema divinitat.

— Quin poder?

—El de dir en nom d'una llei desconeguda i no sancionada: "Això és just".

—"Això és just", aquesta és la frase adient: vós l'heu pronunciada.

—Doncs que sigui just —vaig fer, mentre m'aixecava, considerant que no servia de res continuar una conversa que jo no entenia.

De més a més, intuïa que el caràcter del meu interlocutor era superior a la meva penetració, si més no, en aquell moment. ~~Em~~ Em sentia indecisa i tenia la vaga sensació d'inseguretat, que acompanya la convicció d'estar tractant un tema que ignores.

— On aneu?

—A portar l'Adèle al llit, que ja s'ha passat l'hora.

—Em teniu por, perquè enraono com l'Esfinx.

—El vostre llenguatge és enigmàtic, senyor, però, si bé estic desconcertada, podeu estar segur que no us tinc por.

—Sí, que teniu por... El vostre amor propi us fa témer que arribeu a

dir un disbarat.

—En aquest sentit, sento una certa aprensió..., no voldria pas acabar dient una ximpleria.

—Si la diguéssiu, ho faríeu d'una manera tan seriosa i serena, que jo me la prendria com una cosa assenyada. No rieu mai, senyoreta Eyre? No cal que us molestéssiu a contestar... Ja he vist que rieu poc, però també he vist que podeu riure alegrement. Creieu-me: vós no sou austera per naturalesa, talment com tampoc jo no sóc un degenerat per naturalesa. D'algun manera, la rigidesa de Lowood encara pesa sobre vostre, obligant-vos a dominar els vostres sentiments, a controlar la veu i a refrenar els gestos. En presència d'un home (sigui l'amo, el pare, un germà o el que sigui) teniu por de riure massa alegrement, de parlar amb excessiva llibertat o de moure-us amb massa vivacitat. Però, amb el temps, confio que aprendreu a captenir-vos amb més naturalitat en presència meua, ja que a mi em resulta impossible de tenir en compte les convencions en el tracte amb vós. Aleshores, el vostre esguard i els vostres moviments tindran més vivacitat i seran més espontanis que no pas ara. De vegades veig que teniu la mirada d'un ocell exòtic engabiat, que, allí dins, és un captiu inquiet, resolut i vivaç, però que, si fos lliure, volaria per sobre els núvols. Encara insistiu a marxar?

—Són les nou tocadres, senyor.

—Tant se val..., espereu una mica. L'Adèle no té ganes d'anar a dormir, encara. En aquesta posició, senyoreta Eyre, d'esquena al foc i de cara a la sala, puc observar-ho tot fàcilment. Mentre enraonava amb vós, he estat contemplant l'Adèle de tant en tant, ja que tinc motius per creure que és una personeta digna d'estudi..., motius que, algun dia, potser..., no, no, us els he d'explicar. Doncs bé, fa uns deu minuts, he vist que treia de la capsa, un vestidet de seda rosa. Mentre el desplejava, se li ha encès la cara d'emoció: porta la coqueteria a la sang, al cervell i fins i tot al moll dels ossos. Ha cridat: "Il faut que je l'essaie, et à l'instant même!"

i ha sortit corrent de la sala. Ara deu ser a la cambra de la Sophie, empravant-se el vestit, i d'aquí a uns moments la veurem entrar convertida en una Céline Varens en miniatura, tal com solia aparèixer a ls escenaris al començament..., però deixem-ho córrer. De qualsevol manera, els meus sentiments més tendres estan a punt d'experimentar una commoció. No és més que un pressentiment, així que esperem a veure si es produeix.

Al cap d'un instant, vam sentir el trepig dels peuetes de l'Adèle al vestíbul. Va entrar, transformada talment com havia predit el seu tutor. Un vestit de color rosa, de setí, molt curt i d'àmplia faldilla, reemplaçava el vestit fosc que duia abans; una garlanda de poncelles de rosa cenyia el seu front i calçava mitges de seda i unes petites sandàlies de setí blanques.

— Est-ce que ma robe va bien? —va exclamar, en irrompre a la sala—. Et mes souliers? Tenez, je crois que je vais danser!

I, tot estenent la faldilla del vestit, va travessar la sala de puntes, fins arribar davant el senyor Rochester, on va giravoltar com una ballarina i, després, es va agenollar als seus peus, alhora que exclamava:

—Monsieur, je vous remercie mille fois de votre bonté —i, tot seguit, incorporant-se va afegir: —C'est comme cela que maman faisait, n'est-ce pas, Monsieur?

— Exactament! —fou la resposta del senyor Rochester—, I "comme cela" feia desaparèixer els meus diners anglesos de les butxaques dels meus pantalons britànics. Jo també he estat jove, senyoreta Eyre, sí, jove i cap verd. Els vostres anys tendres no ho són pas més que ho van ser els meus. Ara, però, la meva primavera ja ha passat, però no sense deixar-me aquesta floreta francesa a la mà, que, hi ha moments, quan estic de mal humor, ~~reke~~ ~~man~~ de bona gana la regalaria. Perquè ara ja no sento cap afecte per l'arrel d'on va brotar; arran d'haver comprovat que només podia fructificar si era abonada amb or en pols, la poncella només m'agrada mitjanament, sobretot quan es veu tan artificial com ara. Si la conservo i la rego és tan sols en virtut del principi ~~me~~ catòlic d'expiar els nombrosos pecats, grans o petits, mitjançant una bona obra. Algun dia us ho explicaré tot. Bona nit.

CAPÍTOL QUINZE

172

En una altra ocasió, el senyor Rochester ho va explicar, en efecte. Una tarda ens va topar per casualitat, l'Adèle i a mi, a l'esplanada, i mentre la nena jugava amb el Pilot i la pilota de badminton, ell em va demanar de passejar amunt i avall per la fageda, des d'on podíem vigilar-la.

Llavors em va confessar que l'Adèle era la filla d'una ballarina francesa, la Céline Varens, per la qual ell havia sentit una "grande passion", com va dir. La Céline li havia assegurat que corresponia a la seva passió amb més ardor encara. Ell es pensava ser l'ídol d'aquella dona, lleig i tot com era; creia, com va dir, que ella preferia la seva Taille d'athlète a l'elegància de l'Apol·lo de Belvedere.

—De manera, senyoreta Eyre, que, afalagat per aquella preferència de la sílfide gèl·lica envers el gnom britànic, la vaig instal·lar en un hotel, i li vaig proporcionar tot el parament de criats, carruatge, vestits, brillants, etc. En un mot: vaig començar a arruïnar-me per causa d'ella, segons el costum establert, com qualsevol altre embadocat. Segons que sembla, ni tan sols no vaig tenir l'originalitat de triar una nova via devers la vergonya i la destrucció, sinó que vaig seguir l'antic camí amb l'estúpida precisió de no ~~apartar-me'n ni una polzada~~ desviar-me'n ni una polzada. I també em va passar (com m'ho tenia ben merescut) el que sol passar en tots aquests casos. Un vespre, que la Céline no m'esperava, se'm va acudir d'anar-la a visitar, i em vaig trobar que havia sortit. Però, com que feia una nit calorosa, i jo estava cansat de voltar per París, em vaig asseure a esperar-la al seu recambró, feliç de respirar l'aire embalsamat per la seva presència recent. No: exagero; No vaig pensar mai que l'aire estigués embalsamat pel seu alè ni consagrat per les seves virtuts. Més aviat era la flaire d'alguna pastilla perfumada, una sentor de meso i d'ambre, que no pas olor de santedat. Començava a sufocar-me en aquell ambient saturat d'aromes de flors i d'essències, quan se'm va ocórrer d'obrir el balcó i sortir-hi a respirar aire fresc.

La nit, il·luminada per la lluna i pels fanals de gas, era clara i serena. Al balcó hi havia un parell de cadires. M'hi vaig asseure, vaig encendre un cigar... Per cert que, amb el vostre permís, n'encendré un ara...

Va seguir una pausa, durant la qual va treure i va encendre un cigar. Després de posar-se'l als llavis i d'exhalar una glopada de fum del fragant havà, que s'elevà en l'aire fred d'aquell dia sense sol, va prosseguir:

—En aquella època, m'agradaven molt els bombons, senyoreta Eyre, i mentre estava croquant (dissimuleu el barbarisme!) uns confits de xocolata, bo i alternant-los amb pipades al cigar, contemplava els elegants carruatges que passaven pel carrer en direcció al teatre de l'òpera, que era allà a la vora, quan en vaig veure arribar un de tancat, tirat per un parell de magnífics cavalls anglesos, que es destacava en la brillant nit urbana i que vaig reconèixer com la voiture que havia regalat a la Céline. La meva estimada retornava i, com és natural, el cor em batejava amb impaciència contra la barana de ferro en què estava recolzat. El carruatge s'aturà, com jo esperava, davant la porta de l'hotel. La meva passió (aquest és el mot escaient per a una inamorata ballarina) va baixar del vehicle. Per bé que anava amb el coll de l'abric alçat (una previsió innecessària, per cert, en un xafogós vespre del mes de juny), la vaig reconèixer de seguida pel peu diminut que treia el nas per sota la vora del vestit, en saltar de l'estrep del cotxe. Em vaig inclinar sobre la barana i ja estava a punt d'exclamar: "Mon ange!", en un to que només hauria estat audible per al meu amor, quan vaig veure una altra figura que baixava del carruatge al seu darrere, també emboçada, però només va ser un cop de taló amb esperó que va dringar contra el paviment i un cap cofat que passava per sota l'arcada de la porte cochère de l'hotel.

"Vós no heu sentit mai gelosia, oi, senyoreta Eyre? És clar que no: és superflu que ho preguntí, perquè no heu estimat mai. Hi ha sentiments que no heu experimentat encara: teniu l'ànima adormida; encara s'ha de produir la commoció que la despertarà. Us imagineu que tota l'existència

flueix tan mansament com ha lliscat en la vostra ~~juventut~~ joventut fins ara. Vós sureu en el corrent de la vida amb els ulls closos i les orelles tapades, i no veieu els esculls que del fons arriben a curta distància de la superfície ni sentiu ~~el~~ el brogit del rompent. Però us asseguro (i fixeuvos bé en el que us dic) que un dia arribareu a un lloc del riu on el corrent forma remolins tumultuosos i tot és escuma i soroll, i aleshores, o bé us estavellareu contra els penyals, o bé una onada poderosa us durà cap a un corrent més calmos..., com em passa a mi ara.

"M'encanta aquest dia; m'encanta aquest cel plumbi; m'encanta la severitat i el silenci d'aquest paisatge congelat. M'agrada Thornfield, per la seva antigor, per la seva solitud, pels seus arbres i els seus arços, per la seva grisa façana i les fileres de fosques finestres que reflecteixen l'acerada volta del cel, i, amb tot, quant de temps he avorrit fins i tot el pensament de pensar en Thornfield, i en fugia com d'una casa empestada! Com l'avorreixo encara...!"

Va fer grinyolar les dents i emmudí. Es va aturar un moment i va picar violentament amb el peu el sòl empedreït pel gebre. Semblava que el dominava un sentiment d'odi tan poderós, que no el deixava avançar.

Anàvem muntant per l'avinguda quan ell es va parar; el casalot es dreçava al nostre davant. El senyor Rochester va alçar l'esguard cap als merlets, amb una expressió com jo no li havia vist mai abans. A les dilatades pupil·les dels seus ulls, sota les negres celles, semblaven contendir el dolor, la vergonya, la ira, la impaciència, el fàstic i l'odi. La ferocitat predominava en aquella lluita, però finalment un altre sentiment, que podria qualificar-se de dur i cínic, va predominar i ~~va~~ triomfar sobre les altres passions, tot petrificant els trets del seu rostre.

—Durant aquesta estona que he restat callat, senyoreta Eyre —va continuar—, discutia una qüestió amb el meu fat, que se m'ha aparegut al peu d'aquell faig..., com una de les bruixes ~~que~~ que se li van aparèixer a Macbeth, al bruguerar de Forres. "T'agrada Thornfield?", m'ha preguntat, mentre

traçava amb el dit, com si escrivís en l'aire, figures jeroglífiques tot al llarg de la façana, entre les finestres més altes i les més baixes. "A veure si t'agrada! A veure si t'atreveixes!" I jo he contestat: "M'agradarà! M'hi atraveixo!" I mantindré la meua paraula —va afegir malenconiosament—, abatiré els obstacles que s'oposin a la felicitat, a la bondat..., sí, a la bondat. Vull ser un home millor que no he estat, que no sóc. Com el leviatan de Job va rompre la llança, el dard i la cuirassa, destorbs que els altres consideren de ferro i de bronze, per a mi no seran més que de palla i de fusta podrida.

En aquell moment, l'Adèle va arribar corrent fins al seu davant, tot empaitant la pilota.

— Fora d'aquí! —va cridar ell, secament—. No t'acostis, criatura, o ves-te'n a dins amb la Sophie!

Quan va continuar caminant en silenci, em vaig aventurar a dur la conversa al punt en què s'havia desviat sobtadament del tema.

— Vau abandonar el balcó, quan mademoiselle Varens va entrar a l'hotel, senyor? —li vaig preguntar.

Gairebé esperava que em clavés un rebuf davant d'aquella pregunta tan poc oportuna; però, al contrari, va sortir de la seva abstracció i em va mirar sense aquella expressió que un instant abans enfosquia els seus ulls.

— Ah, m'havia oblidat de la Céline! Doncs bé, resumint: quan vaig veure la meua amada acompanyada d'un cavaller, em va semblar sentir el xiulet d'un rèptil, i la verda serpent de la gelosia, dregant-se sinuosament al balcó il·luminat per la lluna, es va introduir sota la meua armilla i es va anar obrint pas ràpidament fins al fons del meu cor. Què estrany! —va exclamar el senyor Rochester de sobte, desviant-se de nou del tema—. És estrany que us hagi elegit a vós com a confident, bona minyona! I encara és més estrany que m'escolteu amb aquesta serenitat, com si fos la cosa més natural del món que un home com jo expliqui les intimitats de la relació amb la seva amant a una noia inexperta com vós! Però la darrera singularitat

175 explica la primera, com ja us ho vaig dir: amb la vostra seriositat, la vostra prudència i el vostre seny, sou la persona ideal per ser dipositària de confidències. De més a més, conec la mena d'esperit amb què he entrat en comunicació, i estic segur que no us encomanaré la meva maldat: és un esperit peculiar, un esperit únic. Felïçment, no tinc intenció de pervertir-lo, però encara que la tingués, no ho aconseguiria. Com més conversem vós i jo, millor, ja que, mentre que jo no ~~me~~ puc sollar la vostra ànima, vós podeu confortar-me a mi.

Després d'aquesta digressió, va prosseguir:

—Em vaig quedar al balcó. Vaig suposar que pujarien al recambró i que des d'aquell lloc podria veure'ls i sentir-los. Així que vaig tancar les cortines del balcó, tot deixant una obertura suficient per poder espiar; després vaig cloure les portes, procurant que quedés un badall per on pogués escoltar les promeses dels amants dites en veu baixa. Aleshores em vaig asseure de nou. Com esperava, la parella va entrar al recambró. La meua mirada va cercar de seguida ~~intimidat~~ l'escletxa de les cortines. La cambrera de la Céline va dur un canelobre, el va deixar sobre la taula i es va retirar. Llavors vaig poder veure clarament la parella; tots dos es van llevar els abrics, i "la Varens" va aparèixer en tot el seu esplendor coberta de sedes i joies (regals meus, naturalment), acompanyada d'un oficial uniformat. Ell era un brivall de bescomte, un jove dissolut i curt de gambals, que alguna vegada havia conegut en societat i a qui mai no se m'hauria ocorregut d'odiar per tal com el menyspreava absolutament. En reconèixer-lo, la serp de la gelosia va deixar de mossegar-me el cor, perquè, en aquell mateix moment, el meu amor per la Céline es va dissipar instantàniament. Una dona capaç de trair-me amb un rival com aquell, no era digna del meu amor. Només mereixia desdeny; no tant, però, com jo mateix, que havia estat la seva ingènua víctima.

"Es van posar a enraonar: la seva conversa era tan frívola, mercenària, insípida i estúpida, que resultava més avorrida que no pas irritant. Damunt

la taula hi havia una targeta meva, que, en ser descoberta, em va convertir en tema de la seva conversa. Cap dels dos no posseïa l'energia ni l'enginy per ofendre'm d'una manera profunda, però em van insultar tan grollerament com van poder a la seva mesquina manera, sobretot la Céline, que fins i tot es va rabejar posant en relleu els meus defectes físics..., les meves deformitats, en deien ells. I això que sempre es mostrava fervent admiradora del que qualificava com ~~la~~ la meva "beauté mâle"! En això diferia diametralment de vós, que a la nostra segona entrevista em ~~van dir~~ va dir, amb tota franquesa, que no em trobàveu atractiu. El contrast em va sobtar en aquell moment i...

L'Adèle va venir corrent una altra vegada.

—Monsieur, en John ha vingut a dir que acaba d'arribar l'administrador i us vol veure.

— Ah! En aquest cas, caldrà abreujar. Vaig obrir el balcó, vaig penetrar al recambró, i ells es van quedar perplexos. Vaig notificar a la Céline que li retirava la meva protecció, i la vaig comminar a abandonar l'hotel, bo i oferint-li una quantitat per a les seves necessitats immediates. No vaig fer cap cas dels planys, de les súpliques, de les protestes, dels atacs d'histèria ni dels gestos tràgics. Ens vam citar amb el vescomte per a l'endemà al matí al Bois de Boulogne, on vaig tenir el plaer de clavar-li una bala en un dels seus braços escanyolits, més feble que l'ala d'un pollet, i em vaig quedar la mar de content, convençut que me'ls havia tret tots dos de sobre. Malauradament, però, la Varens, sis mesos abans, havia donat a llum aquesta fillette, l'Adèle, afirmant que era filla meva, i potser ho és, però bé que no li veig cap tret que demostrï aquesta suposada paternitat: el Pilot se m'assembla més que no pas ella. Uns anys després d'haver partit pères amb la seva mare, aquesta va abandonar la seva filla i se'n va anar a Itàlia amb un músic o un cantant. L'Adèle no té cap dret natural a la meua protecció, ja que no sóc el seu pare, però quan vaig saber que la pobreta havia quedat abandonada, la vaig arrencar del llot de París i la vaig tras-

plantar aquí, perquè cresqués ben ufana en el ric sòl de la ruralia anglesa. La senyora Fairfax us va contractar perquè en tinguéssiu cura, però ara que sabeu que és la filla il·legítima d'una ballarina francesa, potser canviareu d'opinió respecte al vostre comès i a la vostra protégée: un dia, em vindreu amb la notícia que heu trobat una altra ocupació..., que em pregueu que busqui una altra institutriu, etc. Oi?

—No. L'Adèle no és pas responsable de les faltes de la seva mare ni de les vostres. Jo li he posat afecte, i ara que sé que és, en cert sentit, òrfena (ja que la seva mare l'ha abandonada i vós no la reconeixeu), encara me l'estimaré més. Com podria preferir la nena aviciada d'una família adinerada, que detestaria la seva institutriu importuna, a una orfeneta solitària que l'acull com a una amiga?

— Ah, si ho veieu d'aquesta manera...! Bé, ara me n'he d'anar. I vós també fareu bé d'entrar: està fosquejant.

Però jo em vaig quedar allà fora uns minuts més, amb l'Adèle i el Pilot. Vaig córrer amb ella i vam jugar uns partits de badminton i de raqueta. Quan vam entrar a la casa, i li vaig haver tret la còfia i l'abric, me la vaig asseure a la falda i, durant una hora, la vaig deixar que xerrés a gust, sense cridar-li l'atenció per certes llibertats i frivolitats que es permetia quan li prestaven massa atenció, i que denotaven una superficialitat de caràcter, probablement heretat de la seva mare i difícil de concebre en un esperit anglès. Amb tot, la menuda tenia els seus mèrits, i jo estava disposada a reconèixer totes les seves bones qualitats al màxim. Vaig mirar de descobrir en les seves faccions una semblança amb el senyor Rochester, però no la hi vaig saber veure: cap tret, cap expressió no delatava que existís cap parentiu. Era una llàstima, perquè si hagués pogut demostrar que hi tenia una retirada, ell s'hauria interessat més per la nena.

Tot just quan em vaig retirar a la meva cambra, al vespre, vaig recordar minuciosament la relació que el senyor Rochester m'havia fet. Com ell havia dit, possiblement no hi havia res d'extraordinari, en aquella histò-

ria: la passió d'un anglès acabat per una ballarina francesa, i la traïció per part d'ella, era una cosa molt corrent, sens dubte, dins la societat. En canvi hi havia una cosa decididament estranya en el paroxisme emocional que ell havia experimentat en ~~l'instant~~ ^{l'instant} d'expressar el seu momentani bon humor i el renovat plaer que li causava la contemplació de l'antic casalot i els seus encontorns. Vaig meditar, perplexa, en aquell incident, però, de mica en mica, hi vaig renunciar, car, de moment, el trobava inexplicable, i em vaig concentrar en la consideració que l'amo de la casa em manifestava. La confiança que havia dipositat en mi, vaig considerar-la com un tribut a la meva discreció, i com a tal l'acceptava. Feia unes setmanes que es captenia amb mi d'una manera menys variable que al principi. No semblava molest per la meva presència, ⁿⁱ ~~me~~ demostrava altivesa. Quan em topava inesperadament, semblava complagut per l'encontre; sempre em tenia reservat un mot amable i, de vegades, un somriure. Quan m'invitava formalment a comparèixer davant seu, m'acollia amb una cordialitat, que em feia pensar que realment devia posseir la facultat de distreure'l, i que aquelles converses vespertines pretenia que fossin tan satisfactòries per a ell com per a mi.

Per bé que jo solia enraonar molt poc, l'escoltava, en canvi, amb delectació. Ell era comunicatiu per naturalesa, i li agradava d'obrir davant el meu esperit, ignorant del món, amplis horitzons sobre els seus costums i escenaris (no em refereixo a costums perversos ni a escenaris de corrupció, sinó a aquells costums que es caracteritzaven per la seva estranya novetat, i a aquells escenaris que resultaven interessants per les inusitades escenes que s'hi representaven). Jo experimentava un gran plaer escoltant les noves idees que ell em brindava, imaginant els quadres que ell em pintava i seguint-lo amb la imaginació a través de les ignotes regions que descobria davant la meva ment, sense fer mai cap comentari que em pogués sobtar o inquietar.

La seva espontaneïtat m'alliberava de la molèstia de sentir-me cohibida, i l'amistosa franquesa, tan correcta com cordial, amb què em tractava, des-

pertava la meva simpatia per ell. De vegades tenia la impressió que el senyor Rochester era un parent més que no pas el meu amo, tot i que, a voltes, em tractava d'una manera imperiosa; però, a mi no em molestava, perquè comprenia que era el seu tarannà. En sentir-me més feliç, més satisfeta arran d'aquell nou interès que se sumava a la meva vida, vaig deixar de delir-me per trobar ànimes bessones: el meu limitat destí semblava que s'expandia. Els buits de la meva existència s'anaven omplint, i, alhora, millorava físicament: m'havia engreixat i estava més forta.

178

El trobava més lleig, ara, el senyor Rochester? No, lector. La gratitud, unida a d'altres sentiments, tots grats i cordials, feien que el seu rostre se m'afigués la cosa més agradable de contemplar; la seva presència en una estança semblava alegrar l'ambient millor que el foc més brillant. Això no obstant, jo no oblidava els seus defectes, ja que amb freqüència els posava en relleu. Era orgullós i sarcàstic, rude en el tracte amb persones de rang inferior; al fons de la meva ànima, jo reconeixia que l'extrema amabilitat amb què em tractava a mi era compensada per la injusta severitat que demostrava envers els altres. Estava generalment de mal humor; sovint, quan m'enviava a buscar perquè li llegís en veu alta, el trobava a la biblioteca tot sol, amb el cap inclinat sobre els braços plegats, i quan l'alçava, una expressió taciturna, quasi maligna, li ~~enfosquia~~ enfosquia les faccions. Però jo creia que el seu mal humor, la seva rudeza i els seus ~~defectes~~ ^{antics} defectes morals (dic ~~veia~~ ^{antics}, perquè ara semblava haver-los esmenats) eren causats per alguna cruel injustícia del destí. Jo entenia que, per naturalesa, el senyor Rochester era un home de bones inclinacions, elevats principis i gustos delicats, que les circumstàncies, l'educació o el destí havien desviat. Jo considerava que era de bona pasta, però que, actualment, pel motiu que fos, s'havia malmès. No puc negar que em dolia la seva pena, fos quina fos, i hauria donat qualsevol cosa per poder mitigar-la.

Aquella nit, per bé que ja m'havia ficat al llit i havia apagat l'es-

pelma, no podia adormir-me pensant ~~que~~ en l'expressió del senyor Rochester, quan s'aturà a l'avinguda, i va explicar que se li havia aparegut el fat i l'havia desafiat a ser feliç a Thornfield.

" Per què no? —em preguntava—. Què l'allunya d'aquesta casa? Tornarà a abandonar-la aviat? La senyora Fairfax ^{diu} ~~mai~~ que mai no hi passa més de quinze dies seguits, i ara ja fa vuit setmanes que s'hi està. Seria ~~incomentable~~ ~~una~~ de doldre que se n'anés. Quins dies tristos, a pesar del sol radiant i el cel clar, m'esperen a la primavera, a l'estiu i a la tardor, si ell no hi és!"

No sabia dir si em vaig adormir o no després d'aquest pensament. El cas és que em vaig despertar en sentir una vaga remor, estranya i lúgubre, a sobre mateix de la meva habitació. Hauria volgut tenir encesa la candela: la nit era terriblement fosca. Em sentia deprimida. Em vaig incorporar i em vaig quedar asseguda al llit, escoltant. La remor s'havia apagat.

Vaig intentar d'adormir-me de nou, però el cor ~~moviava~~ em batejava ansiosament, i jo havia perdut la serenitat. El llunyà rellotge del vestíbul va tocar les dues. En aquell precís moment¹, em va semblar que tocaven la porta del meu dormitori, com si uns dits haguessin fregat la fulla mentre avançaven a les palpentes per la fosca galeria. Vaig fer:

— Qui hi ha?

Ningú no va contestar. Estava esgarriada de por.

Tot d'una vaig recordar que, de vegades, el Pilot, quan la porta de la cuina quedava oberta, pujava fins al llindar de la ~~porta~~ cambra del senyor Rochester, on jo l'havia vist ajaçat algun matí. Aquell pensament em va tranquil·litzar una mica. Em vaig estirar. El silenci assossega els nervis i, per tal com la quietud ^{tornava a regnar} ~~seguia regnant~~ a tota la casa, vaig començar a ~~despertar-me~~ traspasar-me de nou. Però aparentment estava escrit que aquella nit no havia de dormir més. Amb prou feines acabava d'agafar el son, quan un nou incident em va deixar glaçada fins al moll de l'os.

Aquesta vegada va ser una rialla ^e ~~demoníaca~~ sorda, reprimida, greu,

i que sonava, segons que em va semblar, a través del forat del pany de la meva porta. El capçal del meu llit quedava a prop de l'entrada de la cambra, així que de primer vaig pensar que un follet burlaner s'estava al costat del meu llit, o potser arraulit al coixí mateix. Em vaig llevar, vaig mirar per/tot arreu, però no vaig veure res. Encara estava mirant, quan es va repetir aquell so sobrenatural, i llavors vaig poder comprovar que venia de l'altra banda de la porta. El meu primer impuls fou posar la balda. El segon, preguntar una altra vegada:

— Qui hi ha?

Vaig sentir una mena de gruny i de gemec. Tot seguit, soroll de passos que s'allunyaven per la galeria cap a l'escala que duia al tercer pis. Darrerament hi havien fet una porta que la ^{barrava,} ~~havia~~ aquella escala. Vaig sentir que s'obria i es tancava, i després tot va tornar a quedar en silenci.

" Seria la Grace Poole? I estarà posseïda pel diable?", vaig pensar.

Impossible de romandre més temps sola: vaig decidir anar-me'n a la cambra de la senyora Fairfax. Em vaig posar el vestit i un xal, vaig treure la balda i vaig obrir la porta amb mà tremolosa. Sobre l'estora de la galeria, algú ~~havia~~ hi havia deixat una bugia encesa. Em va sorprendre aquella circumstància, però més em va estranyar advertir que semblava haver-hi fum, en l'ambient; mentre guaitava a dreta i esquerra, cercant l'origen d'aquelles volutes blavoses, em vaig adonar que també se sentia una forta olor de cremat.

Alguna cosa cruixia; vaig veure una porta entreoberta: era la de l'habitació del senyor Rochester, i d'allà en sortia ~~un espès núvol~~ un espès núvol de fum. Ja no vaig ~~havia~~ pensar més en la senyora Fairfax, ni en la Grace Poole, ni en les rialles. En un instant, era dins la cambra. El llit estava rodejat per les flames: les cortines cremaven. Al mig del foc i del fum, el senyor Rochester, completament immòbil, dormia profundament.

— Desperteu-vos! Desperteu-vos! —vaig cridar.

El vaig sacsejar, però ell es va limitar a mormolar alguna cosa i es va

tombar de costat: el fum l'havia deixat esvanit. No es podia perdre ni un segon, car el foc ja s'havia agafat als llençols. Em vaig precipitar cap al rentamans i la gerra: afortunadament els dos atuellis eren plens d'aigua. Un rere l'altre, els vaig abocar sobre el llit i el seu ocupant; després, vaig tornar corrent a la meua cambra, vaig prendre la meua gerra d'aigua, que vaig buidar també sobre el llit, i, amb l'ajuda de Déu, vaig aconseguir d'extingir les flames que el devoraven.

La crepitació dels elements encesos, el soroll de la gerra en estavel·lar-se contra terra, quan se'm va escapar de la mà, després de buidar-la, i, sobretot, el bany que havia prodigat al senyor Rochester, el van fer tornar en si. Per bé que la cambra ara estava a les fosques, vaig saber que s'havia despertat, perquè el vaig sentir proferint violentes malediccions en trobar-se immers en un toll d'aigua.

— És que s'ha produït una inundació? —va exclamar.

—No, senyor —vaig respondre—, però s'havia calat foc. Lleveu-vos, de seguida, que esteu amarat. Aniré a buscar una espelma.

— Per tots els dimonis de l'infern, que és la Jane Eyre! Què m'heu fet, bruixa, fetillera? Qui més hi ha a l'habitació? Us heu proposat ofegar-me?

—Vaig a buscar una espelma, senyor. I, per l'amor de Déu, lleveu-vos! Algú ha maquinat alguna cosa. Encara no sé què ha passat ni qui ho ha fet.

— Ja està: ja m'he llevat! Però res d'anar a buscar l'espelma encara. Espereu un moment, a veure si trobo roba ~~meu~~ eixuta, si és que alguna peça s'ha salvat de l'aiguat... Sí, aquí està la meua bata! Ara, aneu.

Vaig sortir corrent, i vaig tornar amb l'espelma que encara era a la galeria. Ell me la va prendre de la mà, la va aixecar enlaire i va examinar el llit cremat, els llençols xops, la catifa que nedava en aigua.

— Què ha passat? Qui ho ha fet? —va demanar.

Li vaig relatar breument el que jo sabia: l'estranya rialla que havia sentit a la galeria, els passos a l'escala del tercer pis, el fum... l'olor de cremat que m'havia conduït fins a la seva cambra, l'estat en què l'ha-

via trobada i com l'havia negat amb tota l'aigua que tenia a l'abast.

Ell m'escoltava amb posat greu. El seu rostre, mentre jo parlava, expressava més preocupació que no pas sorpresa, i, quan vaig haver acabat, va restar callat.

— Crido la senyora Fairfax? —vaig preguntar.

— La senyora Fairfax? No. Per què dimonis l'heu de cridar? Què pot fer ella? Deixeu-la dormir tranquil·la.

— Aleshores aniré a buscar la Leah i despertaré en John i la seva dona.

— Res d'això. No us mogueu d'aquí. Dueu el xal. Si no esteu prou abrigada, poseu-vos el meu abric per les espatlles i seieu en aquesta butaca... així. Ara col·loqueu els peus sobre l'escambell, perquè no se us mullin. Us deixaré aquí sola un moment. M'emportaré l'espelma. ~~MMMMMM~~ Quedeu-vos aquí fins que jo torni, quieteta com un ratolí. He de fer una escapada al pis de dalt. No us mogueu, eh?, ni crideu ningú.

181 ^{Va} ~~ella~~ sortir, i jo vaig observar com s'allunyava la claror. Ell va recórrer la galeria sense fer soroll, va obrir la porta de l'escala tan silenciosament com podia, la va tancar al seu darrere, i es va esvair l'últim raig de llum. Em vaig quedar totalment a les fosques. Vaig escoltar amb atenció, però no vaig sentir res. Va transcórrer molt de temps. Jo m'anava impacientant; tenia fred, a despit de l'abric, i, de més a més, no veia quin sentit tenia de quedar-me allà, si no havia de despertar tota la casa. Estava a punt de desobeir les ordres del senyor Rochester, a risc de fer-lo enfadar, quan vaig veure reaparèixer la llum projectant-se dèbilment sobre el mur de la galeria i vaig sentir passos apagats sobre la catifa.

"Confio que sigui ell i no alguna cosa pitjor", vaig pensar.

El senyor Rochester va entrar, pàl·lid i molt seriós.

— Ja sé què ha passat —va dir, tot col·locant l'espelma sobre el lavabo—. És el que jo m'havia afigurat.

— Què és, senyor?

Ell no va contestar, sinó que va romandre amb els braços plegats, mirant

a terra. Al cap d'uns minuts, em va dir en un to força peculiar:

—No recordo si heu dit que havíeu vist res quan heu obert la porta de la vostra cambra.

—No, senyor. Només el canelobre a terra.

—Però heu sentit una rialla estranya. Tinc entès que ja l'havíeu sentida abans, o una cosa així?

—Sí, senyor. Hi ha una dona que cús aquí, anomenada Grace Poole, que riu d'aquesta manera. És una persona molt rara.

—Justament. La Grace Poole..., ho heu endevinat. És, com vós dieu, una persona... molt rara. Bé, ja hi pensaré, en aquest assumpte. Mentrestant, m'alegro que sigueu l'única persona, a part de mi mateix, que coneix els detalls d'aquest incident. Vós no sou una d'aquestes ximpletes bocamolles: no en digueu res a ningú. Jo ja donaré una explicació sobre tot això —va afegir, ^{ho i} assenyalant el llit—. Ara torneu a la vostra habitació. Jo puc passar perfectament la resta de la nit al sofà de la biblioteca. Ja són prop de les quatre, i d'aquí a un parell d'hores ja es llevaran els criats.

—Aleshores, bona nit, senyor —vaig fer, disposada a retirar-me.

~~Mm~~ Va semblar sorprès, cosa que vaig trobar absurda, ja que ell mateix m'acabava de dir que me n'anés.

— Com! —va exclamar—. Ja em deixeu, i d'aquesta manera?

—Heu dit que ~~me~~n podia anar, senyor.

—Però no pas sense que jo m'hagi acomiadat; no pas sense dir-vos una paraula d'agraïment; no pas, en un mot, d'aquesta manera tan freda. Caram, m'heu salvat la vida..., m'heu salvat d'una mort horrible, atroç! I vós us n'aneu com si fóssim dos estranys! Almenys, permeteu-me que us estrenyi la mà.

Em va allargar la mà, i jo li vaig oferir la meua: ell la va estrenyer de primer amb una i després amb totes dues.

—M'heu salvat la vida, i em plau de tenir amb vós un deute tan gran. És tot el que puc dir. Amb qualsevol altra persona, un deute semblant re-

presentaria per a mi una càrrega intolerable; però, amb vós, és diferent. El vostre favor no el sento com una feixuga càrrega, Jane.

Va callar, mirant-me fitament. Els llavis li tremolaven, com si volgués afegir algun mot més, però no li va sortir la veu.

—De nou, bona nit, senyor. En aquest cas, no hi ha cap deute, ni favor, ni càrrega, ni obligació de cap mena.

—Sabia —va prosseguir— que, algun dia, obraríeu favorablement sobre la meua vida. Ho vaig veure als vostres ulls la primera vegada: la vostra expressió i el vostre somriure no van... —va callar—, no van... —i va afegir ràpidament:— omplir-me el cor de joia per no res. La gent parla de les simpaties espontànies; també he sentit a parlar de genis bons: a totes les faules, per fantàstiques que siguin, hi ha una engruna de veritat. Estimat esperit tutelar, bona nit!

A la seva veu vibrava una energia inusitada, i un foc insòlât animava el seu esguard.

—M'alegro d'haver estat desperta —vaig replicar, i em vaig tombar cap a la porta.

— Com! Ja us n'aneu?

—Tinc fred, senyor.

— Fred? És clar, si estem ficats en un toll! Aneu, doncs, Jane, aneu.

Però no em deixava anar la mà, i jo no podia deslliurar-me de la seva estreta. Vaig haver de buscar un pretext.

—Em sembla que sento la senyora Fairfax, senyor —vaig fer.

—Està bé, aneu.

Va afluir els dits, i jo vaig abandonar la cambra.

Em vaig tornar a ficar al llit, però ja no vaig poder dormir. Fins al matí, la meua imaginació va flotar en una mar ~~negada~~ riolera, però turbulenta, on les onades més violentes eren tapades per esclats de joia. A estones, més enllà de les agitades aigües, em semblava albirar una platja, plàcida com els turons de Beulah, i, de tant en tant, una fresca brisa des-

vetllava la meua esperança, menava triomfalment el meu esperit devers la riba, però jo no podia abastar-la, car un altre vent que bufava des de terra em feia recular. El seny tractava d'oposar-se al deliri; el criteri s'imposava a la passió. Massa febroso per reposar, em vaig llevar tan bon punt va clarejar el dia.

Després d'aquesta nit de dolor i de llàgrimes, em vaig despertar amb el cor ple de tristesa i amb la ment plena de pensaments. La vida semblava un camí llarg i solitari, i jo me'n sentia solista i abandonat.

Quan vaig obrir els ulls, la llum del dia m'envaïa amb una llum que semblava venir de lluny, d'un lloc que jo no havia mai vist. La vida semblava un camí llarg i solitari, i jo me'n sentia solista i abandonat. La vida semblava un camí llarg i solitari, i jo me'n sentia solista i abandonat.

Després d'aquesta nit de dolor i de llàgrimes, em vaig despertar amb el cor ple de tristesa i amb la ment plena de pensaments. La vida semblava un camí llarg i solitari, i jo me'n sentia solista i abandonat. La vida semblava un camí llarg i solitari, i jo me'n sentia solista i abandonat.

CAPÍTOL SETZE

183

L'endemà d'aquella nit de vetlla, temia i desitjava alhora de veure el senyor Rochester. Desitjava ~~me~~ sentir de nou la seva veu i, això no obstant, temia haver d'acarar-me amb els seus ulls. Durant les primeres hores del matí, vaig estar esperant la seva arribada; no tenia ~~l'habitud~~ ^{l'habitud} d'entrar sovint a la sala ~~d'estudi~~ d'estudi, però algunes vegades venia i s'hi quedava uns minuts, i jo tenia la impressió que aquell dia hi faria acte de presència.

Tanmateix, el matí va transcórrer com de costum: no s'esdevingué res que interrompés els estudis de l'Adèle. Únicament vaig sentir, poc després d'esmorzar, un cert renou prop la cambra del senyor Rochester, així com les veus de la senyora Fairfax, de la Leah i de ^{la} cuinera —o sigui, la muller d'en John—, i fins i tot el to rogallós del mateix John. Tot eren comentaris com ara: "Quin miracle que l'amo no s'hagi ^{abrusat} ~~abrusat~~ al seu llit!" "Sempre és perillós de deixar l'espelma encesa a la nit." "La Providència ha valgut que tingués la serenitat per pensar en la gerra d'aigua!" "M'estranya que no despertés ningú!" "Confïem que no s'hagi refredat dormint al sofà de la biblioteca." I d'altres per l'estil.

Després de tota aquella confabulació, es va sentir el soroll que feien fregant, netejant i posant les coses en ordre. Quan vaig passar per davant l'estança a l'hora de dinar, vaig veure a través de la porta oberta que tot estava de nou endreçat. Tan sols el llit apareixia sense cortines. La Leah, enfilada al banc de la finestra, fregava els vidres fumats. Vaig estar temptada de preguntar-li què havia passat, car volia saber quina explicació s'havia donat de l'incident, però, en entrar-hi, vaig advertir que hi havia una altra persona a la cambra: una dona, asseguda en una cadira al costat del llit, que cosia les anelles de les noves cortines. Aquella dona no era altra que la Grace Poole.

Romania seriosa i taciturna, com de costum, amb el seu vestit marró,

el davantal de quadres, el mocador blanc i la còfia. Estava capmassada en la seva feina, a la qual semblava dedicar tots els seus pensaments. Ni al front estret, ni a les vulgars faccions no hi havia cap rastre de la pal·lidesa ni de la desesperació que un esperaria de descobrir al rostre d'una dona que havia intentat de cometre un assassinat, oi més quan la possible víctima l'havia seguida fins al seu cau i (segons suposava jo) l'havia acusada del crim que pretenia de perpetrar. Em vaig quedar perplexa, desconcertada. Ella va alçar la vista mentre jo encara l'observava, però no es va sobresaltar pas ni se li va alterar el color de la cara: la seva expressió no va delatar cap emoció, ni sentiment de culpa, ni por de ser descoberta.

—Bon dia, senyoreta —va dir tan flemàticament i seca com sempre.

I, prenent una altra anella i un bocí de veta, va continuar cosint.

"He de posar-la a prova —vaig pensar—. Aquesta impassibilitat tan absoluta és incomprensible."

—Bon dia, GECE —vaig fer en veu alta—. Què ha passat aquí? Fa una estona, m'ha semblat sentir els criats enraonant, ~~mentre~~ tots units.

—Anit el senyor es va quedar llegint al llit, es va adormir amb l'espelma encesa i es va calar foc a les cortines. Però, per sort, es va despertar abans no s'agafés la fusta ni la roba del llit, i va atinar a apagar les flames amb l'aigua del pentamans.

— Què estrany! —vaig dir en veu baixa; després, mirant-la fixament, li vaig preguntar:— No va despertar ningú el senyor Rochester? Ningú no el va sentir moure's?

Ella va tornar a aixecar els ulls, i aquesta vegada tenien una expressió atenta. Va semblar que m'examinava amb recel i tot seguit va contestar:

—Ja sabeu, senyoreta, que els criats dormen ^{tan} lluny, que no és probable que sentissin res. L'habitació de la senyora Faiffax i la vostra són les més pròximes a la del senyor, però la senyora Fairfax ha dit que no va sentir res. Les persones de certa edat solen tenir el son profund. —Va fer una pausa, i després va afegir amb una mena d'afectada indiferència, però

amb un to força significatiu:— Però vós sou jove, senyoreta, i diria que teniu el son lleuger. No vau sentir cap soroll, per casualitat?

—Sí —vaig respondre, tot abaixant la veu, per tal que la Leah, que continuava netejant els vidres, no pogués sentir-me—, i de primer em vaig pensar que era el Pilot. Però els gossos no riuen, i joestic segura que vaig sentir una rialla, una rialla molt estranya.

Ella va tallar un tros de fil, el va encerer curosament, enfilà l'agulla amb mà ferma i després em va observar amb ~~absoluta~~ absoluta calma.

—A mi em sembla, senyoreta, que és poc probable que el senyor rigués, quan corria un perill tan gran. Ho devíeu somiar.

—No somiava —vaig replicar, acaloradament, car la seva simulada fredor em treia de polleguera.

Em va tornar a mirar amb ulls escodrinyadors i atents.

— No ho heu dit al senyor que vau sentir una rialla? —va preguntar.

—No he tingut ocasió de veure'l aquest matí.

— No vau atinar a obrir la porta i donar una ullada a la galeria? —va continuar inquirint.

Semblava que em sotmetia a un interrogatori, tractant d'arrencar-me informació sense que jo me n'adonés. Em va assaltar la ~~marxanta~~ idea que si descobria el que jo sabia o que sospitava d'ella, podria fer-me víctima dels seus malignes propòsits; vaig creure convenient prendre precaucions.

—Al contrari —vaig contestar-li—, el que vaig fer va ser posar la balda.

— Així que no teniu costum de tancar amb la balda abans de ficar-vos al llit?

" La bruixota vol saber els meus costums per maquinari adequadament els seus plans!", vaig pensar. I la indignació, superant la meua prudència, em va fer contestar, secament:

—Sovint he deixat de prendre aquesta precaució, perquè no la considerava necessària. No pensava que a Thornfield Hall calgués témer cap perill.

~~Però d'ara endavant~~ Però d'ara endavant --i vaig remarcar les paraules--, prendré totes les precaucions abans de gitar-me.

--Pareu bé --va replicar ella--. Per bé que aquesta contrada és molt tranquil·la: jo no he sentit a dir mai que haguessin intentat de robar en aquesta casa. I això que tothom sap que aquí hi ha coberts i vaixel·la de plata per valor de centenars de lliures. De més a més, per ser una casa tan gran, hi ha molt pocs criats, perquè el senyor mai no hi ha passat llargues temporades, sabeu? I quan ve, com que és solter, no li cal disposar d'un gran servei. Però jo sempre he cregut que val més pecar de prudent: no costa res de tancar una porta amb pany i clau, i ~~per~~ és millor tenir assegurada la porta que et separa de qualsevol perill que pugui sobrevenir. Molta gent, senyoreta, ho deixa tot en mans de la Providència, però jo dic que a més de pregar cal treballar.

I així va acabar la seva arenga, força llarga, tractant-se d'ella, i pronunciada amb la pudicícia d'una quàquera.

Jo m'havia quedat esmaperduda davant el que em semblava un increïble domini de si mateixa i una hipocresia refinada. En aquell moment va entrar la cuinera.

--Senyora Poole --va fer, adreçant-se a la Grace-- el dinar dels criats estarà a punt de seguida. No baixeu?

--No; poseu un got de cervesa i un bocí de púding en una safata, i m'ho emportaré a dalt.

-- No voleu carn?

--Només una queixalada, i també un tast de formatge. Res més.

-- I el sagú?

--No pas ara. Ja baixaré abans de l'hora del te. Jo mateixa me'l prepararé.

La cuinera es va tombar cap a mi per dir-me que la senyora Fairfax m'estava esperant, així que me n'hi vaig anar.

Durant el dinar, amb prou feines vaig prestar atenció a la senyora

Fairfax mentre em relatava l'incendi de les cortines, de tant concentrada com estava ~~mentre~~ pensant en l'enigmàtic caràcter de la Grace Poole, i sobretot en la seva posició a Thornfield, ja que trobava estrany que no l'haguessin feta detenir o, en tot cas, que no l'haguessin despatxada. El senyor Rochester havia declarat gairebé obertament que ella era la culpable. Per quina misteriosa raó, doncs, no l'acusava? Per què, de més a més, m'havia fet guardar el secret? Era estrany que un cavaller tan ~~enèrgic~~ enèrgic, tan soberg i tan rancorós, estigués com qui diu a mercè de la més insignificant de les seves criades, fins al punt que, quan ella atemptava contra la seva vida, aquell home no s'atrevia a denunciar-la i molt menys a castigar-la.

Si la Grace hagués estat jove i ben plantada, jo m'hauria inclinat a creure algun sentiment més tendre que la prudència o el temor influïa en el senyor Rochester a favor de la dona; però, tractant-se d'una ~~seua~~ matrona tan poc agraciada, aquella idea no es podia admetre.

"Amb tot --vaig reflexionar--, un dia bé va ser jove, i ho va ser quan també ho era el seu amo. La senyora Fairfax va dir que feia molts anys que vivia aquí. No crec que hagi estat mai bonica, però qui sap si no ~~havia~~ posseïa una força de caràcter i una personalitat que compensaven la manca de bellesa física. El senyor Rochester és un ~~seu~~ admirador de les persones resoludes i excèntriques, i la Grace, si més no, d'excèntrica prou que ho és. Qui et diu que un antic caprici (un antull ben natural en un temperament tan impetuós i entemat com el seu) no l'ha deixat sotmès a la voluntat d'ella, i no fa que aquesta dona exerceixi una secreta influència en els seus actes, com a conseqüència de la seva pròpia indiscreció, a la qual no podia escapar?"

Però, en arribar a aquest punt de les meves conjectures, vaig evocar la massissa figura de la senyora Poole, i la seva cara lletja, eixuta, fins i tot tosca, i no vaig poder evitar de pensar:

"No, és impossible! La meva suposició no pot ser encertada."

Però aquella veu secreta que de vegades ens parla des del fons del nostre cor, m'insinuava:

"Tanmateix, tu tampoc no ets bonica, i potser el senyor Rochester et troba atractiva. En tot cas, ja ho has advertit més d'una vegada, i anit... Recorda els seus mots; recorda la seva mirada; recorda la seva veu!"

Jo ho recordava tot molt bé: les frases, l'esguard i el to, que en aquell moment semblaven vívidament renovats. Érem a la sala d'estudi; l'Adèle dibuixava, i jo, inclinada sobre d'ella, li guiava la mà. De sobte em va mirar sobresaltada.

— Qu'avez-vous, mademoiselle? —va fer—. Vos doigts tremblent comme la feuille, et vos joues sont rouges: mais, rouges comme des cerises!

—M'he acalorat, per la posició, Adèle.

Ella va continuar dibuixant, i jo em vaig sumir un altre cop en els meus pensaments.

Vaig cuitar a allunyar de la ment la detestable idea que havia concebut respecte a la Grace Poole: em desagradava. Em vaig comparar amb ella, i vaig concloure que érem diferents. La Bessie Leaven havia dit que jo era tota una senyora, i tenia raó: jo era una ~~senyora~~ dama. I ara jo tenia molt més bon aspecte que no pas quan m'havia vist ella; tenia més bon color i estava més grassa, més viva, més animada, perquè les meves esperances eren més promissòries, i les meves satisfaccions, més plenes.

"Ja comença a fosquejar —em vaig dir, tot mirant cap a la finestra—. En tot el dia no he sentit la veu ni els passos del senyor Rochester, però segurament el veuré aquest vespre. Al matí tenia por de veure'l; en canvi, ara, ho desitjo de tot cor, perquè l'expectativa ha estat tan prolongada, que ara n'estic impacient."

Quan es va fer fosc del tot, i l'Adèle em va deixar per anar a jugar a la cambra dels nens amb la Sophie, em moria d'impaciència. Escoltava per si sentia sonar la campaneta a la planta baixa; esperava que la Leah m'avisés perquè baixés; de vegades, fins i tot tenia la impressió que sentia

els passos del mateix senyor Rochester i em girava cap a la porta, esperant que s'obris i entrés ell. La porta, però, continuava tancada, i només entrava la foscor de la nit per la finestra. Amb tot, encara no era tan tard; sovint m'enviava a buscar cap allà a les set o les vuit, i encara no eren les sis. No podia ser que em defraudés en les meves esperances aquella nit que tantes coses tenia per dir-li! Volia tornar a tocar el tema de la Grace Poole, per veure què contestava; volia preguntar-li clarament si verament creia que era ella la culpable d'aquell detestable atemptat, i, si era així, per què desitjava guardar el secret. No importava que la meva curiositat l'irrités; jo coneixia el plaer de fer-lo enutjar i de calmar-lo, alternativament. Allò m'encantava, i un segur instint sempre em privava de fer-ne un gra massa: mai no m'aventurava més enllà del límit de la provocació, si bé m'agradava de posar a prova la meva habilitat de no arribar a l'extrem. Tot conservant les mínimes formes per no faltar-li el respecte, era capaç de fer-lo entrar en una discussió sense cap temor ni restricció, i d'aquesta manera quedàvem contents ell i jo.

Per fi, vaig sentir passos a l'escala i va aparèixer la Leah, però tan sols per anunciar-me que el te era servit a l'habitació de la senyora Fairfax. De totes maneres, em vaig alegrar de baixar, perquè així, m'imaginava jo, seria més a prop de la sala on era el senyor Rochester.

—Ja deveu tenir ganes de prendre el te —va fer la bona senyora, quan em va veure—. Heu menjat molt poc a l'hora de dinar. Em fa l'efecte —va afegir— que avui no us trobeu gairebé bé. Us veig com febrosa i agitada.

— Oh, estic bé! Mai no m'he sentit millor.

—Aleshores m'ho heu de demostrar menjant amb bona gana. Voleu servir el te mentre acabo aquesta passada?

Quan ho va haver fet, es va alçar per tirar les cortines de ~~l'habitació~~ ~~la~~ la finestra, que segurament havia deixat obertes per aprofitar la llum del dia, si bé ara ja era del tot fosc.

—Fa bona nit —va remarcar, mentre guaitava cap a fora—, malgrat

que no hi ha estels. Ben mirat, el senyor Rochester ha tingut un bon temps per viatjar.

— Per viatjar? És que se n'ha anat el senyor Rochester? No ho sabia pas.

— Oh, s'ha posat en camí així que ha acabat d'esmorzar! Ha anat a casa del senyor Eshton, a Leas, unes deu milles més enllà de Millcote. Tinc entès que s'hi reunirà molta gent: lord Ingram, sir George Lynne, el coronel Dent i d'altres.

— Espereu que estigui de tornada aquesta nit?

— No, ni demà tampoc. Segurament s'hi estarà una setmana o més. Quan aquestes persones tan distingides i elegants s'apleguen, es diverteixen tant i s'hi troben tan a gust, que no tenen cap pressa a separar-se. Els cavallers, especialment, són molt sol·licitats en aquestes ocasions, i el senyor Rochester és un home tan encantador i intel·ligent en les reunions socials, que jo crec que és el predilecte, sobretot de les senyores, a pesar de fer la impressió que el seu aspecte no l'afavoreix. Jo suposo que la seva intel·ligència i el seu talent, i potser la seva riquesa i el seu llinatge, compensen qualsevol petit defecte físic.

— Hi haurà senyores a Leas?

— Hi seran la senyora Eshton i les seves tres filles, que són unes senyoretes d'allò més elegants, i les honorables Blanche i Mary Ingram, que deuen ser precioses, suposo, perquè fa sis o set anys que no veig la Blanche, des que era una noieteta de divuit anys. Va venir amb motiu d'un ball i una festa que el senyor Rochester va donar per Nadal. Hauríeu d'haver vist el menjador aquell dia! Tan esplèndidament decorat i tan il·luminat! Calculo que hi devia haver una cinquantena de dames i de cavallers, de les millors famílies del comtat, i la senyoreta Ingram va ser considerada com la més bella de la festa.

— Dieu que la vau veure, senyora Fairfax: com era?

— Sí, la vaig veure. La porta del menjador era oberta de bat a bat,

189 perquè, com que era Nadal, els criats tenien permís per congregar-se al vestíbul, per tal que poguessin sentir ~~cantar i tocar~~ com algunes senyores cantaven i tocaven el piano. El senyor Rochester em va fer entrar, i jo em vaig asseure en un racó apartat i ho vaig veure tot. No he presenciats mai cap espectacle més esplèndid: les senyores anaven magníficament vestides, i la majoria (si més no les més joves) eren bellíssimes. La senyoreta Ingram, però, era verament la reina.

— I com era?

—Alta, ben formada, d'espatlles ~~arrodonides~~ ^{arrodonides,} amb un coll llarg i graciós, la pell bruna i fina, les faccions delicades i els ulls semblants als del senyor Rochester, grossos i negres, brillants com les seves joies. I tenia una cabellera negra com l'atzabeja, recollida en unes trenes en forma de corona, i sobre el front, els rulls més llustrosos i bonics que hagi vist mai. Anava vestida de blanc, amb una banda de color d'ambre que li creuava el pit, lligada en un costat, amb un serrell que li arribava als genolls. També duia una flor ambrada als cabells, que ressaltava entre els rulls negres.

— Devia ser l'admiració de tothom, oi?

—Sí, és clar, i no sols per la seva bellesa, sinó pels seus dots. Va ser una de les senyores que va cantar, acompanyada al piano per un cavaller. Ella i el senyor Rochester van interpretar un duet.

— El senyor Rochester? No sabia que cantava.

— Oh, té una preciosa veu de baix i un gust excel·lent per a la música.

—I la senyoreta Ingram, quina veu tenia?

—Una veu exquisida i molt potent. Va cantar deliciosament; era un gust escoltar-la. I després va tocar el piano. Jo no hi entenc, en música, però el senyor Rochester sí, i li vaig sentir dir que havia estat una execució admirable.

—I una dona tan bella i talentosa, no s'ha casat encara?

—Es veu que no. M'imagino que ni ella ni la seva germana posseeixen una gran fortuna. La majoria de les terres de lord Ingram van passar a mans de l'hereu.

—Però m'estranya que no se n'hagi enamorat cap noble o algun hisendat. El senyor Rochester, per exemple. És un home ric, no?

— Oh, sí! Però ja veieu que existeix una considerable diferència d'edat. El senyor Rochester ja té gairebé quaranta anys, i ella només vint-i-cinc.

— I què hi fa? De matrimonis més desiguals en veureu cada dia.

—És veritat. Tanmateix, no puc imaginar-me el senyor Rochester concebent una idea com aquesta. Però, no mengueu res! Amb prou feines ~~us heu pres~~ ~~tant~~ el te.

—No, és que tinc més sed que gana. Em permeteu que me'n serveixi una altra tassa?

Estava a punt d'insistir en la possibilitat d'una unió entre el senyor Rochester i la bella Blanche, però l'aparició de l'Adèle va desviar la conversa cap a un altre tema.

Quan vaig tornar a trobar-me sola, vaig repassar la informació que havia hagut; vaig sondar el meu cor, vaig examinar els meus pensaments i sentiments i vaig intentar d'emmenar les coses que la meua imaginació havia dut més enllà dels límits devers el camí que aconsellava el seny.

Presidint el meu propi tribunal, després que la Memòria va haver presentat les proves de les esperances, els desigs, els sentiments que jo havia covat des de la nit passada, així com del general estat mental en què m'havia sumit des de feia ben bé quinze dies; després que la Raó havia declarat, amb el seu to reposat, de manera plana i clara, de quina ~~forma~~ forma jo havia menyspreat la realitat per immergir-me ràpidament en la fantasia, després, dic, vaig dictar sentència a aquest efecte:

Que mai a la vida no ~~hi~~ ^{havia} existit una estúpida més gran que la Jane Eyre, i que mai cap altra idiota no s'havia sadollat mai de tan dolces mentides,

bo i empassant-se el verí com si fos nèctar.

"Tu, predilecta del senyor Rochester? —em vaig dir—. Tu, dotada de la facultat de complaure'l? Tu, una persona important als seus ulls? Vés, vés! La teva follia em fa pena. És possible que t'hagis engrescat per unes poques mostres de simpatia..., mostres ambigües pròpies d'un cavaller i d'un home de món, envers tu, que ets una inexperta i, de més a més, una subordinada seva? Com has gosat, pobra estúpida? No podies, ni que fos per interès propi, ser més prudent? Aquest matí has rememorat l'escena d'anit? Com no et cau la cara de vergonya? Cadellet cec! Obre bé els ulls i contempla la teva execrable insensatesa! No és convenient que una dona es deixi adular pel seu amo i senyor, que de cap manera no té intenció de casar-se amb ella, i és una bogeria, d'altra banda, que les dones deixin que neixi al seu cor un amor secret, que, si mai no és ~~reconegut~~ reconegut ni correspost, acabarà devorant-los la vida, i que, si és reconegut i correspost, les menarà, com ignis-fatuus, cap a un pantà llotós d'on no se'n pot sortir.

"Escolta, doncs, Jane Eyre, la teva condemna: demà, situa't davant un mirall i dibuixa amb un guix el teu autoretrat, tan fidelment com puguis, sense dissimular cap defecte, sense ometre cap tret sever, sense assuaujar cap màcula desagradable, i escriu-hi a sota: "Retrat d'una institutriu, òrfena, pobra i lletja."

"Després, pren una làmina de vori polit..., en tens una de preparada a la capsa de dibuix; pren la paleta; ~~mescla~~ mescla els teus colors més ~~puríssims~~ purs i delicats; tria els teus pinzells de pèl de camell més ~~suavíssims~~ fins i traça delicadament el rostre més encantador que puguis imaginar, pinta'l amb els matisos ~~més~~ excelsos i les ombres més suaus, d'acord a la descripció que la senyora Fairfax t'ha fet de la Blanche Ingram: recorda els rulls negres com l'atzabeja, els ulls orientals..., pren com a model els del senyor Rochester! Però, compte! Res de somicar..., res de sentimentalisme..., res de recança! Només toleraré el ~~sentiment~~ seny i la decisió. Recorda les línies angustes però harmonioses, el coll i el bust grecs, i que es vegi

el braç, tan rodó i gràcil, així com la delicada mà, sense ometre l'anell amb un brillant ni ~~la~~ el braçalet d'or. Reprodueix fidelment la vestimenta, les puntes etèries i el setí esplendent, la graciosa banda i la rosa daurada, i al peu hi poses: "Blanche: una senyoreta aristocràtica".

"I, d'ara endavant, quan t'imaginis que el senyor Rochester et mira amb bons ulls, pren aquests dos retrats i compara'ls, tot dient: "Si s'ho proposava, el senyor Rochester segurament podria conquerir l'amor d'aquesta aristòcrata. Com hauria de fixar-se, doncs, en aquesta plebea insignificant i pobre?"

"Així ho faré", vaig resoldre. I una vegada adoptada aquesta determinació, em vaig quedar més tranquil·la i em vaig adormir.

Vaig complir la meua promesa. Un parell d'hores foren suficients per esbossar el meu autoretrat amb llapis de colors, i en menys de quinze dies vaig acabar la miniatura sobre vori d'una imaginària Blanche Ingram. La cara era força encantadora, i quan la vaig comparar amb el meu retrat, el contrast va ser tan extraordinari com la meua voluntat d'autodomini podia desitjar. El treball va resultar doblement beneficiós, ja que va mantenir la meua ment i les meves mans ocupades, i també va imprimir més força a les noves impressions que jo deïstjava estergir indeleblement en el meu cor.

A la llarga, vaig tenir motius per felicitar-me del resultat d'aquella disciplina que em vaig imposar. Gràcies a ella, vaig ser capaç de suportar els esdeveniments següents amb relativa serenitat. Sense aquella preparació, segurament no els hauria pogut tolerar i ni tan sols no hauria pogut dissimular les meves reaccions.

CAPÍTOL DISSET

192

Va transcórrer una setmana, i no va arribar cap notícia del senyor Rochester; al cap de deu dies, ell encara no havia tornat. La senyora Fairfax comentà que no li sorprendria gens si se n'anava directament de Leas a Londres, i d'allà al Continent, i que no li veiéssim la cara a Thornfield durant un any. No seria la primera vegada que desapareixia d'aquella manera brusca i inesperada. En sentir-li dir això, vaig experimentar un calfred i un estrany defalliment del cor. De fet, em deixava portar per una malaltissa sensació de frustració; però, dominant els meus sentiments, de seguida vaig superar aquell desvari momentani, bo i adonant-me de com era absurd que considerés els moviments del senyor Rochester com una cosa de vital interès per a mi. Això no vol pas dir que em col·locava en una posició d'inferioritat, sinó que, al contrari, em deia:

"Tu no hi tens res a veure amb ~~mi~~ l'amo de Thornfield, llevat de cobrar el sou que et paga per ensenyar la seva protégée, i agrair-li el tracta respectuós i amable amb què et distingeix, tracte que tens dret a esperar mentre compleixis els teus deures. No t'enganyis: entre ell i tu no pot existir cap altra relació. Evita, doncs, de consagrar-li els teus delicats sentiments, els teus entusiasmes, les teves angoixes i totes aquestes coses. Ell no és de la teva classe; mantén-te en el teu nivell, i, per respecte a tu mateixa, no ofereixis el teu amor, amb tot el cor i tota l'ànima, a qui no te'l demana i potser el menysprearia."

Vaig continuar, doncs, complint tranquil·lament amb els meus deures; però, sense poder-ho evitar, de tant en tant em passaven pel cap pensaments vagues sobre la possibilitat d'abandonar Thornfield; així mateix, també involuntàriament, continuava imaginant nous anuncis i fent conjectures sobre noves ocupacions. Aquests pensaments no considerava necessari de reprimir-los; arribat el cas, podrien germinar i fructificar.

Quan ja feia quinze dies que el senyor Rochester era absent, la senyora

Fairfax va rebre una carta.

—És del senyor —va fer, en llegir el remitent—. Ara sabrem, suposo, si torna o no.

I mentre ella ~~se'n~~ rompia el segell i llegia l'escrit, jo vaig continuar bevent-me el cafè (era l'hora d'esmorzar) i, com que estava molt calent, vaig atribuir a aquesta circumstància el sobtat sufocament que em va fer pujar els colors a la cara. El que ja no vaig poder determinar va ser per què em tremolava la mà ni per què, involuntàriament, vaig vessar la meitat del contingut de la tassa al plat.

—Bo, de vegades em queixo que aquí estem massa tranquils, però em sembla que ara estarem d'allò més enfeinats, almenys durant uns dies —va remarcar la senyora Fairfax, sense apartar la vista de la carta.

Vaig creure que, arran d'aquell comentari, podia permetre'm de demanar una explicació, de manera que, després de lligar les vetes del davantal de l'Adèle, que les duia penjant, de servir-li una altra rosquilla i de tornar-li a omplenar la tassa de llet, vaig preguntar amb indiferència:

— Voleu dir que tornarà aviat el senyor Rochester?

—Efectivament..., d'aquí a tres dies, segons que diu: arribarà dijous vinent, i no pas sol. No sé quantes de les aristocràtiques persones de Leas l'acompanyaran, però dóna instruccions perquè es preparin els millors dormitoris i es netegin bé els salons i la biblioteca. He ~~demanat~~ ^{d'aconseguir} alguna cuinera més i uns quants marmitons del George Inn, a Millcote, ~~o~~ d'allà on sigui. Demés, les senyores porten les seves cambreres, i els cavallers, els seus ajudants de cambra. Així que tindrem la casa plena.

~~Un moment després, ella va tornar a la cuina i va dir:~~ Dit això, va acabar d'esmorzar amb una esgarrapada i se'n va anar cuita corrent a iniciar les operacions.

Aquells tres dies, com ella havia previst, van ser molt moguts. Jo em pensava que totes les habitacions de Thornfield es trobaven pulcrament netes i ben endreçades, però aleshores vaig descobrir que estava equivocada. Tres dones foren llogades per ajudar a fer la neteja i, a partir d'aquell

moment, quina manera de fregar, d'escombrar, de rentar vidres i d'espolsar catifes, de despenjar i tornar a penjar quadres, de trense llustre als miralls, d'encendre foc als dormitoris, d'airejar llençols i edredons! Jo no havia vist mai una cosa semblant! L'Adèle corria com una esperitada d'una banda a l'altra, entusiasmada amb els preparatius i amb la perspectiva de rebre invitats. Va fer que la Sophie repassés tots els seus "toilettes", com en deia dels seus vestits, per tal d'arreglar els que estiguessin "passées" i ventilar als nous. Per la seva part, no feia res, tret de saltironar per les sales, botar per sobre els llits, estirar-se damunt els matalassos i apilar coixins davant els fabulosos focs que braclaven a les llars. La vaig eximir dels deures escolars, perquè la senyora Fairfax m'havia demanat ajuda, i jo em passava tot el dia al rebost, ajudant-la (o destorbant-la), en companyia de la cuinera, i aprenent a fer flams, pastissos de formatge i dolços, a farcir ocells de caça i a guarnir plats de postres.

Els invitats havien d'arribar el dijous a la tarda, a temps per sopar a les sis. Durant tot aquell lapse intermedi no vaig tenir temps d'imaginar quimeres, i crec que vaig estar més activa i alegre que ningú, tret de l'Adèle. Amb tot, de tant en tant, la meua alegria s'aiguallia: a despit de mi mateixa, em deixava arrossegar de nou a la regió dels dubtes i de les obscures conjectures. Això s'esdevenia quan, per casualitat, veia com la porta de l'escala del tercer pis (que ara sempre quedava tancada amb clau) s'obria lentament, per donar pas a la Grace Poole, amb la seva còfia emmisonada, el seu davantal blanc i el mocador, que recorria la galeria calçada amb unes sabatilles, que apagaven la remor dels seus passos, tot guaitant a l'interior dels dormitoris en desordre, i dient alguna cosa a les dones de fer feines sobre la manera de netejar un guardafoc, de polir el marbre de la lleixa de la xemeneia o de treure les taques de l'empaperat de la paret. La Grace baixava a menjar a la cuina una vegada al dia, per sopar, es fumava una pipa vora la llar i se'n tornava al seu cau, tot enduent-se'n

una grossa gerra de cervesa, per assaborir-la en la intimitat de la seva sòrdida cambra. Només una de les vint-i-quatre hores del dia la passava amb els altres criats; la resta del temps s'estava a la seva habitació del tercer pis, de sostre baix i bigues de roure: allà cosia, tan solitària com un presoner a la seva cel·la.

El més estrany de tot era que ningú de la casa, excepte jo, es fixava en els seus costums, ni semblava sorprendre-se'n. Ningú no comentava la seva posició ni la seva feina, ni manifestava compassió per la seva solitud o aïllament. Una vegada, però, vaig sentir sense voler una conversa entre la Leah i una de les dones de fer feines, a propòsit de la Grace. La Leah havia dit una cosa que jo no havia pogut entendre, i la dona contestava:

—Deu guanyar un bon sou, oi?

—Sí —va respondre la Leah—. Tant de bo el guanyés jo. No és que estigui descontenta del que guanyo..., perquè a Thornfield no són gasius, però no em donen ni la cinquena part del sou de la senyora Poole. I s'està fent un raconet: cada tres mesos va al banc de Millicote. No m'estranyaria que hagués estalviat suficient per viure folgadamente si deixava de treballar. Però suposo que s'ha acostumat a la casa, i, com que encara no té quaranta anys i està forta, segurament pensa que encara no és hora de retirar-se.

—I ara ja s'hi deu haver acostumat —va dir la dona de fer feines.

—Ah, sí..., té ben clar quin és el seu comès..., millor que ningú —va respondre la Leah amb to expressiu—, i no tothom podria posar-se al seu lloc... ni per tots els diners que guanya.

—I tant que no! —va replicar l'altra—. Em pregunto si el senyor...

En aquell moment, la Leah es va tombar i, ~~mentre estava~~ tan bon punt em va veure, va clavar un cop de colze a la seva companya.

— És que no ho sap? —vaig sentir que xiuxiuejava la dona.

La Leah va fer que no amb el cap, i la conversa va quedar interrompuda. El que en vaig poder deduir, de tot allò, va ser que a Thornfield hi havia

un misteri i que, d'aquest misteri, a mi, se me n'excloïa deliberadament.

Va arribar el dijous. El vespre anterior tota la feina havia quedat enllestida: les catifes eren esteses; les cortines dels llits, penjades; les vànoves blanques con la neu, desplegadas; les taules, parades; els mobles, enllustrats, i els gerros, plens de flors. Les cambres i els salons es veien tan flamants com era possible d'aconseguir-ho per obra de les mans humanes. També el vestibul era net com una patena. Tant el rellotge cisellat com els graons i les baranes de l'escala havien estat encerats i brillaven com miralls. Els trinxants, al menjador, resplendien pels objectes de plata. Al saló i a la saleta hi havia gerros exòtics pertot arreu.

A la tarda, la senyora Fairfax es va posar el seu millor vestit de setí negre, els guants i el rellotge d'or, car s'havia d'ocupar de rebre els invitats, acompanyar les senyores a les seves habitacions, etc. També l'Adèle va voler que la ~~vestimenta~~ mudéssim, per bé que jo pensava que no era probable que la presentessin als invitats, si més no aquell dia. Això no obstant, per complaure-la, vaig encarregar la Sophie que li posés un bonic vestit de mussolina, molt curt, que tenia. Quant a mi, no calia que em canviés de roba: ningú no em demanaria que abandonés el santuari de la cambra d'estudi, car en santuari, en efecte, s'havia convertit per a mi: "un refugi molt acollent en temps de calamitats".

Havia fet un dia ~~de~~ primaveral, serè i temperat, un d'aquells dies de finals de març o principis d'abril tan plens de sol, que semblen heralds de l'estiu. En aquell moment arribava a la fi, però el vespre encara era càlid, i jo m'estava a la cambra d'estudi amb la finestra oberta.

—És bastant tard —va fer la senyora Fairfax, bo i entrant precipitadament—. Sort que he ordenat de preparar el sopar per a una hora més tard de la que indicava el senyor Rochester, perquè ja són més de les sis. He enviat en John a la porta del jardí, a veure si ja arribaven. Des d'allà es ~~veu~~ veu un bon tros de carretera, en direcció a Millcote.

S'acostà a la finestra.

—Ja és aquí! —va exclamar—. I bé, John —va cridar, traient el cap—,

què hi ha?

—Ja vénen, senyora —fou la resposta—. Seran aquí en deu minuts.

L'Adèle es va precipitar cap a la finestra. Jo la vaig seguir, tot procurant de col·locar-me en un costat, per tal que, protegida per la cortina, pogués mirar sense ser vista.

Els deu minuts que va anunciar en John em semblaren molt llargs; però per fi es va sentir remor de rodes, i vam veure aparèixer quatre genets seguits per dos cotxes oberts, plens de plomes i ~~molts~~ de vels flotants. Dos dels genets eren joves i arrogants; el tercer era el senyor Rochester, muntant el ^{seu} ~~seu~~ cavall negre, el Mesrour, i el Pilot saltironava al seu davant; al seu costat cavalcava una dama, i ambdós anaven al ~~seu costat~~ cap del grup. La vora del vestit de muntar vermell de ~~intencional~~ l'amazona quasi fregava el sòl, i el vent feia onejar el seu vel, a través del qual es transparentaven els ^{bucles} ~~seus~~ brillants de la seva cabellera, atrapada entre els ~~seus~~ plecs.

— La senyoreta Ingram! —va exclamar la senyora Fairfax, que marxà cuita ^fcorrent a ocupar el seu lloc al pis de baix.

La cavalcada, seguint les sinuositats del camí, de seguida va agafar el revolt, i els vaig perdre de vista. Llavors, l'Adèle em va demanar permís per baixar, però jo me la vaig asseure a la falda i vaig mirar de fer-li comprendre que, per res del món, no havia d'aventurar-se a aparèixer davant les senyores, ni aleshores ni en cap moment, a no ser que l'enviessin a buscar, que el senyor Rochester s'enfadaria molt, etc. En dir-li això, ella ~~me~~ va vessar unes llagrimetes, però la vaig mirar amb severitat, i ella va acabar eixugant el plor.

Al vestíbul se sentia l'alegre gatzara dels nous vinguts: les veus greus dels cavallers i els tons argentins de les senyores es mesclaven harmoniosament, i entre tots es destacava la sonora veu de l'amo de Thornfield Hall, donant la benvinguda als distingits ~~seus~~ hostes que honoraven la seva casa. Tot seguit, uns passos lleugers ressonaren a l'escala i a la galeria,

acompanyats de rialles, de portes que s'obrien i es tancaven, i després, durant una estona, va regnar el silenci.

—Elles changent de toilâttres —va fer l'Adèle, que, escoltant atentament, havia seguit tots els moviments, i va exhalar un sospir—. Chez Maman —va afegir—, quand il y avait du monde, je le suivais partout au salon et à leurs chambres; souvent je regardais les femmes de chambre coiffer et habiller les dames, et c'était si amusant: comme cela on apprend.

— No tens gana, Adèle?

—Mais ~~oui~~ oui, mademoiselle: voilà cinq ou six heures que nous n'avons pas mangé.

—Doncs bé, mentre les senyores s'estan a les habitacions, em faré una escapada a la cuina a veure si trobo alguna cosa per menjar.

I, sortint del meu refugi amb precaució, vaig anar cap a l'escala de servei que conduïa directament a la cuina. Tot en aquella regió era foc i agitació. La sopa i el peix entraven a la darrera etapa de cocció, i la cuinera s'inclinava sobre els fogons en un estat d'ànim i de cos, que feia témer que entrés espontàniament en combustió. A la sala d'estar del servei, dos cotxers i tres servents seien al voltant del foc. Les cambreres, vaig suposar, estarien ajudant les senyores a canviar-se. Les criades noves, ~~noves~~ llogades a Milloote, anaven d'una banda a l'altra totes atrafegades. Travessant aquell caos, vaig arribar per fi al rebost, on em vaig apoderar d'un pollastre fred, un pa, uns pastissets, un parell de plats, un ganivet i una forquilla; amb aquell botí, vaig emprendre una ràpida retirada. Ja havia retornat a la galèria i acabava de tancar al meu darrere la porta de servei, quan un accelerat botzineig em va advertir que les senyores es disposaven a sortir de les seves cambres. Jo no podia pas arribar a la cambra d'estudi sense passar per davant d'algunes de les portes, a risc de ser sorpresa amb la meva càrrega de vitualles. Així que em vaig quedar en aquell cap del passadís, que, com que no hi havia cap finestra, quedava generalment en penombra, i ara en una fosca absoluta, ja que s'havia post

el sol i s'apagaven les últimes clarors del crepuscle.

No van trigar a sortir de les habitacions les respectives ocupants, una rere l'altra, alegres i ~~animadament~~ animades, amb esplendorosos vestits, que es destacaven en la fosca. Durant un moment, formaren un grup a l'altre cap de la galeria, tot conversant amb moderada vivacitat, i tot seguit baixaren per l'escala fent tan poc soroll com una capa de boira lluminosa per un turó. L'aparició col·lectiva d'aquelles dames em va deixar una impressió de distinció i d'elegància, com no havia experimentat mai abans.

Vaig trobar l'Adèle espiant pel badall de la porta de la cambra d'estudi, que mantenia entreoberta.

— Quines senyores tan boniques! —va exclamar en anglès—. Com m'agradaria acompanyar-les a baix! Creieu que el senyor Rochester ens enviarà a buscar, després del sopar?

—No, no ho crec pas. El senyor Rochester té d'altres coses en què pensar. No cal que hi pensis més, en les senyores, aquest vespre. Potser les podràs veure demà. Apa, aquí tens el sopar.

Com que tenia realment gana, el pollastre i els pastissos van servir per mantenir-la distreta una estona. Vaig fer bé de prendre aquella previsió, perquè tant la nena com jo, i com la Sophie, a qui vaig enviar part d'aquell repàs, hauríem corregut el risc de quedar-nos sense sopar, ja que tot-hom, a baix, estava massa enfeinat per recordar-se de nosaltres. Les postres no foren servides fins a les nou passades, i a les deu els criats encara corrien d'aquí cap allà carregats amb safates i tasses de cafè. Vaig deixar que l'Adèle es quedés llevada fins molt més tard que de costum, car em va assegurar que no es podria adormir mentre sentís obrir i tancar portes a baix, i els invitats continuessin fent bullícia. De més a més, va afegir, bé podria arribar un missatge del senyor Rochester, quan ja estigués despullada, "et alors quel dommage!"

Li vaig explicar contes mentre volia escoltar-los i després, per variar una mica, la vaig dur a la galeria. L'aranya del vestíbul era encesa,

i l'Adèle trobava divertit guaitar per sobre la barana i veure passar els criats amunt i avall. Avançada la nit, vam sentir tocar el piano a la sala d'estar, on havia estat col·locat. La menuda i jo ens vam asseure a l'últim graó de l'escala per escoltar. Després una veu es va unir a les notes sonores de l'instrument; era una senyora qui cantava, i tenia una veu molt dolça. Acabat el solò, va seguir un ~~duo~~ duo i, després, una cançó sense acompanyament. Un murmuri d'alegres converses omplia els intervals. Vaig escoltar llarga estona; de sobte vaig adonar-me que tractava de destriar els sons barrejats, tot intentant de reconèixer l'accent peculiar del senyor Rochester, i quan el vaig copsar, gairebé de seguida, em vaig dedicar a la tasca ímproba d'unir els sons inarticulats i distants per formar els mots.

El rellotge va tocar les onze. Vaig mirar l'Adèle, que reposava el cap contra la meua espatlla, i vaig veure que se li tancaven els ulls, de manera que la vaig agafar a coll i la vaig portar al llit. Devia ser prop de la una quan els hostes es van retirar a les seves habitacions.

L'endemà també feia un dia esplèndid. La colla el va dedicar a fer una excursió a algun lloc de la rodalia. Van sortir ben d'hora, alguns a cavall, i la resta ^{amb} ~~en~~ cotxe. Jo vaig presenciar la partida i el retorn. La senyoreta Ingram, com a l'arribada, era l'única amazona, i també, com a l'arribada, el senyor Rochester cavalcava al seu costat, una mica separats del grup. Vaig fer notar aquesta circumstància a la senyora Fairfax, que seia al meu costat, vora la finestra.

—Dèieu que no era probable que pensessin a casar-se —li vaig dir—, però ja veieu que el senyor Rochester, evidentment, prefereix aquesta senyoreta a qualsevol de les altres.

—Sí, es veu que sí: no hi ha dubte que l'admira.

—I ella a ell —vaig continuar—. Guaiteu com inclina el cap per enraonar amb ell confidencialment. M'agradaria veure-li la cara, ja que fins ara no ho he aconseguit.

—La veureu aquest vespre —va respondre la senyora Fairfax—. He parlat al senyor Rochester de l'interès que tenia l'Adèle a ser presentada a les senyores, i ha dir: "Oh, que vingui al saló, després de sopar, i demaneu a la senyoreta Eyre que l'acompanyi".

—Sí, això ho ha dit per cortesia, però jo no cal que baixi —vaig respondre.

—Bé, ja li he dit que no estàveu acostumada a alternar en societat, que no us faria cap gràcia d'assistir a una reunió de persones desconegudes, però ell m'ha contestat secament: "Ximpleries! Si hi posa alguna objecció, digueu-li que hi tinc un interès particular, i, si tot i això, s'hi nega, digueu-li que pujaré a buscar-la personalment".

—No s'haurà de molestar pas tant —vaig fer—. Hi aniré, si bé m'estimaria més no fer-ho. Hi sereu vós també, senyora Fairfax?

—No; li he pregat que me n'excusés i hi ha consentit. Jo us diré com ho heu de fer per evitar la torbació que causa una entrada formal, que és la part més desagradable d'aquestes coses. Heu d'entrar al saló quan encara no hi hagi ningú, abans que les senyores ^{s'aixequin de} ~~seuen a~~ taula, i elegiu un seient en un raó no gaire ostensible. Tampoc no cal que us quedeu molta estona després que ~~entrin~~ entrin els cavallers, a no ser que us hi trobeu a gust. Deixeu que el senyor Rochester vegi que sou allà i després us escapoliu..., ningú no s'hi fixarà.

— Creieu que aquestes persones s'hi quedaran molt de temps, aquí?

—No crec que es quedin més enllà de dues o tres setmanes. Després de les vacances de Pasqua, sir George Lynn, que va ser elegit diputat per Millcote, haurà de pujar a ciutat a ocupar el seu escó, i no m'estranyaria gens que el senyor Rochester l'acompanyés. El que em sorprèn és que s'hi quedés tant de temps, a Thornfield.

Amb certa inquietud veia ~~l'entrada~~ que s'aproximava l'hora de la meua entrada al saló. L'Adèle, des que va saber que seria presentada a les senyores al vespre, es va passar tot el dia en èxtasi, i només es va assos-

segar quan la Sophie va iniciar l'operació de vestir-la. Aleshores, la importància del procés la va tranquil·litzar, i una vegada va estar ben pentinada, amb els tirabuixons perfectament marcats, abillada amb el seu vestit de setí rosa, la llarga faixa de seda i ~~miten~~ les mitenes de blonda, va adoptar un posat tan greu com el d'un jutge. No va caldre advertir-la que no arrugués el vestit: es va asseure tota reposada a la seva cadireta, tot procurant que la faldilla de setí no fregués el trespol, i em va assegurar que no es mouria d'allí fins que jo no estigués llesta, la qual cosa s'esdevingué prestament. Em vaig posar el meu millor vestit (el gris argentat, que m'havia fet per al casament de la senyoreta Temple i que no me l'havia posat mai més), em vaig pentinar ràpidament i em vaig posar el fermall de perles, l'única joia que tenia. Després, vam baixar.

Afortunadament, el saló tenia una altra entrada, a més de la del menjador, on estaven congregats els hostes. Vam trobar l'estança buida; un bon foc cremava a la llar de marbre i moltes bugies de cera, col·locades entre les exquisides flors amb què estaven ornamentades les taules, il·luminaven solitàriament la sala. La cortina carmesina tapava l'arcada i, minsa com era aquella separació, bastava perquè les converses que mantenien a l'altra banda en un to molt baix no fossin més que un apagat murmurí.

L'Adèle, que semblava estar encara sota la influència d'una fabulosa impressió, va ocupar, sense dir ni una sola paraula, l'escambell que li vaig indicar. Jo em vaig instal·lar al banc d'una finestra i, prenent un llibre d'una tauleta propera, em vaig posar a llegir. L'Adèle va acostar l'escambell als meus peus; després, em va tocar el genoll.

— Què vols, Adèle?

— Est-ce que je ne puis pas ~~me~~ prendre une sole de ces fleurs magnifiques, mademoiselle? Seulement pour compléter ma toilette.

— Hi penses massa, en la teva "toilette", Adèle. Però, en fi, aquí tens la flor.

Vaig prendre una rosa d'un pitxer i la hi vaig posar a la cintura. Ella

va exhalar un sospir d'inefable satisfacció, com si la copa de la seva felicitat ja fos curulla. Vaig tombar la cara per ocultar un somriure que no podia contenir. Hi havia alguna cosa tan dolorosa com ridícula en la innata devoció d'aquella menuda parisenca per tot allò que tingués a veure amb el vestir.

Una sorda remor de cadires es va fer audible, van córrer la cortina de l'arcada i va aparèixer el menjador, amb l'aranya encesa il·luminant amb tot el seu esclat de llum la plateria i la cristalleria d'un magnífic servei de postres que ~~cobria~~ cobria la llarga taula. Un grup de senyores va entrar al saló, i la cortina va caure de nou al seu darrere.

Malgrat que només eren vuit, la magnificència del seu aspecte feia la impressió que eren moltes més. Algunes eren molt altes; moltes vestien de blanc, i l'esplendidesa del seu abillament ~~luminava~~ magnificava el seu aspecte talment com una lleu boirina magnifica la lluna. Em vaig aixecar i les vaig saludar amb una reverència. Una o dues van correspondre a la salutació amb una inclinació de cap; les altres es limitaren a esguardar-me.

Es van dispersar pel saló, i la gràcia i la lleugeresa dels seus moviments em van fer pensar en un esbart de plomosos ocells blancs. Algunes es van acomodar en llargoroses positures als sofàs i otomanes, i unes altres s'inclinaven sobre les taules per examinar les flors i els llibres. La resta s'aplegaren a l'entorn del foc; totes enraonaven en el to baix i clar que semblava habitual en elles. Posteriorment, vaig conèixer els seus noms, ~~però~~ així que bé puc identificar-les ara.

Parlem, primer, de la senyora Eshton i dues de les seves filles. Ella devia haver estat sens dubte una dona ben plantada, i encara es conservava bé. De les seves filles, la més gran, l'Amy, era més aviat menuda, ingènua i infantil de cara i maneres, però de formes suggestives; el vestit de musolina blanca amb una faixa blava li esqueia d'allò més. La segona, la Louisa, era més alta i més elegant, amb una cara molt bonica, d'aquelles que els francesos en diuen minois chiffonné. Ambdues germanes eren blanques com liris.

Lady Lynn era alta i corpulenta, representava uns quaranta anys i tenia un posat altiu; duia un magnífic vestit de setí tornassolat; la seva negra cabellera brillava amb tot el seu esplendor sota l'ombra d'una ploma blau cel i una diadema ornada amb pedres precioses.

L'esposa del coronel Dent no era tan vistosa, però ~~jo la trobava~~ ^{jo la trobava} més distingida. Era de formes esveltes, tenia un rostre agradable i pàl·lid, i el cabell ros. El seu sobri vestit de setí negre, amb coll de blonda importada, i recamat de perles, m'agradava més que no pas la radiant esplendorositat ^{de} ~~que~~ la noble dama.

Les més distingides, però (potser perquè eren les més ~~altas~~ ^{altas}), resultaven ser-ho la vídua lady Ingram i les seves filles Blanche i Mary. Com a dones, les tres tenien una elevada estatura. La vídua tindria entre quaranta i cinquanta anys; encara conservava una bona figura, i els cabells (si més no a la llum de les bugies) eren ben negres; també les dents es veien encara perfectes. La majoria dels homes haurien dit que era una esplèndida dona madura, i, físicament parlant, ho era, sens dubte, però tot el seu aspecte denotava una altivesa que resultava gairebé insuportable. Tenia les faccions d'una matrona romana; el sotabarba s'unia a un coll robust com una columna. Aquells trets no sols em semblaven com embotornats i foscos, sinó reblerts d'orgull, i el mentó, pel mateix principi semblava mantenir-se en una posició exageradament erecta. Els seus ulls, fers i durs, em recordaven els de la meva tia. Parlava amb afectació; tenia una veu greu i adoptava un to pompós, doctoral, en un mot, ~~intolerable~~ inaguantable. Un vestit de vellut carmesí i un xal-turbant teixit amb fil d'or de manufactura índia l'investien (com m'imagino que ella s'afigurava) d'una dignitat quasi imperial.

La Blanche i la Mary eren de la mateixa estatura: altes i teses com pollancres. La Mary era massa prima per a la seva alçària; en canvi, la Blanche era ben proporcionada com una Diana. La vaig observar, com és natural, amb especial interès. En primer lloc, volia comprovar si la seva

aparença s'adeia amb la descripció de la senyora Fairfax; en segon lloc, si s'assemblava a la miniatura que jo n'havia pintat, i en tercer lloc, si respondria al gust que jo m'imaginava que havia de ser el del senyor Rochester.

Pel que feia a la seva persona, responia punt per punt al meu retrat i a la descripció de la senyora Fairfax: tors delicat, espatlles arrodonides, coll graciós, negres ulls i ~~negres~~^{cebells} negres. Però, i el seu rostre? El seu rostre era com el de la seva mare, però sense les arrugues de l'edat: idèntiques celles, idèntiques faccions altives, idèntic orgull; no era, tanmateix, un orgull tan sorrut. Al contrari, ella reia contínuament, amb una rialla desdenyosa, que semblava constituir l'expressió habitual dels seus llavis arquejats i sobergs.

Diuen que els genis són arrogants. Jo no puc dir si la senyoreta Ingram era un geni, però puc assegurar que era arrogant, extraordinàriament arrogant. Va encetar una discussió sobre botànica amb la gentil senyora Dent. Era evident que la senyora Dent no havia pas estudiat aquesta ciència, si bé, com va manifestar, li encantaven les flors, "sobretot les silvestres". En canvi, la senyoreta Ingram dominava la matèria, i en va fer ostentació tot deixant caure un enfilall de termes científics. De seguida em vaig adonar que (com es diu vulgarment) es rifava de la senyora Dent, és a dir, jugava amb la seva ignorància. La Blanche podia ser intel·ligent, però evidentment no era pas bondadosa. Tocava el piano: la seva execució era brillant; cantava: tenia una veu deliciosa; parlava francès en aparts a la seva mare, i el parlava bé, amb naturalitat i molt bon accent.

La Mary semblava ser més amable i més senzilla que la Blanche, així com era més suau de faccions i més blanca de pell (la seva germana era bruna com una espanyola), però^a la Mary li faltava vida: el seu rostre era mancat d'expressió, i els seus ulls, de brillantor; no tenia mai res a dir i, un cop asseguda, restava immòbil com una estàtua al seu pedestal. Ambdues ger-

manes duïen vestits immaculadament blancs.

I ara podia afirmar que creia que la senyoreta Ingram satisfaria el gust del senyor Rochester? No ho sabia dir, perquè desconeixia les seves predileccions en matèria de bellesa femenina. Si li agradava la majestuositat, ella n'era la personificació, de manera que necessàriament havia ~~de~~ ~~haver~~ d'agradar-li amb delit. M'imaginava que la majoria dels homes devien admirar-la; i que ell l'admirava també, em semblava haver-ho comprovat gairebé de forma fefaent. Per dissipar l'última ombra de dubte, em faltava veure'ls plegats.

No suposaràs pas, lector, que tota aquesta estona l'Adèle s'havia estat ben quieta asseguda a l'escambell, ah, no: tan bon punt entraren les senyores, es va aixecar, va avançar cap a elles, va fer una solemne reverència i va dir, tota seriosa:

—Bon jour, mesdames.

I la senyoreta Ingram, mirant-se-la amb posat mofeta, va exclamar:

— Oh, quina nineta!

Lady Lynn havia fet:

—Deu ser la pupil·la del senyor Rochester..., la franceseta de qui parlava abans.

La senyora Dent l'havia agafada tendrament de la mà i li havia fet un petó. L'Amy i la Louisa ~~Eshton~~ Eshton havien exclamat alhora:

— Quin encant de criatura!

I tot seguit la dugueren a un sofà, on la menuda seia ara, entre totes dues, xerrant alternativament en francès i en anglès xampurrejat, i atraïent l'atenció no sols de les joves, sinó també de la senyora Eshton i lady Lynn, que la consentien a cor que vols.

Per fi, arriba el cafè i són cridats els cavallers. Jo continuo a l'ombra, si és que podia dir-se que hi havia ombres en aquella sala tan il·luminada. En realitat, estic mig oculta per la cortina. De nou s'obre el teló

de l'arcada, i entren els homes. L'aparició en grup dels cavallers és tan imponent com la de les dames. Tots vesteixen de negre; la majoria són alts i, alguns, molt joves. En Henry i en Frederick Lynn són sens dubte uns xicots elegants, i el coronel Dent un home d'aspecte marcial. El senyor Esh-ton, magistrat del districte, té un aspecte senyorívol: cabells completament blancs, celles i patilles negres encara, i tot això li dona l'aparença d'un père noble de théâtre. Lord Ingram, com les seves germanes, és altíssim, i, com elles, també, és ben plantat; però sembla compartir l'apatia de la Mary i la seva expressió fada, fent la impressió que posseeix més vigòria muscular, que no pas ardor sanguínia o vivacitat mental.

I on és el senyor Rochester?

Ell entra finalment. Malgrat que no tinc la vista clavada a l'arcada, el veig aparèixer igualment. Procuro de concentrar l'atenció en les agulles de fer mitja, en els punts de la bossa que faig. Tracto de pensar només en la labor que tinc a les mans, de veure tan sols els granets d'argent i el cabdell de fil de seda que reposen a la meva falda. Amb tot, distingeixo la seva figura i, inevitablement, rememoro el moment que el vaig veure per darrera vegada, just després d'haver acomplert un acte que ell considerà essencial, quan, estrenyent-me la mà, i fitant-me la cara, em va esguardar amb ulls que revelaven un cor a punt d'esclatar d'emoció, de la qual jo no n'era pas aliena. Què íntimament pròxima a ell em vaig sentir en aquell moment! Què havia passat des d'aleshores, capaç de canviar les nostres/^{respectives}posicions? ~~perquè ara~~ Car ara, què distants érem l'un de l'altre! Tant, que ni tan sols esperava que s'acostés a parlar-me. No em va estranyar, doncs, que, sense mirar-me, s'assegués a l'altre cap de sala i es posés a conversar amb algunes senyores.

Tan bon punt vaig veure que la seva atenció se centrava en elles i que podia, per tant, observar-lo sense ser vista, la meva mirada es va clavar involuntàriament en el seu rostre: no podia dominar les parpelles, que s'alçaven i permetien que els ulls es clavessin en ell. El mirava, i ex-

perimentava un agut i alhora dolorós plaer en contemplar-lo: una delícia barrejada amb una punyent angoixa, el plaer que pot sentir el viatger asse- degat que, tot i saber que l'aigua del pou està enverinada, s'hi acosta i beu adelerat la dolça metzina.

204

Quanta veritat hi ha en l'aforisme que fa: "La bellesa rau als ulls de qui mira"! El rostre olivenc i quadrat del senyor Rochester, el front mas- sís, les espesses celles, els ulls penetrants, les rudes faccions, la bo- ca de tret sever (que denotava energia, fermesa, fèrria voluntat), no for- maven un conjunt harmoniós, d'acord als cànons estètics, però per a mi eren més que bells: eren interessants i dotats d'una suggestió que em dominava, que em deixava inerte en les seves mans. Jo no havia tingut intenció d'es- timar-lo —el lector sap prou bé l'esforç que havia realitzat per extirpar de la meua ànima el germen de l'amor que hi havia descobert—, però, ara que tornava a veure'l, aquell sentiment revivia espontàniament, impetuós i fort. M'obligava a estimar-lo, sense necessitat de mirar-me.

El vaig comparar amb els seus invitats. Què valien la gallarda gràcia dels Lynn, la lànguida elegància de lord Ingram, la marcial distinció del coronel Dent, davant l'energia innata que emanava del senyor Rochester? En l'aspecte d'aquells no hi trobava res de suggestiu per a mi, tot i re- conèixer que la majoria de la gent els hauria considerat atractius, ele- gants i distingits, mentre que del senyor Rochester n'haurien ~~haurien~~ assenya- lat les rudes faccions i el seu aire taciturn. Però jo, en veure somriure i riure els altres, pensava que els seus somriures no eren pas més resplen- dents que la flama d'una espelma, ni ~~haurien~~ les seves rialles més sonores que el so d'una campaneta. En canvi, quan el senyor Rochester ~~haurien~~ som- reia, les seves dures faccions s'ablanien, els seus ulls esdevenien més brillants i afables, i el seu esguard, més acerat i dolç alhora. En aquell moment, enraonava amb la Louisa i l'Amy Eshton, i a mi em meravellava de veure amb quina tranquil·litat suportaven aquell esguard que a mi em sem- blava tan scrutador; jo esperava que cloguessin els ulls i els pugés el

color a la cara, però, això no obstant, m'alegrava que no estiguessin gens emocionades.

"No és per a elles el que és per a mi --vaig pensar--. Ell no és de la seva mena. Jo crec que ~~ella~~ ho és de la meva..., n'estic segura..., em sento semblant a ell... Jo comprenc l'eloqüència dels seus moviments i del seu rostre. Malgrat que la posició social i la riquesa ens separen, hi ha coses al meu cor i al meu cervell, a la meva sang i als meus nervis, que m'unixen espiritualment a ell. Com vaig poder dir, fa uns dies, que no tenia res a veure amb ell, tret de rebre un sou de les seves mans? Com vaig poder prohibir-me de pensar en ell sota cap altra llum que no fos la de l'amo i senyor? Quina blasfèmia contra la natura! Tot allò que hi ha de bo, de sincer i de vigorós en mi gira impulsivament a l'entorn d'ell. Sé que he de dissimular els meus sentiments, que he de matar les esperances, que no he d'oblidar que ell no pot sentir res per mi. Car, quan dic que sóc de la seva mena, no vull significar pas que posseeixo la seva força de suggerió ni la seva fascinació; l'única cosa que vull dir és que comparteixo amb ell certs gustos i certs sentiments. He de repetir-me contínuament, doncs, que hem de viure sempre distants, i, no obstant això, mentre respiri i senti, l'estimaré."

El cafè ha estat servit. Les dones, des que entraren els cavallers, ^{mostren} ~~mostren~~ tan agitades com un vol d'aloses. La conversa ^{llicca} ~~fluenta~~ fluida i alegre. El coronel Dent i ^{el senyor} ~~Eshton~~ discuteixen sobre política; les respectives mullers ^{escolten.} ~~escolten~~ Les dues orgulloses vídues, lady Lynn i lady Ingram, ^{conspiren} ~~conspiren~~ plegades. Sir George --a qui, per cert, m'he oblidat de descriure--, un robust i corpulent cavaller rural, s'està dret davant el seu sofà, amb la tassa de cafè a les mans, i de tant en tant deixa caure algun mot. El senyor Frederick Lynn s'ha assegut al costat de la Mary Ingram i li mostra els gravats d'un esplèndid volum; ella mira, somriu ara i adés, però aparentment parla poc. L'alt i flemàtic lord Ingram es recolza amb

els braços plegats sobre el respall de la cadira de la menuda i vivaç Amy Eshton, que ~~alça~~ ^{alça} la cara devers ell i ~~xerroteja~~ ^{xerroteja} com un fraret. No hi ha dubte que li agrada més que no pas el senyor Rochester. En Henry Lynn ha ~~havia~~ ^{ha} pres possessió d'una otomana als peus de la Louisa; l'Adèle la comparteix amb ell, que intenta de parlar en francès amb la menuda, i la Louisa es burla dels disbarats que diu. Amb qui deu fer parella la Blanche Ingram? Ella s'està dreta, tota sola, al costat de la taula, graciosament inclinada sobre un àlbum. Sembla esperar que algú li faci companyia, però no ha d'esperar molta estona, perquè ella mateixa elegeix un company.

El senyor Rochester, havent deixat les Eshton, s'acosta a l'escalafanxes on resta durant un moment tan solitari com la Blanche a la taula. En adonar-se'n, ella se li ~~apropa~~ ^{apropa}, bo i col·locant-se a l'altre cap de la llar.

—Senyor Rochester, em pensava que no us agradaven les criatures.

—I no m'agraden.

—Aleshores, què us va impulsar a fer-vos càrrec d'aquesta nineta?

—va demanar, tot assenyalant l'Adèle—. D'on l'heu tret?

—No l'he tret d'enlloc. Me la van confiar.

—Hauríeu d'enviar-la a l'escola.

—No m'ho puc permetre: les escoles són molt cares.

—Bé, suposo que teniu una institutriu per a la nena. He vist que estava amb una persona..., se n'ha anat? Ah, no! Encara és allà, darrere la cortina de la finestra. Bé li deu pagar, és clar, i diria que això ~~en~~ resulta tan car... o més, que una escola, ja que, a més de pagar-li, heu de mantenir-la.

Jo temia — o hauria de dir que ho esperava? — que l'al·lusió a la meva persona obligaria el senyor Rochester a mirar cap al lloc on era jo, i, involuntàriament, em vaig arraulir encara més rere la cortina, però ell no va desviar la mirada.

—No m'he aturat a considerar-ho —va replicar, amb indiferència, amb

els ulls clavats al seu davant.

—No, és clar, els homes mai no tenen en compte l'economia ni tenen sentit comú. Hauríeu de sentir la mamà parlant de les institutrius. La Maty i jo n'hem ~~tingut~~ tingut una dotzena, pel cap baix, durant la nostra vida. La meitat eren odioses, i l'altra meitat, ridícules, i totes molt oneroses..., oi, mamà?

— Què deies, nenax meva?

La noia, de qui la vídua n'anunciava la propietat, va repetir la pregunta amb una explicació.

—Filleta, no me'n parlis, de les institutrius! Només de sentir aquesta paraula, em poso nerviosa. He sofert un martiri arran de la seva incompetència i dels seus capricis. Gràcies a Déu que ja no he de bregar amb elles!

La senyora Dent, aleshores, es va inclinar cap a la vídua i li digué alguna cosa a l'orella. Suposo, a jutjar per la resposta, que es tractava d'una advertència respecte al fet que un membre d'aquella maleïda espècie era allà present.

— Tant pis! —va exclamar la vídua—. Espero que això contribueixi a fer-la millor. —I, amb un to més baix, però prou fort perquè ~~me~~ jo la sentís, va afegir:— Ja m'hi havia fixat. Sóc molt bona fisonomista i li veig tots els defectes de les de la seva classe.

— I quins defectes són, senyora? —va demanar el senyor Rochester.

—Us ho diré en privat —va respondre la vídua, agitant significativament el turbant.

—Però aleshores ja se m'haurà passat la curiositat. És ara que em moro de ganes de saber-ho.

—Pregunteu-ho a la Blanche, que és més a prop de vós que jo.

—Oh, no m'amoïnis, mamà! Només tinc un mot a dir respecte a tota la tribu: que són unes plepes. No és que jo les hagi tolerades massa. Tenia bona cura de girar la truita. Les males passades que en Theodore i jo ^{jugar} so-
liem ~~fer~~ a les nostres institutrius, la ~~la~~ ^{la} Wilson, senyora Grey i madame Joubert!

La Mary era sempre massa sòmines per participar en les nostres malifetes. Les millors eren les que li fèiem a madame Joubert, ja que la senyoreta Wilson era una infeliç apocada, malaltissa i ploràmiques, que no pagava la pena de fer-hi broma, i la senyora Grey era tan insensible, que no s'immutava per res. En canvi, la pobra madame Joubert! Encara em sembla que la vegi, enfutismada quan li acabàvem la paciència amb les nostres maleses: vessàvem el te, esmicolàvem el pa amb mantega, tiràvem els llibres al sostre i fèiem xivarri picant amb el regle contra el pupitre, el guardafoc i els atiadors. Te'n recordes d'aquells dies feliços, Theodore?

— Ja ho crec, que me'n recordo! —va respondre lord Ingram—. I la pobra bruixa cridava: "Criatures del dimoni!" i després ens sermonejava creient que ens podria instruir, a nosaltres, que érem tan intel·ligents, mentre que ella era una ignorant.

— I tant! I te'n recordes, Tedo, quan t'ajudava a mortificar el teu preceptor, el senyor Vining, el cara de pa-de-ral, com solíem dir-li? Ell i la senyoreta Wilson van tenir la gosadia d'enamorar-se, o, si més no, això era el que ens afiguràvem en Tedo i jo. Sorpreníem les seves tendres mirades i els seus sospirs, que nosaltres interpretàvem com a mostres de la belle passion, i jo et vaig prometre que ben aviat la notícia seria del domini públic. I ens va servir com d'una mena de palanca per treure aquells pesos morts de casa. La mamà, ~~quan~~ tan bon punt ho va saber, va considerar que era una immoralitat. Oi que sí, marona?

— Ben cert que sí, preciosa meva. I tenia raó, podeu pujar-hi de peus: hi ha mil motius perquè no hauria de ser mai tolerada una relació amorosa entre una institutriu i un preceptor en una casa com cal, en primer lloc, perquè...

— Per Déu, mamà, no cal que els enumeris tots, els motius! Au reste, tots els coneixem: perill de donar un mal exemple a les criatures innocents; distracció i negligència en l'acompliment del deure per part dels enamorats; aliança tàcita entre ells i, com a conseqüència, actituds in-

solents i de rebel·lia... Tinc raó o no, senyora baronessa d'Ingram?

—Tens raó com sempre, lliri meu.

—Aleshores no hi ha res més a dir. Canviem de tema.

L'Amy Eshton, que no havia sentit aquesta frase o no volia fer-ne cas, va intervenir en la conversa, dient amb la seva dolça veu infantil:

—La Louisa i jo també solíem burlar-nos de la nostra institutriu, però era tan bona, que ~~mentre tant~~ ens ho tolerava tot: res no la treia de polleguera. No s'enfadava mai amb nosaltres, oi, Louisa?

—No, mai. Ens deixava fer el que volíem: escorcollar el seu pupitre i la seva capsa de costura, així com regirar-li els calaixos. Era molt condescendent i ens concedia tot el que li demanàvem.

—Suposo que ara —va fer la senyoreta Ingram, tot corbant els llavis en un gest sarcàstic— ja tenim un recull de records de totes les institutries hagudes i per haver. Per tal de no reinicidir-hi, proposo de nou canviar de tema. Secundeu la meva proposició, senyor Rochester?

—Senyoreta, us faig costat en això i en qualsevol altra cosa.

—Aleshores, jo m'ocuparé de triar una altra distracció. ~~Minut~~ Signore Eduardo, esteu bé de veu aquest vespre?

—Donna Bianca, ho estaré, si vós m'ho maneü.

—Aleshores, signore, el meu desig sobirà és que prepareu els vostres pulmons i d'altres òrgans vocals, ja que els haureu de posar al meu reial servei.

— Qui no seria el Rizzio de tan divina Maria?

— Al botavant, en Rizzio! —va exclamar ella, sacsejant el cap amb tots els seus bucles, mentre s'encaminava cap al piano—. Sóc de l'opinió que el mala peça d'en David devia ser un individu molt insuls. A mi m'agrada més el negre Bothwell. Jo crec que un home no és res ~~menys~~ sense una engruna d'intrepidesa, i la història podrà dir el que vulgui d'en James Hepburn, però jo estic segura que era la llei de bandit heroic, abreviat i fer, al qual hauria consentit ~~d'~~ atorgar-li la meva mà.

— Escolteu això, cavallers! A veure: qui de vosaltres s'assembla més a en Bothwell? —cridà el senyor Rochester.

—Jo diria que tens la preferència —va respondre el coronel Dent.

—Paraula d'honor, que us^{ho} agraeixo de cor —va replicar ell.

La senyoreta Ingram, que s'havia assegut al piano amb gràcia altiva, tot desplegant la nívia faldilla fins a donar-li una majestuosa amplitud, ~~x~~ va encetar un brillant preludi, enraonant mentre tocava. Aquell vespre semblava estar en el moment més alt de la seva arrogància, i tant les seves paraules com el seu aire suscitaven no sols l'admiració, sinó fins i tot l'esbalaïment d'aquells que l'escoltaven. Era evident que estava disposada a sorprendre l'auditori amb la seva vehemència i gosadia.

— Oh, n'estic tan tipa, dels joves d'avui dia! —va exclamar, sense deixar de tocar—. Pobrets, semblen criatures, que no poden sortir del jardí ~~del papà~~ del papà, sense el permís de la mamà i la seva custòdia! No pensen més que en tenir cura de les seves cares boniques, de les seves blanques mans i dels seus peüets, com si l'home hagués de preocupar-se de la bellesa! Com si l'encant no fos prerrogativa especial de la dona..., el seu dot i heretatge legítims! Jo afirmo que una dona lletja és una màcula a la bella cara de la creació; en canvi, un cavaller només s'ha de basquejar per tenir força i valor. El seu lema ha de ser: caçar, disparar i lluitar. La resta res no val. Aquesta seria la meva divisa, si jo fos home.

Va fer una pausa, que tothom respectà, i continuava:

—Quan em casi, pretenc que el meu marit no sigui el meu rival, sinó el meu contrast. No consentiré a tenir un competidor al costat; exigiré del meu marit un homenatge exclusiu i no pas una devoció compartida entre la meva persona i la imatge que^{ell} vegi al seu mirall. Senyor Rochester, ara canteu, que jo us acompanyaré al piano.

—Sóc tot obediència —fou la resposta.

—Aquí tenim una cançó de corsaris. Ja sabeu que adoro els corsaris. Canteu, doncs, con spirito.

—Les ordres de llavis de la senyoreta Ingram infondrien esperit fins i tot en un got de llet aigualida.

—Pareu ment, doncs: si no em plau la vostra interpretació, us faré passar vergonya demostrant-vos com cal entonar aquesta cançó.

—Això és talment oferir un premi a la incapacitat, de manera que procuraré fer-ho tan malament com pugui.

— Gardez-vous-en bien! Si canteu malament a posta, us imposaré un càstig adient.

—La senyoreta Ingram hauria de ser clement, ja que té el poder d'infligir un càstig que cap mortal no és capaç de suportar.

— Ha! Expliqueu-vos! —ordenà la noia.

—Perdoneu-me, senyoreta, però no cal explicar res: sabeu prou bé que un simple enuig vostre pot arribar a substituir la pena capital.

— Va, canteu! —va fer ella.

I de nou va començar a tocar el piano, atacant un acompanyament amb gran vigoria.

"Ara és el moment d'escapolir-me", vaig pensar.

Però les notes de la cançó que aleshores ompliren la sala em van detenir. La senyora Fairfax havia dit que el senyor Rochester tenia una bonica veu, i era veritat: posseïa una potent i melodiosa veu de baix, a la qual hi comunicava tot el seu sentiment, tota la seva energia personal. El seu accent penetrava fins al més íntim racó del cor, on despertava estranyes sensacions. Vaig esperar que expirés l'última vibració, plena i greu, i ^{que} la remor de les converses, reffenades un instant, hagués assolit de nou la normal intensitat. Llavors vaig abandonar la protecció del meu racó i vaig iniciar la retirada per la porta lateral, que sortosament era a prop. Des d'allà, un estret passadís menava al vestíbul. En travessar-lo, em vaig adonar que se m'havia descordat una xinel·la; em vaig aturar i, amb el propòsit de cordar-me-la, em vaig agenollar a l'estora del peu de l'escala. Vaig sentir que ~~se m'havia~~ s'obria la porta del menjador, d'on en va sortir un

cavaller. En aixecar-me precipitadament, em vaig trobar cara a cara amb ell: era el senyor Rochester.

— Com esteu? —va preguntar.

—Molt bé, senyor.

— Per què no heu vingut a enraonar amb mi al saló?

Vaig pensar que hauria pogut replicar fent-li la mateixa pregunta, però no em vaig prendre aquesta llibertat. Vaig contestar:

—No volia pas molestar-vos, ja que semblàveu molt entretingut, senyor.

— I què heu fet durant la meva absència?

—Res en particular. Ensenyar a l'Adèle, com sempre.

—I anar perdent el color més que mai, com he vist de seguida. Què us passa?

—No res, senyor.

— Que potser us vau refredar aquella nit que vau estar a punt d'ofegar-me?

—No, no.

—Torneu al saló. És massa d'hora per retirar-se.

—Eestic cansada, senyor.

Se'm va quedar mirant un moment.

—I una mica deprimida —va fer ell—. Què passa? Digueu-m'ho.

—Res..., no res, senyor. No n'estic, de deprimida.

—Doncs jo dic que ho esteu, fins al punt que, uns mots més, i tindríeu llàgrimes als ulls..., i ja les hi veig brillar, i una perla acaba de lliscar de les pestanyes a la galta. Si tingués temps, i no sentís el pànic mortal de les enraonies que podria provocar un criat xafarder, jo n'esbriaria la causa, de tot això. En fi, aquest vespre us n'excuso, però tingueu en compte que, mentre siguin aquí els meus hostes, espero que baixeu cada vespre al saló. Aquest és el meu desig, no ho oblidéssiu. Ara aneu i envieu la Sophie a buscar l'Adèle. Bona nit, esti...

Va enmudir, es mossegà el llavi i se'n va anar bruscament.

CAPÍTOL DIVUIT

211

Aquells dies a Thornfield Hall transcorrien alegres i també atrafegats. Què diferents eren dels primers tres mesos de quietud, monotonia i soledat que havia passat sota aquell sostre! Totes les impressions tristes semblaven haver fugit de la casa; totes les idees pessimistes eren oblidades: tot era vida i moviment al llarg del sant dia. Era impossible de travessar la galeria, abans sempre deserta, ni entrar a les cambres del davant, abans desocupades, sense trobar-hi la cambrera d'una distingida dama o l'ajudant de cambra d'un elegant cavaller.

La cuina, el rebost del majordom, la cambra d'estar dels criats, també eren indrets sempre animats, i les sales només es quedaven buides i silencioses quan el cel blau i el sol esplendent dels magnífics dies primaverals invitaven els hostes a passejar pels jardins. Fins i tot quan el temps ~~va~~ es ~~va~~ va espatllar i van tenir uns dies de pluja contínua, no es va pas veure entelada la jovialitat general. Els entreteniments de saló es van intensificar en dissipar-se la possibilitat de divertir-se a l'aire lliure.

El primer vespre que parlaren d'un canvi d'entreteniment, no acabava de comprendre què es proposaven de fer: parlaven de "jugar a les xarades", però jo ignorava el significat d'aquella expressió. Cridaren els criats, que apartaren les taules del menjador cap als costats, modificaren la disposició dels llums i col·locaren les cadires en semicercle davant l'arcada. Mentre el senyor Rochester i els altres cavallers dirigien aquestes modificacions, les dames corrien amunt i avall cridant les seves cambreres. Fou convocada la senyora Fairfax perquè donés compte sobre les existències de xals, vestits i robes de tota mena que hi hagués a la casa. Van ser escorcollats certs armaris del tercer pis, i les cambreres en baixaren carregades amb braçats d'antics brocats, enagos, cossets de setí, faldilles amb vores de puntes i tota mena de capells i ~~punttes~~ cintes. En van fer una selecció, i tot allò que podia ser útil ho dugueren al recambró de la sala.

Mentrestant, el senyor Rochester havia tornat a reunir les senyores al seu entorn, i en va elegir algunes per formar part del seu grup.

—La senyoreta Ingram és meva, naturalment —va dir.

Tot seguit va anomenar les dues senyoretes Eshton i la senyora Dent. També en va mirar a mi. Per casualitat era prop seu, ja que havia estat ajudant la senyora Dent a assegurar el tancador del seu braçalet, que se li havia obert.

—Voleu jugar? —em va preguntar el senyor Rochester.

Vaig fer que no amb el cap. Ell no va insistir, cosa que jo temia que faria, i va deixar que retornés silenciosament al meu racó de costum.

El senyor Rochester i la seva colla es retiraren darrere la cortina; l'altre grup, que comandava el coronel Dent, ocupà les cadires col·locades en semicercle. Un dels cavallers, el senyor Eshton, mentre m'observava, semblava proposar als altres que m'invitessin a unir-me a ells, però lady Ingram de seguida es va oposar a la iniciativa.

—No —vaig sentir que deia—. Sembla massa estúpida per saber jugar a res.

Va dringar una campaneta i es va obrir la cortina. Sota l'arcada va aparèixer la corpulent^a figura de sir George Lynn, també elegit pel senyor Rochester, embolcallat amb un llençol blanc. Al seu davant, sobre una taula, hi havia un llibre enorme, obert, i al seu costat s'estava Amy Eshton, vestida amb un abric del senyor Rochester, i amb un altre llibre a la mà. Algú que no vèiem va tornar a tocar alegrement la campaneta; aleshores l'Adèle (que havia insistit a integrar el grup del seu protector) va aparèixer, tot escampant al seu entorn el contingut d'un cistell de flors que duia al braç. Aleshores, va sortir la majestuosa figura de la senyoreta Ingram, vestida de blanc, amb un llarg vel i una corona de roses sobre el front. El senyor Rochester anava al seu costat, i tots dos van avançar fins a prop de la taula. La parella es va agenollar, mentre la senyora Dent i la Louisa Eshton, també vestida de blanc, se situaven

a banda i banda, al seu darrere. Va seguir una pantomima muda, en la qual era fàcil de reconèixer ^{el} ~~un~~ simulacre ~~de~~ d'una cerimònia de boda. En acabar, el coronel Dent i els membres del seu grup van deliberar en veu baixa durant uns moments, i tot seguit el coronel va exclamar:

— Núvia!

El senyor Rochester va inclinar el cap en senyal d'assentiment, i va caure la cortina.

Va transcórrer un llarg interval abans no es ^{forçà} ~~va~~ a aixecar ~~la~~ la cortina. En aquesta segona ocasió, va deixar veure una escena més ben preparada que la darrera. La sala, com he remarcat abans, s'elevava dos graons per sobre el menjador, i sobre el segon, un parell de iardes més endins, apareixia una gran pica de marbre, que vaig reconèixer com a un ornament de l'hivernacle, on solia estar ^{voltada} ~~plena~~ de plantes exòtiques i ^{plena} ~~plena~~ de peixos daurats. Atesos el seu tamany i el seu pes, devia haver costat un gran esforç traslladar-lo fins allà.

Assegut a la catifa, al costat d'aquesta pica, hi podíem veure el senyor Rochester, vestit amb xals i cofat amb un turbant. Els seus ulls negres i la seva pell bruna s'adeien perfectament a l'abillament: semblava un emir oriental. ~~Al cap d'un instant~~ Al cap d'un instant, va aparèixer la senyoreta Ingram. També ella anava vestida a la manera oriental, amb una faixa carmesina a la cintura i un mocador brodat lligat sobre les temples. Duia nus els braços tan bellament tornejats, i un d'ells aguantava amb molta gràcia una gerra que ^{portava} ~~portava~~ sobre el cap. El seu aspecte, la vestimenta i el seu ~~minu~~ posat suggerien la imatge d'una princesa hebrea dels temps patriarcals, i aquest era sens dubte el personatge que intentava de representar.

Es va acostar a la pica, s'hi va inclinar com per omplenar la gerra i tot seguit se la va tornar a col·locar sobre el cap. El personatge assegut al costat de la font li va fer aleshores una petició:

— Molt de pressa va la noia! Dóna'm la gerra i deixa'm beure.

De la pitrera va treure tot seguit un estoig, el va obrir i va mostrar

a la moixa unes magnífiques arracades i uns esplèndids braçalets. Ella simulava admiració i sorpresa, i ell, posant-se de genolls, va col·locar el tresor als ~~seus~~ peus de la noia, que expressava amb mirades i gestos el delit i la incredulitat que sentia. Llavors l'estranger va col·locar els braçalets als canells de la noia i les arracades a les seves orelles. Es tractava, evidentment, d'Eliazar i Rebeca. Només hi faltaven els camells.

Els qui havien d'endevinar el significat de l'escena van unir els caps: aparentment no es posaven d'acord sobre el mot o la sil·laba que l'escena representava. El coronel Dent, com a portaveu, va manifestar que qualificaria "el retaule en conjunt", i va tornar a caure la cortina.

En alçar-se per tercera vegada, sols era visible una part de la sala, ja que la resta quedava tapada per un paravent i uns cortinatges de roba basta i de color fosc. La pica de marbre havia desaparegut. Al seu lloc hi havia una taula de fusta de pi i una cadira de cuina; aquests objectes eren visibles a la dèbil llum d'una llanterna, ja que totes les candeles de cera eren apagades.

En aquell sòrdid escenari, un home seia amb els punys tancats reposant sobre els genolls i els ulls acalats. Malgrat la cara emmascarada, la roba en desordre (una de les mànigues del gec, arrencada, penjava de la seva espatlla, com si la hi haguessin esquinçat en una baralla), l'expressió desesperada i sorruda, els cabells esbullats, detalls que el disfressaven molt bé, vaig reconèixer el senyor Rochester. Quan es va moure, es va sentir scroll de cadenes, i vam veure que duia grillons als canells.

— Presó! —va exclamar el coronel Dent, i la xarada va quedar resolta.

Passat el temps necessari perquè els actors es tornessin a vestir amb la roba que duïen abans, van retornar al menjador. El senyor Rochester acompanyava la senyoreta Ingram, i ella el felicitava per la seva actuació.

— Sabeu —li deia— que, de les tres caracteritzacions, l'última és la que m'ha agradat més que cap? Oh, si haguéssiu viscut anys enrere, quin magnífic assaltador de camins hauríeu estat!

— No m'ha quedat pas sutge a la cara? —va demanar ell, tot tombant-se cap a la Blanche.

— No, gens! Quina llàstima! Tan bé com us escau la disfressa de bandoler!

— Aleshores us agradaria de conèixer un heroi de camí ral?

— Un heroi anglès de camí ral seria el que m'agradaria més després d'un bandoler italià, i aquest encara el canviaria per un pirata llevantí.

— Bé, sigui el que sigui, recordeu que sou la meva esposa: ens hem casat fa una hora, en presència de tots aquests testimonis.

Ella va fer la rialleta i s'enrojolà.

— Ara us toca a vós, Dent —va continuar el senyor Rochester.

I mentre l'altre grup es retirava, ell i els membres del seu ocupaven els seients que quedaren buits. La senyoreta Ingram va seure al costat dret del seu admirat galant, i els altres endevinadors van ocupar les cadires immediates, a banda i banda d'ells dos. Jo vaig deixar de mirar els actors; ja no esperava amb interès que s'alcés la cortina; tota la meva atenció es concentrava en els espectadors. Els meus ulls, cada vegada que es fixaven en l'arcada, se sentien irresistiblement atrets cap al semicercle de cadires. Ja no recordo quines xabades van escenificar el coronel Dent i la seva colla, ni els mots que escolliren, ni com actuaren. En canvi, encara em sembla veure com deliberaven els espectadors, després de cada escena: veig com el senyor Rochester es tombava cap a la senyoreta Ingram, i ella devers ell; la veig quan inclinava el cap fins que els seus bucles tocaven el muscle d'ell i gairebé li fregaven la cara; sento com ~~miuxiuejaven~~ ^{miuxiuejaven} recordo les mirades que bescanviaven, i, en aquest moment, fins i tot experimento els sentiments que aquell espectacle desvetllava en la meva ànima.

Ja t'he dit, lector, que havia començat a estimar el senyor Rochester. I ara no podia pas deixar d'estimar-lo, simplement perquè m'adonava que no es fixava en mi, perquè jo podia passar hores en presència seva i ell ni una sola vegada mirava cap on era jo, perquè veia que tota la seva aten-

ció l'acaparava una gran dama, que demostrava el seu menyspreu envers mi refregant-me la vora del vestit quan passava pel meu costat, que, si mai el seu esguard arrogant i imperiós es topava amb mi per casualitat, el desviava instantàniament com si jo fos un objecte massa detestable per mereixer la seva atenció. No podia deixar d'estimar-lo, per bé que comprenguéss que havia de casar-se aviat amb aquella dama, com ho indicava l'orgullosa seguretat que demostrava respecte a les intencions del senyor Rochester en relació amb ella; per molt que presenciés a cada moment l'actitud que adoptava ell en festejar-la que, si bé semblava desmenjada i indiferent, resultava captivadora i irresistible, precisament per aquell aire d'indiferència i d'orgull.

215 Res no podia refredar ni apagar l'amor en aquelles circumstàncies, però sí que hi havia moltes coses ~~que~~ capaces de crear desesperança. Moltes coses també, pensaràs tu, estimat lector, per engendrar gelosia, si és que una dona de la meua posició pot tenir l'arrogància de ^{sentir} ~~tenir~~ gelosia d'una dona de la categoria de la senyoreta Ingram. Amb tot, jo no era una persona gelosa, o ho era en comptades ocasions, i el sentiment que experimentava no podia expressar-se amb aquest mot. La senyoreta Ingram era massa inferior per provocar gelosia. Perdoneu la paradoxa aparent, però sé el que dic. La Blanche era ostentosa, però no era autèntica; era una persona esplèndida, brillant, però de mentalitat eixorca, de cor mesquí per naturalesa, com una terra on res no hi fructifica espontàniament, on cap fruit natural excel·leix per la seva frescor. No era bondadosa, no era original, repetia les frases llegides als llibres; mai no brindava —ni tenia— cap opinió pròpia. Feia veure que posseïa sentiments elevats, però, en realitat, no sabia què era sentir simpatia ni pietat, i li mancava sinceritat i tendresa. Sovint es traïa a si mateixa, com quan va exterioritzar l'antipatia que sentia envers l'Adèle: si mai la nena se li acostava, la rebutjava amb algun epítet despectiu; de vegades, fins i tot li ordenava abandonar l'habitació i sempre la tractava amb fredor i acrimònia. D'altres ulls

a més dels meus observaven aquestes manifestacions del seu caràcter, les observaven amb atenció, agudesa i sagacitat. Sí, el seu futur promès, el senyor Rochester, exercia sobre ella una vigilància incessant, i era d'aquesta sagacitat, d'aquesta circumspecció seva, d'aquesta absoluta i clara consciència dels defectes de la seva futura promesa, d'aquesta evident manca de passió en els seus sentiments envers ella, d'on naixia el meu dolor tot-hora torturant.

Jo m'adonava que es casaria amb ella, per motius familiars, potser ~~pràctics~~ pràctics, perquè el rang i la posició social de la Blanche li convenien, a ell, però pressentia que el senyor Rochester no li havia brindat el seu amor, així com que ella no tenia prou mèrits per guanyar-se aquell tresor. Aquest era el punt neuràlgic de la qüestió; aquesta era la causa que mantenia la febre alta: ella no era una dona capaç d'encisar-lo.

Si la Blanche hagués conquistat verament el senyor Rochester, i ell hagués dipositat sincerament el cor als seus peus, jo m'hauria tapat la cara, m'hauria girat d'esquena i hauria —simbòlicament— mort per a ells. Si la senyoreta Ingram hagués estat una dona bona i noble, dotada de passió, de fervor, de bonhomia i de ~~minima~~ sensibilitat, aleshores jo hauria lliurat una lluita a mort amb dos tigres: la gelosia i la desesperació; després, un cop m'haguessin arrencat i devorat el cor, tot reconeixent la superioritat de la Blanche, l'hauria admirada en silenci durant la resta de la meva vida, i com més gran hagués estat la seva superioritat, més profunda hauria estat la meva admiració, més sincerament serena la meva aquiescència. Però, tal com estaven les coses, observar els esforços de la senyoreta Ingram per seduir el senyor Rochester, presenciar els repetits fracassos —ella mateixa no n'era conscient, que els seus esforços eren inútils, sinó que estava ^{vanitosament} ~~orgullosament~~ convençuda que cada sageta encertava el fitó, i es rabejava follament en el seu suposat èxit, quan, en realitat, el seu orgull i ^{el seu amor propi} ~~vanitat~~ repel·lien cada vegada més lluny allò que ella desitjava d'atreure—, presenciar això, dic, representava estar permanent-

ment sotmesa a una tensió constant.

Perquè, quan ella va fracassar, jo vaig veure com hauria pogut reeixir. Les sagetes llençades contínuament al pit del senyor Rochester, i que queien sense efecte als seus peus, jo pressentia que, si haguessin estat tirades per una mà més segura, haurien pogut clavar-se agudament al seu cor orgullós; haurien amorosit la dura mirada dels seus ulls i endolcit el seu rostre sarcàstic, o, millor encara, sense armes, hauria pogut guanyar una batalla silenciosa, però segura.

" Per què la Blanche no ~~potes~~^{pot} exercir més influència en ell, quan gaudeix ~~del~~ del privilegi d'estar-hi més a prop? --em preguntava-- . Ben segur que ella no l'estima, o, en tot cas, no l'estima amb amor vertader! Si l'estimés, no li caldria prodigar-li tants somriures, ni clavar-li mirades tan descarades, ni adoptar uns aires tan artificiosos. A mi em ~~sembla~~^{sembla} que, simplement, hauria ~~hauria~~ de quedar-se quieta al seu costat, sense enraonar gaire i mirar-lo encara menys, per poder arribar-li al cor. Jo he vist al rostre del senyor Rochester una expressió ben distinta d'aquesta que li endureix les faccions quan ella coqueteja amb tanta vivacitat; aquella expressió no ~~potes~~^{pot} pas ser descoberta mitjançant calculades maniobres o les arts d'una meretriu: ~~hauria~~^{cal} respondre el que ell pregunta sense presumpció, adreçar-se-li sense fer monades..., i aleshores es torna encara més afable i més cordial, i et reconforta talment un càlid raig de sol. Com s'ho farà ella per complaure'l quan siguin casats? No crec pas que se'n surtin, i, això no obstant, jo ~~no~~ sé com es podria aconseguir, i estic segura que la seva esposa podria ser la dona més feliç del món."

Encara no he formulat cap censura contra el propòsit del senyor Rochester de casar-se per interès i conveniència. Em va sorprendre quan vaig descobrir que aquesta era la seva intenció, ja que el creia un home que difícilment es deixaria influir per motius tan vulgars en l'elecció d'una esposa; però com més considerava la posició social^{la}, l'educació, etc., dels interessats, menys censurable em semblava que realitzessin un acte d'acord

217 amb les idees i els principis que els havien inculcat, sens dubte, des de la infància. Tota la gent de la seva classe respectava aquells principis: suposava, doncs, que es guiaven per motius que jo no podia comprendre. Em semblava que, si jo hagués estat un cavaller com el senyor Rochester, sols m'hauria casat amb una dona a la qual estimés; però, alhora, reconeixia que les evidents avantatges que en pro de la felicitat marital devia oferir una determinació semblant podien estar contrapesades per raons que jo ignorava en absolut, per bé que hauria volgut que tothom actués com jo pensava.

En d'altres aspectes, talment com en aquest, em tornava cada vegada més indulgent amb el meu am: m'oblidava de tots els seus defectes, defectes que en algun moment havia jutjat amb severitat. Anteriorment, només maldava per estudiar tots els aspectes del seu caràcter: sospesar el pro i el contra, i del just resultat, formular-ne un judici equitatiu. En canvi, ara, no hi trobava cap contra. Els seus sarcasmes, que havia trobat repel·lents, i la seva aspresa, que tant m'havia sobtat, ara em semblaven tan sols condiments picants d'un plat suculent. I si la seva presència^{em} resultava en certa manera acerba, la seva absència m'hauria tornat la vida insípida. I quant a la vaga llulissor — era una expressió sinistra o dolorosa, intencionada o desesperada? — que apareixia, de tant en tant, als seus ulls, i tornava a desaparèixer abans que ~~l'observador~~ l'observador amatent pogués descobrir les pregoneses d'on procedia; aquella cosa estranya que solia inspirar-me temor, com si em trobés vagant entre turons d'aparença volcànica, i de sobte sentís tremolar la terra i la veiés obrir-se als meus peus; aquella cosa estranya, de vegades, em deixava paralitzada, amb el cor bategant adelerat, però amb els nervis assossegats, i en comptes d'experimentar el desig de fugir, anhelava de ~~descobrir-ne~~ ^{desxifrar-ne} l'enigma. Considerava afortunada la senyoreta Ingram, perquè un dia podria guaitar a pler dins l'abisme del caràcter d'aquell home, explorar-ne els secrets i analitzar-ne la seva naturalesa.

Mentre jo només pensava en el senyor Rochester i la seva futura esposa —només tenia ulls per a ells, sols escoltava les seves converses i únicament considerava importants els seus moviments—, la resta dels invitats s'ocupaven d'aquelles coses que els interessaven i els proporcionaven plaer. Les senyores Lynn i Ingram continuaven mantenint solemnes debats, tot brandant els respectius turbants i agitant les quatre mans en anàlegs gestos de sorpresa, o de misteri, o d'horror, segons quin fos el tema de les seves sedasseries, com un parell de titelles gegantines. L'amable senyora Dent enraonava amb la bondadosa senyora Eshton, i de vegades m'adreçaven un mot cortès o un somriure afable. Sir George Lynn, el coronel Dent i el senyor Eshton discutien de política, dels afers del comtat o de casos judicials. Lord Ingram flittejava amb l'Amy Eshton. La Louisa tocava i cantava amb un dels germans Lynn, i la Mary Ingram escoltava lènguidament la galant conversa de l'altre. A voltes, tots alhora, com si fos de comú acord, suspendien la xerrada per observar i escoltar els actors principals; perquè, comptat i debatut, el senyor Rochester i —pel fet d'estar íntimament relacionada amb ell— la senyoreta Ingram eren el cos i l'ànima de la reunió. Si ell s'absentava una hora de la sala, semblava que es produïa un decandiment en l'ànim dels seus hostes, i tan bon punt hi retornava la vivacitat de la conversa prenia un nou impuls.

La necessitat de la seva influència estimulante es va fer sentir d'una manera peculiar un dia que va haver d'anar a Millcote a resoldre uns assumptes i no va tornar fins molt tard. La tarda era plujosa, pel qual motiu va caldre de suspendre una projectada visita a un campament de gitanos que s'havia establert prop de Hay. Alguns dels cavallers ^{eren} als estables, mentre els joves, juntament amb les noies, jugaven al billar. Les vídues Ingram i Lynn buscaren solac en una plàcida partida de cartes. La Blanche Ingram, després de repel·lir, amb orgullosa taciturnitat, els intents de les senyores Dent i Eshton d'entaular conversa amb ella, de primer havia interpretat unes romances sentimentals al piano, i després, havent anat a buscar una

novel·la a la biblioteca, s'havia enfonsat mandrosament en un sofà i es disposava a matar amb la lectura les tedioses hores d'absència. El saló i tota la casa estaven silenciosos: només de tant en tant se sentia l'alegre brogit que feien a dalt els jugadors de billar.

Fosquejava, i el rellotge ja havia anunciat l'hora d'anar-se a vestir per separ, quan la menuda Adèle, que s'estava agenollada al meu costat al banc de la finestra, va exclamar de sobte:

— Voilà monsieur Rochester, qui revient!

Jo em vaig tombar, i la senyoreta Ingram es va aixecar rabent del sofà; també els altres es van distreure de les diverses ocupacions, ja que al mateix temps se sentia soroll de rodes i de cascos a la sendera de grava molla. S'acostava un cotxe de posta.

— Què estrany que torni a casa d'aquesta manera! —va fer la senyoreta Ingram—. Se n'ha anat a cavall del Mesrour, oi?, i el Pilot l'acompanyava... Què en deu haver fet, dels animals?

Mentre enraonava, va apropar tant a la finestra la seva alta figura i en l'ampulosa faldilla, que em vaig veure obligada a tirar-me enrere, a risc de rompre'm l'espinada. Tant ansiosa estava que, de primer, ni es va fixar en mi, però quan se'n va adonar, va fer un gest despectiu amb els llavis i es va traslladar a una altra finestra. Mentrestant, el cotxe es va aturar; el cotxer va tocar la campaneta, i el viatger va baixar del vehicle; ~~però~~ però no era pas el senyor Rochester, sinó un home desconegut, alt, elegant, amb roba de viatge.

— És indignant! —va exclamar la senyoreta Ingram—. I a tu, mona empipadora —apostrofà l'Adèle—, qui t'ha pujat aquí dalt per donar notícies falses?

I em va clavar una irada llambregada, com si jo en tingués la culpa.

Es van sentir veus al vestíbul, i no va trigar a entrar a la sala el nou vingut. Es va inclinar davant lady Ingram, considerant-la, sens dubte, la de més edat de les senyores presents.

—Segons que sembla, arribo en un moment inoportú, senyora —va dir—, ja que el meu amic Rochester no hi és. Però he fet un llarg viatge, i em considero prou íntim amic seu per prendre'm la llibertat de quedar-me aquí a esperar el seu retorn.

Les seves maneres eren corteses, però em va sobtar el seu accent, ja que, ~~m~~ sense ser precisament estranger, tampoc no era del tot anglès. Podia tenir la mateixa edat que en senyor Rochester: entre trenta i quaranta anys. El seu rostre era singularment groguenc; a part d'això, era un home força atractiu, sobretot al primer cop d'ull. Observant-lo més atentament, descobríeu al seu rostre alguna cosa que resultava desagradable, o, més ben dit, que no acabava d'agradar. Tenia unes faccions regulars, però excessivament disteses, i els seus ulls, bé que grossos i ben formats, eren mancats de vida, o, si més no, m'ho semblava a mi.

El so de la campana que anunciava l'hora de vestir-se per sopar va dissoldre la reunió. No vaig tornar a veure el foraster fins després de sopar, i aleshores em va semblar que s'hi trobava a gust. La seva fisonomia, però, em va agradar encara menys que abans: em feia l'efecte de ser inanimada i, alhora, que denotava inquietud. Els seus ulls erraven d'una banda a l'altra, sense cap sentit, i això li atorgava un curiós aspecte, com jo no recordava haver-lo vist mai. A pesar de ser un home ben plantat, i gens antipàtic, em repel·lia extraordinàriament. En aquell rostre ovalat de cutis fi no s'hi advertia energia viril, ni tampoc fermesa en el seu nas aquilí i la seva boca petita com una cirera. Darrere el seu front estret no semblava que hi pogués cabre cap pensament, així com els seus ulls ~~castanys~~ castanys, apagats, semblaven mancats de poder de suggestió.

Mentre el contemplava des del meu racó de costum, il·luminat de pels canelobres de la lleixa de la xemeneia —ja que ocupava una butaca molt acostada al foc, que ell anava apropant encara més, com si tingués fred—, el comparava amb el senyor Rochester. Pensava (amb tot el respecte sigui dit) que el contrast no hauria pogut pas ser més gran entre un ànec

escarransit i un ferotge falcó, entre un dòcil anyell i el mastí de bast pelatge i ull vigilant que el guarda.

Havia parlat del senyor Rochester com d'un amic d'antiga data. Una curiosa amistat devia haver estat la seva: il·lustrava^{va} puntualment, sens dubte, el vell proverbi que "els extrems es toquen".

Al seu costat seien dos o tres dels cavallers, i de tant en tant cop-sava fragments de la seva conversa. De primer, no entenia massa bé de què parlaven, ja que la xerrameca de la Louisa Eshton i la Mary Ingram, assegudes prop meu, em feien confondre les fragmentàries frases que podia sentir aïlladament. Les dues noies feien comentaris sobre el foraster; totes dues estaven d'acord que era "un home ben plantat". La Louisa deia que era "un encant de xicot" i que ella l'adorava. La Mary remarcava que la seva "boqueta tan bonica i el seu nas tan bell" constituïen el seu ideal^l de bellesa.

— I quin front tan llis que té, sense aquelles protuberàncies que em resulten tan desagradables! —va exclamar la Louisa—. I quina ~~mirada~~ mirada i quin somriure tan dolços!

I aleshores, per a satisfacció meua, el senyor Henry Lynn se les va endur a l'altre cap de sala, per tal d'acordar no sé què sobre l'ajornada excursió.

Llavors vaig poder conceⁿtrar tota l'atenció en el grup de la vora del foc, i així vaig poder saber que el nou vingut es deia Mason, que acabava d'arribar a Anglaterra i que venia d'algun país tropical. Aquella era, sens subte, la causa del color grogós del seu rostre, que se'ls tan a prop de la llar i que dugués l'abric dins de casa. Al cap de poc, els mots Jamaica, Kingston, ^{Spanish Town,} ~~Port of Spain,~~ m'indicaren que devia residir a les Índies Occidentals, i amb no poca sorpresa em vaig assabentar, així, que havia estat allà on havia conegut i fet amistat amb el senyor Rochester. Va remarcar com li desagradaven, al seu amic, la calor abrusadora, els huracans i les èpoques de pluja d'aquella regió. Jo no ignorava que el senyor Rochester havia viatjat molt —la senyora Fairfax ho havia dit—, però sempre havia

cregut que els seus viatges es limitaven al continent europeu, ja que mai no havia sentit a parlar de les seves visites a països més distants.

Reflexionava sobre aquestes coses, quan un inesperat incident va rompre el fil de les meves divagacions. El senyor Mason, que s'estremia cada vegada que algú obria la porta, va demanar que posessin més llenya al foc, que ja no flamejava, per bé que les brases encara es mantenien calentes i ardents. El criat que dugué la llenya, quan ja es retirava, es va aturar un instant al costat de la butaca del senyor Eshton i li digué alguna cosa en veu baixa, de la qual només vaig sentir els mots: "una vella" i "molt molesta".

—Digueu-li que la tancarem a la presó si no se'n va —va replicar el magistrat.

— No..., espereu! —va interrompre el coronel Dent—. No la feu fora, Eshton. Potser resulti divertit; val més que consultem les senyores. —I, aixecant la veu, va continuar:— Senyores, oi que deieu que volíeu visitar el campament de gitanos? En Sam diu que, a la sala d'estar del servei, en aquests moments hi ha una vella geperuda que s'entesta a dir-nos la bonaventura, a tots "els andoves de calés". No us faria gràcia de veure-la?

— I ara, coronel! —va exclamar lady Ingram—. No voldreu pas donar ales a una impostora de mala mena? Feu-la marxar, a totes passades, de seguida!

—Però no hi ha manera de convèncer-la que se'n vagi, milady —va fer el majordom—. No fa cas de mi ni de ningú! La senyora Fairfax està tractant de persuadir-la, però ella s'ha instal·lat en un racó al costat de la llar i assegura que no es mourà d'allà fins que no li donin permís per entrar aquí.

— I què vol? —va demanar la senyora Eshton.

—"Dir la bonaventura a la xurma", diu ella, senyora, i jura que ha de fer-ho i ho farà.

— Quin aspecte té? —va inquirir la senyoreta Eshton, sense alè.

—És una vella lletja com un pecat i més negra que un tupí.

— Bufa! És una autèntica fetillera! —va fer en Frederick Lynn—. Que passi de seguida!

— És clar que sí! —va exclamar el seu germà—. Seria una llàstima deixar escapar aquesta oportunitat de divertir-nos.

— Quina en porteu de cap, fills meus? —va preguntar la senyora Lynn.

—Jo no puc consentir una atzagaiada semblant! —va intervenir la vídua Ingram.

—És clar que pots, mamà, i ho faràs —va afirmar l'altiva veu de la Blanche, tot girant sobre el tamboret del piano, on fins aleshores havia estat callada, aparentment examinant partitures—. Tinc curiositat per sentir que em diguin la bonaventura. Per tant, Sam, feu passar la bruixa.

— Però, estimada Blanche, comprèn que...!

—Ja ho comprèn, però vull que es faci la meva voluntat. ~~Però~~ Afanyeu-vos, Sam!

— Sí, sí, sí! —van cridar tots els joves, tant els nois com les noies—. Que vingui..., serà divertidíssim!

El criat encara vacil·lava.

—És que va tan desastrada... —va argüir.

— Aneu! —el va comminar la Blanche, i l'home va abandonar la sala.

L'excitació es va apoderar immediatament de tots els presents. Quan va tornar en Sam, corrien les bromes i les facècies com una reguera de pólvora.

—Ara no vol venir —va anunciar—. Diu que la seva missió no és apareixer davant "el vulgar de la gent" (segons les seves pròpies paraules). Diu que he d'acompanyar-la a una cambra on pugui estar tota sola i, després, els qui vulguin consultar-la han d'acudir-hi d'un a un.

—Ja ho veus, reina meva... —va començar a dir lady Ingram—, ara

es fa la mestressa. Que et serveixi de lliçó, àngel meu... i...

—Porteu-la a la biblioteca, doncs —va tallar-la l'àngel seu—. La meva missió tampoc no és d'escoltar-la davant "el vulgar de la gent". Vull estar a soles amb ella. Està encès el foc a la biblioteca?

—Sí, senyoreta..., però és que aquesta dona sembla un drapaire...

— Prou xerrameca, i feu el que us dic, caparrut!

En Sam va tornar a desaparèixer, i de nou va augmentar la curiositat, l'animació i l'expectació.

—Ja és allí —va anunciar el criat en tornar—, i vol saber qui serà el primer a consultar-la.

—Em sembla que més valdrà que li doni un cop d'ull abans no hi vagin les senyores —va fer el coronel Dent.

—Digueu-li que hi anirà un cavaller, Sam.

En Sam se'n va anar i va tornar de seguida.

—Senyor, diu que no vol rebre cap cavaller, que no cal que es molesti a anar-hi —va afegir, tot esforçant-se per contenir el riure—, i les senyores tampoc, que només hi vagin les joves i solteres.

— Caram, sí que té bon gust! —va exclamar en Henry Lynn.

La senyoreta Ingram es va aixecar solemnement.

—Jo seré la primera —va dir, amb el to que hauria adoptat el cap d'un exèrcit, posant-se a la vanguardia dels seus homes quan tota esperança fos perduda.

— Oh, filleta meva, espera..., reflexiona! —va cridar la seva mare.

La seva filla, però, va passar pel seu davant amb orgullós silenci, travessà la porta que el coronel Dent mantenia oberta, i van sentir que entrava a la biblioteca.

Va seguir un relatiu silenci. Lady Ingram es va creure obligada a retorçar-se les mans amb desesperació. La senyoreta Mary, va manifestar que ella mai no gosaria aventurar-se a fer una cosa semblant. L'Amy i la Louisa Eshton reien per sota el nas, i semblaven una mica espantades.

Els minuts passaven molt lentament: quinze en van transcórrer abans no es va tornar a obrir la porta de la biblioteca. La senyoreta Ingram va tornar a reunir-se amb nosaltres passant per sota l'arcada.

Riuria? S'ho prendria com un joc? Totes les mirades van convergir en ella amb curiositat ansiosa, i ella va correspondre amb una mirada freda i despectiva: no semblava ni enfadada ni contenta. Es va encaminar tota tibada cap al seu lloc i el va ocupar, sense dir res.

— I bé, Blanche? —va fer lord Ingram.

— Què t'ha dit, germana? —va demanar la Mary.

— Què en penses? Què t'ha semblat? És una veritadera endevina? —preguntaren les senyoretes Eshton.

— Ja va, ja va, bona gent —va replicar la senyoreta Ingram—, no m'atabuixeu! Es veu que els vostres instints de credulitat i d'admiració s'exciten fàcilment. Per la importància que tots plegats (inclosa la meva mare) doneu a aquesta situació, semblaria que tenim a casa una autèntica bruixa, en combinació amb el vell senyor del castell. No he vist més que una gitana vagabunda, que m'ha llegit el palmell de la mà i m'ha dit el que aquesta mena de gent sol dir sempre. I ara que el meu capritx ha estat plenament satisfet, crec que el senyor Eshton farà bé de tancar aquesta dona a la presó demà al matí mateix, tal com abans ha dit.

La Blanche va prendre un llibre, es va arreparar a la butaca i es va negar a continuar la conversa. Jo em vaig quedar observant-la durant ben bé mitja hora. En tota aquella estona, no va girar ni un full, i el seu rostre es va anar enfosquant per moments, alhora que expressava més acerbament el seu disgust i la seva decepció. Era evident que les prediccions no havien estat satisfactòries, i vaig tenir la impressió, arran d'aquella prolongada actitud taciturna i trista, que, a pesar de la seva aparent indiferència, donava a les revelacions que havia escoltat una importància que no mereixien.

Mentrestant, la Mary Ingram, l'Amy Eshton i la seva germana Louisa declararen que no s'atrevirien a anar-hi soles, per bé que totes se'n morien de ganes. S'obriren negociacions, amb en Sam fent de mitjancer, i després de moltes anades i vingudes, fins al punt, crec jo, que al pobre Sam devien fer-li mal les cames de tant exercici, la sibil·la per fi, després de posar-hi molts inconvenients, va autoritzar l'entrada de les tres noies en un sol grup.

La visita no va transcórrer tan silenciosament com la de la senyoreta Ingram. Van sentir xiscles i rialles histèriques procedents de la biblioteca, fins que, al cap d'uns vint minuts, obriren la porta de bursada i arribaren corrent al vestíbul, com si les empaités el diable.

— Estic segura que és un ésser de l'altre món! —cridaven, totes alhora—. Quines coses que ens ha dit! Sap tots els nostres secrets!

I es van deixar caure, sense alè, als diversos seients que els cavallers galantment els oferien.

Incitades a explicar-se, van declarar que aquella vella els havia contat coses que elles havien dit i fet quan eren petites; els havia descrit llibres i ornaments que tenien a les seves habitacions, a casa seva; havia anomenat els amics que coneixien. Van afirmar, també, que havia endevinat els seus pensaments, i els havia dit a cau d'orella, a cadascuna, el nom de la persona que més li agradava del món, així com les coses que més anhelava.

Els cavallers van sol·licitar més aclariments sobre aquests dos punts darrers, però només van haver rubors, exclamacions, escarafalls i rialletes, a canvi de llur impertinència. Les matrones, mentrestant, oferiren a les noies les sals i els vanos, alhora que les renyaven per no haver fet cas de les seves advertències. Els cavallers de més edat raïen, i els joves brindaven ~~mentrestant~~ la seva ajuda a les alterades ~~mentrestant~~ beutats.

Enmig d'aquell tumult, i mentre tota la meva atenció se centrava

en l'escena que tenia lloc al meu davant, vaig sentir que algú estosseguava discretament al meu costat, i, en tombar-me, vaig veure que era en Sam.

—Perdoneu, senyoreta: la gitana diu que hi ha una altra jove dama soltera a la sala, i jura que no se n'anirà fins que no hagi vist totes les senyoretes. He pensat que deueu ser vós, ja que no n'hi ha cap altra. Què li dic?

— Oh, que hi aniré! —vaig respondre.

Estava contenta de tenir la inesperada oportunitat de satisfer la meua curiositat sobreexcitada. Em vaig escapolir de l'estança, sense ser vista, ja que l'atenció general es concentrava en el trio tremolós que acabava de tornar de la biblioteca, i vaig tancar la porta al meu darrere.

—Si voleu, senyoreta —va fer en Sam—, us esperaré al vestíbul, i així, si la vella us espanta, només heu de fer que cridar-me i acudiré de seguida.

—No, Sam: torneu-vos-en a la cuina. No tinc gens de por.

I no en tenia, però sí que estava d'allò més emocionada i sentia un viu interès.

CAPÍTOL DINOU

25 Quan vaig entrar a la biblioteca, hi regnava una absoluta tranquil·litat, i la sibil·la —si és que ho era— s'estava còmodament asseguda en una magnífica butaca vora la llar de foc. Duia un vestit vermell i una còfia negra, o més bé hauria de dir un barret de gitano d'ales amples, lligat amb un mocador llistat que portava nuat sota la barbeta. Sobre la taula hi havia una bugia apagada, i la vella, inclinada sobre el foc, semblava que llegia un llibret de tapes negres —una mena de devocionari— a la llum de les flames. Llegia mormolant les paraules, com solen fer la majoria de les ancianes. En entrar jo, no va interrompre de seguida la lectura: feia l'efecte que volia acabar el paràgraf.

Em vaig quedar dreta a la catifa i em vaig escalfar les mans, que se m'havien refredat d'estar tanta estona allunyada del foc del saló. Estava tan tranquil·la com mai a la vida, ja que en l'aspecte de la gitana no hi havia res que em pogués inquietar. Va cloure el llibre i va aixecar lentament els ulls. L'ala del barret li feia ombra a una part del rostre, però ~~no~~ vaig poder advertir, mentre l'alçava, que era força estrany. Apareixia fosc i morè; les grenyes li queien sobre les galtes, o hauria de dir els queixos. Els seus ulls m'escodrinaren de seguida, descaradament.

—I bé, voleu que us digui la bonaventura? —va demanar, amb una veu tan penetrant com els seus ulls i tan dura com les seves faccions.

—No hi tinc cap interès, padrina. Si vós voleu..., però us adverteixo que no hi crec, en aquestes coses.

—Esperava que em contestaríeu amb aquesta insolència: ho he compès en sentir els vostres passos quan travessàveu el ~~passadís~~ llindar.

— Ah, sí? Teniu una orella molt fina.

—I també tinc bon ull i un àgil cervell.

—Bona falta us deuen fer en la vostra feina.

—Així és, sobretot quan he de bregar amb clients com vós. Com és que no tremoleu?

—Perquè no tinc fred.

— I com és que no empal·lidiu?

—Perquè no estic pas malalta.

— Per què no volíeu consultar la meua ciència?

—Perquè no sóc estúpida.

La vella va esclafir una rialla cavernosa. Tot seguit, va treure una curta pipa negra, la va encendre i va començar a fumar. Després de lliurar-se una estona a aquest plaer, va alzinar el seu cos corbat, es va treure la pipa dels llavis i, sense apartar l'esguard del foc, va dir tot remarcant els mots:

—Vós teniu fred, esteu malalta i sou estúpida.

—Demostreu-m'ho —li vaig replicar.

—Ho faré en poques paraules. Teniu fred, perquè esteu molt sola: cap contacte no encén el foc que hi ha en vós. Esteu malalta, perquè us manca el millor dels sentiments, el més alt i el més dolç que li ha estat donat d'experimentar a l'ésser humà. I sou estúpida, perquè, sofrint com sofriu, no feu res per estimular-lo, ni feu cap pas per anar-lo a trobar allà on us espera.

Va tornar a posar-se la pipa a la boca i fumava amb renovada energia.

—Això mateix ho podríeu dir a qualsevol persona que sabéssiu que viu en una gran casa, on l'han contractada, i no té família.

—Podria dir-ho a qualsevol persona, però podria ser verament aplicat a tothom?

—~~Per~~ A tothom en les meves circumstàncies.

—Sí, precisament algú que es trobi en les vostres circumstàncies, però assenyaleu-me'n algun.

—N'hi ha a milers.

—Difícilment en trobaríeu un. No sé si us adoneu prou de quina és

la vostra situació a la vida: teniu la felicitat a l'abast de la mà. Els elements estan tots preparats; només cal un moviment que els combini. Per alguna raó, l'atzar els va esbarriar. Procureu que tinguin ocasió d'aplegar-se i fructificaran.

—No sé desxifrar enigmes. No he pogut esbrinar mai cap endevinalla.

—Si voleu que parli més planament, mostreu-me el palmell. ~~desvintant-lo~~

—Suposo que l'hauré de senyar amb argent, oi?

—Ben cert.

Li vaig donar un xíling. Ella el va ficar dins una mitja vella que va treure de la butxaca i, després d'haverhi fet un nus, se la va tornar a guardar. Llavors em va demanar que li ensenyés la mà. Ho vaig fer. La dona hi va acostar la cara i va examinar el palmell, sense tocar-la.

—És massa delicada —va remarcar—. En una mà com aquesta, no s'hi pot llegir res; gairebé no té ratlles. De més a més, què hi diu en un palmell? El destí no és pas escrit aquí.

—Jo també ho crec —vaig fer.

—No —va replicar ella—, el destí és escrit a la cara: al front, al voltant dels ulls, als ulls mateixos, a les ratlles de la boca. Agenol·leu-vos i aixequen el cap.

— Ah! Ara toqueu de peus a terra —vaig dir, mentre l'obeïa—. Aviat començaré a confiar en vós.

Em vaig agenollar a mitja iarda de distància d'ella. Va remoure el foc fins que es va avivar el resplendor de les brases, però, això no obstant, les ombres que li queien a la cara es van fer més denses, mentre s'il·luminava la meua.

—Em demano què sentíeu quan heu vingut a veure'm aquest vespre —va dir la gitana, quan feia una estona que m'observava el rostre—. Em pregunto quins sentiments s'agitaven al vostre cor durant les hores que us heu passat en aquella sala, davant aquelles persones que desfilaven ~~en~~ enfront vostre com siluetes projectades per una llanterna màgica. Entre

elles i vós hi ha tan poca comunió ~~humana~~ espiritual com si fossin realment meres ombres de formes humanes i no pas éssers de carn i ossos.

—^OSovint em sento cansada, i ~~avui~~ ^{a voltes} m'agafa son, però rares vegades estic trista.

— Aleshores conserveu la secreta esperança d'alliberar-vos en l'esdevenidor de la vida que porteu?

—No, no. La meva màxima esperança és estalviar uns diners per tal de fundar una escola, algun dia, en una caseta llogada per mi.

—Un magre aliment per a l'esperit per anar tirant, mentre seieu en aquell banc de la finestra... Ja veieu que conec els vostres costums...

—Segurament els sabeu pels criats.

— Ah! Molt aguda la vostra observació! Bé, potser sí. Per dir la veritat, conec una de les criades, la senyora Poole...

En sentir aquell nom, em vaig posar dreta d'un salt.

— "Així que la coneixeu, eh? --vaig pensar—. Vol^u dir, doncs, que al capdavant hi ha una trampa diabòlica, en tot això!"

—No us alarmeu --va prosseguir aquell ésser estrany—. La Poole és una dona discreta i s'hi pot confiar. Però, com anava dient, quan ^{us esteu} ~~seieu~~ al banc de la finestra, no penseu en res més que en la futura escola? No sentiu interès per cap de les persones que seuen als sofàs i a les butaques de la sala? No observeu el rostre de ningú? No hi ha ni una sola persona de qui en seguim els moviments, si no amb interès, amb curiositat?

—Em plau d'observar tots els rostres i totes les persones.

—Però, mai no en destrieu una de les altres... o potser dues?

—Sí, molt sovint. Quan els gestos o les mirades d'una parella semblen explicar un conte, em diverteix observar-los.

— I quin conte us agrada més sentir explicar?

— Oh, no tinc massa possibilitats d'escollir! Generalment tracten del mateix tema: el festeig. I prometen acabar en la mateixa catàstrofe: el matrimoni.

— I us interessa aquest tema tan monòton?

—Realment, tant me fa; no té cap interès per a mi.

— De veres? Quan una senyoreta, plena de vida i de salut, encantadora, bellíssima, dotada amb tots els dons que comporta la riquesa i la posició social, somriu a un cavaller que vós...

—Que jo, què?

—Que vós coneixeu... i potser aprecieu.

—Jo no en conec cap, dels cavallers que hi ha aquí. Amb prou feines si he bescanviat un mot amb algun d'ells. Quant a apreciar-los... Alguns els considero respectables, dignes, de mitjana edat, i els altres, massa joves i ben plantats. Però, naturalment, tots tenen llibertat de rebre els somriures que els plagui, sense que això afecti els meus sentiments, en cap moment.

— Així que no coneixeu els cavallers que hi ha en aquesta casa? No heu bescanviat ni un mot amb cap d'ells? Direu això mateix de l'amo de la casa?

—Ara no hi és.

— Profunda i enginyosa observació! És veritat que se n'ha anat a Millcote aquest matí i que no tornarà fins al vespre o fins demà, però, per ventura aquesta circumstància l'exclou de la llista dels vostres coneguts? És que això l'esborra, com si diguéssim, de l'existència?

—No. Però no comprenc què té a veure el senyor Rochester amb el tema que heu esmentat.

—Jo parlava de les senyoretes que somriuen als cavallers, i darreument hi han abocat tants de somriures als ulls del senyor Rochester que estan a punt de vessar com dues copes plenes fins dalt... No us n'heu adonat?

—El senyor Rochester té tot el dret a gaudir de la companyia dels seus hostes.

—Ningú no el discuteix, aquest dret. Però, no heu observat que, de

totes les històries que s'han contat sobre el matrimoni, les més animades i les més repetides concernien el senyor Rochester?

—L'atenció del qui escolta estimula la llengua del qui enraona —vaig fer, més parlant amb mi mateixa que no pas a la gitana.

L'estranya veu d'aquella dona, les coses que deia i les seves maneres m'havien sumit en una mena de son estrany. Frases inesperades brollaven dels seus llavis, una rere l'altra, fins que vaig quedar enxampada en una xarxa de perplexitat, i em demanava quin esperit invisible s'havia instal·lat durant les darreres setmanes al costat del meu cor per observar-ne el funcionament i prendre nota de cada batec.

— L'atenció del qui escolta! —va repetir la vella—. Sí, el senyor Rochester s'ha quedat moltes vegades amb l'orella atenta als llavis fascinadors que amb tant de delit li parlen. I el senyor Rochester està agraït pel plaer que li han proporcionat. No ho heu advertit?

— Agraït? No recordo haver descobert gratitud al seu rostre.

— Descobert! Aleshores vol dir que l'heu estat observant. I què hi heu vist, si no gratitud?

No vaig contestar.

—Hi heu vist amor, oi? I, de cara a l'esdevenidor, l'heu vist casat i fent feliç la seva esposa.

— Hum! No pas exactament això. De vegades els vostres dots d'endevinadora fallen.

— Què dimonis hi heu vist, doncs?

—Tant se val. He vingut a saber, no pas a confessar-me. Es casarà el senyor Rochester?

—Sí, i amb la preciosa senyoreta Ingram.

— Aviat?

—Les aparences conduïrien a aquesta conclusió. I (a desgrat de la repremsible audàcia amb què vós jutgeu aquestes coses) sens dubte seran

un matrimoni ~~felicitat~~ extraordinàriament feliç. Ell bé deu estimar una dama tan bella, noble, intel·ligent i hàbil, així com ella probablement estima el senyor Rochester, o, si no la seva persona, almenys la seva bossa. Sé que ella considera els béns dels Rochester absolutament cobejables, per bé que (Déu em perdoni!), encara no fa una hora, li he dit certes coses sobre aquest particular, que l'han fet posar tremendament seriosa i hauríeu d'haver vist com se li han plegat les commissures dels llavis. Li he predit que, si mai apareixia un altre pretendent més ric, ~~ella~~ el senyor Rochester estaria fregit...

—Escolteu, padrina, jo no he vingut a sentir la bonaventura del senyor Rochester, sinó la meva, i fins ara encara no me n'heu dit res.

—La vostra sort és encara molt dubtosa: quan he examinat la vostra cara, he vist que alguns trets contradiuen els altres. El destí us brinda una certa felicitat, això ho sé del cert. Ja ho sabia abans de venir aquí aquest vespre. Us la té reservada per a vós. Jo vaig veure com ho feia. De vós depèn estendre la mà i prendre-la. Ara: si ho fareu o no és la incògnita que he d'estudiar. Agenolleu-vos de nou a la catifa.

—No m'hi feu estar molta estona, que em rosteixo.

Vaig tornar a agenollar-me. La gitana no es va inclinar sobre meu, sinó que es va limitar a esguardar-me, reclinada contra el respatllet de la butaca, i va començar a mussitar:

—Les flames, en reflectir-se als vostres ulls, els fa brillar com la rosada. Són dolços i plens de tendresa. Somriuen en sentir la meva garola: són sensibles. En les clares pupil·les, les impressions se succeeixen sense parar. Quan deixen de somriure, s'entristeixen, i pesa sobre les seves parpelles una inconscient lassitud: això significa que la soledat genera melangia. Ara esquiven la meva mirada, incapaços de tolerar més escrutinis, i semblen negar, mitjançant un esguard burleta, la veritat dels descobriments que acabo de fer respecte a la ^{seva} ~~seua~~ sensibilitat i la ^{seva} ~~vostra~~ tristesa. Però el seu orgull i la seva reserva no fan més que

confirmar la meua opinió. Els ulls són propicis.

"Quant a la boca, de vegades li encanta de somriure; sembla disposada a comunicar tot el que pensa el cervell, si bé diria que és reservada quan es tracta de certs sentiments del cor. Mòbil i flexible, mai no va ser concebuda a quedar restrenyida a l'etern silenci de la solitud: és una boca que hauria d'enraonar molt i somriure sovint, així com experimentar afecte humà pel seu interlocutor. També aquest òrgan és propici.

"No veig res que ~~puc~~ sigui obstacle al gaudi d'una bona fortuna, sinó en aquestes celles arrufades, que semblen voler dir: "Jo puc viure sola, si el respecte de mi mateixa i les circumstàncies m'hi obliguen. No em cal vendre l'ànima per comprar felicitat. Posseeixo un ocult tresor in-nat, que em bastarà per viure si he de prescindir dels plaers estranys al meu ésser, o bé si he de pagar-los a un preu massa car". El front declara: "La meua raó és sòlida i porta les regnes, i no permetrà que els sentiments es desfermin i l'arrosseguin a abismes insondables. Les passions podran bramar furiosament, com a vertaderes salvatges que són, i els desigs poden imaginar tota mena de coses vanes, però el seny dirà sempre l'última paraula en cada cas i emetrà el vot decisiu en cada decisió. Podran produir-se violents vendavals, terratrèmols terribles i incendis paorosos, però jo seguiré sempre ~~obedint les indicacions~~ les indicacions d'aquesta veueta interior que interpreta els dictats de la consciència".

"Ben dit: el que declara el vostre ~~seu~~ front és digne de respecte. Quant a mi, he forjat els meus plans..., plans sòlids..., i en elaborar-los he atès els dictats de la consciència i els consells de la raó. Sé com passa de pressa la joventut i desapareix la ufanor, si, a la copa de la felicitat que t'ofereixen, hi ha un pòsit de vergonya o conserva un regust de remordiment. I no vull sacrificis, penes ni dissolució..., tot això no ~~m'agrada~~ s'adiu amb el meu tarannà. Jo vull ajudar, no pas aixafar ningú..., vull guanyar-me la gratitud dels altres i no pas vessar llàgrimes de sang... No; res de fel: jo vull collir somriures, tendresa, dol-

çors... I prou. Em sembla que estic desvariejant sumit en una mena de deliri deliciós. Voldria prolongar aquest ^{instant} ~~moment~~ infinitament, però no goso. Fins ara he conservat un absolut domini sobre mi mateix. He obrat com m'he jurat interiorment que ho faria, però, si volgués anar més enllà, potser em flaquejarien les forces. Alceu-vos, senyoreta Eyre: aneu-vos-en. "El joc s'ha acabat".

On em trobava? Estava adormida o desperta? Havia estat somiant? Somiava encara? La veu de la vella havia canviat: el seu accent, els seus gestos i tot en ella em resultava tan familiar com la meva pròpia imatge en un mirall, com el so de la meva pròpia veu. Em vaig aixecar, però no me'n vaig anar. La vaig fitar, vaig avivar el foc i vaig tornar a mirar-la, però ella es llevava el barret i el mocador que li cobria part de la cara, i de nou m'ordenava que marxés. Les flames il·luminaven la seva mà estesa, i, ara que m'havia espavilat, i estava alerta per descobrir qualsevol detall, de seguida vaig reconèixer aquella mà. S'assemblava tant al membre arrugat d'una vella com la meva: era una mà molsuda, de dits delicats, amb un anell ben gros que guspirejava al dit petit; inclinant-me endavant, el vaig observar amb atenció i vaig reconèixer la gemma que havia vist centenars de vegades. Vaig tornar a esguardar-li el rostre, que ja no esquivava la meva mirada, ans al contrari, lliure del barret i del mocador, s'acostava al meu.

— I bé, Jane, em coneixeu ara? —va inquirir aquella veu familiar.

—Treieu-vos el vestit vermell, senyor, i aleshores...

—Però s'ha fet un nus a les vetes... Ajudeu-me.

—Trenqueu-les, senyor.

—Apa, doncs..., fora noses!

I el senyor Rochester es va alliberar de la disfressa.

— I ara, senyor, quin acudit que heu tingut!

— Ho he portat bé, eh? No trobeu?

—Amb les senyoretes ho deueu haver fet molt bé.

— Però amb vós no?

— Amb mi no heu actuat com una gitana.

— Com qui he actuat, doncs? Com jo mateix?

— No; com algú inexplicable. En un mot: jo crec que heu intentat d'estirar-me la llengua; heu estat dient coses absurdes per fer-me'n dir a mi també. I això no està bé, senyor.

— Em perdoneu, Jane?

— Primer, m'hé he de pensar. Si, després de reflexionar-hi, arribo a la conclusió que no he dit massa ximpleries, tractaré de perdonar-vos. Però no ha estat bé.

— Oh, us heu captingut molt correctament, amb molta cautela, amb molta sensatesa.

Vaig reflexionar, en efecte, i vaig pensar-hi, en tot allò. Va ser un consol, però, de fet, havia estat en guàrdia gairebé des del primer moment de l'entrevista, sospitant que podia tractar-se d'una farsa. Sabia que les gitanes i les endevinaires no s'expressaven com ho feia aquella suposada vella. De més a més, havia notat la veu fingida, el seu afany d'ocultar les faccions. I havia pensat en la Grace Poole, aquell enigma vivent, aquell misteri de misteris, com jo la considerava. Però en cap moment no havia pensat en el senyor Rochester.

— I bé —va dir ell—, què rumieu ara? Què significa aquest somriure?

— Perplexitat i complaença, senyor. Suposo que, ara, tinc el vostre permís per retirar-me.

— No; quedeu-vos un moment i digueu-me que fan en aquest ^{instant} ~~moment~~ a la sala els invitats.

— Diria que fan comentaris sobre la gitana.

— Seieu! A veure què diuen de mi.

— Valdrà més que no m'estigui aquí molta estona, senyor. Ja deuen ser prop de les onze. Ah, ja sabeu, senyor Rochester, que ha arribat un foraster mentre éreu fora?

— Un foraster? No. Qui pot ser? No espero ningú. Se n'ha anat?

—No. Ha dit que us coneixia de fa molt de temps i que es podia prendre la llibertat de quedar-se fins que tornéssiu.

— Què dimonis! Ha dit com es deia?

—Es diu Mason, senyor, i ve de les Índies Occidentals, de Spanish Town, a Jamaica, ~~segons~~ segons crec.

El senyor Rochester era dret al meu costat; m'havia agafat la mà, com per conduir-me a la meua butaca. Mentre jo parlava, me la va estrènyer convulsivament, el somriure es va congelar als seus llavis i aparentment un espasme li tallà l'alè.

— Mason! Les Índies Occidentals! —va fer, amb el to que un autòmata podria pronunciar els únics mots que fos capaç de dir—. Mason! Les Índies Occidentals!

Tres vegades va repetir aquelles paraules, mentre es posava blanc com la cendra, com si no s'adonés del que deia.

— Us trobeu malament, senyor? —li vaig preguntar.

—Jane, és un cop terrible..., és un cop terrible, Jane!

Va trontollar.

— Oh, aguanteu-vos en mi, senyor.

—Jane, és la segona vegada que m'oferiu el braç. Permeteu-me.

—Sí, senyor, sí.

Va seure i em va fer seure al seu costat. Em va prendre la mà entre les seves i me l'acariciava, mentre em mirava amb ulls trasbalsats.

— Petita amiga! —va fer—. Voldria estar sol amb vós en una illa deserta, lluny d'affliccions, de perills i de records odiosos.

— Us puc ajudar, senyor? Donaria la meua vida per servir-vos.

—Jane, si mai necessito ajuda, la sol·licitaré de les vostres mans, us ho prometo.

—Gràcies, senyor. Digueu-me què puc fer, i tractaré de complaure-us, si més no.

—De moment, Jane, porteu-me un got de vi del menjador. Ja deuen estar sopant. Digueu-me si en Mason és amb ells i què fa.

Hi vaig anar. Vaig trobar tots els ~~hostes~~ hostes reunits al menjador, com el senyor Rochester havia dit. No seien a taula: el sopar estava disposat sobre el trinxant, i cadascú s'havia servit allò que li agradava, i formaven grups aquí i allà, amb el plat i la copa a la mà. Tothom semblava molt animat, i les rialles i la conversa s'havien generalitzat. El senyor Mason era prop del foc, conversant amb el coronel i la seva muller, i semblava tan alegre com els altres. Vaig omplenar una ~~copa~~ copa de vi (la senyoreta Ingram m'observava amb les celles arrufades mentre ho feia, pensant, segurament, que em prenia una llibertat que no em corresponia) i vaig retornar a la biblioteca.

L'extrema pal·lidesa del senyor Rochester havia desaparegut, i es mostrava de nou ferm i serè. Va prendre la copa que li allargava.

— A la vostra salut, esperit servicial! —va brindar, buidà el contingut de la copa i me la va tornar—. Què fan, Jane?

—Riuen i enraonen, senyor.

— No tenen un aspecte greu i misteriós, com si s'haguessin assabentat d'alguna cosa estranya?

—No, en absolut, tots estan d'allò més alegres i animats.

— I en Mason?

—Tan alegre com els altres.

—Si totes aquestes persones vinguessin en massa i m'escopissin a la cara, què faríeu vós, Jane?

—Els treuria d'aquí, senyor, si podia.

Va insinuar un somriure.

—Però i si jo anés al seu encontre, i tothom m'acollís amb fredor, i parlessin despectivament de mi en veu baixa, i després s'allunyessin de mi, d'un a un, fins a deixar-me tot sol, què faríeu? Us n'aniríeu amb ells?

—Al contrari, senyor: aleshores em resultaria més grat de quedar-me

al vostre costat.

— Per consolar-me?

—Sí, senyor, per consolar-vos, si estigués al meu abast.

— I si us vituperaven per fer-me costat?

—Probablement no arribarien a les meves orelles, els seus vituperis, i, si ~~arribaven~~ hi arribaven, no en faria cap cas.

— Aleshores seríeu capaç de suportar censures per mi?

—Crec que ho faria per qualsevol amic mereixedor del meu afecte, com crec que vós també ho faríeu.

—Bé. Ara torneu al menjador i digueu a en Mason, sense que ningú ho senti, que el senyor Rochester ha tornat i el vol veure. Acompanyeu-lo fins aquí, i després podeu retirar-vos.

—Sí, senyor.

Vaig fer el que ell desitjava. En passar entre ells, tots els invitats m'esguardaren intrigats. Vaig transmetre el missatge al senyor Mason i el vaig precedir fins a la biblioteca. Després vaig pujar a la meua habitació.

Al cap d'una hora, quan ja feia estona que era al llit, vaig sentir com els hostes es recollien a les seves cambres. Vaig distingir la veu del senyor Rochester, que deia:

—Per aquí, Mason: aquesta és la teua habitació.

La veu era alegre, i el to despreocupat va deixar-me amb el cor alleugit. No vaig trigar gaire a quedar-me adormida.

CAPÍTOL VINT

235

M'havia oblidat de tirar la cortina, com feia generalment, i també de tancar els porticons. Com a conseqüència, quan la lluna, que era plena i brillant (car feia una nit esplèndida), va arribar a un punt del cel davant per davant de la meva finestra, i va guaitar a través dels vidres, el seu esplendorós esguard em va despertar. En obrir els ulls, vaig veure el disc argentat i clar com un cristall. Era bellíssima, però massa solemne. Em vaig incorporar i vaig allargar el braç per ~~movre~~^{tirar} la cortina.

Déu meu, quin crit!

Un so agut, salvatge, esgarriador, que va rompre la calma i el silenci de la nit, recorregué Thornfield Hall de cap a cap.

Se'm va parar el pols, se'm glaçà el cor i se'm va paraitzar el braç. El crit es va apagar i no es va repetir. Era evident que l'ésser capaç de proferir aquell xiscle horrorós no podia repetir-lo de seguida. Ni el còndor dels Andes més fereix no podria pas proferir el seu crit, dues vegades seguides, des dels núvols que embolcallen el seu niu. La criatura que cridava d'aquella manera havia de reposar abans de repetir l'esforç.

Procedia del tercer pis. I sobre meu —sí, a l'habitació situada exactament sobre la meva cambra— vaig sentir sorolls de lluita, i una veu mig sufocada va cridar tres vegades seguides:

— Socors! —I després:— És que no vindrà ningú?

Aleshores, mentre continuaven els cops de peus, vaig entendre clarament, a través del sostre, la veu que feia:

—Rochester! Rochester, vine, per l'amor de Déu!

Es va obrir una porta, algú va córrer per la galeria. Vaig sentir un nou trepig al pis de dalt i després una caiguda. I tot va quedar en silenci.

A pesar que l'horror em paraitzava els membres, vaig assolir de posar-me una bata. Vaig sortir del dormitori. Tots els invitats s'havien

despertat. Se sentien exclamacions i murmuris d'espant a totes les cambres; les portes s'anaven obrint una rere l'altra, i la galeria s'omplia de gent. Tant els cavallers com les dames havien abandonat el llit, i tot eren exclamacions, com ara: " Oh, què passa?", " Qui ha pres mal?", " Què ha passat?", " Enceneu un llum!", " Hi ha foc?", " Hi ha lladres?", " Cap a on hem d'anar?" Tret de la llum de la lluna, la foscor era completa. Tothom corria d'una banda a l'altra, ensopegant els uns amb els altres, en una confusió indescriptible.

— On dimonis és en Rochester? —cridava el coronel Dent—. No l'he trobat al seu llit!

— Aquí, aquí! —va respondre una veu—. Tranquil·litzeu-vos: ja vinc.

Es va obrir la porta a l'altre cap de la galeria i va aparèixer el senyor Rochester, duent una espelma. Baixava del pis de dalt. Una de les senyoretes va córrer cap a ell i l'agafà del braç: era la senyoreta Ingram.

— Què ha passat? —va demanar la noia—. Parleu! Per terrible que sigui, ho volem saber de seguida!

— Però no em tireu a terra ni m'estranguleu —va protestar ell, en veure que les senyoretes Eshton se li tiraven a sobre i que les dues vídues, vestides amb les àmplies robes de nit, es precipitaven també cap a ell, com vaixells ^{navegant} ~~navegant~~ a tota vela.

— No passa res, no passa res! —va afegir—. És ~~una~~ simple assaig de Molt de soroll per no res. Aparteu-vos, senyores, o ~~un~~ us tacaré terriblement de cera.

El que oferia un aspecte terrible era ell: els seus ulls centellejaven. Dominant-se amb visible esforç, va prosseguir:

— Una criada ha tingut un malson, ve-t'ho aquí. És una persona excitable i nerviosa. En el somni ha ^{vist} ~~viscut~~ una aparició, o una cosa d'aques-

tes, i la por li ha causat un atac. Us prego, doncs, que torneu a les vostres habitacions, ja que, fins que no torni tot a la tranquil·litat, no se la podrà atendre com cal. Cavallers, tingueu la bondat de donar l'exemple a les dames. Senyoreta Ingram, estic segur que sabreu dominar aquest terror immotivat. Amy i Louisa, torneu als vostres nius, com a dòcils colometes que sou, Senyores —va afegir, adreçant-se a les vídues—, us refredareu, si us quedeu en aquesta galeria glaçada.

I així, alternant les ordres imperioses i els mots amables, va aconseguir que tothom tornés als seus respectius dormitoris. Jo no vaig esperar que m'ordenessin de tornar al meu, sinó que em vaig retirar sense que ningú se n'adonés, de la mateixa manera que l'havia abandonat.

Això no obstant, no vaig tornar a gitar-me, ans al contrari, em vaig vestir del tot. Els sorolls que havia sentit després del crit, i les paraules que seguien, era probable que no els haguessin sentit els altres, ja que procedien de la cambra situada sobre la meua. Estava segura, doncs, que no era el malson d'una criada el que havia provocat l'espant a tota la casa, i que l'explicació que el senyor Rochester havia donat era merament una ~~purament~~ invenció ordida per tal de tranquil·litzar els seus hostes. Em vaig vestir, doncs, per estar preparada per a qualsevol contingència. Un cop vestida, em vaig quedar una llarga estona vora la finestra, contemplant els camps silenciosos il·luminats per la lluna, a l'espera de no sabia què. Tenia la impressió que algun esdeveniment havia de seguir aquell crit estrany, la baralla i la demanda de socors.

Però, no. Va renéixer la tranquil·litat. Van anar cessant gradualment els murmuris i els moviments, i al cap d'una hora Thornfield Hall va quedar de nou tan silenciós com un desert. Aparentment, el son i la nit havien restablert el seu imperi. Mentrestant, la lluna davallava i estava a punt de pondre's. Com que no m'agradava quedar-me asseguda en la fosca i amb el fred que feia, vaig decidir estirar-me, vestida, al llit. Em vaig separar de la finestra i vaig caminar sense fer soroll per la cati-

fa. Quan em vaig acotar per descalçar-me, una mà cautelosa colpejà suau-
ment la porta.

— Em necessiten? —vaig preguntar.

— Esteu llevada? —va demanar la veu que jo esperava sentir, o sigui,
la del meu amo.

—Sí, senyor.

— I esteu vestida?

—Sí.

—Aleshores, sortiu, sense fer soroll.

Vaig obeir. El senyor Rochester era a la galeria, amb una bugia a la
mà.

—Us necessito —va dir—. Seguiu-me: no cal córrer, i no feu soroll.

Gràcies que duia unes sabatilles lleugeres, vaig poder recórrer la
galeria tan silenciosament com un gat. Vam pujar les escales i ens vam
aturar al fosc corredor del fatídic tercer pis. El senyor Rochester m'ha-
via precedit, i em vaig parar al seu costat.

— Teniu una esponja a la vostra cambra? —em va preguntar en veu
baixa.

—Sí, senyor.

— I teniu sals..., sals volàtils?

—Sí.

—Aneu a buscar-ho tot.

Vaig tornar a l'habitació, vaig prendre l'esponja del rentamans i les
sals de la calaixera, i vaig retornar sobre els meus passos. El senyor Ro-
chester m'esperava, amb una clau a la mà, que va ficar al pany d'una de
les portes petites i negres, es va immobilitzar un instant i em va preguntar:

— Us maregeu si veieu sang?

—Em penso que no, si bé fins ara mai no ho he experimentat.

Vaig sentir un calfred mentre li contestava, però no era pas de fred
ni per basca.

—Doneu-me la mà —va dir ell—, per si de cas us esvaniu.

Vaig ficar els dits entre els seus.

—Càlida i ferma —va remarcar, tot fent girar la clau i obrint la porta.

Era una estança que jo recordava haver vist abans, el dia que la senyora Fairfax em dugué a recórrer la casa. Els murs eren coberts amb tapisos, però el d'un costat ara estava enrotllat i deixava veure una porta, que aleshores havia estat tapada. Aquella porta era oberta, i a l'interior hi havia llum. Vaig sentir un grunyit, semblant al clapit d'un gos. El senyor Rochester, deixant l'espelma, em va dir que esperés un instant i va entrar a l'estança interior. Una riallada el va acollir en entrar, un esclafit que va acabar en el característic "Ha, ha!" esgarrafador de la Grace Poole. Ella, doncs, era allí dins. El senyor Rochester devia donar algunes indicacions, sense enraonar, per bé que vaig sentir una veu apagada que l'interpel.lava. Després, va sortir i tancà la porta al seu darrere.

— Veniu, Jane! —em va dir.

I em va conduir a l'altre costat del llit immens, que amb les seves cortines tirades ocultaven una considerable part de la cambra. A tocar del capçal del llit hi havia una butaca, on hi seia un home que s'havia tret el gec. Estava immòbil, amb els ulls closos i el cap reposant contra el respatllet. A la llum de la bugia que el senyor Rochester havia tornat a prendre, vaig reconèixer en la seva pàl.lida cara, aparentment sense vida, la d'en Mason, el foraster. Vaig veure, també, que un costat de la camisa i un dels braços estaven xops de sang.

—Aguanteu la bugia —va ordenar el senyor Rochester, i jo la vaig prendre.

Ell va agafar la palangana del rentamans, va xopar-hi l'esponja i va humitejar el rostre cadavèric del senyor Mason; després, em va demanar el flascó de les sals i l'aplicà als narius del ferit. El senyor Mason

de seguida va obrir els ulls i es va queixar. El senyor Rochester ~~ll~~ va des-
cordar la camisa del foraster, que duia el braç i el muscle embenats. Amb
l'esponja va netejar la sang, que s'escolava ràpidament.

— Corro un perill immediat? —va xiuxiuejar en Mason.

— Bah! No és més que una simple esgarrapada. No siguis tan exagerat,
home. Ànim! Jo mateix aniré a buscar un metge i confio que demà al matí
ja estaràs en condicions de ser traslladat d'aquí. Jane...

— Senyor?

—Hauré de deixar-vos aquí amb aquest cavaller, durant una hora, o
potser dues. Si torna a tenir una hemorràgia, passeu-li l'esponja com
faig jo. Si es desmaia, ~~ll~~ mulleu-li els llavis amb l'aigua d'aquest got
i li feu ensumar les sals. No li parlareu sota cap pretetx... i, quant a
tu, Richard, no responc de la teva vida si obres els llavis... o si t'agi-
tes... No em faig responsable de les conseqüències.

El malaurat va tornar a queixar-se, però feia l'efecte que no gosava
moure's. Segons que semblava, el temor a la mort o al que fos, el para-
litzava. El senyor Rochester em va posar l'esponja ensangonada a la mà,
i jo vaig procedir a usar-la com havia vist que ho feia ell.

Després d'observar-me durant un segon, va fer:

— No ho oblideu: res de conversa!

I va abandonar la cambra. Quan la clau va girar al pany, i el soroll
dels seus passos es va apagar, vaig experimentar una estranya sensació.

Em trobava en aquell tercer pis, tancada amb pany i clau en una ~~un~~
d'aquelles cel·les monacals, en plena nit, sola amb un ~~un~~ home pàl·lid i
sagnant, i separada d'una assassina per una simple porta: sí, això era
esfereïdor... Els altres aspectes de la situació eren fins a un cert punt
suportables, però m'estremia només de pensar que la Grace Poole podia
obrir la porta i tirar-se'm a sobre.

Això no obstant, no em podia moure d'allí. Havia de vigilar aquell
rostre demacrat..., aquells llavis morats, condemnats al silenci...,

I per què aquell home, aquell foraster tan callat i d'aspecte insignificant que tenia al davant, havia estat embolcallat amb la xarxa de l'horror? Per què la fúria havia caigut sobre ~~ella~~ seu? Què hi buscava en aquell lloc apartat de la casa, a una hora tan intempestiva, quan hauria d'haver estat dormint al seu llit? Jo havia sentit que el senyor Rochester li assignava una cambra a baix: què hi feia, doncs, allà? I per què, ara, es resignava a la violència de què havia estat víctima? Per què se sotmetia a l'ocultació a què l'obligava el senyor Rochester? I per què el senyor Rochester l'obligava a ~~la~~ ocultació? El seu hoste havia estat agredit; la seva pròpia vida, en un altre moment, havia corregut perill i, això no obstant, guardava en secret ambdós atemptats. Jo havia vist el senyor Mason acceptar la voluntat del senyor Rochester; que l'enèrgica voluntat d'aquest s'imposava sobre la submissió d'aquell: els pocs mots bescanviats entre ells m'ho demostraven. Era evident que en les seves relacions anteriors, la passiva disposició de l'un havia estat habitualment influïda per l'activa energia de l'altre. Quina era la causa, doncs, de l'abatiment del senyor Rochester quan s'assabentà de l'arribada del senyor Mason? Per què la notícia de l'arribada d'aquell a qui dominava com si fos una criatura havia caigut sobre ell com un llamp sobre un roure?

Oh, jo no podria oblidar mai la seva pal·lidesa i el seu esguard quan va mussitar: "Jane, és un cop terrible..., és un cop terrible, Jane!" Tampoc no podria oblidar mai com li tremolava el braç en recolzar-se sobre la meua espatlla. No era fàcil d'esbrinar què podia impressionar de tal manera l'ànim resolut d'en Fairfax Rochester i fer trontollar la seva vigorosa còrpora.

"Quan vindrà, quan vindrà?", em demanava, impacient, al llarg d'aquella nit interminable, mentre el meu pacient sagnava sense parar, gemegava i defallia. Però no arribava el dia ni venia ningú a ajudar-lo. Cada vegada amb més freqüència havia d'aplicar aigua als llavis exsan-

aquells ulls que ara s'obrien, ara es tancaven, que tan aviat vagaven per l'estança com es fixaven en mi, sempre velats per l'ombra de l'horror. Havia d'enfonsar, de tant en tant, l'esponja en l'aigua sangonosa de la palangana per tal d'eixugar el fil de sang. Havia de contemplar la flama vacil·lant de la candela sense esmocar, les ombres que enfosquien els antics tapissos que em rodejaven, així com les més fosques encara, que projectaven els cortinatges del vast llit, i que s'estremien d'una manera estranya sobre les portes d'un enorme armari, dividides en dotze plafons, en cadascun dels quals apareixia, toscament tallat, el cap d'un dels dotze apòstols, emmarcat per les motllures de les divisions; a sobre l'armari, es dreçava un crucifix de banús amb un Crist agonitzant.

Segons fos el desplaçament de les ombres, i d'acord a com queia la llum, m'era permès de veure, a intervals, el barbat rostre de Lucas, que acotava el cap, o la llarga cabellera flotant de Sant Joan, o bé la diabòlica faç de Judas, que sobresortia del plafó i semblava adquirir vida per anunciar una revelació de l'arxi-traïdor, el mateix Satanàs, en la figura del seu subordinat.

Enmig de tot això, jo havia d'escoltar així com estar amatent, tractant de copsar els moviments de la fera salvatge o el dimoni que es trobava al catau interior. Però, des de la visita del senyor Rochester allà dins, semblava haver emmudit per art d'encantament. En tota la nit només vaig sentir tres sorolls, separats per llargs intervals: un cruixit agut, una breu repetició d'aquella mena de grunyit caní i un profund gemec humà.

Llavors vaig capficar-me pels meus propis pensaments. Quina mena de criminal era aquella dona, que vivia reclosa en aquella mansió, el propietari de la qual no podia expulsar-la ni la podia sotmetre? Quin misteri, que es manifestava, ara amb foc i adés amb sang, a altes hores de la nit? Quina mena d'ésser era aquell, que, adoptant el rostre i el cos d'una dona vulgar i corrent, proferia un crit que tan aviat semblava la rialla burleta d'un dimoni, com el xiscle d'una au de presa en cerca de carronya?

gües del senyor Mason, i fer-li ensumar les sals estimulants. Els meus esforços, però, semblaven estèrils. Fos pel sofriment físic o mental, o per la pèrdua de sang, o per totes tres coses alhora, el cas era que aquell home estava quedant-se sense forces. Es queixava tant, se'l veia tan esgotat i dèbil, que temia estigués agonitzant, i jo ni tan sols no podia enraonar-li!

L'espelma, per fi, s'apagà. Mentre el ble espetegregava, a través de les cortines de la finestra vaig distingir una claror grisa: l'alba s'aproximava. Després, vaig sentir bordar el Pilot al lluny, a força distància de la seva canera, i va renèixer la meva esperança. I no era injustificada: al cap de cinc minuts, la clau va grinyolar al pany, que va cedir, i em vaig sentir alleugida. L'espera no devia haver durat pas més d'un parell d'hores, però moltes setmanes de la meva vida m'han semblat més curtes que aquella nit.

Va entrar el senyor Rochester i, amb ell, el metge que havia anat a buscar.

—Escolteu, Carter: ~~teniu~~ teniu només mitja hora —va dir el senyor Rochester al seu acompanyant—, per curar la ferida, embenar-la i deixar aquest home en condicions de traslladar-lo a baix i tot això.

—Voleu dir que té forces per moure's, senyor?

—No en tingueu cap dubte. No és res greu, però és un home nerviós i cal aixecar-li l'ànim. Va, anem per feina.

El senyor Rochester va córrer la gruixuda cortina, perquè entrés el màxim de llum, i jo em vaig quedar sorpresa i complaguda en veure que el matí ja estava força avançat: a llevant ja començava a brillar una claror rosada. Després el senyor Rochester s'acostà a en Mason, que ja es trobava en mans del metge.

—A veure, ¿com et trobes, bon amic? —li preguntà.

—Em temo que m'ha deixat malparat —fou la desmaiada resposta.

— Ànim, home! No és res. D'aquí a quinze dies ja no te'n quedarà ni senyal. Has perdut una mica de sang, ve-t'ha aquí. Carter, assegureu-li que no ~~corria~~^{corre} cap perill.

—Puc fer-ho a consciència —va ^{dir} en Carter, que ja havia tret l'embenatge—, però és una llàstima que no m'hàgiu cridat abans, així no hauria perdut tanta sang... Però, què és això? A més del tall, la carn del muscle ha estat arrencada! Aquesta ferida no ha estat feta amb un ganivet: hi ha marques de dents!

—M'ha mossegat —va mormolar en Mason—. Se m'ha tirat a sobre com una tigressa, quan en Rochester li ha tret el ganivet.

—No hauries d'haver afluixat. Hauries hagut de dominar-la de seguida —va remarcar el senyor Rochester.

—Però, en aquestes circumstàncies, què podia fer? —va replicar en Mason—. Oh, ha estat terrible! —va afegir, tot estremint-se—. I no m'ho esperava... Estava tan tranquil·la al principi!

—Ja et vaig advertir —respongué el seu amic— que anessis amb compte quan t'acostessis a ella. De més a més, hauries d'haver esperat fins avui i que jo t'acompanyés. Ha estat una bogeria realitzar aquesta entrevista aquesta nit i tot sol.

—Em pensava que podria fer-li un bé.

— Et pensaves, et pensaves! Sí, perdo la paciència quan et sento, però com que sofreixes, i segurament sofriràs més, per no haver-me fet cas, no diré res més. Carter, afanyeu-vos, home, afanyeu-vos! El sol sortirà aviat, i he de treure aquest home d'aquí.

—De seguida, senyor. El muscle ja està embenat. A veure ara aquesta ferida del braç. Em sembla que aquí també hi ha clavats les dents.

— Em xuclava la sang: deia que volia assecar-me el cor —va explicar en Mason.

Vaig veure que el senyor Rochester s'estremia. Una marcada expressió de fàstig, d'horror i d'odi li va contraure el rostre, però només va dir:

—Va, calla, Richard, i no recordis les seves paraules, no les repe-
teixis.

—Tant de bo pogués oblidar-les —va respondre el ferit.

—Les oblidaràs quan siguis fora del país; quan arribis a Spanish Town,
pensa en ella com si fos morta i enterrada... o, més encara: no cal que
hi pensis gens.

— Em serà impossible oblidar aquesta nit!

—No et serà impossible. Una mica d'energia, home! Fa un parell d'ho-
res, et pensaves que aviat estaries més mort que una arengada, i ara, ja
ho veus, ets viu i enraones i tot. Apa! En Carter ja t'ha enllestit, o li
falta poc. Jo et posaré presentable en un tres i no res. Jane —va fer,
tombant-se cap a mi per primera vegada des que havia tornat—, teniu
aquesta clau, baixeu a la meva cambra i aneu directament al vestidor,
obriu el calaix de dalt de la calaixera i treieu-ne una camisa neta i una
bufanda. Porteu-les aquí, però afanyeu-vos.

Hi vaig anar, vaig buscar els articles que m'havia dit i vaig tornar
al pis de dalt.

—Ara —em va dir el senyor Rochester—, aneu a l'altre costat del
llit, mentre el canvi de roba, però no abandoneu l'habitació, perquè
podríem tornar a menester els vostres serveis.

Em vaig retirar com m'havia indicat.

— Hi havia algú voltant per baix, Jane? —em va preguntar el senyor
Rochester al cap d'un instant.

—No, senyor. Tot estava tranquil.

—Et treure'm d'aquí sense que et vegi ningú, Dick, serà millor per
a tu i per aquella pobra desgraciada. Fins ara he aconseguit d'evitar
l'escàndol i no voldria que, finalment, es descobrís el pastís. Teniu,
Carter, ajudeu-lo a posar-se l'armilla. On tens l'abric de pell? Si no
te'l poses, amb el fred d'aquest clima maleït, no podries viatjar ni una
milla. A la teva cambra? Jane, aneu a l'habitació del senyor Mason, que

és la contigua a la meva, i porteu l'abric que hi trobareu.

De nou vaig córrer, i de nou vaig tornar, carregada amb el gruixut abric folrat de pell.

—Us haig de demanar un altre favor, Janey —va dir el meu infatigable senyor—; heu de tornar a la meva habitació. Quina sort que aneu calçada amb aquestes sabatilles de vellut! Un emissari amb esclops no ens hauria servit. Obriu el calaix del mig del meu lligador i hi trobareu un flascó i una copeta. Porteu-ho, ràpid!

Vaig anar-hi i vaig tornar volant, portant el que m'havia demanat.

—Molt bé. Ara, doctor, em prendré la llibertat d'administrar-li una dosi d'aquest preparat, sota la meva responsabilitat. És un cordial que vaig adquirir a Roma a un xarlatà italià, un individu ~~que~~ qu vós, Carter, us hauríeu tret del davant a puntades de peu. No és una poció que es pugui usar indiscriminadament, però és bona en certes ocasions, com ara, per exemple. Una mica d'aigua, Jane.

Em va allargar la copeta, i jo la vaig omplenar fins a la meitat amb aigua de l'ampolla del lavabo.

—Així estarà bé. Ara humitegeu el broc del flascó.

Així ho vaig fer, i en senyor Rochester va deixar caure dotze gotes d'un líquid carmesí a la copa, i la hi oferí a en Mason.

—Beu, Richard: això et donarà l'ànim que et falta, durant una hora o una cosa així.

—Però, no em perjudicarà..., és inflamatori?

—Beu, home, beu, beu!

El senyor Mason va obeir, perquè, evidentment, era inútil resistir. Ja estava vestit; encara se'l veia pàl·lid, però ja no ^{anava} ~~havia~~ ensagnat ni desastrat. Després que s'acabà de prendre la pòcima, el senyor Rochester el va deixar romandre assegut uns minuts més, i tot seguit el va agafar pel braç.

—Ara estic segur que et pots aguantar dret —va dir—. Intenta-ho.

El pacient es va aixecar.

—Carter, ^{agafeu-lo} ~~agafeu-lo~~ per l'altre braç. Anima't, Richard, va, camina..., així!

—Em trobo més bé —va remarcar el senyor Mason.

— Ja ho sabia jo! Ara, Jane, avanceu-vos per l'escala del darrere, obrir la porta del passadís lateral i digueu al cotxer del cotxe de posta que veureu al pati..., o més ben dit, a fora, perquè li he indicat que no entrés per no fer soroll..., digueu-li que es prepari, que ja baixem. I, si veieu algú, Jane, torneu al peu de l'escala i estosseguen.

A hores d'ara, ja eren més de dosquarts de sis, i el sol estava a punt de sortir, però vaig trobar que la cuina encara era fosca i silenciosa. Vaig ~~anar~~ fer córrer el forrellat de la porta del passadís lateral i la vaig obrir fent tan poc soroll com fos possible. Al pati tot estava tranquil, però les portes reixades eren obertes de bat a bat, i allà era el cotxe de posta, amb els cavalls enganxats, i el cotxer assegut al pescant. M'hi vaig acostar, per anunciar-li que els cavallers ja baixaven; ell va assentir amb el cap, i jo vaig mirar al meu entorn amb l'orella atenta. Tot era adormit en el matí naixent. Les cortines encara eren tancades a les finestres de les cambres del servei. Els ocellets començaven a refilar als arbres florits de l'hort, el brancam dels quals ornava com blanques garlandes la tàpia que tancava un costat del pati. A l'estable, els cavalls piafaven de tant en tant. Fora d'això, el silenci era absolut.

Van aparèixer els tres cavallers. En Mason, amb ^{el suport} ~~l'ajut~~ del senyor Rochester i el metge, semblava que caminava amb considerable facilitat. El van ajudar a pujar al cotxe. En Carter el va seguir.

—El deixo a les vostres mans —va dir el senyor Rochester al metge—, i tingueu-lo a casa vostra fins que estigui bé del tot. Jo aniré a veure com està d'aquí a un parell de dies. Com et trobes, Richard?

—L'aire fresc em reanima, Fairfax.

—Deixeu oberta la finestreta d'aquest costat, Carter. No fa vent...

Adéu, Dick.

—Fairfax...

—Sí, què vols?

—Procura que estigui bé, que la tractin amb tota la tendresa possible. Mira que...

Va emmudir i esclafí el plor.

—Faré tot el que pugui, com sempre ho he fet i ho continuaré fent —fou la resposta del senyor Rochester.

Va tancar la portella del cotxe, i el vehicle ~~en~~ va arrencar.

— Fins que Déu vulgui posar fi a tot això! —va afegir el senyor Rochester, mentre tancava i barrava les feixugues portes reixades.

Fet això, avançà a pas lent i amb aire abstret devers una porta de la tàpia que tancava l'hort. Jo, suposant que ja no em necessitava, em disposava a tornar a la casa, quan, de nou, vaig sentir que cridava:

— Jane!

Havia obert la porta i s'estava dret al seu costat, esperant-me.

—Veniu, que anirem a respirar una mica d'aire pur —va fer—. Aquesta casa és ben bé un calabós, no trobeu?

—A mi em sembla una magnífica mansió, senyor.

—L'encís de la inexperiència posa un vel sobre els vostres ulls —va replicar ell—, i tot ho veieu a través d'una mena d'encantament. No podeu discernir que els daurats són quisca, i els cortinatges de seda, teranyines; que el marbre és basta llicorella, i la fusta envernissada, meres estelles i aspra escorça. En canvi aquí —i va assenyalar el clos ple de fullam on havíem entrat—, tot és autèntic, bell i pur.

Va enfil·lar una sendera, flanquejada pel boix, amb pomeres, pereres i cirerers en una banda, i una platabanda de flors a l'altra: violes, clavells de pom, primaveres, pensaments, barrejades amb mates d'englantines, de botja i d'altres herbes aromàtiques. Després d'un seguit de pluges d'abril, i d'esplendorosos matins primaverals, ara apareixien fresques i ufanes.

El sol apuntava pel cel clapejat de llevant, i els seus raigs il·luminaven les branques cobertes de rosada dels arbres i ~~irradia~~ besaven els camins que s'estenien per sota.

— Voleu una flor, Jane?

Va collir la poncella d'una rosa a mig obrir, la primera del roser, i me la va oferir.

—Gràcies, senyor.

— Us agrada veure sortir el sol? Aquest cel, amb núvols lleugers i distants, que segurament es dissiparan a mida que avanci el dia, aquesta atmosfera plàcida i perfumada?

—Sí, m'agrada molt.

—Heu passat una estranya nit, Jane.

—Sí, senyor.

—Esteu pàl·lida. Heu tingut por quan us he deixat sola amb en Mason?

—Tenia por que no sortís algú de la cambra interior.

—Però jo havia tancat la porta amb clau. Hauria estat un pastor molt imprudent si hagués deixat una ovella (la meva ovella favorita) vora l'amagatall del llop, desprotegida. Estàveu ben segura.

— Continuarà vivint aquí, la Grace Poole, senyor?

— Ah, sí! No us amoïneu per ella..., no hi penseu més, en tot això.

—Amb tot, a mi em sembla que la vostra vida perilla, mentre ella continuï vivint aquí.

—No tingueu cap temor: sabré protegir-me.

— Ha passat el perill que anit us causava basarda, senyor?

—No en puc respondre mentre en Mason no sigui fora d'Anglaterra... i ni tan sols aleshores. Per a mi, Jane, la vida consisteix a romandre sobre el cràter d'un volcà adormit que qualsevol dia pot entrar en erupció.

—Però el senyor Mason sembla una persona dòcil. Exerciu una poderosa influència en ell, i no crec que us faci cap mal o que us perjudiqui expressament.

— Oh, no! En Mason no es posarà mai contra mi, ni em farà cap mal, a posta..., però, sense voler, podria dir una paraula que em costaria, si no la vida, almenys la felicitat.

—Digueu-li que sigui caut, senyor, feu-li comprendre els temors que sentiu i feu-li veure com evitar el perill.

Ell va riure sarcàsticament, va cuitar a prendre'm la mà i amb la mateixa pressa la va deixar anar.

—Si jo pogués fer això, beneitona, on seria el perill? Desapareixeria instantàniament. Des que el conec, en Mason, només m'ha calgut dir-li: "Fes això", perquè ho faci de seguida. Però, en aquest cas, no li puc demanar res; no li puc dir: "Mira, Richard, vés amb compte de no perjudicar-me", ja que és indispensable que ignori que em pot fer mal. Ara sembla estar perplexa, i encara hi estareu més. Sou amiga meva, oi?

—Em plau de servir-vos, senyor, i d'obeir-vos en tot el que sigui enraonat.

—Precisament: ja ho he vist. Em sembla advertir una autèntica satisfacció en l'expressió de la cara, dels ulls, quan m'ajudeu en alguna cosa, quan treballeu per a mi o em complaeu en tot allò que, com aïeu tan característicament, "sigui enraonat". Estic segur que si us demanava alguna cosa que no fos enraonada, no correríeu amb ~~permanente~~ passa alada, no actuaríeu amb celeritat, ni brillaria el vostre esguard ni s'enrojolarien les vostres galtes. No; la meva amiga, en aquest cas, es tombaria cap a mi, serena i pàl·lida, i em diria: "No, senyor, això és impossible: no ho puc fer, perquè està malament". I us quedariéu tan immutable com una estrella fixa. Bé, també vós exerciu un poder sobre mi, i em podeu ferir, per tant no us mostraré el meu punt vulnerable, ja que, fidel i amical com sou, de seguida em fulminariéu.

—Si no teniu més a témer del senyor Mason que de mi, esteu ~~sa~~ i estalvi, senyor.

— Tant de bo fos així! Seiem en aquest banc, Jane.

Al mur hi havia un arc, cobert d'heura, sota el qual es trobava el banc de pedra. El senyor Rochester hi va seure, tot deixant-me lloc per a mi, però jo vaig quedar-me dreta al seu davant.

—Seieu —va fer—. El banc és prou llarg perquè hi capiguem tots dos. No teniu pas por de seure al meu costat, oi? Que potser està malament, Jane?

Per tota resposta, m'hi vaig asseure, considerant que no hi havia cap motiu per negar-m'hi.

—Ara, petita amiga meva, mentre el sol beu la rosada, mentre totes les flors d'aquest vell jardí es desperten i s'obren, mentre els ocells se'n van a buscar l'esmorzar per als petits al bladar, i les primeres abelles inicien la seva labor miraculosa, us exposaré un cas que heu de considerar com si us afectés personalment. Però, abans, mireu-me i digueu-me si esteu tranquil·la, si no trobeu que està malament que us retingui aquí o si no us agrada d'estar-hi.

—No, senyor: estic tranquil·la.

—Bé, aleshores, Jane, demaneu ajuda a la imaginació i suposeu que no sou una noia ben educada i disciplinada, sinó un noi aviciat des de la infantesa; imagineu-vos vivint en una remota terra estrangera i que heu comès un error capital, tant se val de quina mena i per quin motiu, però que les conseqüències us encalquen al llarg de tota la vida i us amarguen l'existència. Fixeu-vos que no parlo d'un crim, és a dir, de vessament de sang o d'un altre acte delictiu, que col·locaria el culpable sota l'acció de la llei. No; em refereixo a un error. Les conseqüències del que heu fet acaben convertint-se en insuportables i aleshores adopteu mesures per alleugir-les, mesures inusuals, però no pas il·legals. Amb tot, us sentiu desgraciat, car l'esperança us ha abandonat als confins de la vida: el sol al migdia de la vida s'eclipsa, i sentiu que la foscor perdurarà fins a l'hora de la posta. Records amargs i humiliants són l'únic aliment de la memòria, i vós aneu d'una banda a l'altra, tot cercant

repòs ~~minutament~~ a l'exili, i felicitat, en el plaer, significant amb això el simple plaer sensual, despietat, que ~~minutament~~ esmussa l'intel·lecte i agosta els sentiments. Amb el cor cansat i l'ànima pansida, torneu a casa al cap de molts anys de desterrament voluntari i coneixeu algú (tant se val com i on); en aquesta persona hi trobeu moltes de les bones qualitats que havíeu cercat durant vint anys, i que mai no havíeu trobat: qualitats en plena ufana, sense màcula de cap mena. El seu tracte us fa reviure, us regenera, experimenteu sentiments més purs i desigs més sans: arriben dies millors. Desitgeu recomençar la vostra vida i acabar-la d'una manera més digna d'un ésser humà. Per atènyer aquesta fi, trobaríeu justificat de saltar per sobre d'un obstacle, d'un impediment merament convencional, que ni la vostra consciència santifica ni la vostra raó aprova?

Va callar, esperant una resposta. Què podia dir jo? Oh, que algun geni amic em suggerís una resposta satisfactòria i sensata! Vana aspiració! El vent de ponent remorejava entre l'heura, però cap gentil Ariel no li manllevava l'alè per fer-lo servir com a vehicle dels seus consells. Els ocells cantaven a les branques dels arbres, però el seu cant, bé que dolç, no deia res.

El senyor Rochester va insistir:

—Si el vagabund pecador, ara assossegat i penedit, tot desafiant l'opinió del món, unís a la seva vida la de l'amable, bondadosa i gentil ~~personatge~~ desconeguda, asseguraria la pau de la seva ànima i la regeneració de la seva vida?

—Senyor —vaig contestar—, crec que el repòs d'un rodamon i la reforma d'un pecador no haurien de dependre d'un altre ésser humà. Els homes i les dones són mortals; els filòsofs vacil·len quant a la saviesa, i els cristians, quant a la bondat. Si un conegut vostre ha sofert i pecat, que busqui la força per regenerar-se i el solac per a la seva ànima en algú que està per sobre dels mortals.

—Però l'instrument..., cal un instrument! Déu, que imposa el treball,

forneix l'instrument. Jo (us ho dic sense al·legories) he estat un home dissolut, mundà, inquiet, i crec que ara he trobat l'instrument per a la meva salvació en...

Va emmudir. Els ocells continuaven refilant, i les fulles remorejaven mogudes pel vent. Em va meravellar que els uns i les altres no suspenguessin els seus cants i els seus moviments per escoltar la interrompuda revelació. Però haurien hagut d'esperar molta estona..., tanta com aquell silenci es va prolongar. Quan, per fi, vaig gosar d'esguardar el meu silenciós interlocutor, ell m'estava mirant amb ànsia.

—Petita amiga —va dir, amb un to completament distint, mentre canviava també l'expressió del seu rostre, que perdia la dolcesa i la gravetat i esdevenia dura i sarcàstica—, heu notat la tendra inclinació que sento per la senyoreta Ingram. Creieu que si em caso amb ella em regeneraria de valent?

Es va aixecar instantàniament, s'allunyà fins a l'altre cap del camí i, quan va tornar, taral·lejava una cançó.

—Jane, Jane —va dir, inclinant-se al meu davant—, aquestes vigílies us fan perdre el color. No em detesteu per haver perturbat el vostre descans?

—No, senyor.

—Confirmeu-m'ho amb una encaixada. Quins dits més freds! Anit, quan els vaig tocar a la porta de la cambra misteriosa, els teníeu més calents. Quan tornareu a vetllar amb mi un altre cop, Jane?

—Quan us pugui ser útil, senyor.

—Per exemple, la vigília del meu casament, estic segur que no podré dormir. Em prometeu que em fareu companyia? A vós us podré parlar de la meva estimada, perquè ja l'heu vista i la coneixeu.

—Sí, senyor.

—És una dona admirable, oi, Jane?

—Sí, senyor.

—Una donassa..., una autèntica donassa: alta, bruna i pleneta, amb una cabellera com la que devien tenir les dones de Cartago. Valga'm Déu! En Dent i en Lynn ja són a l'establa! Passeu entre les mates, i entreu per la portella.

Jo vaig anar-me'n per un cantó, i ell, per un altre, i vaig sentir que, en arribar al pati, deia alegrement:

—En Mason m'ha deixat records per a tots vosaltres aquest matí. Ha marxat abans de sortir el sol. M'he llevat a les quatre per acomiadar-lo.